Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

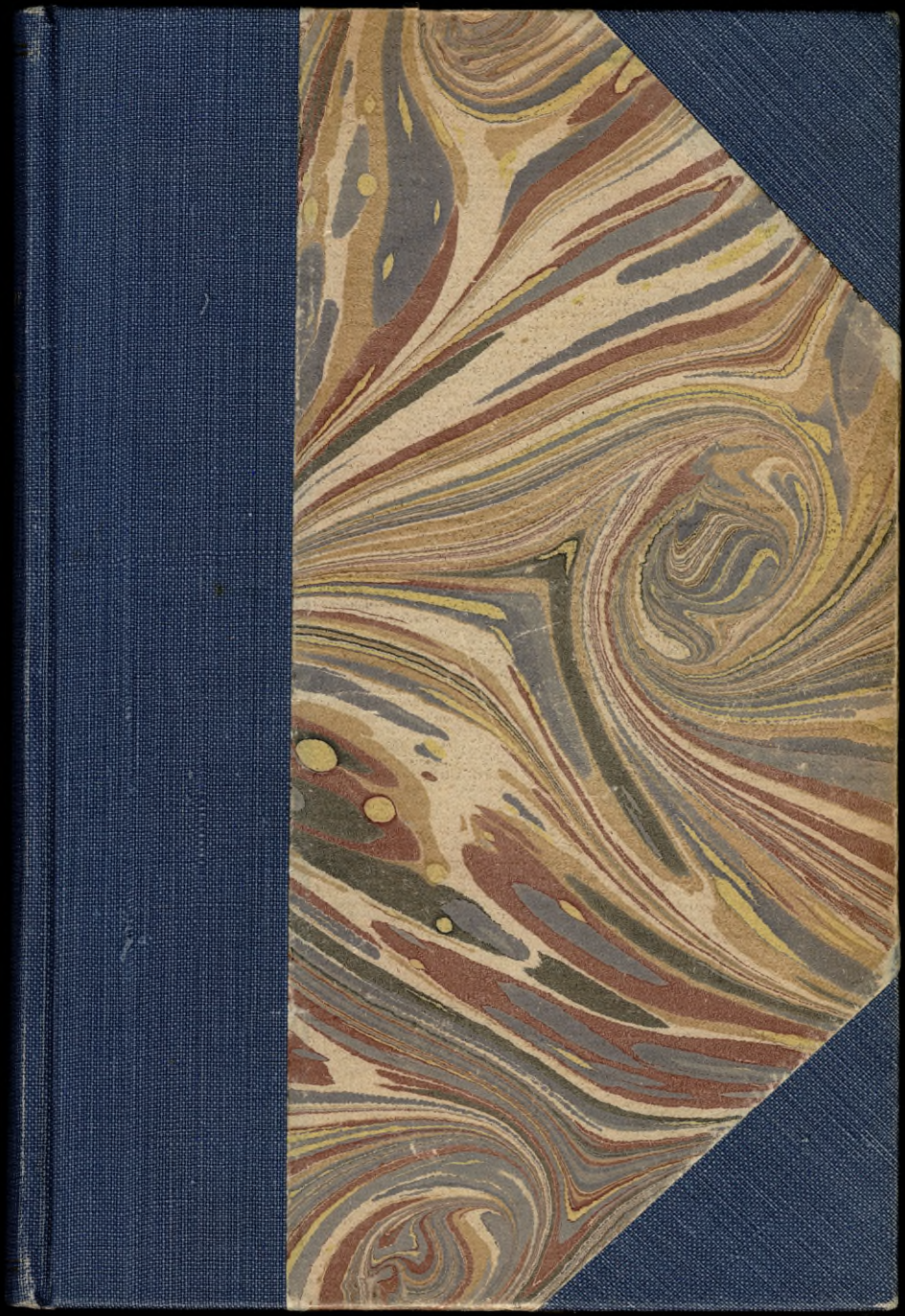

TILL-
HÖR
GÖTEBORGS
STADS-
BIBLIOTEK

med vördnad och tacksamhet
från

GUSTAF ULLMAN

PRÄSTER

BERÄTTELSER

STOCKHOLM
ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Pris 3: 75.

GUSTAF ULLMAN

PRÄSTER

STOCKHOLM
ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1907

Till läsaren!

Denna berättelsesamlings titel kan måhända synas oegentlig, då den omfångsrikaste af historierna handlar mer om en prästdotter än om präster. Men detta yttre förhållande uttrycker hela samlingens inre mening. Skildringen af en ungdom, uppfödd och fostrad i typiskt prästerlig anda, kan bäst belysa denna andas art och verkningskraft. — Samtliga dessa lifsbilder vilja hvar på sitt sätt visa, att prästens yrke är hans öde, begränsar och behärskar hans värld, öfverskuggar lifvets väg för honom själf och oftast till och med för hans efterkommande. Med eget syfte och egna synpunkter kan också denna bok i sin lilla mån betraktas som en senfödd ättling af vår kyrkas gamla brokiga »Herdaminnen».

Författaren.

TIDENS SON

1.

När han var barn, talade han väl ungefär som ett barn, men tänkte som en fullvuxen och mycket klok människa.

Hans mor, linnesömmerskan Augusta Peterson, höll honom också för en stor guds gåfva, men gladdes än ytterligare öfver, att han icke jämte de rika anlagen fått högmodet på köpet. Ty något sådant hade hon aldrig kunnat märka. — Syskonen och jämnåriga kamrater funno sig däremot icke riktigt väl i hans sällskap, han ofredade visserligen ingen, men tog heller aldrig öppen del i vare sig deras odygder eller lofliga nöjen.

I folkskolan redde han sig utmärkt, alla lärare tyckte om honom, mer än de ville visa, endast sånglärarinnan envisades att misstro honom: — han hade god, klar och vacker röst, men saknade öra, så att han ofta sjöng förfärligt falskt. Den gamla musikfröken påstod, att det var idel slarf och självsvåld af honom, han brydde sig nog inte om sången, eftersom han hade så stor framgång i allt annat. Hon gissade delvis rätt. Klas Peterson hade verkligen fullt upp med annat i sitt nätta, ljusa hufvud.

Man kunde inte kalla honom särskildt vacker, men det var den prydligaste gosse, man kunde se.

Jämn, fin panna hade han, under slätt, blekbrunt hår, med mycket rak bena. I ögonen, bruna och blanka, lyste en inför olika mål snabbt skiftande blick, hvars uttryck han tidigt, nästan omedvetet, behärskade. Eljest bar det lenhyade ansiktet, med smala kinder, en liten rak, bredvingad näsa, stor nejlikeröd mun och en flicklikt rundad haka med grop — en prägel af blommande lugn, angenäm otadlighet, som ytterst sällan bröts af ett minspel. Konsten att bocka sig och sitta regelrätt i en skolbänk tycktes hos honom medfödd.

Att han dock aldrig stoltserade med sina företräden — det var det allra märkvärdigaste.

*

Gamle kyrkoherde Påhl steg, en smula låghaltande, in i skolsalen, och hans plirande blick mönstrade genom brillorna de församlade läsbarnen. Så höll han efter en lista upprop med dem, litet läspande för bortfallna tänders skull. — Han var mycket afhållen, men också något litet beskrattad. Hans i staden gängse öknamn »läspe och halte» var alls icke illa ment.

Barnen, och särskildt pojkarna, hade ju rätt stor möda att hålla sig allvarsamma, när han talade, och då han för hvarje uppropadt namn riktade blicken mot den som rest sig, kunde de flesta inte svara ordentligt för undertryckt fnitter. Eller

också tego de af ren förlägenhet, så att han fick fråga om igen. Och då kommo svaren nästan ohörbara.

— Ni sta' tala högt, täger ja' er! — förmanade kyrkoherden.

Men då hände det, att någon lymmel ropade så att det skrällde i salen, och i vrårna fnissades och hviskades.

— Nehej, ni sta' inte jopa föj det — sade Påhl.

— Nå. Klat Petejton!

— Ja!

Klas hade rest sig fort och tyst, svarat lagom högt, utan darrning i sin klara stämma, och blef stående kapprak, allvarligt mötande prästens granskning.

— Bja svajadt! Sitt nej!

Klas' lycka var gjord. Enkelt gick det till, men just som det borde och skulle. Och när han satte sig, tyst och flinkt, visste han och kyrkoherden, att de skulle bli nöjda med hvarandra.

Under de långa lästimmarna, då alla de andra, utom några pliktflammande, tidigt skriftlärda flickor, snart tröttnade, hängde med hufvudet, småpratade, visade hvarandra bokmärken och kort, snaskade karameller — svarade galet eller inte alls, eller blott stirrade ut öfver skolgårdens öde sandplan inom dess tuktade pilhäckar — satt Klas troget och vaket på sin post liksom första dagen. Orubbligt uppmärksamt följde han med, gaf riktiga och tydliga svar, stundom förvånande snabba

oeh klara, men aldrig onödigt utbroderade. Och han lät sig ej förbryllas, hvarken af kamraternas afund och beundran eller af kyrkoherdens gillande:

— Ja, det äj jiktigt. — Mycket jätt och bja!

Endast när någon stackars slarf eller latmask på måfå slungat ut besynnerligheter till svar, såsom att Herodes var »konungars konung» eller att den helige ande var Jesu fader — — glittrade ett mildt leende i Klas' blanka bärnstensögon. Men ingen märkte det, allraminst kyrkoherden, och det försvann också så blixtsnabbt, allvaret återkom genast i det vackra, hvithyllta lilla gossansiktet, som gamle Påhl redan höll af med den barnlöse åldringens hela godmodiga hjärtlighet.

Han kände rätt väl gossens mor, det var en mycket skötsam och aktningsvärd linnesömmerska, som efter sin aflidne make, en hygglig, men litet supig sjöman, fått en stor barnskara som enda arf. — Redan efter ett par veckors lästid med hennes Klas hade läraren kommit på en tanke, som föreföll honom i alla afseenden god.

Han ville gratis läsa upp unge Peterson i elementarskolan, kanske rakt in i fjärde klass — och med egen och några kyrkligt sinnade vänners hjälp göra en student och omsider en präst af den sällsynt välartade, rikt utrustade konfirmanden. — Bäst vore, menade Påhl, om planen omedelbart sattes i verket, så att gossen kunde direkt från nattvardsläsningen komma in i skolarbetet.

Man visste blott inte, om gossen skulle ha mod och krafter till allt detta plugg.

När kyrkoherden en afton mött mor Peterson på gatan och tillsport henne om saken, hade hon tackat och förtjust försäkrat, att Klas nog ledigt skulle hinna med, hvad som kräfdes, då han ju redan bredvid katekesläsningen på egen hand studerade allt möjligt, till och med ett par främmande språk. — Så beslöt gamle Påhl med lätt hjärta att utan dröjsmål gripa sig an.

Barnen strömmade ut öfver planen, som låg fuktig i ett höstdis, så tjockt, att det likt en hvitgrå slöja skymde äfven de närmaste träden utanför staketet.

På skoltrappan inväntade kyrkoherden sin lille skyddsling, ty han ville ej genom en tillsägelse i salen väcka de andras nyfikenhet. Snart kom Klas, med de skinnomslagna böckerna väl nedstoppade i fickan. Vördnadsfullt hälsande ville han förbi.

— Höj du, Klat! — sade Påhl — fåj ja' tala med dig, du!

— Jaha — kyrkoherden.

Gossen hade häjdat sig, villigt afvaktande, vänd mot Påhl.

— Vill du bli pjäst, min gotte?

Först teg Klas. Hans mor hade visserligen förberedt honom, men han blef ändå starkt berörd och ville inte visa sin tacksamhet genom alltför hastig, påflugen glädje.

— Ja, det skulle jag så gärna vilja — svarade han om en stund, fast och tydligt.

— Jiktigt säkejt? — ransakade kyrkoherden.

— Ja, kyrkoherden — sade Klas ödmjukt.

— Nå! Jag tjoj dig gäjna.

Påhl nickade bakåt, slog honom med tafatt, hårdhändt vänlighet på axeln och drog honom med sig ner på trappan.

— Ja, då sta' ja' hjälpa dig med både ajbetet och penningemedlena, min käja Klat.

— Tackar mjukast, snälla kyrkoherden!

— Nå, nå! Gif gud allena äjan och haf honom föj ögona nu och allt fjamdelet! — Kom tå hem till mig i mojgon afton klockan tju, tå ta' vi böjja tå tmått.

— Jaha, tackar!

— Fajväl med dig tå länge då.

— Farväl, kyrkoherden.

Prästen småhaltade bort i dimman åt sitt hål, Klas skred rakare och högtidligare än någonsin hemåt — båda innerligt nöjda med sig själfva och hvarandra.

På kyrkoherdens expedition, då stängd för all annan mottagning, hade han och mor Petersons förhoppningsfulle son sina lärostunder. — De gifna läxorna förhördes i regel med flytande fart, och de nya genomgingos, när så ansågs nödvändigt, alltid med glad ifver å ömse sidor. Gamle Påhl blef som föryngrad inför denne vetgirige och vakne elev.

Ofta afslöts aftonens arbete med lärorikt sam-

språk, som roade läraren minst lika mycket som lärjungen.

— Fjåga mig nu någontingen! — uppmanade Påhl. Och en lätt skalkaktighet lekte bakom brillorna, förstulet besvarad af en mild tjufpojksglimt i gossens bruna, barnafromma ögon.

— Fjåga nu, hvad du vill, tå sta' vi föjtöka jeda ut gåtan.

Klas satt mer eller mindre verkligt brydd och framställde för sin ålder fullt naturliga frågor, men hvilkas svar han själf mycket väl kunnat utgrunda. Och Påhl besvarade dem med synbar förnöjelse. — Någon enstaka gång hände det dock, att Klas satte honom i förlägenhet, såsom efter en lektion i kyrkohistoria.

— Hvarför afkläddes martyrerna, innan de drefvos in på arenan?

Hade inte frågan utsagts i oskyldigaste, medlidsam ton, skulle kyrkoherden ansett sig böra afvisa den såsom oanständig. Plirande undflydde han spörjarens öppna blick och nöjde sig med att skylla på de hedniska knektarnas för oss obegripliga råhet.

I allmänhet gåfvo emellertid dessa samtal osökt rika tillfällen för kyrkoherden att upplysa och leda den unges själ, forma hans tanke, mästra och färga hans omdöme, som så underbart tidigt blifvit väckt. Lärjungen lyssnade med uppenbar tacksamhet och bevarade allt i sitt hufvud om också ej i sitt hjärta. Och arbetet gick med stora steg framåt.

Hur Klas fick tiden och hågen att räcka till för allt detta nya, det väckte lärarens oupphörliga, stigande beundran. Men när Påhl ibland halft skämtande antydde, att det nog började bli litet för mycket, skakade den otröttlige ynglingen på hufvudet.

— Inte, när jag får läsa för kyrkoherden! — var hans enda, försynta, men afgörande invändning.

Gamle Påhl höll förtjust till godo med den.

⁂

I en liten rufsig furudunge utanför staden brukade Klas och Ottilia mötas.

Som de flesta pojkar af handtverkarfamilj hade Klas Peterson mycket tidigt skaffat sig — eller rättare fått — en liten käresta. Hon var alldeles efter hans sinne. Något hade han väl ärft af sin fars kvinnokära sjömansnatur, men någon frun-timmerspojke var han inte, och största skulden eller förtjänsten i deras vänskap hade lilla Ottilia att bära.

Hon var något äldre än han; året förut hade hon läst sig fram för kyrkoherden, med utmärkt godt betyg. — Men redan i småskolans dar hade hon inledt ett halft beskyddande kamratskap med Klas Peterson. Han lät henne omhulda och beundra, blef snart van och smått led åt det, och visade henne i gengäld all skyldig trohet. Att för nöjet af ett snedsprång svika henne föll honom

inte in. Men någon het och svärmisk fästman fick hon heller aldrig af honom. — De kysstes och smektes, det var allt. Samspråket mellan dem rörde mest läsningen och Klas' lärda framtidsplaner.

Efter kyrkoherdens hedrande ynnestbevis mot Klas blef Ottilias hängifvenhet allt ödmjukare, men också besvärande, allt efter som kavaljeren afkyldes. Allt mera sällan kunde han nu bevilja henne ett möte. Desto varmare mottog hon hans sparsamma kärleksgåfvor.

Sent en höstkväll stod hon väntande borta vid ljunghöjden i furuplanteringens bryn. Han kom långsamt, som försänkt i djupa tankar.

— Å, Klas, hvad jag har väntat! Så väl att du kom ändå!

Den lilla kärestan hade tårar i ögonen, men det såg han inte, nu i skymningsdunklet. — Under den fula, svarta halmhatten lyste hennes ansikte blekt och fruset, men röst och hållning smekte redan på förhand.

— Jag har inte hunnit förr — sade han undvikande.

— Nej, du har för mycket att läsa, käre Klas. — Och jag stör dig. Förlåt mig, var inte ledsen för det! Jag vet ju ändå — —. Hon afbröt sig i en innerlig kyss.

— Ja, Ottilia — lugnade han — var inte rädd. Du förstår väl att man måste vara försiktig, när man håller på och läser för prästen.

— Jajamen. Men du är väl inte oförsiktig?

Hon lät ömt älsklig, undrande och oförstående. Han tog hennes arm i sin och de smögo in i den lilla täta, stormtuktade barrdungen. Den liknade en lilleputskog med trygga gömmen för sådant ungt fästfolk.

Därinne slogo de sig ned på en mossig sten och värmde sig med kind mot kind, hand i hand.

Lugnt och väl öfverlagdt började så Klas förklara:

— Ser du, Ottilia, jag tror nästan kyrkoherden vet det.

— Vet — — att vi?

— Ja, han kan ha hört någonting om det. Bara prat, så där. Men i alla fall får vi ta oss till vara.

Ottilia teg en stund. Hon hade inte särdeles mycket emot, att deras kärlek blef känd, ty dess säkrare kunde hon hoppas hålla fast Klas. Hans oro plågade henne likväl.

— Ja, kära Klas, men det är väl inte farligt. Vi menar ju allvar och har ingen synd för oss.

— Nej, synd! — återtog han — — nej, men kyrkoherden kan inte ha reda på allt, som det är. Och om han tror, att vi går och smyger för honom —

— Jaså, ja. Om han tror —

Båda tvärtystnade, blygt osäkra om den andres mening. Så klämde flickan sig tätt intill honom med en vädjande hviskning.

— Klas, du! Kan du inte själf — tala om alltihop?

Han stötte henne ofrivilligt hårdt ifrån sig.

— För kyrkoherden?

— Ja, jag menar — du, som är så —

— Nej, kära Ottilia, inte utan att han frågar mig.

Flickan suckade. Efter en smärtstillande kyss tillade han i djupt allvarlig målbrottston: —

— Vi får vara tåliga — tills jag har läst mig fram.

— Men då skall du ju bort i skola — snyftade hon, med ansiktet tryckt mot hans kavajuppslag.

— Ska du gråta för det, som är till min lycka? — förebrådde han blidt.

En lång och eftertrycklig omfamning beseglade tyst deras försakelser och förhoppningar. —

Gamle Påhl hade verkligen skvallervägen fått en aning om sin skyddslings lärospån i kärlek. Men utan att låtsas fästa afseende vid antydningarna gaf han sedan i smyg litet noggrannare akt på ynglingens uppsyn och ton, särskildt när vid kristendomsundervisningen eller eljest den ömtåliga frågan om man och kvinna vidrördes. — Han kunde aldrig märka ens någon skymt af förlägenhet hos Klas, ingen skygghet i blicken, ingen förrädisk rodnad på de smala kinderna, än mindre ett leende af hemlig och okynnig lättfärdighet kring den barnsligt nejlikröda munnen.

I stället för att anse denna oberördhet misstänkt, såg kyrkoherden däri ett prof på hjärtats

enfald och samvetets renhet hos denne märkvärdige femtonåring. Han ansåg sig ha rätt och skäl att tro, att Klas' älskogshistoria, om också mycket förtidig, måste vara af oskyldig, kanske rent af allvarligt grundläggande natur.

En halft faderlig hänsynsfullhet hindrade honom dessutom att öfverrumpla lärjungen med något slags förhör i denna sak. Den störde ju i hvarje fall icke gossens arbetshåg, flit och uppmärksamhet. Kanske tvärtom var den en eggande sporre. — När det gällde Klas Peterson, var ju allt förunderligt tänkbart.

Men nyfiken var kyrkoherden. Under en timme i svenska hade Klas haft att uppläsa valda stycken ur Frithiofs Saga. När han oklanderligt framsagt inledningssångens slutstrof:

— Jag kämpar om min unga brud
om ock det var med dundrets gud.
Väx trygg, väx glad, min hvita lilja!
Ve den, som dig och mig vill skilja! —

hade ingen darrning förmärkts i hans välljudande stämma, ingen het gnista i de blanka, bruna ögonen.

Det var gamle Påhl, som var gripen. Han förklarade:

— De unga tu vojo mycket käja i hvajandja, kan du föjtå.

— Ja, det kan jag förstå — erkände Klas.

Påhls rörelse öfvergick i häpnad öfver gossens

självbehärskning. Frestelsen att pejla detta lugna sinne blef honom för stark.

— Jatå, jatå! Kantje du ocktå haj vajit litet käj någon gång?

Ynglingen mötte hjältemodigt den gamles forskande blick.

— Jag är det — ännu — kyrkoherden.

Kyrkoherden kunde af pur förvåning intet tillägga eller invända. En så öppen bekännelse hade han icke väntat. Oafvändt betraktade han plirande sin elev, som då blygsamt sänkte sina klara ögon. Ingendera drog det allra minsta på mun. Men när arbetet var slut för den dagen, klappade kyrkoherden välsignande Klas' välbenade hufvud.

— Gud vältigne dig, käje Klat — nu och fjamdelet!

*

Klas Peterson fick högsta betyget bland årets konfirmander och väckte allmän beundran vid nattvardsförhöret.

Hans mor var idel hänförda snyftningar, suckar och tacksägelser.

Våren därpå for han till en stor grannstad, där han med glans kom in i gymnasium. Hans studietid var genom kyrkoherdens och kyrkligt sinnade välgörares försorg rikligt betryggad. — Vid afresan från hemmet erhöll han dessutom af gamle Påhl Cavallins latinska lexikon och doktor

Martin Luthers Lefnadsreglor — samt en liten förgylld mässingsring med blå glaspärla af lilla Ottilia.

2.

— Klas Peterson! Förefaller bekant — skämtade rektorn vid uppropet.

Hela klassen flinade beredvilligt. Den gamle herrn upprepade:

— Peterson?

— Ja, rektorn!

— Nej. Det duger inte. Vi ha två Petersöner i klassen förut. Vill inte Klas Peterson ta sig ett lämpligare efternamn?

— Jo, rektorn. Hvad får jag kalla mig?

Rektor myste finurligt, klassen hånlog åt Klas, men han stod rak och tåligt väntande.

— Tja — återtog rektor — om vi stryka »son», så står »Peters» kvar. Klas Peters, det duger, hvad?

— Ja tack, rektor.

— Skönt. Sitt! —

Genom denna enkla namnförändringshistoria hade Klas tillvunnit sig en smula af den knappa och nådiga välvilja, skolans styresman kunde ägna en nykomling från landsorten.

De många nya, ojämförligt större kraf, som gymnasium ställde på gamle Påhls f. d. elev,

öfvervåldigade honom icke. Väl blef han ingalunda genast ett lika ensamt och klart skinande ljus här som hemma, men med det jämnmod, som icke sviktar för blotta bilden af högt uppstaplade kurser, förstod han att ta hvarje uppgift för sig i tur och ordning och väl nyttja hvarje stund till det närmast nödvändiga.

Snart lyckades han kryssa sig fram i främsta ledet och höll sig stadigt där, medan han i all stillhet läste i förväg så mycket han orkade. Dock gjorde han aldrig det lätt förhatliga intrycket af plugghäst utan höll sig munter och vaken, leende och frimodig. Just som en lofvande skolyngling anstår. —

Läraren i kristendom var ungdomsvän till kyrkoherde Påhl och hade från denne mottagit en varm rekommendationsskrifvelse för Klas' räkning. Så att där kom han genast i smöret. — Äfven i de flesta andra ämnen, särskildt språk men till och med också i matematik, redde han sig utmärkt eller fick, halft ofrivilligt, skenet af nit och kunnighet.

Naturläran och sången lågo minst för hans röst. Lektorn i naturlära var en ettrig ung läroboksförfattare, som hyste högst okyrkliga åsikter och hatade sin kollega kristendomsläraren samt för hans skull hans gunstlingar bland lärjungarna. — Att Klas Peters hörde dit, ja, var den främste bland dem, visste lektorn snart och sökte därför ständigt sätta honom på det hala. Hela timmar kunde han förfölja Klas med snärjfrågor eller hop-

pade långt från dagens läxa tillbaka till de första grunderna, där han väntade finna osäkerhet och föråldrade föreställningar.

Klas värjde sig genom att noggrant svara efter lektorns egna böcker.

Men under en zoologilektion, då det blef fråga om fossila fynd från tidsåldrar före människan, bröt lektorn plötsligt ut ur den sakliga undervisningen och sporde i elak, frestande ton: —

— Men, Peters, hur går detta ihop med bibelns skapelselära? Hvad säger gamla testamentet om detta?

Klas dröjde. Rundt om ljödo skadeglada fnissanden.

— Hvarför svarar du inte?

— Jag vet inte, om jag får — sade Klas lugnt.

— Dumheter! Skall du inte svara på lärarens frågor?

Ynglingen stod orörlig, utan att blinka svarade han:

— Jag tror, att bibeln icke säger allt, som är sant. Men hvad den säger, är sant. Och den säger allt, som vi behöfva veta och tro för att blifva saliga. —

En motvilligt beundrande tystnad hade inträdt. Lektorn grinade illa, men nickade ett: sitt ner!

Den på hans befallning afgifna bekännelsen röjde i alla fall ett slags uppfattning, om också befängd. Den hade också lämnats redigt och höfligt.

Sedan dess lindrades lektorns förföljelse, så att Klas med allt större lätthet sammanjämkade kri-

stendomslärarens och naturlärarens fordringar på hans lifsåskådning. — Och båda måste erkänna, att hans flit och begåfning stodo öfver beröm.

Med sången var det en annan sak. Det var det enda ämne, han tillät sig att försumma. Ingen utom sångläraren räknade det till hans nackdel. —

Bland kamraterna förvärfvade han utan ansträngning, mest genom sin aldrig utmanande öfverlägsenhet, några få, men goda vänner — hvar och en af dem särskildt styf i någon eller några specialiteter. Klas, den mångkunnigaste i klassen, drog stor nytta af umgänget med dessa unga facklärde. En, som redan flera gånger varit utrikes, talade ett par främmande språk, en annan skref latinsk vers och prosa för nöjes skull, en tredje utsväfvade redan i den högre matematiken.

Peters var en angenämt uppmuntrande medbroder för dem alla och eggade dem med lugnt smicker att låta sitt vetandes skatter lysa, så att deras pratstunder för honom blefvo till privatlektioner. —

En medtäflare fick han i sitt eget egentliga hufvudstycke, kristendomskunskap.

Det var en rik pojke, Alvar Pontell, som vid sexton års ålder läst sig halfblind och krokig för att en gång bli allraminst biskop eller professor. Han hade svårt att fördraga Peters, som, utan förstörda ögon, alltid utsöfd och frisk, klarade alla svårigheter liksom på lek och som den naturligaste sak i världen tog de högsta betyg i dogmatik och kyrkohistoria.

Då Peters en frukostrast gick öfver en af stadens broar, kom Pontell i sällskap med en annan klasskamrat tätt efter. På Pontells uppmaning slungade den andre en tövåt, hårdkramad snöboll i nacken på Klas. Hans mössa for af och blåste ner i den breda kanalen därunder. Det var för Peters en betydlig förlust; han måste spara på sina små månadspengar. — Sorgset blickade han efter den sjunkande hufvudbonaden, men sade icke ett enda förebrående ord, när de två kamraterna gingo förbi. Då skämdes Pontell, som inte afsett, att Klas skulle förlora sin mössa. Han lät den andre gå ensam.

— Kom, Klas — sade han — så ska jag köpa en ny åt dig!

Så tog han Peters med sig till närmsta mössbutik och godtgjorde skadan. Efter den dagen voro de forna rivalerna vänner och bundsförvanter. De hjälptes åt med arbetet. Klas blef bjuden hem till Pontells både under terminer och ferier, hölls snart af den goda änkefru Pontell som barn i huset och läste läxor med Pontells yngre syster, som var en mycket söt och allvarlig flicka, fast just inte särdeles kvick.

Allt gick Klas väl i händer, och lugnt och smärtfritt gled han allt längre bort från hemmets värld. — Sin mors små vidunderligt stafvade, ömma, nästan ödmjuka bref besvarade han vänligt och punktligt, men allt mera kortfattadt. — Med kyrkoherde Påhl underhöll han naturligtvis en liflig brefväxling.

Lilla Ottilia skref i början ofta och långt, men hon fick sällan svar, till slut, efter några år, alls inga. Gamle Påhl gaf tusen goda råd och förmaningar beträffande skyddslingens yttre och inre väl. Bland annat ålade han sin käre Klas att hvarje söndag gå i kyrkan, helst både högmässa och aftonsång, och särskildt aldrig försumma något tillfälle att höra den oförliknelige pastor Stenfot. Det var nämligen enligt Påhls och alla rätta kristnas i stiftet mening det högsta mönstret för en präst.

Klas åhörde också lydigt hvarje föredrag af Stenfot, som han kunde bevista.

Pastor Stenfot var kristenhetens flärdfriaste predikant — utifrån sedt. Hans berömda konst bestod i att orubbligt kapprak utantill uppläsa med entonigt jämn och fullkomligt uttryckslös röst halfannan timme räckande predikningar, inledda, uppdelade och afslutade efter evigt samma häfdvunna metod. Det var en fulländad predikoautomat. — — Klas skref tillbaka till kyrkoherden och försäkrade, att han själf i all ödmjukhet lika högt som fosterfadern skattade pastor Stenfot och hoppades draga beståndande nytta af hans oöfverträffliga förkunnelse.

Vid feriebesöken i fädernestaden vistades gymnasisten Peters mera hos kyrkoherden än i det trånga modershemmet. Gamle Påhl var också rörande lycklig öfver att ha honom hos sig, se honom, höra honom tala.

Ottilia uppsökte han icke, han undvek tvärtom sorgfälligt de gator och platser, där han kunde frukta att möta henne. — Då modern en dag berättade, att Ottilia kvällen förut varit där och frågat efter honom, svarade han med ett så bistert »jaså», afklippande allt vidare tal om saken, att gumman Peterson förbluffad drog sig undan.

En annan gång promenerade han vid kyrkoherdens sida ner genom en buktande allé — och framför sig upptäckte han sin lilla barndomsvän, ensam vandrande dem till mötes. — Med ytterlig uppmärksamhet vände han sig åt den gamle och underblåste ifrigt deras samspråk. Påhl hade dock äfven märkt flickan och besvarade hennes vördnadsfullt djupa nigning med ett särdeles vänligt:

— God dag, god dag, käja Ottilia!

Men Peters låtsade inte se henne, utan fortfor att tala, som om intet händt. — Kyrkoherden smålog förstulet. Han visste ju, att det var Ottilia, som Klas älskade och trodde nu, att den unge mannen önskade hemlighålla sin hjärteförbindelse, till dess han med heder och ljus framtid kunde offentliggöra den.

Påhl gillade denna tappra försakelse, som höll ut, trots allt, när nu saken redan var afgjord. Han anade inte, hur afgjord den var. — Med mor Peterson talade han aldrig om annat än sonens arbete och framgångar, ett ämne lika outtömligt kärt för dem bägge.

När omsider en af de sista dagarna en vacker maj Klas telegraferade, att de skulle vänta honom

hem som student med högsta mogenhetsbetyget, spreds detta glädjebud så godt som öfver hela den lilla staden. En förväntansfull skara mottog honom vid stationen. Kyrkoherden haltade uppspelt af och an, följd af mor Peterson, till sonens ära för första gången klädd i hatt, samt de helgdagsklädda syskonen, gynnare och vänner, allesamman sant kristna och välmenande människor, som med större och mindre skäl ville ta del i den hemvändande segrarens vårliga lycka.

I skyar af sotrök, som för ett ögonblick fördunklade den solblå dagen, hven snälltåget in och stannade vid perrongen. Blåsten dref undan röken, resenärer strömmade ut ur vaggonerna och blandades med de väntandes hop. Och där — svängdes en hvit mössa. Klas Peters steg hälsande ner, omfamnades, kringklappades.

— Akta buketterna! — bad han mildt afvärjande.

Flera kostbara blombuketter prydde hans båda rockuppslag. Mor Peterson snyftade och skrattade fram välkomstord, stammande, förlägna. Lyckönskningar haglade från alla håll.

— Tack, kära mamma! Tack, tack, allesamman!

Kyrkoherden kramade gång på gång studentens händer.

— Du göj oss hedej och glädje. Gud vältigne dig föj det — nu och hädaneftej! — sade han rörd

Klas bugade djupt och högtidligt.

Allvar och leenden växlade snabbt och fint på hans vackra smala ansikte. Hans klara, blanka ögon lyste mot alla.

— Men — hvem har du fått alla blommorna af?

Det var syskonskaran, som undrade i kör. Klas log hastigt och skakade deras ifriga händer ifrån sig, utan att svara. Mellan modern och kyrkoherden skred han, omsusad af aktningsfulla hviskningar, in öfver perrongen. Syskon och vänner följde efter som svit.

Men innerst vid en dörr till tredje klass väntsal stod den lilla Ottilia, hopklämd och blek, spejande genom folkmassan. Hennes tårheta ögon sökte förgäfves hans. Han varsnade henne inte, fastän hans sällskap snuddade tätt förbi den öppna dörren, bakom hvilken hon stod på vakt. — Men hon hade hunnit granska hans vänstra hand och sett, att den lilla mässingsringen med den blå glaspärlan var borta. Då stack det till i hennes hjärta, och hon såg intet mer.

— Han hade inte ens gittat skicka henne den tillbaka! Hvart hade han månne kastat den?

3.

Teologiska diskussionsföreningen hade möte. Den för ändamålet hyrda hushållsskolelokalen var öfverfylld; i tvenne lika stora salar trängdes stu-

denter och akademiska lärare, och i den öppna dörrgången däremellan stod ordförandebordet, dit talarna fingo stiga fram.

Klas Peters och Alvar Pontell voro nyintagna medlemmar och höllo sig försynt undan vid en fönstervrå för att höra, se och lära.

Där fanns också mycket att iakttaga. Pontell blef nästan genast alldeles förvirrad och ville gå sin väg men kvarhölls med mildt våld af kamraten. — Klas var som kommen i sin rätta lifsluft: hela hans naturliga vaksamma läraktighet fick här full användning.

Diskussionsämnena för aftonen inleddes af därtill utsedda fackmän, det första: Bibelenlig uppfattning af änglarna såsom personliga väsen, det andra: Likbränningen såsom kristen sedvänja. — Den gamle dogmatikern professor Nackeman, som eljest sällan hedrade sammankomsterna med sin närvaro, hade på särskild begäran tagit änglarna på sin lott. Han försäkrade, att endast den samfällda kärleken och omtanken för kyrklig tro och för den studerande ungdomen hade förmått honom därtill. Med både prelatensisk myndighet och barnslig frimodighet frambesvor och försvarade han den traditionella ängeln med vingar, svärd, palmkvist eller basun. —

Den mycket yngre e. o. professorn Stäf, begärde efter Nackeman ordet och nagelfor i måttfull, men oförblommerad ton hans framställning. För aftonen måste han fatta sig kort och spara sig till inledandet af andra ämnet, men ville just

för den talrikt samlade ungdomens skull icke helt uraktlåta att i den nya forskningens ljus granska och affärda inledarens föråldrade uppfattning. —

Åhörarnas spänning hade från det ögonblick, då Stäf steg fram i dörrgången, märkbart stegrats.

Gamle Nackeman gensköt motståndarens angrepp med upprepade hänvisningar till den heliga skrift, hvars utsagor han hoppades att hvarken professor Stäf eller någon annan af de närvarande dristade sig att betvifla. — Stäf svarade, att de anförda bibelställena antingen liksom bibelns uttryckssätt öfverhufvud måste tolkas symboliskt eller också tyvärr inför nyare granskning alls icke höllo måttet såsom äkta och afgörande.

Denna sin kritiska åsikt stödde talaren på utländska världsberömda vetenskapsmäns forskningsresultat, hvilka han dock ville underkasta hvarje sakligt bemötande, som kunde göras gällande.

Professor Nackeman erkände utan tvekan, att dessa herrars uttalanden voro honom fullständigt obekanta, men vidhöll att hvarken de eller professor Stäf borde ställas öfver eller ens i jämbredd med den kyrkliga traditionens, på bibelns rena, oförfalskade grund stående mening.

Därmed afslöts diskussionen om änglarna och det hviskande sus, som fyllde salarna, tolkade Klas alldeles riktigt så, att professor Stäf segrat och att hans seger var flertalets. —

Med en påfallande enkelhet i det yttre uppträdandet uppdrog så Stäf en historisk öfversikt och kristligt moralisk värdering af likbränningen

såsom begrafningsbruk. Hans slutpåstående blef, att från religiös och särskildt då kristlig synpunkt måste sättet för den döda människokroppens förvandling till stoft anses alldeles likgiltigt, såvidt icke brott mot sedlig och mänsklig hänsyn kunde sägas föreligga. Detta vore icke fallet med likbränningen så som den i moderna krematorier försiggick, hvilket ju alls icke behöfde förhindra eller stå i strid med kyrklig och vedertagen jordfästning. I hvarje fall borde det hygieniskt förnuftiga fälla utslaget.

Med denna vädjan förklarade inledaren frågan öppen till förhandling.

Åtskilliga talare instämde med Stäf, några äldre dock med förbehåll, att den präst, hvars rituella känsla för det gamla jordandets helgd ovillkorligt uppreste sig mot likbränningen, borde ha rätt att till annan ämbetsbroder öfverlåta jordfästningsplikten.

Slutligen och efter synbar tvekan begärde åter gamle Nackeman ordet och lofvade fatta sig kort. Vippandet af hans långa hvita nackhår samt det bistra smågrinet i hans rynkiga, gumlika ansikte antydde, att han hade en liten spydighet på hjärtat för sin svurne fiendes, professor Stäfs räkning.

— Mig synes, att den af inledaren så varmt lofordade hedniska oseden betänkligt erinrar en sann kristen om den eld, hvarom bibeln säger, att den icke utsläckes. —

Ett muntert sorl från församlingen besvarade

inlägget, egentligen riktadt mera mot talaren än mot den angripne.

— Herr ordförande! — bad Stäf lugnt, men med en biton af pojkaktig klipskhet.

— Professor Stäf har ordet.

Den bredaxlade, svartmuskige nyhetsmakaren ställde sig småleende på tröskeln.

Klas tyckte, att Stäfs svarta ögon just välvilligt lockade hans egen blick; han fäste den villigt beundrande på professorn.

— Jag frågar endast, med anknytning till det af professor Nackeman valda bibelordet, om icke den gamla seden med förmultning i jorden osökt erinrar om den matk, som icke dör?

— Bravo! — ropade Klas, och några hänförda ungdomar instämde. Pontell grep honom förskräckt i armen. Han hade aldrig sett den lugne Peters så lifligt betagen. Men Klas kände tydligt på sig, att här kunde och borde man visa öppet instämmande, isynnerhet som gamle Nackeman stod i andra salen och icke kunde se Klas och Pontell. Men Stäf hade både hört och sett. Ordföranden knackade lätt varnande i bordet, medan ett beundrande mummel följde Stäfs kontrastöt.

— Anser mötet diskussionen afslutad?

Det ansåg mötet. Professor Nackeman stapplade trött och vippande med håret ut ur lokalen, åtföljd af ett fåtal medlemmar. Föreningens hofmästare försökte förgäfves kvarhålla honom med de väntande förfriskningarna.

— Nej, tack för mig, mina vänner. Jag går nog hem. Jag har allt annat att göra.

Så fick han gå. Men för de många, som stannade kvar, vidtog ett förtroligt aftonsamkväm kring ett i en närliggande matsal dukadt tebord.

Klas Peters stannade naturligtvis, men måste låta Pontell, som afskydde större sällskap, fly hem till sin studiekammare.

Professor Stäf var tillställningens medelpunkt, och under kvällens lopp blef Klas föreställd för honom.

Han beslöt att punktligt bevista både Nackemans och Stäfs föreläsningar och seminarier, samt likaså diskussionsföreningens möten. — Här som redan i småskolan och senare vid gymnasiet förstod han att fylla alla oundgängliga fordringar, och dessutom, utan att synas försumma något, särskildt utmärka sig i det för en ung teolog mest fördelaktiga. Han ingaf hvar och en af sina lärare den föreställningen, att just hans område var hans käraste ämne. Men för Stäf, som gjort till sin uppgift att kring sig samla en skola af verkligt modernt öfvertygade studenter, visade han en rent personlig tacksamhet för hvarje vink och anvisning. — Att dennes läror och själfva arbetsfält lågo helt utanför, ja, afgjordt i strid med hans barndoms och skoltids kristendom, med andan och formen i gamle Påhls ortodoxa bokstafstro, bekymrade icke Klas Peters. För honom gällde det icke en hjärtesak, endast ett andligt luftombyte, hvaraf han ville draga största möjliga kunskaps-

vinst med åtföljande maktmöjligheter. Han fördjupade sig så mycket hellre i den nya vetenskapen, som han med dess vind bäst kunde segla fram. Och att komma fram till en tryggad, bemärkt, ja, afundad ställning, det var hans hemliga lösen, var enda lidelsen i hans behärskadt kyliga och klarvakna natur. — Dock hycklade han icke, i hvarje fall aldrig medvetet. De teologiska studierna passade hans begåfning och de för framgång däri lämpligaste dygderna: kyskhet, allvar och enkelhet, lågo honom i blodet, så snabbt och lätt befriadt från gossårens jäsning och svärmeri. Den osvikliga manövrering, hvarmed han höll sin kurs mot målet, berodde lika mycket på medfödd instinkt som på högt uppdrifven beräkning.

Utan att vara blott och bart lycksökare förblef han alltid just sådan han för att lyckas i sin värld helst borde och behöfde vara. Men han visade aldrig yttre förhäfvelse, som kunnat väcka någons tvifvel om, att han för allt gaf gud allena äran.

Vid universitetet bevarades vänskapen mellan Peters och den rike Pontell, den stärktes och utvecklades till ett slags fostbrödralag utan lidelse. — Klas band den opraktiske kamraten allt fastare vid sig genom att klokt ordna hans arbete, begränsa hans alltför vidtsväfvande öfverkurser till rimliga mått samt egga och bereda honom till de för den bortkomne kammarsittaren skräckinjagande seminarieöfningarna och tentamina. — Det var

till mycket stor del Klas' förtjänst, att Pontell kunde hålla jämna steg med honom, så att de båda samtidigt, och ovanligt raskt, togo sin teologie kandidatexamen.

Till firandet af denna glada händelse hade änkefru Pontell och hennes dotter, den vackra, allvarliga Nanna, kommit ner till universitetsstaden. Efter deras omfamningar och gratulationer lade Alvar handen på Klas Peters' hufvud och sade med broderlig hjärtlighet:

— Glöm inte att tacka den här hederspojken! Utan honom hade jag aldrig vågat mig fram.

— Nej, det tror jag — instämde Nanna — jag minns nog, hur Klas kan hjälpa en att läsa läxor.

Gamla frun log äfven djupt förbindligt mot honom och önskade båda kandidaterna välsignelse och lycka.

Klas tackade och svarade ödmjukt, att han hoppades, de skulle alltid älska arbetet så som ditintills.

Vid deras lilla familjefestmiddag på stadshotellet var Klas bjuden med som hedersgäst och utbragte en skål för den moderliga och systerliga godhet, som så rikt lönade de framåtsträfvande sönernas möda. Han hade ordet i sin makt och den mjuka, klara stämma, som smeker såväl öra som hjärta.

Om kvällen sjöng en studentkvartett serenad för damerna Pontell, och då de vid afresan morgonen därpå hänfördt tackade Alvar därför, sva-

rade han skrattande: — Tacka Klas! Det var hans idé. Jag är verkligen för tankspridd för att tänka på sådant.

— Klas tycks tänka för er båda — log fru Pontell, och klappade sin son på kinden.

— Klas törs jag väl inte klappa, — tillade hon — annars så —

Men fröken Nanna lät Klas ömt trycka sin hand och frun inbjöd honom att under sommaren ånyo besöka dem. Klas mottog all denna förtroliga älskvärdhet med värdig och försynt tacksamhet och lofvade komma, när tid och tillfälle gafs. —

Samma år prästvigdes de två fosterbröderna, och kort därpå blef Klas Peters förlofvad med Nanna Pontell.

Gamle Påhl, som dittills fortfarande trott sig på afstånd leda och styra sin skyddslings bana, fick då en första aning om, att dennes vägar icke alltid skulle bli de af honom i tanken utstakade. — Redan det, att Klas fullständigt glömt och öfvergifvit sin första lilla fästmö, hade med stillsamt vemod grumlat kyrkoherdens bländade tillit och beundran.

— Det kunde jag aldjig tjo om min Klat — mumlade Påhl för sig själf, när förlofningsbudet träffade honom. Han hade ju — för Klas' skull — riktigt lärt sig i tysthet hålla af den stackars lilla Ottilia.

En annan yttre förändring i förhållandena

ingaf honom oro och smärtsam missräkning beträffande Klas.

Det hade varit Påhls önskan, att Klas med det genom kyrkoherden anskaffade understödet skulle bli vanlig, i kyrkan tjänstgörande präst. Nu var denna tidpunkt inne, då han skulle kunna träda ut ur lärotiden och in i det verkliga arbetet såsom själasörjare. Men när Klas slutligt skref och tackade för den frikostiga och trofasta hjälpen, tillkännagaf han också, att det var hans skyldighet att fortsätta de vetenskapliga studierna, dels emedan ett stort akademiskt resestipendium kommit honom till del, dels emedan hans enskilda ställning genom förbindelsen med familjen Pontell blifvit fullt lämpad för oberoende och vidtgående forskningsarbete.

Påhl skref tillbaka och gratulerade till stipendium och förlofning och allt, men slöt sitt bref med en sorgsen maning:

— Haf dock alltid Gud för ögonen och gif Honom allena äran! Och glöm inte alldeles bort oss härhemma! —

Midt i resbrådskan mottog Klas denna kyrkoherdens skrifvelse och njöt själf en half minut af den vemodsblida längtan att först göra en liten afstickare hem till mor och gamle Påhl. — Han kunde i tanken höra den läspande stämman:

— Glöm inte alldelet bojt ott häjhemma!

Med rekommendationer från flera professorer, särskildt Stäf, for Peters till Tyskland.

*

Efter ett års vistelse därute kom han tillbaka, kallades till Stäfs docent och gifte sig med sin rika och allvarliga Nanna. Såsom universitetets yngste lärare åtnjöt han inom alla läger anseende som en stigande stjärna, en vardande storhet inom den moderna teologiens fält i norden.

4.

Kyrkoherde Påhl hade det allt sällsyntare nöjet att se sin skyddsling, docenten Klas Peters, hos sig på middag.

Den unge lärde gästade på föreläsningsresa äfven sin fädernebygd och hade blifvit mottagen med stora förväntningar. — Gamle kyrkoherden var kanske den mest nyfikne af alla. Han ville ha Klas en stund för sig själf, grundligt utfråga och genompröfva honom för att klart få veta, hur mycket som fanns kvar af den forne älskade lärjungen, den hängifvet troende, rikt benådade konfirmanden.

Och nu satt Klas där midt emot Påhl vid det runda matbordet, lät sig bekikas af gubbens plirande blick genom brillorna, förhöras af den läspande, åldrigt pipande röst, som en gång ropat upp hans namn bland andra små läsbarns. — Klas bestod profvet, mera genom sättet att svara än med själfva svaren. Hans väl valda ord fingo

nästan samma barnsligt vädjande och oskyldigt lugna tonfall som förr — det lät, som om han lika mycket som den gamle längtat efter just denna förtroliga stund på tumanhand för att få dennes visa och vördnadsvärda omdöme att trygga sig till.

Han var också i kyrkoherdens ögon förunderligt lik sig som i fjortonåren. Lång hade han blifvit, men ännu icke fet. Ansiktet lyste ännu af hudens fina skärhet, de klara, bruna ögonen hade samma milda, allvarliga glans och den skäggfina, nejlikeröda munnen lika frisk, lika mjukt leende. Endast håret öfver den jämna hvita pannan vittnade om studiemödor och mannaålder, det hade glesnat i benan och uppöfver tinningarna, så att dessa fått två vikar af bar hud.

Påhl skulle velat ha längre tid på sig för att betrakta den unge mannen, för att få fatt det underliga något, det okända nya och främmande, som trots allt gömde sig bakom de välkända, vackra och öppna dragen.

När den lilla middagen var till ända, kände sig kyrkoherden endast halft lugnad men också sällsamt maktlös. Han hade icke längre en lärares och fosterfaders andliga välde öfver sin f. d. elev.

Klas anade sin värds känning och var beredd att i nödfall våga rätt öppenhjärtiga bekännelser — men endast på anfordran och i åt alla håll hänsynsfull form.

Just när de skulle bryta upp gjorde kyrko-

herden ändtligen sitt angrepp, ej mot Klas, men mot dennes senare lärare och nuvarande kolleger, dessa nymodiga herrar teologer vid universitetet, om hvilka han verkligen i sin afskilda landsortsvrå hört rysliga historier. Dessa kättare och fritänkare, halfandlige rationalister och oförsynta bibelskändare — — hur kunde hans Klas vara deras förtrogne och meningsfrände?

— Men min käje Klat — utbrast han som i öm förtviflan — huj kan du med godt tamvete föjdjaga en sådan tkojaje som den däj pjofessoj Stäf?

— Käre farbror! Stäf har som lärare och kamrat visat mig kristlig och broderlig välvilja.

— Jaja, jaja. Men du — — han tjoj ju på den däj Jitschl, som inte tjoj på hvajken Gud ellej hans heliga ojd?

— Månne inte farbror öfverdrifver? — Har farbror hos Ritschl funnit verklig otro?

— Jag — — Påhl slog för sig med handen — — jag haj visst inte läst något af den däj! En tann och god kjisten titter icke däj de betpottaje titta.

Klas böjde stillsamt sitt hufvud och sade om en stund:

— Hvarken Ritschl eller min vän Stäf vilja bli trodda blindt och utan självständig granskning. Men om Stäf vet jag, på goda grunder, att han är en alltigenom etisk personlighet.

— Etisk — upprepade gamle Påhl trött — ja, det äj godt och väl, du. Men jag vet, att han

i tal och skjift motajbetat och förlöjligat den gamle äkta luthejskt tinnade pjofessoj Nackeman, som nu tyväjj äj bojtjyckt fjån läjotätet.

— Professor Nackeman — var en hedersman och ungdomens vän — gensköt Klas instämmande.

Påhl blef något upplifvad.

— Du höll af honom? Han vaj nöjd med dig?

— Ja, han visade mig stor godhet och gaf mig de högsta betyg.

— Liksom denne Stäf?

— Ja — ja, liksom Stäf.

Med betänksamt vaggande hufvud betraktade Påhl sin gäst.

— Föjundejligt äj det, min käje Klat, hvad Gud vändej allat hjäjtan till dig.

— Det är nog så sant — medgaf docenten, med sänkt röst.

— Men vaj alltid Honom tacksam fjamföj alla! Han äj stöjje än både Jitschl och Stäf — jaja, Nackeman med, föjtåt. Honom allena vaje äjan!

— Farbror har rätt — svarade Klas sakta och afslutande.

Kyrkoherden teg, som fann han heller intet mer att säga. Men hans blick blef dimmig bakom brillorna. — Klas var så innerligt snäll, ödmjuk och i allo välartad som förr, ett mönster för unga män, fri från tidens flärd och öfvermod, bevarad mot lärdomens och lyckans frestelser till självförhäfvelse — men ändå, det var inte mera Klas Peterson, inte hans egen Klas. Gamle Påhl till-

trodde sig icke att förmå rannsaka hjärtan och njurar. Men han visste ju, att äfven den allra vackraste, mest välmognade frukt kan innerst i kärnhuset vara maskstungen — och mot sin vilja fruktade han, att i Klas' hjärta hade tidens otrosmask redan börjat fräta och kanske för alltid tagit sitt bo. —

Den tysta bordsbönen vid det lilla runda bordet blef lång. Med slutna ögon och hårdt knäppta händer bad gamle Påhl för sin gästs eviga väl så brinnande hett, som hade det varit hans egen son.

Klas visade icke sin otålighet. Liksom kyrkoherden stod han tyst och andaktsfull. Men genom ögonhåren sneglade han åt pendylen på matsalsskänken.

*

Skolans högtidssal var till trängsel fylld. Docenten Peters höll för sin lilla hemstads beundrande allmänhet en föreläsning om »Kristendomen som kulturmakt».

Den vackre unge mannen i katedern uppträdde icke som en främling eller som en lärd, höjd öfver åhörarna. Mildt igenkännande såg han på alla och smekte dem med sin klara, lugna stämma, så att de kände sig som hans goda vänner, medinvigda i hans vetande. Intet öfvermod, ingen liknöjdhet, inte ens välvilligt medlidande nedlåtenhet, som eljest var så vanligt hos de föreläsare, som periodiskt besökte staden. Något sådant skulle man inte tyckt om, allraminst af f. d.

Klas Peterson, linnesömmerskans son. Och det visste ingen bättre än han själf. — Men lika litet röjdes någon tvekan eller osäkerhet. Med full jämnvikt mellan självsäkerhet och förtroende för publiken utvecklade han rättframt, ledigt och s. a. s. underhållande sitt ämne. Man förstod, att det var honom ett kärt nöje att tala i denna skolsal, från denna kateder. Det var så naturligt och alldeles som man ville ha det. — Han skildrade kristendomen såsom den största och oumbärligaste kulturmakt. Den var alla människors och alla tiders enda gemensamma andliga rikedom, en evig kraft i och under allt timligt, växlande och förgängligt, bevarande och framdrifvande, på en gång i bästa mening konservativ och revolutionär. Den omfattade allt, fullkomnade allt. Utan kristendomen skulle framtidens kultur förlisa, förinta sig själf. Det gällde alltså för kristendomen att vara sin uppgift trogen, att aldrig bli efter, icke låta den otröttliga kulturen löpa ensam i förväg och förloras ur sikte. Kristendomen var den enda religion, som kunde hålla jämna steg med tidsutvecklingen och behärska denna med kulturens egna vapen — endast så kunde framtiden få en kristlig kultur, och att detta var möjligt borde ingen betvifla, då ju kristendomen hittills visat sig vara den af alla religionsformer starkast civiliserande, den säkrast samhällsbevarande — och — förnyande, den rikast kulturbefrämjande. —

Församlingen lyssnade andäktigt och belåten med sig själf, som om allt det vackra, talaren för-

säkrade om kristendomen, egentligen gällt hans auditorium. Hans gamla mor, som satt helt nära katedern, vid kyrkoherdens sida, suckade af idel glädje, smågrät af ren tacksamhet.

Men gamle Påhl kände sig mindre nöjd än förut under dagens lopp. — Först och främst hade han helst velat se sin kära Klas i en predikstol och höra honom hålla en god predikan — — han tyckte inte mycket om föreläsningsföreningar. Dessutom urskiljde hans gammaldags kyrkliga sinne en biton af världslighet i Klas' nog så vackra och uppbyggliga tal. Han hade väntat sig något annat men kunde inte fullt klargöra, hvad som fattades. Det smakade inte af frikyrklighet, inte af fritänkeri, men — något nymodigt och farligt lurade i synpunkt och framställning, något som alls inte liknade gamle Påhls eller den oöfverträfflige pastor Stenfots förkunnelse.

Kyrkoherden satt med sitt grå hufvud lutadt mot händerna, som hvilade på käppkryckan. — Det nästan bjöd honom emot att nu se på Klas, som stod där och talade om de heliga tingen som om det gällt en historik öfver lungsotens bekämpande, eller nyskandinavismen och den nordiska enhetstanken, eller dylikt. — När det så ändtligen var öfver, applåderade publiken. Påhl riktigt hoppade till, förfärligt pinsamt berörd. Hvad tänkte man på? Hvad menade de? Klas var väl ändå inte en teaterman? Det var för väl att Klas ändå inte höll sådana föreläsningar klädd i prästkappa

och prästkrage! Det skulle tagit sig ohyggligt ut, när han bugade för applåderna. —

Med en kort, blygsam bugning steg docenten ner från katedern och banade sig väg genom åhörarskaran bort till de båda gamla vid salens ena gafvelvägg. Alla hälsningar besvarade han värdigt, men lätt småleende som åt gamla bekanta. — Ett ungt, synbarligen nygift par, snuddade förbi honom. Han märkte, att kvinnan i förbifarten kikade fram bakom mannens arm och sedan skyggt ifrigt gömde undan sitt ansikte. Klas hade likväl igenkänt henne. Det var Ottilia, hans första lilla flamma.

Hans enda tanke var, att det var skönt, att han icke varseblifvit henne förut under föreläsningen. Hon skulle då ha stört, icke hans lugn, men hans nöje. —

— Ja, käja moj Petejton — suckade Påhl — det haj blifvit en stoj man af våj Klat.

— Ack ja, kyrkoherden — må tro det! Och det har vi ju allra först kyrkoherden att tacka för.

Kyrkoherden skakade afvärjande på hufvudet.

— Jag menade väl — men allt blij inte tom vi tänkej och menaj.

Den gamla linnesömmerskans tåriga ögon fästes på den nalkande sonens finhylta, leende drag.

— Jaja, kyrkoherden, vi gamla få väl tro, att bäst är, som gud styr.

Kyrkoherden klappade stilla hennes hand till svar, och nickade med bekämpadt missmod mot Klas, som nu hunnit fram till dem.

— Du talaj bja, min käje gotte, sade han, i det han reste sig, tungt stödd på käppen — och jag vill gäjna tjo, att du talaj af hjäjtat.

Klas bugade sig nu djupt, och hjälpte sin mor upp. Mellan prästen och gumman skred han ut ur skolsalen, där han suttit som läsgosse, då Påhl satt i katedern, och gick sakta nerför trappan, ut öfver den öde vida gården, som låg mörk i höstkvällen.

En kvart senare skulle han med nattsnälltåget fara till nästa stad för att där hålla samma föredrag för ny publik. Syskon och vänner skulle samlas vid stationen för att ge honom en afskedshyllning. Men ensam med de två gamla vandrade han dit ner.

Villigt och gladt besvarade han deras frågor om hans framtidsplaner och förhoppningar, om den professorsutnämning han i dagarna väntade sig, om familjen Pontell och hans unga fru, som de endast helt flyktigt sett vid bröllopet. — De voro nästan framme vid målet, mötta af stationens elektriska ljusflöden, af sorlande röster och tågsignalers tjut. Då sporde Klas plötsligt och med en vek darrning på rösten, hvilken gick till gamle Påhls godtrogna hjärta:

— Minns farbror Ottilia?

— Om jag minns? Jo, föj all del.

Kyrkoherden och mor Peterson sneglade förundrade och smått förläget på den ståtlige unge mannen mellan dem. I skenet från banhallens blåhvitt lysande lampor tycktes dem hans ansikte

under cylindern så barnsligt skuldmedvetet blekt och kring den nejlikröda munnen låg ett afbedjande allvarsdrag. — Nog gladdes de åt hans framgång, ära och lycka, men intet af allt detta kunde nu i afskedsstundens brådska och larm bättre värma deras hjärtan än just denna hans sorgsna tanke på barndomsvännen, ungdomskärestan.

— Hur är det — hur står det till med henne?

— Å — inföll mor Peterson uppmuntrande — hon är gift nu.

— Jaha — instämde kyrkoherden, också med ett blidt, försonande tonfall — bja och väl gift med en pjäktig och allvajligt tinnad man.

— Det gläder mig hjärtligt — svarade Klas.

— Mig också, käja Klat — föj din tkull!

Kyrkoherden tryckte länge sin skyddslings händer i sina och mor Peterson snyftade, när Klas tog af sig sin höga hatt och kysste henne, midt i den väntande skarans åsyn.

— Se, är det inte vackert! — hviskade och mumlade man. Ur kvällsmörkret brusade snälltåget in mot stationen.

EN PREDIKAN PÅ VERS

1.

Det var längesedan softid, men i Hamra prästgård satt hela familjen kvar i matsalen, utom den yngste lille, som i kammaren bredvid vyssades till ro af barnfröken Elna.

En spänd förbidan höll alla eljest särdeles vakna, man väntade på att få se pastor Mod göra sitt inträde och spisa kvällsvard, som stod framdukad åt honom på ett hörn af det stora bordet. Dels var detta kyrkoherde Bringels förste adjunkt, dels visste man på förhand, att denne Arvid Mod skulle vara en af stiftets omöjligaste präster, en genomkonstig kurre. — Kyrkoherden hade på sin begäran om biträde erhållit till svar en förtrolig skrifvelse från biskopen själf, att någon annan än Mod kunde icke för tillfället anskaffas, men att det nog skulle gå bra med öfverseende och uppfostrande ledning från Bringels sida, hvarom biskopen för adjunktens räkning tillitsfullt anhöll.

Både smickrad och oroad häraf vankade nu kyrkoherden, spinkig och framåtlutad, med yllehalsduk för sin strupkatarr, med det tunna, grå ansiktet rynkadt i fundersam viktighet, och gni-

dande händerna på ryggen, af och an i huset, medan de andra småpratande fördrefvo vinterkvällens långa timmar: den lilla magra, käppraka frun, fruset insvept i sin sjal, dottern Malla, en fjortonårig slyna, med en bok öppen i knät, och de pigga bruna ögonen mot dörren, de två inackorderade pojkarna, litet äldre än hon, stockholmaren Percy, blek och svarthårig, kroknäst och lurande stillsam, göteborgaren Bengt, med ett yrvaket skratt öfver sitt runda lifliga ansikte, och, skymtande genom den halföppna dörren till sängkammaren, fröken Elna, en tjuguårig landtbrukardotter, numera föräldralös, men frisk och trygg och glad åt lifvet, samt gårdshunden Sancho, som stor och värdig dåsade vid matmors knän.

Plötsligt for hunden upp, morrande, och ville ut, men kvarhölls af fruns raska grepp i halsbandet, så att han fick som de andra nöja sig med att ifrigt spejande bevaka salsdörren. — Så ljöd det dofva rullandet af skjutsen och trampet af hofvar ute på den tösörjiga landsvägen, några röster ekade i bergvallen, som stod stupande brant ner mot prästgårdsbacken — kyrkoherden skyndade ut på förstugutrappan.

— Där ha vi honom, ska ni få se — sade fru Bringel. — Malla, laga att maten kommer in! —

Malla sprang ut i köket efter teet och gröten. Sedan sutto de som i gif akt.

Pastor Mod steg in och såg sig om, hvarken förläget eller nyfiket, men med en egendomlig självupptagen förströddhet, som föreföll fru Bringel

opassande, och som verkligen var öfverraskande hos en ung, obefordrad prästman med så skralt anseende.

— Ja, här ha vi pastorn — betygade kyrkoherden torrt, i det han sköt Mod före in i salen. Med små otydliga åtbörder föreställde han så den nykomne för de närvarande.

— Min hustru, min dotter Malla, mina lärjungar, Percy Wanscher och Bengt Smedberg — — pastor Arvid Mod. —

Pastorn bugade höfligt, men hastigt, likadant för alla, nickade också litet skyggt bort till den morrande gårdvaren.

— Detta är vår kära Sancho — sade frun och lade ömt sin hand på djurets väldiga hufvud, hvilket kom Sancho att våldsamt piska golfvet med svansen.

— Pastorn vill väl ha litet varmt i sig efter resan — förmodade kyrkoherden.

— Jaha, varsågod — sade frun — det är färdigt.

Mod slog sig ned och började äta, utan att låta sig störas af familjekretsens stumma granskning och domar. — Lilla Malla och de två pojkarna bytte föga hemlighetsfulla blickar och miner, knuffar och hviskningar, hvilka frun förgäfves sökte dämpa med manande ögonkast, hvari äfven glimtade ofrivilligt instämmande kritik. Och kyrkoherden blef oföretagsamt stående bakom den nykomne adjunkten, som försjunken i häpet betraktande.

Mycket hade de väntat sig, men detta öfversteg alla farhågor. Ungdomarna funno Mod orimligt löjlig, och makarna Bringel ryste inför den sällsamma uppenbarelsen. En sådan präst hade de aldrig förr skådat, aldrig drömt sig något liknande.

Mod hade en bred och satt figur, som han förde med vårdslös, nästan pajasaktig tölpighet. Ansiktet, med hög panna, böjd näsa, eldrödt, tofvigt hår och helskägg, var starkt blårödt. Men han bar sitt ovårdade hufvud högt på en kraftig hals och med en leende, oförklarlig självsäkerhet, som liknade en lindrigt druckens. — Han åt inte glupskt, men så slarfvigt, att han ständigt spillde på rock och väst, på duk och servett.

— Ja, ät nu ordentligt — förmanade kyrkoherden myndigt — så att pastorn blir varm.

— Ja — instämde frun — pastorn är alldeles genomfrusen, kan jag se.

— Nej tack, nu skall jag inte ha mer. Jag fryser inte alls. Sådan ser jag alltid ut — förklarade Mod.

En fräsning från ungdomarna antydde kväfd och yster munterhet. Kyrkoherden rynkade pannan och frun hytte åt dem med pekfingret, men båda smålogo samtidigt.

Pastorn märkte ingenting, lät sig inte bekomma, lutade sig mätt och lugn tillbaka i stolen och strök sitt förskräckliga, ännu snövåta skägg. Nu kom fröken Elna, som just vyssat lillen i sömn, från sängkammarens dunkel fram på tröskeln till salen. — Pastorn hade icke varsnat henne förut.

Elna var en prydlig ung kvinna, den enkla, grå dräkten med blått sköterskeförkläde passade också utmärkt hennes landtligt sunda, ungdomligt behagliga gestalt. Det rika, guldbruna håret låg sedesamt slätbenadt öfver ett fylligt ovalt ansikte, blåögdt, friskt rödmynt och gräddlikt finhyllt. Hon smålog lätt, men utan de andras närgångna spefullhet.

Pastor Mod hade lagt hufvudet på sned och sneglade åt henne, som för att gissa hvem hon var.

— Sofver han nu? — sporde frun med en nick åt sängkammaren.

Fröken böjde hufvudet till svar och stängde varsamt dörren. Pastorn reste sig, läste en tyst bordsbön och tackade för maten. Sedan vände han sig mycket vänligt, liksom en farbroderlig gäst, till fröken Elna. Han tog henne för husets äldsta dotter.

— Mors hjälpreda? — undrade han artigt.

— Det är barnfröken — svarade fru Bringel kort och snäft, både road och retad af att bli misstänkt vara mor åt en tjuguåring.

Pastorn räckte flickan sin hand, men hon låtsades icke se den, endast neg som för hvarje annan präst, och gick tvärs genom salen till motsatt hörn. Bakom pianot fnissade Malla och pojkarna hejdlöst.

— Nej, barn, gå nu och lägg er — befallde frun.

— Pastorn är väl också trött — sade kyrkoherden.

— Ja — afslöt hans hustru — vill du följa pastorn ner. Pastorns rum är i annexbyggnaden, bredvid pojkarnas.

— Ja, pojkarna få inte lof att störa pastorn — tillade kyrkoherden. — Kom nu, så ge vi oss af!

Så sade man godnatt, och pojkarna rusade före de båda prästerna ner genom den vintermörka trädgården, som stod med smutsiga snödrifvor och vattengölar under svarta trädhvalf. Nedanför två posterande, nakna fläderbuskar glimmade en disigt gul taklampas låga i en öppen förstuga. Det var annexet. — Pojkarnas nu lösbrutna gapskratt skallade där nere i ensligheten.

— Tyst, slynglar! — röt eller rättare pep den förkylde lille Bringel efter dem genom nattdunklet. Men för sig själf måste han småmysande medgifva, att de kunde ha skäl att skratta. På trappan sade han godnatt åt adjunkten med en halft gäckande uppmaning:

— Håll dem i respekt, pastorn! Och sof godt! —

*

Alltigenom löjlig hade alla på Hamra från början funnit pastor Mod och ständigt upptäckte de nya roligheter hos honom och allt som var hans. Den stora, blåmålade trälår, som utgjorde hans bagage, döptes genast till likkistan. Hans läderbruna filthatt med slitna, hängande brätten täflade i urmodig komik med söndagscylindern, som tycktes jättestor och dock aldrig kunde sitta

fast på hans hufvud, knuffad än ner på nacken, än ner öfver pannan, alltid med tanklöst hårda tag, så att den var så godt som stukad. — Och de mycket för vida kläderna med otaliga flottfläckar måste varit sydda af någon bondskräddare, som knappast brytt sig om att ta mått. En pipa hade han också, delvis, ty stort mer än själfva piphufvudet fanns inte kvar; hela apparaten bestod af en besynnerlig, krusig snäcka, hvari ett kort mässingsrör var instucket. När han rökte den, knastrade det i mustascherna och tobaksoljan rann i bruna floder genom skägget. Det var helt enkelt hemskt att se på.

Pojkarna hade fått utomordentligt roligt åt sin nye granne. De passade på att få följa med honom i trappan och som han inte bemötte dem afvisande utan högst godmodigt, voro de snart objudna, men väl mottagna gäster inne i hans lilla rum. Ingen tid på dygnet var han säker för dem. De störde lika obekymradt hans arbete som hans hvila, med närgångna och tvetydiga frågor eller öppet skoj. Han sökte helt lugnt ta samma min och ton som de.

— Stilig pipa pastorn har!

— Mycket stilig — medgaf pastorn förnöjdt, utsträckt i sin tältstol, bolmande och spottande.

— Den smakar väl vådligt bra?

— Utmärkt.

— Ja, men den bränner ju skägget?

— Nej för all del.

Och pastorn rökte som betald, så att det gni-

strade och osade till pojkarnas stora förnöjelse. Det var i regel Percy, stockholmaren, som planerade anfallen och Bengt eggades af honom att utföra dem. Sedan storskrattade de båda, båda lika självbelåtna.

Ibland lockade de Malla att smyga sig ner till annexet, och då öfverbjödo de hvarandra i driftiga påhitt och anslag.

— Får vi störa pastorn lite grand? — frågade de och utan att vänta på svar trängde de sig in till honom, snokande och fingrande på allt. Pastorn hade ett fotografialbum, bondgrant och stort, men nästan alldeles tomt. Hela dess första sida var fylld med exemplar af ett och samma porträtt, en gammal gumma i landtlig helgdagsstass med en fransad och blommig duk om hufvudet.

— Hvad är det för en bussig kärring?

— Det är min mor — sade pastorn stolt.

— Kors, så stilig — ropade Bengt gycklande.

— Ja, pastorn liknar henne — hånlog Percy.

Fnittrande undrade lilla Malla, hvarför pastorn hade så många alldeles likadana porträtt af henne.

— Aldrig för mycket af det goda — svarade Mod enkelt.

— Bravo, pastorn! Bravo! — skrålade pojkarna och flickan kiknade af skratt. — —

Ett af deras älsklingsskämt var att pröfva hans kroppskrafter.

— Pastorn är väl stark — frestade Bengt.

— Inte är jag klen — svarade Mod.

— Nej, det syns nog — uppmuntrade Percy slugt.

— Törs pastorn slåss med oss bägge?

— Det passar inte — småskrattade pastorn mildt öfverlägset — — och det är synd om er.

Men då utbrusto båda i smädelser och utmaningar.

— Hahaha, han törs inte! Han är feg. Stora karlen är rädd för ett par pojkar.

Och så öfverföllo de honom med snabba nyp, knuffar och sparkar, till dess han förvirrad och retad kastade sig ur spelet och låste sin dörr om sig förgäfves upprepande: —

— Respekt för pastorn, pojkar! Respekt!

Deras triumfskrän förföljde honom in i hans rum.

Om kvällarna, när pastorn skulle ner till sitt, och trädgårdsbacken stod försåtligt hal af töslask eller svallis, brukade de ställa till ett hiskligt spektakel.

— Är pastorn stadig? Kan pastorn gå rakt nerför backen?

— Ja, konsten är ringa.

— Men om en af oss rider på pastorns rygg? Och så hoppade Bengt upp, klamrande sig fast vid hans axlar och höfter och Percy släppte ut Sancho, som hyste en lömsk och långsint ovilja mot pastorn. Så bar det af.

— Spring nu, pastorn — skrek Bengt. — Stadigt och fort, så vi inte ramlar i plurret!

— Puss på, Sancho — manade Percy — hallå, puss där, Sancho!

Skällande störtade hunden efter den stackars prästen.

— Respekt för pastorn! Nej, seså, gossar! Inte mera nu! Seså, lille Sancho! — ropade pastorn.

— Haha, pastorn är rädd för hund — jublade de två plågoandarna. — Spring bara! Hej, Sancho! —

Ner utför den isbelupna backen sprang pastorn, än stapplande, än kanande, med Bengt tjutande af vild glädje på sin rygg, med den väldige gårdvaren i hälarna, hetsad af Percys manande rop.

Och uppe i prästgården stod familjen Bringel vid fönsterna och förlustade sig åt den galna jakten.

— Det låter för illa — sade kyrkoherden.

— Ja, men de ska ju något roligt ha — sade frun.

— Ja, och pastorn tycker nog också, att det är lustigt — försäkrade lilla Malla förtjust.

Och den lille i fröken Elnas famn stirrade storögdt ut mot oväsendet i mörkret.

— Ja, hör bara! Hvad är det för spektakel, säg? — jollrade Elna och lade honom skrattande i vaggan.

*

Men när alla ändtligen gått till sängs och Hamra låg tyst, smög pastorn ut i natten, van-

drade på öde skogsvägar för att få riktigt ensam drömma och tala ut för sig själf.

Långa kväden diktade han om sina strider, om guds stora makt i den benådade människan, som ringaktad och misshandlad släpar sig fram genom storm och mörker — hän mot ett ovanskligt ljus af ära och lycka. — Han sökte ensliga små stigar upp mot de branta höjderna, där kalkstensberget lyste marmoraktigt hvitt mellan mossa och granar. Uppifrån bergskrönen såg han stolt och sorgfri ner mot den sofvande prästgården vid vägen, hän öfver den lilla sjön nedanför annexet, långt bort i det nattligt dunkelblå fjärran, där solen gått ned öfver ännu en lidandets och förödmjukelsens dag.

Stärkt och upprymd, fastän nersmord om skor och kläder och sönderrifven om ansikte och händer af isigt barr, återvände han hem, och uppe i sitt lilla fattiga krypin somnade han, välbehagligt skrattande åt allt, som under dagarna brydde och plågade honom.

— Om de visste, hvem jag är! — mumlade han.

— Men det vet ingen. Ännu ingen! De stackarna — de stackarna, ja!

Detta hemliga öfvermod hade burit pastorn genom lifvet, ett lif, från begynnelsen bräddadt med nöd, ringhet och smälek, blottadt på minsta skymt af glädje, minsta glimt af sol. En fattig kvinnas son, oäkta född, uppfostrad på fattigvårdsbekostnad, hjälpt till skola och universitet af en

prost och en länsman, hvilka aldrig upphört att betrakta och bemöta honom som nådebrödstagare, deras godhets slaf. Det var hans yttre öde. Men inom sig kände han fulla stoltheten och ansvaret af omätlig andlig rikedom. Allt sedan han i gymnasium fått högsta betyget på en verskria, var han viss om sin kallelses väg. En kyrkans inspirerade sångare, en guds hymndiktare, en ny och större Wallin skulle han bli — det visste han, och därför fördrog han allt, sökte förlåta allt.

— Till dess min dag kommer! — sade han till sig själf — — och då, ja, då! Då blir det jag, som sjunger och skrattar. Och de andra — de stackarna, haha, de stackarna!

Det hände, att pojkarna i rummet bredvid väcktes under natten af att höra adjunkten ligga och hviska, mumla, skratta, deklamera — och de funno det både lustigt och litet kusligt.

*

Kyrkoherden hade inte så mycket att anmärka på adjunkten, som han väntat. I tjänsten skötte Mod sig passabelt. Hans predikningar gingo i vedertagen stil, efter gamla godkända mönster, men upplästes väl hastande, och nästan alldeles obetonadt, som i dröm eller som tänkte predikanten inte på hvad han sade. Altartjänsten utförde han bättre, blott litet för obehärskadt i röst och åtbörder. På det hela taget gick han för sig som präst.

Men i familjen däremot saknades icke klander. Okammad och oborstad kom pastorn till bords, ofta utan krage eller med skjortan oknäppt, så att det rödhåriga bröstet lyste fram inom västen. Hans sätt att äta var ju fullkomligt upprörande, ej minst därför att det störde barnens bordskick. Soppan åt han med desertsked, knifven stack han i mun, och spillde på duk och golf och allt.

Frågor besvarade han i regel alldeles befängdt. Fru Bringel ställde ofta ytterst hvassa sådana till honom, utan att han visade sig förstå innebörden.

— Pastorn är inte rädd om sina kläder?

— Nej, för all del.

— Vill pastorn ha en större servett?

— Nej tack! Denna räcker utmärkt.

Allt detta följdes af ungdomarnas otröttliga munterhet. När skojet blef alltför lössläppt, tystades det af kyrkoherden, och sällskapet tvangs till en viss förstämning, som dock icke berörde pastorn märkbart obehagligt. Han tycktes härdad mot allt.

Den, som minst befattade sig med pastor Mods person, var barnfröken. Hon visade hvarken löje eller afsky, det var, som fanns han inte till för henne. — Lugnt och ostördt sysslade hon med lillen, och medan de andra hängåfvo sig åt skratt eller rysningar inför pastorns öfverraskande uppförande, jollrade hon med den sprattlande och leende pysen.

En och annan gång, helt oförmärkt, riktade hon en flyktig och försynt blick mot pastorn, men

innan den hann bli besvarad, vände hon sig stilla åt annat håll.

Han hade dock råkat få känning af hennes förstulna ögonkast och sökte tillvinna sig dem genom att skämtsamt tala till den lille gossen, nickande och med ett stort grinande leende öfver sitt rödbrusiga ansikte. När han ibland gick förbi fröken Elna och gossen, brukade han vänligt luta sig ner och med fingerspetsen smeka barnets kind.

Gossen log upp mot honom, fröken log med, utan att se upp. Men fru Bringel stirrade förskräckt därvid och utbrast, äfven om pastorn knappt hunnit genom dörren: —

— Usch, det är för otäckt, att karlen inte kan låta bli lillen! Mina barn vill jag åtminstone ha i fred.

— Å, seså — lugnade hennes man.

— Det gör väl ingen skada — sade fröken Elna — för resten tycker lillen om honom.

— Nå — fnyste frun — det är lillen ensam om här i huset.

— Säg inte det, tant — skrattade Bengt Smedberg — vi ha aldrig haft så roligt i hela vårt lif som med den här pastorn.

— Nej, minsann — instämde Percy och sneglade lymmelaktigt åt lilla Malla, som bet sig i läppen af skrattlust.

— Ja, ni — svarade frun — ni ha ju blifvit lika tokiga, som han, vet jag.

— Seså, lilla du — manade kyrkoherden — nu ska vi inte öfverdrifva.

2.

Tidigt en morgon blef pastorn kallad på sjukbesök till en afkrok af pastoratet.

För att få litet frukost innan han gaf sig ut i kylan, kom han upp till prästgården och för att icke väcka familjen, gick han köksvägen. Men när han skulle i väg, glömde han sig och öppnade i yrvaken tankspriddhet dörren till hvardagsrummet för att därifrån öfver verandan gå ut till den väntande skjutsen.

Förbluffad stannade han på tröskeln. Därinne rådde en blek och blåaktig halfdager; gryningsskenet utifrån bröt svagt in genom de nerfällda gardinerna och belyste mildt en i soffan liggande figur. — Det var fröken Elna, som sof där, ty något eget rum ingick ej i hennes löneförmåner.

Men hon tycktes slumra lika ljuft ändå. Det gyllenbruna håret vällde mjukt fram öfver den hvita kudden, hvarpå hennes sundt vackra hufvud hvilade med ett nu i sömnen barnsligt hjälplöst leende.

Pastorn stod alldeles stilla, som förhäxad, kunde icke slita blicken från den sofvandes slutna, ibland lätt darrande ögonlock. Hennes alltid lugna ansikte tycktes honom nu ofrivilligt talande midt i tystnaden, och i dess friska drag läste han nya, betagande löften.

Mod liknade, där i dörrens frostigt grella

morgonsken, en slags kopparröd och luden faun, som lurar på en slumrande skogsnymf. — Men han kände den vekaste, ömmaste längtan, tänkte de vackraste mandomstankar inför den unga kvinnans hvila. Med bländande ljuskraft gick det upp för honom, att han älskade fröken Elna. I och med detta blef hon för honom plötsligt och hemlighetsfullt förvandlad, upphöjdt okränkbar. Hon var icke mera barnfröken hos Bringels, hon var med ens den blifvande drottningen i andens rike, i hans arfland af guds nåde.

En pigröst, som förkunnade, att skjutsen väntade, ryckte pastorn ur den skimrande ögonblicksdrömmen. Varsamt stängde han dörren och smög på tå genom matsalen, ut.

Men hela färden genom de i senvinterns rimfrost glittrande skogarna diktade han om sig och henne. Hon skulle en gång få veta, hvem han var, skulle förstå det klarare än någon annan och därvid minnas, hur han lidit och fördragit, innan den ära och lycka vunnits, som hon fick dela med honom. — Han kände sig för första gången uppriktigt tacksam mot försynen och biskopen, som sändt honom dit till Hamra. Där skulle han finna sitt hjärtas utkorade — det var alltså adjunktsförordnandets inneboende, ljufva mening.

Behagfullt, ståtligt tillbakalutad i vagnen prisade pastor Mod i långa, tillfälligt hoplänkade verser guds underfulla nåd.

*

Med betydelsefull ömhet betraktade han sedan denna morgon fröken Elna, utan att med antydningar eller uppseväckande närmanden gå tidens fullbordan i förväg. Han nöjde sig med att smeka den lille gossen i hennes knä och jollra för honom, som hade det varit hans egen. Den lille blef också snart så förtjust i pastorn, att när denne gick genom rummet, äfven utan att se åt det hållet, sträckte barnet armarna efter honom, längtansfullt. Pastorn behöfde blott nicka och småle, för att pysen skulle skratta af belåtenhet, och var han ledsen eller orolig, svår att få i sömn, kunde pastorn med en landtlig vaggvisemelodi vyssja honom till ro. — Elna lät den barnkäre pastorn hållas, och när ingen annan hörde det, berömde hon i sakkunnig ton hans goda handlag med gossen: —

— Pastorn förstår sig bättre på småbarn än jag!

Men familjen och pojkarna lämnade honom sällan ur sikte. Snart märkte de, hur misstänkt gärna pastorn valde vaggans sällskap. Bengt och Percy hviskade uppsluppet därom i vrån bakom pianot, och lilla Malla myste helt invigdt. Kyrkoherden själf smålog öfverseende, men fru Bringel kunde icke tåla adjunktens älskvärdhet. Hon satte på honom en skarpt afvisande blick, som dock aldrig verkade, och sökte köra honom på dörren med i öfverdrifven hetsighet gifna befallningar till Elna.

— Har Elna inte matat lillen än? Nå, gör då det!

— Ja, frun.

— Är han inte sömnig nu? Ska han inte sofva i fred nu?

— Jo, frun.

Elna sköt lugnt ut barnvagnen, och den öfvergifne adjunkten såg efter henne med lindrigt snopen min, som roade pojkarna och Malla ofantligt.

Mod lät sig icke däraf hindras att vid nästa lägliga tillfälle, glömsk och kärvänlig, luta sig ner öfver vaggen och jollra, gnola, grimasera till den lilles stora förlustelse.

En dag fann sig dock pappa Bringel föranlåten att afkylande slå pastorn på axeln med frågan:

— Smeker pastorn barnet för barnfrökens skull?

Mod rodnade hett och såg sig om. Fru Bringel och de andra beskådade skadegladt hans förlägenhet. Men han blef icke svarslös. Bugande drog han sig mot dörren och när han gick, sade han halft gäckande:

— Jag ska visst inte ta barnet från föräldrarna.

I detsamma reste sig Elna ovanligt häftigt och körde med tydlig harm det lilla ekipaget ut ur salen.

De tre ungdomarna fnittrade, och sedan dess tyckte de sig äga full rätt att öppet och skonlöst gyckla med pastorns förälskelse.

Bengt framförde af Percy ingifna frågor.

— Säg, pastorn, hur känns det att vara kär?

— Vänta, vänta — log pastorn. — Den tiden kommer!

— Pastorn är kvick. Men försök inte. Oss lurar man inte. — När ska pastorn fria?

— Skynda sig bara — brukade Percy giftigt tillägga — — annars kommer Bengt före.

— Ja då — skrattade Bengt — jag är en vådligt farlig rival. Fråga fröken, så får pastorn höra!

— Tack, det behöfs inte!

— Haha — på det viset! — skränade pojkarna. — Jaså, pastorn har redan friat! Och fått ja — naturligtvis, pastorn som är så vacker!

Orubbligt godmodig stämde han in i det ystra skämtet.

— Naturligtvis, ja! Naturligtvis!

— Var inte för säker. Vi ska nog slå pastorn ur brädet, om vi hjälps åt bägge! — hotade Bengt.

— Men har inte pastorn märkt — hviskade Percy försåtligt i hans öra — hur underligt sorgsen fröken har blifvi' på sista tiden? Riktigt förvandlad!

Då mulnade till sist pastorns rödblossande, självglada ansikte, och när slynglarna med undertryckt skratt trängde sig tätt inpå honom och mumlade närgångna och oförskämda lögner i hans öron, ryckte han sig loss halft vredgad, halft ängslad, och sprang ifrån dem in till sig och reglade dörren.

Och så hörde de honom ömsevis sucka och stöna, sparka och dunka i golf och möbler, så att det skrällde i annexet.

Men länge varade inte hans vrede. Han ägde ju, hvad de andra inte visste, eller anade, han

bar ju inom sig en kommande storhets härlighet, som skulle tvinga dem alla till ångrande och vördnadsfull beundran. — — Dessutom hade han så vant sig vid de två upptågslystna ynglingarnas sällskap, att han nästan längtade efter en pratstund med dem. De menade inte så illa, som det kunde se ut, tänkte han.

Och när de åter trädde in till honom, Percy med ett ursäktande smålöje, Bengt valpaktigt munter och lekfull, lät han dem komma och låtsades ha glömt alla utkämpade duster, pojkstreck och näsvisheter.

En afton, då kyrkoherden och frun voro borta på bondbröllop, liknade prästgården ett åt röfvare prisgifvet fäste. Pojkarna förde ett vildt regemente för att väl begagna den korta tiden.

Vid kvällsvard hade de hållit sig någorlunda anständiga. Men hemlighetsfulla tecken mellan dem och Malla bådade lömska anslag. — Pastorn anade dock intet, utan, glad att slippa fruns bistra uppsikt, myste han varmt öfver bordet hän till fröken Elna, som spelade värdinna.

Efteråt följdes han oeh pojkarna som vanligt ner till annexet, beskedligt samtalande. De unga herrarna bemödade sig tydligt att stamma pastorn till riktigt godt lynne.

— Får vi sitta här inne hos pastorn en stund? Det är så trefligt — bad Percy höfligt.

— Ja — ifrade Bengt — så berättar pastorn studenthistorier!

Pastorn gick villigt in härpå. Han var själf road af att skildra de små upptåg han under studieåren fått vara med om, och särskildt ett sådant väckte pojkarnas hänförelse. — Det bestod i att en gång ett festligt lag, i skjortärmarna, med lampor och ljus i händerna, sjungande tågat rundt ett gatukvarter vid midnatt. Bengt gapskrattade åt historien och Percy föreslog, att de skulle göra likadant, eller leka frimurare, som han af okänd anledning kallade det. Bengt bestormade pastorn med böner, och efter någon tvekan gaf Mod vika. — Så slängde de jackorna af sig och tände ljus. Pastorn måste också ta af sig sin rock och fick en stor lampa att bära.

— Nu börja vi. Pastorn går först — sade Percy Wanscher, ordnande.

— Ja, och så jag — jublade Bengt Smedberg — och sedan du.

— Ja. Vi marschera rundt hela våningen och hvarje gång vi komma tågande öfver vindsvalen, ropa vi hej! alla tre!

— Pastorn med! — tjöt Bengt, alldeles betagen.

— Javisst. Framåt marsch!

Pastorn kunde inte låta bli att skratta och foga sig efter deras önskningar. Så begyntes promenaden genom den lilla ödsliga vindsvåningen. Först rätt sakta och högtidligt, efterhand allt fortare, allt mera larmande. Och när de gingo öfver vindsvalen, som vette upp mot prästgården, gåfvo pojkarna till ett fruktansvärdt skrål.

— Hej, hej, hej!

— Inte så högt, gossar — varnade adjunkten.

— Det gör ingenting, gubben och gumman är ju borta — svarade Bengt.

— Inte så fort, gossar! Lampan ryker.

— Fortare — hviskade Percy — puckla honom, Bengt!

— Nu går det bra — skrek Bengt, vild af glädje och började dunka pastorn i ryggen med en stor linjal. Och snart skränade de icke blott på vinden, utan hela huset rundt, yra och liksom rusiga af sitt eget oväsen och den rasande farten.

Adjunkten hickade af skratt och rök, då och då höjde han fåfängt ett godmodigt varningsrop.

— Lite saktare! Respekt för pastorn! — Akta lampan!

Från lampan och ljusen svepte en osande sky efter de tre framilande »frimurarne» — och halft storknande upphäfde pojkarna allt hesare och hemskare tjut. Sökte Mod tysta och hejda dem, haglade linjalrapp öfver honom vid eggande tillrop: —

— Spring bara! Visa, hvad du kan! Fortare, fortare!

— Respekt för pastorn! — tiggde Mod alltmer hopplöst.

Man kunde tro, att gamla annexbyggnaden befolkats af dårar eller afgrundsandar, på skämt förföljande hvarandra.

När de så med ytterligt stegradt larm skulle än en tur ut på vindsvalen — ljöd nere i trappan lilla Mallas ystert klingande skratt och pigornas gälla röster, muntra och förskräckta på en gång.

Bengt utstötte ett bölande — en sista ryslig signal. Den vilda jakten slutades tvärt. Pastorn hade stannat, pustande, och stirrade mot trappan, där nu bredvid Malla — — också fröken Elna dök upp i flocken af nyfikna pigor och drängar.

Elna såg undrande på adjunkten. — Han stod där i skjortärmarna, med det röda håret på hända öfver svettblänkande panna, och höll framför sig den stora rykande lampan, som skarpt belyste hans glödande ansikte.

Och rundt honom än hväste, än skallade pojkars och flickors hejdlösa skrattsalfvor. — Men Elna skrattade inte. Hon hade af Malla och pojkarna låtit locka sig att komma dit ned för att se pastor Mod leka frimurare. Men hon var besviken. Det tog sig inte så lustigt ut, som hon trott. Och den blick, hvarmed han nu uppifrån svalen mötte hennes, gaf henne en underlig, ovan rysning.

Hon hade aldrig känt en blick stinga så djupt. —

— Hvad är det för väsen pastorn håller? — ropade lilla Malla med tillgjord viktighet.

— Jo, det skall hon få se, lilla näbban — röt Mod till svar och kom plötsligt, med den sviktande lampan höjd, hotfullt bort mot trappuppgången. Ögonen flammade, hår, skägg och kinder lyste eldrödt. Han såg ohygglig ut.

Med ett samfälldt skri störtade hela skocken nerför trappan. Förfäradt hojtande och dock ännu halft skrattande flydde de, Elna och Malla

och alla de andra, som barn springa för en, som alltför öfvertygande spelar gast en spökhistorie-afton. — Äfven pojkarna smögo till sitt rum och stängde sig inne. De hade fått för mycket af det goda. En underlig betryckthet hade efterträdt ysterheten. Så hörde de pastorn ställa från sig lampan inne hos sig och sedan gå ut. Länge lågo de vakna, men Mod kom inte igen. Ingendera ville låtsas om, att de väntade på pastorn, men båda lyssnade efter hans fumliga steg.

— Tror du han blef ond? — hviskade Bengt.

— Ah, nej — sade Percy med spelad säkerhet.

— Han är bara galen.

— Tror du det?

— Åtminstone halftokig. Godnatt nu!

— Godnatt med dig!

Men de somnade inte förrän långt öfver midnatt, och ingen af dem hörde pastorn återkomma. Men om morgonen, när pojkarna gingo ner till sin första lektion före frukost, sågo de pastorns skor stå rysligt nersmetade utanför hans dörr. Då blefvo de åter lätta om hjärtat, men talade icke mer om aftonens frimurarlek.

3.

Nej, ingen talade i pastorns närvaro om det spratt pojkarna ställt till för honom. Men pigorna

hade ju skvallrat för frun, så att kyrkoherden funnit sig nödsakad ge Malla och de två eleverna en allvarlig tillrättavisning och bestämdt förbud att drifva med adjunkten.

När Mod numera steg in i salen, föll en viss stum och bunden stelhet öfver sällskapet och fröken Elna var än mer tillbakadragen än förut. Också pastorn själf hade blifvit en smula förändrad i sitt uppträdande. Han gaf litet nogare akt på sig, åt mindre slarfvigt och vårdade något så när ordentligt hår och skägg. — Det belåtna leendet hade vikit för en värdig, grubblande slutenhet.

Lillen i vaggan sträckte förgäfves armarna efter pastorn; fröken Elna fick ensam tysta hans gnäll och locka honom till skratt. Pastorn rörde inte mer Bringels sistfödde. Blott en och annan gång sneglade han helt flyktigt bort åt Elna, skenbart alldeles likgiltigt, och föreföll ofta så förströdd, att han tycktes glömma allt utom sina egna funderingar.

— Mår pastorn inte bra? — undrade kyrkoherden.

— Jag tackar, mycket bra.

— Men pastorn äter ingenting — anmärkte frun.

— Jo, tack, så mycket, så —

Och han bugade tankspridt öfver sin tomma tallrik. Då hände det, att Percy Wanscher smålog menande och Malla måste kväfva en fnissning i sin servett. Men fröken Elna böjde moderligt

lugnt sitt guldskimrande hufvud öfver den jollrande lille, och adjunkten fortfor att ihärdigt rufva öfver gåtfulla planer. — —

Pastor Mods skogsvandringar blefvo allt tätare och långvarigare.

Tidigt, före frukost, kom han ensam klifvande öfver gårdsplanens töslask och försvann borta i den branta åsens gran- och furudungar.

Där ute i den ödsligt djupa friden brast all hans innelyckta diktartrånad fram, obändig som vårflod från höjderna. — Man kunde ha trott, att det var en vansinnig, som på de källossningsblötta stigarna sprang, dansade, stormade upp mot de skogsomsusade klippkrönen. De säckvida, flottiga kläderna flaxade om hans grofva figur och den läderbruna hatten svängde han som en fana i handen.

Det var skaldisk hänryckning, som dref den ensamme prästen att högtidligt eller utmanande för blanka kalkstenshällar och dunkla, vårfuktiga granbuskar framjubla sina sällsamma verser, länge burna i alltför bräddfullt hjärta.

I denna människotomma vildmarksnatur kände sig Mod som ett med alltet, ja, med gud. Och den första vårbrytningens svalka, bemängd med barrskogens eggande hartsdofter, tvang därtill hans starka blod och barnsliga sinne upp till ungdomsyr kärlekslängtan. Den blonda och skärhyade unga kvinna, som tyst och tåligt glad vaggade herrskapet Bringels lilla barn, henne begärde han, dyrkade och tiggde henne, kräfde henne af den

gud, som han med självförtjusning lofsjöng i besynnerliga, knaggligt hopsatta visor. — Med sin ärfda, andliga makt ville han vinna fröken Elna. Sedan skulle han med henne stiga mot de solbestrålade höjder, som måste vänta en kyrkans diktare, en den heliga sångens storman. — —

— Hvar håller pastorn till? Pappa har frågat efter pastorn flera gånger!

Malla Bringel hälsade från förstugutrappan pastor Mod med dessa spefullt tillrättavisande ord.

Högröd och med uppknäppt rock kom han drifvande hemåt från skogen, och i prästgårdsfönsterna lågo pigorna och skrattade åt honom. — Lugnt gick han in till sin kyrkoherde, tog emot befallningar eller förebråelser med samma jämnmod, svarade i korta, tydliga, höfliga ordalag och gick efter en hastig bugning. Ingenting tycktes angå honom. Intet kunde bryta hans själs förtrollning.

Stilla, trosvisst nickade han för sig själf. — En gång skulle de se honom, sådan han verkligen var. Hon, den älskade, skulle se det klarare än någon annan!

*

Hamra kyrka låg halft gömd på en skogsglänta, som röjts till kyrkogård.

I den solrika vårsöndagen sken allting som splitternytt: inom en rundel af fuktigt gröna barrträdsklungor bredde sig den ännu ej inhägnade

planen med några få snyggt regelrätta grafkullar höjande sig öfver det våta, rödskimrande gruset. Och i midten, den lilla lysande hvita, knappt ett år gamla kyrkan. — — Detta prydliga tempel hade grundats och färdigbyggts under kyrkoherde Bringels trofasta nit och öfverinseende. Äfven fru Bringel hade med sin petiga och förnumstiga läsarsmak tagit del i de mindre utstyrselfrågorna. Verket bar också prägel häraf och med stolt förnöjelse trädde familjen Bringel ditin, outtröttligt beundrande fönsterbågarnas granna färgläggning, altarets förgyllda prakt och predikstolens snidade, högst städade apostlagestalter.

Det var adjunkten, som tjänstgjorde. — Vårsolen göt sig flammande klar genom de stora fönstren in på all den nymodiga ståten, den svartklädda menigheten och pastor Mod, som just steg uppför predikstolstrappan.

Han passade verkligen mycket illa däruppe under baldakinens geometriska förgyllningar och stjärnor, denne kroknäste, rödbrusige skogsvandrare, med håret i oredig flykt öfver den höga pannan, och blicken nästan vildt hänförd.

Alltid var det med förutberedd kritik, nedlåtande eller klandrande, herrskapet Bringel gick att höra pastorn. Folket förstod sig lika litet på Mods som på andra prästers enformigt tillskurna föredrag.

Men denna söndag märkte en och annan, och särskildt kyrkoherdefrun, som genom sin pincenez skarpt mönstrade adjunkten, att han

hade något i sinnet, något nytt och oväntadt, hvad det nu kunde vara för slag. — I vanlig, litet snörflande ton började han. Texten handlade om guds allmakt och allestädesnärvaro. Och sedan — — en sprittning af häpnad, som hade en ruta krossats af någon tempelstörare, löpte genom församlingen. Pastorn hade häft sin stämma, lyftat sin hand lik en plötsligt af anden eldad profet. Han deklamerade:

— Så skola vi på denna dag
betrakta till guds välbehag
hvad i sitt ord han visar,
och med hans nåd förklarar jag —

Så löd inledningen.

Först tittade man på hvarandra, som sökande en förklaring, sedan stirrade alla ånyo upp mot predikanten — några med märkbar förfäran, andra med förbluffadt, omotståndligt löje.

Fru Bringel hade gripit tag i kyrkoherdens arm. Lilla Malla bet i psalmbokspärmen, Bengt Smedberg dök djupt ner i bänken, ett redlöst offer för Percys skadeglada, eggande knuffar.

— Jösses, han läser vers! hviskade Percy Wanscher.

Fröken Elna satt alldeles stilla, mycket blek och med sänkta ögon. — Eljest spändes allt hvad af ögon fanns i Hamra kyrka upp mot mannen i predikstolen. Men med tillbakalutadt hufvud fortsatte han att läsa upp sina verser, den ena

efter den andra, högt och klart, och oförtrutet flödande, som skulle det aldrig ta slut.

Frun var nära att mista besinningen.

— Hvad skall det bli af! Det är ju förskräckligt.

— Kära du, lugna dig — bad kyrkoherden, själf alldeles förvirrad.

— Men det blir ju skandal. Du får tysta ner honom! Du måste —.

— Sedan, ja, ja! Tysta på Malla!

Flickan och de två ungherrarna lågo framstupa och skakades våldsamt af med möda kväfdt skratt, och större delen af menigheten fnittrade med i olika styrkegrad. — Men fröken Elna bibehöll all yttre tillständighet; endast ryckningar i hennes sänkta ögonlock förrådde, att hon hörde hviskningarna och hväsandet rundt omkring sig och öfver allt detta den klangfulla stämman däruppe, som deklamerade:

— På fjällets höjd, i skogars snår,
hvarhälst du hvilar dig och går,
hans kärlek skall beskärma
hans barn, som till sin fader trår.

Så i hans hand din själ befall,
och segerglad du stiga skall
till himlens ljus och värma,
när världens syndatid är all.
— Amen. Låtom oss bedja! —

Det var inte många, som bådo efter denna predikan. Tyst hade det ändtligen blifvit i kyrkan och folket böjde hufvudena i händerna, för att dölja sin störda andakts förlägenhet.

Också pastorn hade lutat sig ned mot pulpetstödet. Rörelse och orimligt högspänd förväntan öfvervältigade honom. När orgeln intonerade psalmen, vågade han knappt lyfte sina tårade ögon — men då såg han, att fröken Elna rest sig ur bänken och hastigt gick ut. — Hon ville inte se honom mer den dagen. —

En isande ångest grep honom. Han skulle velat ropa henne tillbaka, spörja henne öppet inför alla:

— Hvarför går du? Hvarför låter du mig inte se ditt ansikte, strålande af hänförelse och beundran bland alla dessa dumma och blinda ansikten därnere! Har du inte hört och känt, att det var för dig, främst för dig, jag i dag med oförgängligt sköna ord lofsjungit guds makt och ära? —

— Kanske måste hon hem till den lille — det var hans sista, svaga förhoppning.

Gudstjänsten slöts på öfligt sätt, om också under doft mummel, som sedan, när folket strömmade ut, blef till sorl af utrop, frågor och ny munterhet.

Kyrkoherdefamiljen hade skyndat sig åstad. Adjunkten fick gå ensam hem.

Med den väldiga cylindern nerstukad öfver

en dystert veckad panna traskade Mod från kyrkan i den solrikt glänsande vårsöndagen. Långa omvägar valde han, pustande och suckande som under en svår börda. Han kunde inte förmå sig att gå direkt hem till Hamra och genast möta familjen Bringels häpna och förtörnade undran. Han måste vara i fred för blickar och röster, ensam med sin gud ville han nu öfverskåda sitt nederlag och ransaka sitt hjärta. Det var så tungt som aldrig förr — och hans sinne så tomt, som hade han skänkt bort allt, hvad han ägt och burit inom sig, slösande, blindt — förgäfves.

I de solglittrande skogarna strök han fram som en ensling och samlade i bitter undergifvenhet sina tankar.

Visserligen hade hans predikan varit en skön och gudsingifven förkunnelse, som bort hugna och tjusa alla åhörare. Hela sin diktargåfva hade han ju inskänkt i denna vårhymn om guds allmakt och allestädesnärvaro. Men — det måste han erkänna — en biafsikt, en förhoppning för egen räkning hade varit med och när det heliga föredraget. Han hade velat bevisa sin stora kallelse för folket, herrskapet Bringel och, framför allt, fröken Elna. Han ville väcka och pröfva hennes kärlek.

Kanske var det en synd mot den högste, hvartill jordisk kärlek lockat honom? Utan tvifvel, gud var vred öfver denna sin tjänares självviskhet. Gud vill bli dyrkad och prisad för sin egen skull allena!

Och dock, tänkte pastorn, måste hans predikan bli en probersten för fröken Elnas verkliga hjärtelag. Var hon icke nu öfvervunnen, förtjänade hon icke att vinnas. — —

Pastorn kom mycket för sent till middagen. I matsalen rådde förväntansfull tystnad. Ingen af de yngre tordes se på Mod.

Den lille gråe, rynkige kyrkoherden hade redan slutat äta, men satt kvar och höll en bordsknif i hand.

— Pastorn vågar visst knappt komma hem och få mat i dag? — började Bringel torrt.

— Jo, tack, men jag önskade vara litet i fred — svarade Mod och satte sig efter omsorgsfull bordsbön. Nu sågo alla på hvarandra, utom fröken Elna, som matade lillen med sked, som funnes ingen annan lefvande varelse till för henne.

Fru Bringel knuffade ifrigt sin man i sidan.

— Jojo — fortfor Bringel hvassare — ja, då ska jag genast säga ifrån, att sådna predikningar förbjuder jag pastorn att hålla hädanefter.

Mod blåste på soppan och svalde en klunk.

— Det kan kyrkoherden inte — svarade han och skakade på hufvudet som åt en barnslig orimlighet.

Bringel stötte fnysande knifskaftet i bordet, så att alla väckte till och Elna fick stor möda att lugna den lille.

— Då skrifver jag till biskopen, om pastorn tredskas — röt, eller snarare, pep husfadern öfver bordet.

— Det kan kyrkoherden — medgaf Mod, nickande.

— Ja — och då får pastorn nog se, hur det går, när man ställer till sådna här — kyrkspektakel!

Adjunkten åt, utan att gitta svara vidare. Men man hade aldrig sett hans ansikte så blekt under det tofviga, röda skägget. Hans tystnad verkade skrämmande och ofattbar. Elna betraktade honom med en ängslan i de djupblå ögonen, som liknade ömhet — skygg, bedjande ömhet. — Men han stirrade stramt ner i tallriken. Han såg ut, som trodde han sig alldeles ensam i salen.

— Ja, nu ska vi låta pastorn äta — sade så fru Bringel, nådigt medlidsamt.

Sällskapet bröt upp och skingrades. När Elna med lillen på armen, gick förbi pastorn, sträckte sig gossen som eljest efter denne. Men Mod märkte ingenting. Elna höll varsamt fast barnets små händer och kysste dem.

Så snart salen blifvit tom, sänkte Mod med ens gaffel och knif och slutade sin middag. Han ville skrika högt, Elnas namn ville han ropa. Men han bet samman tänderna och for upp från bordet. han måste ut igen.

4.

Den misslyckade verspredikan tycktes ha uttömt pastorns förråd af öfverraskningar. Han återgick frivilligt till de vedertagna formerna och skötte sin tjänst oklanderligt. En trött besinning gaf hans tal och uppförande en viss verkligt prästerlig värdighet.

— Nu börjar det ju riktigt bli folk af honom — sade Bringel förvånad.

— Jaja — instämde frun — han har rasat ut, och det var verkligen på tiden. Någon nytta ska väl också din uppfostran göra.

Kyrkoherden ville gärna hoppas det men var icke desto mindre förvånad öfver adjunktens bättring. Mod gaf honom allt färre tillfällen att utöfva sin fostrande myndighet. — Äfven i yttre skick och sed gjorde han ständiga framsteg. Man märkte nog att han bevakade sig själf. Tyst och städad som en konfirmand gick och kom han, tillbakadragen, så att det förvillande liknade ödmjukhet.

— Jojo — brukade fru Bringel orakelmässigt säga — han ångrar sig. Och så är allt hjärtat med i spelet.

— Det händer — medgaf kyrkoherden och nickade menande åt fröken Elna. Men hon slog dygdigt ner ögonen och låtsades intet förstå, utom på tu man hand med sin matmor. Fru Bringel

hade vetat att vinna barnfrökens förtroende och de två höllo stundom öfver lillens bädd hviskande förhandlingar, med pastor Mods framtidsmöjligheter såsom hufvudämne.

Äfven ungdomarna på Hamra togo ofrivilligt intryck af pastorns nya, aktningsbjudande slutenhet. Malla hade visserligen alltid svårt att se honom utan skrattryckningar i munvinklarna, men pojkarna hade, utan att förstå det eller ens klart veta det, efterhand fått en smula »respekt för pastorn». —

Bengt Smedberg, som i början mest vanvördigt och närgånget skämtat med adjunkten, kände sig nu underligt betryckt af hans grannskap. — Då Percy en dag på lek föreslog, att de skulle utbedja sig några afskrifter af den märkvärdiga predikan såsom minne af pastorn, genmälte Bengt nästan bittert:

— Nej tack, honom får jag nog minnas tillräckligt ändå!

Percy log litet gäckande nyfiket, och då bekände Bengt —

— Jo, vet du, Percy, det är besynnerligt, men nu tycker jag, att han inte är lustig alls — bara konstig.

— Konstig, ja!

— Ja — Bengt sänkte rösten, med en liksom spökrädd blick på pastorns stängda dörr — och jag förstår inte hvarför, men jag tycker, jag blir mer och mer lik honom.

— Du? Lik pastorn! Är du tokig!

— Inte vet jag. Jag känner mig likadan som han. Och — det får du lofva att inte säga för någon — jag ligger ibland vaken och sätter ihop vers, precis som han — och så —

Percys svarta ögon mönstrade häpet kamratens runda valpansikte.

— Och så börjar jag med bli kär i fröken.

— I fröken Elna!

Percy skrattade sitt tysta, illmariga skratt. Men Bengts djupa beklämning halft smittade honom. Vid minsta ljud inifrån Mods rum sprutto de till, som fruktade de en olycka. — Dock, pastorn höll sig numera tyst och stilla, så att man aldrig kunde veta, om han var hemma eller ej.

*

Ner mot landsvägen, som drog tätt förbi Hamra, stupade bergåsen brant och kal, men uppe på krönet stod rik småskog af barrträd och björk. En smal, trappliknande gångstig slingrade dit upp.

Fram på vårsidan och försommaren flyttade pastorn ofta upp till åsryggen med sina böcker och papper. Ett litet friluftsgemak hade han ordnat sig, med en trädrot till stol och en flat kalkstenskifva till bord. Marken var fast och mossbetäckt. Friskt utslagna björkar och unggranar med ljusgröna knoppar väfde sig samman till väggar och tak, men en framkvistad öppning i

grenverket gaf skön utsikt ner öfver vägen, husen, trädgården och sjön.

Däruppe satt Mod i ostörd fred mellan himmel och jord och förlät så godt han kunde människornas ondska och trångsinne. Han trodde sig nog märka, att de i grund och botten ångrade sin hårda ovilja mot honom, ja, att de för sig själfva och kanske för hvarandra erkände hans öfverlägsenhet, fast de inte kunde fördraga den öppet. — Han förstod nu så tämligen allesamman, den småviktige kyrkoherden och hans härsklystna fru, de okynniga, korttänkta ungdomarna. De hade inte vetat, hvad de gjorde — nu blef det småningom mot deras vilja klart för dem, och de skämdes lite hvar, önskade kanske rent af på något sätt godtgöra sina förseelser.

Endast fröken Elna var honom ännu en gåta, dunklare än någonsin. Den lockade honom allt starkare, men han hade beslutat att lyda försynens varnande vink och i kristlig förtröstan afvakta lösningen.

Han kunde inte uppgifva hoppet på en sådan. Han trodde sig ana, att hon utkämpade en inre strid mellan de andras kortsynta, vrånga dom och sitt hjärtas sanna längtan. — Denna kamp borde hon ensam afsluta. Ingen, allraminst han, borde inblanda sig däri. Detta, som allt annat, lade han nu i den högstes hand.

Att fru Bringel och barnfröken i täta, enskilda samtal afhandlade hans och Elnas framtid, anade han däremot alldeles icke.

Hela prästgårdssällskapet var en vacker junidag bortbjudet till herrgården på andra sidan sjön. — Endast pastorn, som hade skrifgöra till midsommarhelgen, och fröken Elna med lillen, hade stannat hemma.

Mod var alltså ensam i annexet, men trots öppet fönster blef det lilla vindsrummet kvaft och doftflödet från fläderbuskarna utanför tyngde hans hufvud. Af gammal kär vana hade han därför klättrat upp till sitt lilla grönskande näste högst på ryggen af den hvita bergåsen. — Blossande på sin vidunderliga snäckpipa njöt han en upphöjd frid och kände sig som en from anakoret, ensam i naturens sköte, nära guds fagra, ljusblå himmel.

Det torra arbetet och den sommarljumma stillheten hade så när lockat honom till en liten sofstund, då han störtes af genomträngande barnskrik nerifrån vägen.

Pastorn hörde, att det var lille minste Bringel, som skrek, men ovanligt häftigt och ihållande, hvilket förvånade Mod, som ju visste, att det eljest var ett snällt och lätt tröstadt barn. — I stället för att lugnas tilltog jämmern och nalkades berget, steg allt högre upp mot krönet.

Undrande kikade pastorn ner genom gluggen i grenverket. Då möttes han af Sancho, som flåsande och med hängande tunga vände sig ner mot gården, väntande. Och till sin häpnad såg pastorn, att fröken Elna, alldeles hvit i sitt vackra

ansikte, kom klifvande ängsligt fort uppför den branta stigen, med den gallskrikande lillen i famn.

— Nånånå — lugnade han redan på afstånd — hur är det fatt, mina vänner?

— Åh, pastorn — flämtade fröken Elna — pojken föll ur vagnen. Jag hade ju — kört den ner i trädgården, och så skulle jag plocka en blomma åt honom — så, när jag vänder mig om, sträcker han sig efter mig — och far på hufvet ner i gräset! — Tänk, om han dör!

— Nej, då, nej, då! — smålog pastorn farbroderligt. Den lilles blårödt heta hufvud visade, att kullerbyttan varit våldsam, men hans kraftigt högljudda klagan vittnade lika tydligt om oskadd lifaktighet.

— Det går väl öfver. Det är snart bra igen.

— Nej, han vill inte tystna. Och jag blef så rädd. Vill inte pastorn vara snäll och leka med honom lite — så blir han kanske lugn?

— Gärna det! — Seså, lille vännen. Inte gråta. Kom nu till farbror Mod. Så, ja! Lille herr Bringel!

Gossen tystnade genast till adjunktens smeksamma röst och gjorde ett svagt försök att småle.

Pastorn hjälpte fröken att stiga in i trädgrottan och tog barnet ur hennes armar, jollrande, smågnolande. Liksom i förbigående, helt upptagen af gossen, bjöd han henne sitta ner och hämta sig.

— Fröken har visst också tårar i ögonen, — sade han lugnt.

Hon sjönk ner på den bekväma trädroten, och

Sancho lade sig misstroget vaktande vid hennes fötter.

— Så, ja! Så, ja! — fortfor pastorn, medan han lätt och varsamt gungade den lille framför sig — — se så, nu skrattar vi redan! Hopp, hopp! Nu är vi lika glada igen!

Lillen var tröstad. Leende genom gråtens sista droppar, ref han med ifriga händer i Mods yfviga skägg och glömde den lilla bula i pannan, han fått af stöten.

— Nu kan fröken ta honom när som helst.

— Tack, käre pastorn — utbrast Elna med en suck, hvilken han tydde som uttryck af lättnad. Utan att åter ta gossen i famn blef hon sittande kvar som för att lugna sin häftiga andning. — Stilla, men betonadt, tillade hon: —

— Det finns ingen, som kan trösta gossen så som pastorn.

— Håhå — småskrattade Mod — i dag är ju heller ingen annan hemma.

— Nej — svarade hon, dröjande — och i alla fall — skulle jag inte våga gå till någon annan.

Mods hy blef rödare än hans eget skägg, men han teg och gungade ännu en kort stund den lille på armen. Så satte han honom sakteliga i Elnas knä och såg henne därvid djupt in i ögonen.

— Hvad får jag nu då för hjälpen, säg?

Ångestfullt blek hade hon varit, när hon kom. Nu rodnade också hon, varmt och präktigt. Med sitt blomstrande ansikte smeksamt sänkt ner mot

gossens hufvud, svarade hon lågmäldt, men tydligt: —

— Hvad pastorn vill.

— Elna!

Öfver den ännu i sin återvunna munterhet då och då snyftande lille pojken kysstes adjunkten och barnfröken och bekände i lagom förnuftiga ord sin kärlek till hvarandra — — lent omsusade af skogens junidofter och milda kårar nerifrån sjön.

Snäckpipan låg förgäten på stenskifvan och dess rökstrimla steg tynande smal mot höjden. — Men Sancho skällde först i oförstående förtviflan, tystnade sedan buttert och smög sig undan, liksom skrämd.

En rätt lång stund hade de suttit däruppe tillsammans utan en tanke på den omgifvande verkligheten, då gossen ändtligen med ett gnällande gaf tillkänna sin otålighet, glömd och försummad som han plötsligt råkat bli. — Elna reste sig, röd som efter en djup, god sömn, men pastorn fasthöll med glad besittningslust hennes duktiga, mjuka hand.

— En guds lycka var det, du Elna, att alla de andra äro undan i dag — — och att pysen slog sig!

— Ja, Arvid — log hon med munter slughet — men vi behöfver inte alls vara rädda för de andra. Själfva frun tycker ganska bra om dig nu, och kyrkoherden tänker skrifva till biskopen, att du blir nog en riktigt bra präst — om du kommer i goda händer.

Mod klämde innerligt hennes fingrar, så att hon sade aj! och lösgjorde sig med plikttrogen beskäftighet.

— Nu får jag gå. Det är middag snart, lillen ska' ha sin mat.

— Javisst, kära Elna — medgaf han och steg upp för att ordna sina grejor och följa med henne.

— Lofva mig, att du blir lika mån om vår egen pys, när vi får en! — skämtade han med förälskad bondskhet.

Hon svarade bortvänd, mildt bestraffande:

— Jag lofvar allt, du ber mig om. Men då får du aldrig, aldrig mer — — predika på vers? Arvid!

Pastorn fattade inte genast hennes begäran men kväfde en tung suck och såg vemodigt ner på sina böcker och pappersbuntar.

— Som du vill sade han, barnsligt brydd — men det var ju för din skull jag gjorde det.

Hon var redan med gossen utanför grottans snår på väg ner till prästgården. Hon ropade tillbaka:

— Ja, till mig får du skrifva vers — så mycket du vill!

— Tack. Det skall jag nog. —

Han kom efter; sakta som bländad steg han ner från sitt hvita, solbeglänsta berg. —

ELIN KRAMPA

1.

Elin, kyrkoherde Krampas lilla dotter, läste med högtidligt klar och långsam röst bordsbönen till julaftonsmiddagen. Hvarje ord fick sin rätta och fulla betoning och den gamla versstumpen var i hennes mun mer än en inlärd läxa — den var några minuters gudstjänst.

Med andakten häraf dröjande kvar öfver de smala, långlagda ansiktenas sänkta ögon och allvarligt slutna drag slog sig familjen ner kring bordet efter gammal vördad ordning. Vid ena bordsändan kyrkoherden, till vänster om honom hans syster, fröken Beata, som sedan fru Krampas död var husföreståndерska på Kilnäs prästgård, till höger gamla fröken Sodell, skollärarinnan, som alltid bjöds till Krampas hem vid festliga tillfällen, närmast henne äldste sonen, Vidar, sjundeklassist på latinlinjen, bredvid fastern andra sonen, Lars, sjätteklassist på halfreala linjen — och vid andra bordsändan lilla Elin, midt emot kyrkoherden.

Känslan af att sitta öga mot öga med fadern påtvang den innerst lifliga flickan en onaturlig stelhet. Hon ville så gärna med lugn glädje iakt-

taga allt, njuta den goda måltiden och framför allt fröjda sig åt brödernas närvaro — de voro så sällan och flyktigt hemma på Kilnäs numera. Men hur feberaktigt hon än väntat julen och mötet med pojkarna, hur stolt och glad hon än var åt dem och julbordet, som de enligt häfdblifven vana dukat vid ena fönstret, så steg dock som alltid eljest en beklämmande oro inom henne likt en iskyla. Äfven bröderna hade på en enda dag åter hunnit smittas däraf. Liksom förr fingo deras förläst afmagrade anleten ett spändt, trött uttryck här i den allvarliga kretsen. Barnaårens skräck och dofva otrygghet spökade för dem i hvar vrå af det vackra, rymliga hemmet, som blott tarfvat klangen af ungdomligt muntra röster och sorglösa skratt för att liksom skina af helg och hemtrefnad. De kände så väl igen alltsamman, höllo af det uppriktigt och ömt, men kunde icke med bästa vilja njuta lugnt af någonting. De rörde knif och gaffel, glas och servett med samma stela aktpågifvenhet som systern.

Hvarken den gnistrande vinterklarheten utanför eller julgran, julbord och julmat därinne mäktade lösa och bortdrifva förstämningen.

Husfadern tycktes inte märka den. Alla visste, att så ville han ha det. Men hans min blef allt bistrare, nästan förebrående i sin gåtfulla slutenhet. Han önskade julglädje, men en from ren sådan, utan värdslig öfverdrift, utan en fläkt af jordiskt lättsinne. Hans barn trodde sig icke om att kunna fylla dessa anspråk.

Gästen, gamla fröken Sodell var den första, som torders börja ett samtal.

— Det är väl bra kärt för gossarna, att få vara hemma och fira jul?

Bröderna sågo på fadern och svarade samfälldt.

— Ja, tant — det är skönt.

Fröken Sodell skrattade ett tyst, långvarigt skratt och vaggade sitt af blanksvarta flätor tyngda hufvud. Äfven fröken Krampa smålog. Barnen andades ut.

— Ja, ja — sade kyrkoherden ganska blidt — det är gifvet, att efter en välskött termin gör hvilan godt.

Pojkarna rodnade. Det var den enda uppmuntran de erhållit för de utmärkt höga och jämna betyg de hemfört från skolan.

— Och tänk hur roligt för Elin då — fortfor tanten.

Elin ryckte till, såg skyggt upp på fadern, men vågade ingenting svara. Nu teg han. Syskonen ögnade hastigt hvarandra och sänkte så blicken, djupt, förskrämdt.

— De ha allt magrat bra mycket — sade fastern och bjöd brorsönerna af lutfisken.

— Vi få äta upp oss nu då — skämtade Lars, den andre i ordningen, den bredast vuxne, den gladlyntaste.

— Ja, gör ert bästa!

— Tack, kära faster — svarade Vidar, äldste brodern, dämpadt.

— Men allramest behöfver Elin krya på sig — ifrade Lars nu och nickade åt systern.

— Hå — sade fastern undvikande.

— Hon är väl för lite ute och rör på sig — menade Lars — sitter väl jämt inne och läser. Se, hur blek och kantig hon är!

— Nej, tycker du det — invände fadern besvärad och i torr, ovillig ton. Han skulle inte besvarat en sådan anmärkning, om den kommit från någon annan än Lars, älsklingssonen.

Underligt nog höll han mest af den världsligast lagde, den sällskapligaste, lefnadsgladaste af bröderna. Han ägnade hjärtligare intresse och större öfverseende åt den yngre, som visade en del små koketta slyngeltag och svärmade för att bli militär, än åt den äldre, den djupt allvarlige Vidar, hvars moraliska självtukt och brinnande studieflit stodo öfver allt beröm.

— Elin går mig tillhanda i hushållet, men hon får alldeles nog ledighet — försäkrade fastern.

— Men någon ungdom träffar hon aldrig — envisades Lars, eggad af motståndet och Elins undergifna tystnad.

— Elin har nyss börjat sin nattvardsläsning — påpekade fadern med någon skärpa.

— Nå, då kan hon ju få kamrater! —

Ingen svarade. — Lars vände sig rakt mot Elin.

— Har du ingen liten god vän, du?

Hon teg och skakade på hufvudet. Fadern hostade.

— Jag och Elin äro goda vänner — inföll tant Sodell med sitt rynkiga, evinnerliga leende.

— Jaha, mina vänner — afbröt kyrkoherden och höjde sitt glas — nu önska vi hvarandra och hela kristenheten en god, välsignelserik julhelg!

Medan de alla lystrade till husfaderns maning, skrällde ringklockan utanför tamburdörren. Strax därefter hördes pigan öppna och utbyta ord med besökaren.

— Men hvem kan det vara! — utbrast fröken Krampa.

— I dag, ja — och så sent — instämde Vidar. Den främmande rösten därute blef bullersam och pockande. Pigan slog upp dörren till matsalen. Alla stirrade mot henne. Kyrkoherden svängde häftigt helt om på stolen.

— Hvad vill detta säga? — sporde han.

— Jo, det är Matts Kärr, som vill ha betyg. Jag har sagt ifrån, att det rakt inte går för sig. —

— Visst ska jag ha betyg — grälade karlen.

Han var gästgifvare och krogvärd i Kilnäs by, rätt burgen, men supig och oregerlig.

Kyrkoherden lade från sig servetten och gick ut.

— Kärr begriper väl, att i dag får ni intet betyg.

— Jo, men sonen min ska till Amerika — sade Kärr — ser han, kyrkoherden.

— Ni hör, hvad jag säger. Kom igen en annan dag, på expeditionstid.

— Tack, tack, men först ska jag ha betyg —

— Nej, har jag sagt.

— Till min pojk, se — upprepade Kärr, högljudt och envist.

Kyrkoherden öppnade förstugudörren. Bordsällskapet såg, hur hans rörelser blefvo hotfullt snabba, ett säkert tecken på, att vreden steg inom honom. Den druckne stödde sig mot väggen, sluddrade i sitt våta, röda skägg.

— Hvad ska en ha präst till, om en inte —

— Ut, karl! — röt kyrkoherden. — Du är full! Skäms du inte, att komma drucken på julafton till prästgården. Drummel! — Ut nu!

Matts Kärr tog spjärn mot tröskeln och klamrade sig fast vid dörrposten. Men Krampa var senigt stark och i uppbrusningen obändigt våldsam. Han ryckte loss gästgifvaren och halft knuffade, halft slungade honom ut på stora trappan. Kärr raglade utmed den glatta ledstången ner i snön. — Kyrkoherden spottade och smällde igen dörren.

— Säg till drängarna, att de för ut honom på vägen — befallde han den skräckslagna pigan.

Pigan försvann.

Så kom Krampa tillbaka in i salen, med det rika, mörka håret i oordning kring den höga pannan, som var röd af ansträngning och harm. Hans magra, kraftfulla gestalt hade liksom raknat och i blicken hade tändts en ungdomlig gnista.

— Ursäkta mig — sade han med en bugning åt fröken Sodell — jag måste tvätta händerna efter detta. Den drummeln var otäck att ta i. — Med spänstiga steg gick kyrkoherden in i sitt rum.

— Så tråkigt, det här — suckade fröken Beata. Nu kallnar gröten för Krampa. —

— Tänk om Kärr slog sig — utbrast ofrivilligt lilla Elin, med de dunkelblå ögonen ångestfullt vidöppna.

— En full slår sig inte — sade Lars lugnt. Han och Vidar sneglade åt hvarandra. Nu kände de riktigt igen sin far. Vidar gillade den rättfärdiga strängheten mot en drinkare som Kärr, men besinnade också, hur obotligt vredesutbrott och handgripligheter skadade faderns ställning i pastoratet, ja vida omkring. Och att på julafton vräka en församlingsbo utför trappan, det var ett olyckligt uttryck för prästerlig nitälskan.

Lars däremot kunde inte låta bli att beundra faderns käckhet och rådighet, själfva hans hetsiga hårdhändthet väckte hos sonen stolt anklang.

Kyrkoherden kom in och slog sig ner igen, nytvättad, nykammad och lugnare.

— Det är väl femte gången den där karlen begär flyttningsbetyg för sin son — och sonen är en slarf, den med. Han kommer aldrig i väg.

— Och så att passa på själfva julafton — inföll systern.

— Nå, det är så likt folket här — sade Krampa. — Intet sinne för helg och sabbat, ingen respekt för kyrka och prästerskap.

— Detta var nästan, som när pappa kastade ut metodistprästen — sade Lars skrattande. — Hur var det med den? Bad han inte att få »sam-

verka» med pappa — och sedan, att pappa och han åtminstone inte skulle motverka hvarandra?

— Jojomen — svarade kyrkoherden fnysande.

— Och se'n åkte han ut — med snälltågsfart!

— Ja, ut kom han.

— Likadant gick det med den gubben, som kom och klagade, för att pappa hade underkänt hans pojke i nattvardsläsningen.

— Nå, han var inte den ende, som burit sig otillständigt åt af sådan orsak — tillfogade kyrkoherden. — Jag fick verkligen leda ut själfva fru Rosdal på Sandåkra, när hennes Knut hade blifvit nekad att gå fram. Annars skulle hon väl ha gråtit här hela eftermiddagen. —

Barnen blefvo med ens åter allvarsamma. Knut Rosdal, herrgårdspojken på Sandåkra, hade varit deras ende vän och lekkamrat. Men den glädjen var längesedan förbi — och fastän det skulle anses vara Knuts fel, mindes de dock med skamsen och skuldmedveten saknad den yre och godmodige, sorglöst lycklige Knut.

När Krampa blef kyrkoherde i Kilnäs, kom han till en trakt, hvars natur och befolkning voro honom alldeles främmande. Hans ståtliga yttre och anseende såsom renlärig och kraftig predikant skaffade honom visserligen ett mottagande fullt af vördnad och stora förväntningar. Men snart följde besvikenhet. Hans företrädare på platsen hade varit barnfödd där, gammal vän och bekant med så godt som hela sin församling. Prästgården hade räknats som gifna medelpunkten

för byns umgängeslif. — Nu var allt annorlunda. Krampa uppträdde icke afsiktligt fientligt eller utmanande, men uppfattningen af den prästerliga värdigheten och en själasörjares förpliktelser gick hos honom i helt annan stil. Såsom enskild person afmätt, kylikt tillbakadragen, var han i tjänsteutöfning bistert sträng, skonlöst lagisk. För umgänge med Krampas fordrades den mest nogräknade kristliga vandel och osviklig hängifvenhet för statskyrkan, särskildt den s. k. schartauanska riktningen därinom. Krampa ansågs med rätta som en mönsterpräst af denna gammaldags, högdragna läggning. — Hans predikningar framfördes i regelrätt, vedertagen form, men rymde skarpa, målande angrepp mot synden i tankar, ord och lefverne. Flera af hans åhörare hade trott sig utpekade och ställda vid skampålen. — I det kommunala lifvet deltog han icke. Allå försök att för gammal seds skull indraga honom däri, afvisade han med orubblig fasthet. Ehuru man småningom insåg fördelen att i allmänna angelägenheter slippa hans hårdnackade vilja, hans tryckande och oroande öfverlägsenhet, retade dock hans frivilliga athållsamhet från hvarje världslig omsorg såsom ett uttryck för likgiltig ringaktning.

Endast i skolväsendet ingrep Krampa såsom inspektor och företrädde med utpräglad ihärdighet den gamla metoden med barsk skoltukt och katekespluggning. Därmed vann han ingen erkänsla, hvarken af lärare eller föräldrar. Endast en liten grupp af kyrkligt troende, mest äldre kvinnor,

gillade hans sträfvanden och åtgärder. Så stod gamla fröken Sodell från början på hans sida och följde blindt hans minsta vink. Därför hade också skollärarinnan vunnit den enastående och trots allt afundade äran att bli familjevän i prästhemmet.

Men eljest hade det blifvit allt mera tomt och liksom stelfruset öde kring familjen Krampa — i synnerhet sedan fru Krampa, en mildt sorgsen och eftergifven varelse, sjuklig och svag, dukat under för det starka kustklimatet, så förfriskande och bevarande för de motståndskraftiga, men så farligt för de bräckligare.

Det första årtiondet i Kilnäs hade kyrkoherden och hans hus omgifvits af en folkets sårade och vilda hätskhet, som röjde sig i stenkastning mot prästgårdens rutor, hotfullt skrål och svordomar utanför grinden och knutarna, inbrott och ofog i trädgården, ogenhet af alla slag. — När vid ett tillfälle golfvet i Krampas arbetsrum skulle omläggas, för att bli tätare mot källardrag, hade arbetarna med afsikt användt våt sjösand till bottenfyllning, så att tiljorna snart bucklades af fukten, mögel växte i springorna, och tånglukt och unken kyla gjorde rummet obeboeligt. Golfvet måste brytas upp och allt göras om på nytt. — Nu hade man tröttnat på dylika dåd, illviljan visade sig icke mera utvärtes och öppet, men en rufvande, förstulen lömskhet hade följt i stället, rotande sig allt djupare, väntande läglig tid för utbrott.

Man kunde icke afgöra, om kyrkoherden märkte detta, och om han i så fall sörjde eller

var tillfreds. Han hade själf velat ha det så, men hans egen ständigt växande köld och världsförgätenhet kunde icke tagas för pliktuppfyllelsens lycka. Den liknade mera en kämpes väpnade självhärdning, än en martyrs undergifna trosvisshet.

Hjälplöst — och därför mångfaldigt bittrare, fingo barnen vidkännas denna isande öfvergifvenhet. Tidigt skrämda och förgrämda gingo de ensamma i den vida, kargt nakna bygden, fruktade alla, valde helst ensliga stigar, smögo skyggt förbi husen och genom byn, mera främmande hemma i Kilnäs än någonstädes eljest.

Och lilla Elin, som aldrig varit hemifrån, stod allramest ensam och öfvergifven på denna plats, där hon var bunden med oslitliga bojor och tynande växte upp till ett glädjelöst ungdomslif.

— Ja, så får vi inte mer — sade fröken Beata och slog ihop händerna.

Man reste sig från bordet och bildade andäktig krets, medan Elin med sin sorgset klara och fulländade betoning läste tackbönen för maten.

*

Kilnäs gamla, fästningsliknande kyrka på granåsen mellan fiskebyn och hedlandet strålade i rikaste ljusdräkt genom den lätt frostiga vinterkvällen. Julaftonbönen hade samlat öfverfullt med folk som alltid.

Prästbänken uppe i koret var också fullsatt, ty trång och obekväm, rymde den nätt och jämnt

fem personer. Familjen Krampa bestod af idel magra människor och fröken Sodell hade intet skrymmande omfång, men de fingo riktigt klämma ihop sig däruppe för att få plats. I vanliga fall satte sig ofta ett par af barnen nere bland de andra, men på högtidsdagar, särskildt vid den omtyckta gudstjänsten på julaftonkvällen, blef trängseln så stor, att prästgårdsfolket icke ville inkräkta på församlingens område. — Det lilla afskilda båset uppe vid altarringen, som ju skulle anses som en hedersplats, föreföll barnen Krampa som en pinbänk, en slags skamvrå, isynnerhet vid dessa festligare kyrkstunder. Där sutto de i bländande belysning uppkörda i det ljusgnistrande koret till allmänt beskådande — ett granskande, ovilligt sådant — för långt bort, för högt ofvan menigheten för att kunna känna sig rätt höra tillsammans med den. De hörde sina egna röster liksom utanför den gemensamma psalmsången och tordes knappt vända blicken ner mot kyrkfolket, förlägna och betryckta som illa sedda främlingar.

Snedt emot sig hade de på andra långmuren predikstolen, där kyrkoherden stod hög och rak med den stora paradnäsduken virad om högra handens pekfinger, hängande ned som en hvit fana, som då och då lyftes och sänktes, eller, vid föredragets viktigaste punkter, skakades af och an likt ett stridstecken.

Krampa talade denna afton om julens gåfva, som icke endast kunde bringa nåd utan också skuld. En fröjdefull gåfva var det, om den anam-

mades rätt — men missbrukad och vanhelgad blef den till straff och icke till välsignelse.

Elin lyssnade med spändt allvar och förstod så väl, hvad fadern menade. — Aldrig hade det fallit sig så svårt som nu för henne att glädja sig åt julen. Nog ville hon så rätt som möjligt anamma dess gåfva — men vara glad, det förmådde hon inte. Som klämtande begrafningsklockor klungo faderns ord, strängt och tungt, ut öfver folket och det tycktes henne, att alla de bestrålade, uppåtvända ansiktena mörknade under hans stämmas klang. De hopträngda raderna af högtidsklädda åhörare liksom stelnade till trött orörlighet. — Men när talaren gjorde ett uppehåll för att dricka af det saftblandade vatten, han i ett glas hade bredvid sig, hördes gummorna som med lurar i öronen sutto i predikstolstrappan, sucka och snyfta. Den öfriga mängden hörde på med stum motvilja, med en stegrad längtan att bli kvitt den bistre förkunnaren däruppe. — Ofrivilligt drogs Elins sinne ner till folkskaran. Hon skulle velat sitta därnere bland dem för att få veta, hvad de tänkte om hennes far och henne själf. Hon undrade, om där inte fanns någon enda, som höll af henne, som åtminstone inte tänkte hårdt och fult om folket i prästbänken. Hon glömde faderns manande ord. — Ungefär midt i kyrkan, på manssidan, där det som alltid fanns minst lika många kvinnor som män, upptäckte hon plötsligt fru Rosdal på Sandåkra, tant Lisa, som barnen Krampa kallat henne, medan de ännu

voro vänner och lekkamrater med hennes barn, Knut och lilla Agnes. — Länge vågade Elin inte hålla blicken vänd dit ner, men hon hade likväl hunnit se, att herrgårdssyskonen sutto på hvar sin sida om modern. Patron Rosdal, deras far, var däremot icke med. Han gick sällan i kyrkan och kom han någon enstaka gång, för att göra sin hustru till viljes, valde han en undangömd plats på läktaren. Han var en enkel, godlynt landtbrukare, som inte trifdes någonstädes utom hemma vid sitt arbete och sin toddy.

För Elin stego nu barnaårens soligaste minnen fram i de många fladdrande ljuslågornas skimmer under de rökfyllda hvalfven. Hon satt och drömde om sommardagar vid stranden, då hon och bröderna badade och lekte tillsamman med barnen Rosdal. Hon kunde se dem alla, hur de åkte utför de stupande klipphällarna och plumsade ner i det klara vattnet, som på grundet visade den fint strimmade sandbotten, och lyste präktigt blågrönt på djupet. — Uppe på berget brukade fru Rosdal stå och vakta kläderna, som strötts i ljungen.

— Slit inte ut skinkorna, barn — ropade hon ofta, skrattande. — Sim inte för långt, Lars! Knut, dyk inte för djupt! Agnes och Elin — doppa hvarandra ett slag — och gå upp se'n! Det var rätt, Vidar, gå upp nu. Knut! Lars! —

Hur de solade sig i det korta, friska vallgräset, hvilade i strandsänkans doftande gömslen, bland ymniga snår af kaprifol, renfana och åkervinda,

som bar små blekröda, klocklikt dinglande blommor! — Och så, de mustiga, glada middagarna i herrgårdsträdgårdens stora almgrotta, där kronornas grönska hvälfde så skyddande tät, att hvarken sol eller regn kunde nå ner till det dukade bordet. Där fanns härlig mjölk och ett smör, som hedrade Sandåkras kor och strandängarnas bete, färsk hummer, väldiga krabbor, fruktpuddingar utan like, jordgubbar med doft och saft, som berusade gommen, sedan frukt, guldgula jätteplommon, svanhalspäron — och alltid blommor i rik bukett. På prästgårdens bord stod aldrig en blomma att se.

Elin blygdes öfver sina jordiska, ohelgade tankar, men styra dem kunde hon inte. Hon var för trött och för het af pinan i korbänken.

— Ja, allt det där hade varit underbart ljuft, medan det varade. Nu var det så vemodigt att minnas, hvad som aldrig skulle återkomma.

Elin kunde inte låta bli att om igen snegla bort till Rosdals. — De sutto stilla och allvarliga, och hon kände inte riktigt igen uttrycket i fruns frodiga, bredkindade ansikte. Äfven dess hjärteglada leende hade frusit bort under kyrkoherdens julbetraktelse. Elin längtade efter att få se dem på närmare håll. Agnes skulle hon träffa på nyåret, då de blifvit läskamrater. — Åter erinrade hon sig med en smärta, som liknade ånger, fast hon icke kunde rå för händelsens gång, hur deras muntra samvaro afbrutits och kamratskapet upphört. Knut Rosdal hade under konfirmationsläsningen råkat försynda sig på något sätt — och

till straff hade Krampa vägrat släppa fram honom det året. Fru Rosdal hade förgäfves bedt för sin son. Och prästbarnen förbjödos att längre umgås med Knut. Hvad han förbrutit, fick Elin aldrig veta, ty bröderna ville icke besvara hennes frågor därom och någon annan tordes hon inte vända dem till. För barnen Krampa var vännens missöde ett svårt slag, ty han hade varit deras enda lekkamrat och fru Rosdal, som varit deras mors bästa förtrogna i Kilnäs, hade för hennes skull visat barnen all möjlig vänlighet. — Nu var allt detta förbi. Knut skickades bort och läste sig fram för en annan präst, hvilket Krampa uppfattade som ett slags trots, i hvarje fall en olämplig självrådighet. Sedan sändes han i landtbruksskola och de forna vännerna sågo hvarandra allt mera sällan, allt flyktigare. — —

Kyrkoherden hade slutat och gick ner från predikstolen, medan en liten kör från läktaren sjöng »Hosianna, Davids son, välsignad vare han» o. s. v. —

Elin spratt upp ur barndomsminnenas drömmeri och genomilades af ånger öfver att ha låtit halfva gudstjänsten förgå ohörd. — Den vackra festhymnen hade alla julaftnar fyllt henne med bäfvande, tacksam och andäktigt jubel. Också nu grep den henne, men hon tyckte sig inte ha rätt att njuta af dess upplyftande skönhet. Den sjöngs för alla utom för henne, som icke firat sin julbön rätt.

*

Från kyrkan gingo syskonen, som vanligt på julafton, icke raka vägen hem, utan togo sig en långpromenad, ty fadern och de två gamla fröknarna skulle före dem till prästgården och ordna allt för kvällen: granen, julklapparna och välfägnaden. Väl en timme hade de då att vandra hvart de ville, och de valde som förr den vanda vägen ner genom byn, till fiskehamnen och långa båtbryggan ut i viken. —

Underligt yr och trött steg Elin mellan bröderna ut på den hårdfrusna kyrkåsen, där tunn snö låg som afsliten svepning på grafvarnas läsidor. Men när de trängt sig genom folkhoparna och hela kusten låg nerunder dem, blånande mörk, beströdd med otaliga små glimmande ljus, skarpt begränsad af det ännu isfria, blekt och blankt speglande hafvet under stjärngnistrande himmel — då vaknade inom dem en stilla fläkt af enslig, ödmjuk lycka. Den bar deras håg som på tysta vingar. — — Bröderna togo systerns armar under sina och så skyndade de nedför åsen längs den buktande vägen, förbi sorlande människoskaror, raskt rullande, fullproppade foror, byns stugor och gårdar, där fönstrens ljusflöden gledo ut i nakna täppor med sädeskärfvar vid grinden. Mellan de mossiga gamla fiskebodarna, som luktade tjära och salt sill, blefvo de snart ensamma, och stodo så ute på långa bryggan.

Vattnet hviskade lent, nästan ohörbart sakta mot pålverket. På vikens silfverglimmande halfrundel sofvo vinteröde och dunkla några skutor

och utanför det låga, skarpa sälgrundet stack ett gammalt vrak upp sina svarta maststumpar.

— Är inte detta vackrare än kyrkan — sade Lars.

— Säg inte så — svarade Vidar — men visst är det härligt.

— Jag har alltid tyckt, att den här stunden från julbönen till julklapparna, är den allra roligaste — fortfor Lars. — Man vet, att man snart får allt möjligt trefligt och godt.

Elin tryckte Lars arm, men kunde ingenting svara.

— Märkte ni, hvad pappa blef rörd i kväll — frågade Vidar, som hade gudstjänsten kvar i sinnet.

— Ja — sade då Elin, skamset dröjande. Hon mindes nog, att faderns stämma ibland sprungit upp i de höga, darrande tonerna, som nästan alltid kväfdes i plötsliga, återhållna suckar och följdes af oroande, plågsam tystnad. Men hon visste ej, hvad han sagt just då, ty hon hade tänkt på andra saker, gömda i hennes stackars hjärta, som ville höra gud till, men trängtade efter en glimt af jordens fria och harmlösa glädje.

— Jag tycker det är svårt, när han blir så där nära gråten — menade Lars. — Då är det bättre, när han klämmer till och dundrar ett slag. Det ekar i kyrkan.

— Jag minns mamma blef alltid ängslig, när han gjorde det — hon visste, att hans röst inte tål vid det — invände Vidar.

— Men det gick ju bra i kväll — sade Elin.

— Ack, om vi hade en båt och kunde ro ut en bit nu — afbröt Lars ofrivilligt bittert.

Prästbarnen hade ingen båt. Deras far ansåg det orätt att låta ungdom i onödan fresta guds nåd genom oförsiktig framfart. — En gång hade de på inbjudan följt med Knut Rosdal och några andra pojkar i en skeppsjulle ut till sälgrundet för att bada. Därute hade de brutit en åra, som sedan måste betalas medelst sammanskjutning. Hemkomna omtalade pojkarna Krampa med orubblig ärlighet, hur allt tillgått, ursäktade sig med att de haft sjövana kamrater i sällskap, och försäkrade att de icke själfva rott ett enda årtag och således ej kunnat bryta sönder åran. Men inom kort kom klagomål till kyrkoherden öfver det ofog, som bedrifvits med jullen och då fingo hans söner stryk för hela båtlaget. -- — Öfverhufvud utgjöt sig byfolkets hat mot Krampa i skadegladt, beskäftigt skvaller mot hans barn. Dessa kunde ingenting göra, utan att det misstyddes och förvrängdes. Hade de gått en urgammal stig öfver ett fält, beskylldes de för att trampa ner åkrar. Hade de beskådat, hur andra barn betade sina kaniner vid kanten af ett rotfruktsland, anklagades de för stöld af rofvor och kålrötter. En gammal småbrödsförsäljerska, af hvilken de för sina sparslantar då och då köpt kakor, påstod sig ha blifvit lurad på betalningen. Och råkade de någon gång på väg från eller till badet i tvist, sades det, att prästens

söner väckt allmän anstöt genom slagsmål och hiskliga svordomar.

Kyrkoherden mottog utan tvekan alla dessa beskyllningar, lofvade de klagande ersättning och full upprättelse, och han höll strängt sina löften.

Kilnäsborna utmålade med hatfull ifver de stackars barnen Krampa som raka motsatsen till hvad de verkligen voro. Förskrämda och skygga, nervöst otrygga, men genomärliga och godhjärtade, hade de bundits till händer och fötter i ett skonlöst tvång, som de undergifvet drogos med. — Den ende af dem, som hade lynne och mod att stundom söka trotsa, icke fadern, men belackarna och antastarna, var kyrkoherdens älsklingsbarn, Lars. Stryk fick han liksom syskonen för allt, som pådyflades dem, men hans enskilda bataljer med andra pojkar, segrar och nederlag om hvartannat, låtsade fadern inte om, hur stygga märken Lars än bar på händer, ansikte och kläder. Endast om klagomål följde, blef det räfst och näpst. —

Syskonen stirrade ut i den klara kvällen öfver hafvet, som i sin glimmande oändlighet var en bild af all den fria lust, som blifvit dem förmenad.

— Å — återtog Lars — att få glida ut på det blanka djupet!

— Du vet ju, att pappa vill det inte — sade Elin.

— Tyst — afbröt Vidar och vände sig spejande inåt fiskehamnen.

Röster nalkades, högljudda och skrattande.

En flock unga män och halfvuxna pojkar kom ur bodarnas skugga öfver hamnplanen och ut på bryggan. — De tre prästbarnen veko åt sidan för skaran; de sågo därvid, att Knut Rosdal var med och Bengt Kärr, gästgifvarsonen, som skulle till Amerika, men aldrig kom i väg. De visste sig också igenkända, ty den upprymda flocken tvärtystnade och en del ynglingar sneglade lömskt åt barnen Krampa. Dessa började just vandringen hemåt, men innan de hunnit från bryggan, höjdes med ens bakom dem ett grofmåligt samfäldt skrän.

— Prästungar! Prästkragar! Djäfla prästungar! — Det var dem en ytterst välbekant gammal visa, men just nu litet oväntad. Då de lugnt gingo vidare, susade efter dem ett regn af barkstycken, isbitar och småsten, som klapprande slogo ned i bryggans bräder och hamnkajens stenmur. En sten, fastfrusen i en isklump träffade Elin på vristen. Hon skrek till helt lätt — och svarades af ett muntert tjut från förföljarna.

Då brast Lars tålamod. Han ville vända och springa tillbaka rätt mot hopen, boxa och hugga så länge han orkade. — Men Elin och Vidar klängde sig vid hans armar och hindrade honom.

— Lars — det är julafton — kved Elin.

— Ja — just det svarade brodern, hackande tänder af raseri — och därför —

Syskonen drog honom med sig inåt land.

— Förbannade pack! — röt han utåt bryggan.

— Lars! — halft bad, halft varnade Vidar.

Ungdomsflocken stannade nu kvar därute.

Prästbarnen fingo i fred fortsätta vägen genom byn, där alla gårdarnas rutor visade strålande julgranar och festglada familjer. De grubblade öfver händelsen vid hamnen.

— Detta berodde på, att pappa kastade ut gubben Kärr i dag — mumlade Vidar, sorgset besinnande. Lars skrattade till, kort och hätskt.

— Ah, det gjorde han rätt i. Det var lagom åt krögarn. Alldeles rätt!

Då brast Elin i gråt, plötsligt och säreget häftigt. Bröderna stannade häpna och sökte trösta.

— Elin då, gör det ondt? Råkade det vristen? Lilla Elin, gråt inte. Nu äro vi hemma strax — och då måste du vara glad.

De ströko tårarna från hennes kinder, sakta, smeksamt. De smålogo uppmuntrande mot henne och skyndade på uppför kyrkbacken. Men när de sågo prästgårdens alla fönster lysa, kände de sin julglädje öfvermannad af isande beklämning. — Innanför trädgårdsgrinden bad Elin att få dröja ett ögonblick. Hon stod stilla och andades djupt, med slutna ögon, lätt darrande i den frostiga, svaga nattbrisen.

Bröderna trodde att hon bad. Tysta gingo de före upp till stora trappan. Där vände Vidar sig om och sade dämpadt, manande:

— Kom nu, Elin! Du vet, att pappa vill inte vänta länge.

Hon nickade tyst och följde dem in. — —

*

Gamla fröken Sodell stod i salen, stelt leende, och tände granen, medan fastern ordnade serveringsbordet.

— Ja, nu är det färdigt — sade fröken Krampa — nu kan pappa komma.

Vid festliga tillfällen kallade hon sin bror »pappa» liksom barnen.

— Se där, ungdomarna ha gått sig riktigt varma och rosiga — ropade fröken Sodell.

— Jaha — medgaf kyrkoherden, som nu kom från sitt rum och snabbt mönstrade sin upplysta sal och sina barn. Han nickade åt dem, flyktigt leende, men mulnade genast vid Elins förstulet skygga blick. Den hade undflytt hans.

Elin tänkte med stum förkrosselse på faderns ord från predikstolen, att julens gåfva, då den icke rätt anammats, blef till straff i stället för välsignelse. Det var väl henne, den domen gällde.

2.

Sedan Vidar och Lars blifvit studenter, den äldre för att läsa teologi, den yngre för att som officersaspirant fara till Karlsborg, var hemmet i Kilnäs ödsligt som ett bergskloster.

Elin hade läst sig fram och visserligen återupplifvat bekantskapen med Agnes Rosdal från herrgården, men utan att någon verkligt förtrolig

ny vänskap uppstått. Naturligtvis tog Elin högsta betyget i kristendomskunskap. Men denna heder hade icke synbart gladt hvarken henne eller fadern. — Att hon ensam bland alla de ymnigt gråtande kamraterna gått utan tårar till sin första nattvard, oroade icke kyrkoherden — ty han misstrodde hos andra än sig själf alla yttre tecken på stark sinnesrörelse. Men den djupa nedstämdhet, som bemäktigat sig hans dotter och efter konfirmationen stregrats till ständig dysterhet, föreföll honom onaturlig, olämplig hos en sant troende ung flicka. Han ansåg och fordrade, att en stilla, men öppenhjärtig blidhet, en ödmjuk och tacksam glädje skulle prägla hennes väsen och omedvetet bevisa hennes hjärtas barnaskap hos gud samt dotterlig hängifvenhet för den jordiske fadern. — Det var icke utan att Elins sorgsna slutenhet i hans tycke liknade beslöjadt trots. Själfva hennes stumma lydnad under hans och fasterns vilja bar för hans ransakande öga ett fariseiskt utmanande drag.

Om hon nu verkligen tärdes af hemlig sorg, af andlig eller timlig art, var det ju hennes plikt att yppa den för sin far. Hon visade aldrig någon benägenhet därtill. I stället drog hon sig allt längre bort från de sina, gick för sig själf, oåtkomlig. —

Kyrkoherden förstod icke, att hans lärdomar om fullkomlig och uteslutande hängifvenhet åt gud, att hans kraf på obetingad ärlighet i hvarje ord, hvarje förehafvande, ingifvit hans barn en skräck för hvart steg i lifvet, för minsta vilje-

yttring, obetydligaste handling af egen drift. En brådmogen, yrvaken själfransakan hade liksom förfrusit blod och sinne hos lilla Elin Krampa. —

Hennes enda förströelse under dessa år, från det femtonde till det sjuttonde, var att ensam vandra, vandra som i sömn — aldrig i onödan neråt byn, hellre då inåt land, utmed fält och ljunghedar, genom täta, lågvuxna furuplanteringar, men helst utåt bergen, som i lång, kullrande räcka längs kusten reste ett värn mot hafvet.

Med slängkappan fladdrande om sin lilla smärta gestalt brukade hon ofta stå, stilla och rak som en spejande vaktpost, högst på klippkammarna. Morgonsolen öfver ljungvidden, solbergningen ute på vattnets fjärran, som drack glansens oändlighet och gaf den oändligt rikt tillbaka, de synerna voro hennes käraste vänner. Inför dem lefde hon upp och blommande fager var hon då — fast ingen såg det. De djupt blå ögonen och de skära, fint smalnande dragen biktade då för ensligheten en förälskad dyrkan af strandvärldens fria skönhet, af den fattiga jordens underbara rikedom.

Men för andra hade hon intet att förtälja om dessa stunder. Om hon försökt det, om hon för fadern velat tolka, hur hembygdens vidd sjöng hennes hjärta bräddfullt med höga och härliga visor, så skulle kyrkoherden ingenting haft att svara henne.

Midt i hennes lifstörst och längtan efter det, lifvet kunde gömma, bäfvade dock ständigt de

hemska, tärande frågorna: har jag rätt till allt detta, som jag icke känner, men anar och trånar till? Hvad är det gud vill gifva mig? Kan jag rätt anamma hans stora, oskattbara gåfvor? —

Hade hon gifvit fadern del af dessa hennes hjärtas tveksamma invändningar, skulle han hänvisat henne till bibeln, den enda outsinliga källan af nåd och sanning, rättesnöret, som ledt profeter och förstar, och som väl också kunde föra en liten prästflicka på rätta vägen.

Elins bibelläsning föranledde hennes första och sista vädjan till faderns rådighet.

En vårdag, då bergens blå kedja tycktes svikta för blicken i ångande silfverskir luft, och syrener, pilar och oxelträd utanför prästgårdsfönstren gungade färskt lysande knoppar, kände Elin, att hon icke kunde och icke borde glädjas åt sol och vårlif förr än hon sökt fulla klarheten i sin salighetssak.

Blundande i smärtsam beslutenhet knackade hon på faderns dörr.

Det är Elin — sade hon så, i ursäktande ton.

— Stig in du. —

Kyrkoherden satt i sin gungstol med en predikosamling i knät och ett häfte skrifpapper bredvid på bordet, hvari han gjorde blyertsanteckningar. Han hade för sed att jämföra sin egen behandling af texterna med Henrik Schartaus och i ljuset af den beundrade mästarens ande granska och luttra sin egen förkunnelse. — Kufvande sin obenägenhet att låta sig störas, undrade han:

— Vill faster ha pengar?

— Nej — — Elin drog på målet — det är jag, som vill be —

— Så. Hur mycket skall du ha?

Han hade fått för sig att det gällde pengar.

— be att få tala med pappa?

Kyrkoherden såg upp, lade ifrån sig boken, men behöll blyertspennan och vände den mellan fingrarna.

— Nå. Hur var det? Sätt dig!

Elin hade nästan genast sänkt sin blick för hans, hvilket ingaf honom sorgsen misstro mot uppriktigheten i det, hon kunde ha att säga.

— Jag kan inte hjälpa det — började Elin — men när jag läser bibeln om morgon och kväll — och annars, så tänker jag på andra saker. Jag ber om att slippa alla andra tankar, och bara tänka på det jag läser, men —

— Men?

Kyrkoherden var nära att fråga, hvad det då var, hon tänkte på, men han hejdade sig.

— Men det går inte — fortfor hon modlöst.

De blefvo båda tysta för en stund, en lång stund.

På skrifbordet, bakom bläckstället, stod en kabinettsfotografi af Elins mor, fru Krampa.

Det var bilden af ett magert, trött leende ansikte, mildare och lugnare än dotterns. — I Elins höga rundade panna röjde sig ett fädernearf af bittert och bundet allvar. —

— Jag kan inte hjälpa det — upprepade hon

sakta, nästan kvidande, ännu en gång pröfvande sig själf.

— Det bör du icke vara för säker på — svarade då ändtligen kyrkoherden. — Man får icke ge vika för frestelsen. Den begynner så oförmärkt med vanlig tankspriddhet och öfvergår snart till ofruktbar lättvindighet i betraktandet af ordet. —

— Ja, men hur skall jag då få hjälp!

Elin snyftade fram sin fråga som i nöd.

— Just i detta guds heliga ord.

Och han betraktade åter sin dotter med något af forskande ömhet. Men hon satt nu orörlig, genast på nytt sluten inom sig själf, utan att förråda, hvad hon tänkte och kände inför hans råd. — Då kallnade hans blick och rösten fick en klang, som en starkt upptagen läkares, som ger en ordination.

— Och skulle något af hvad du läser, öfverstiga din fattningsgåfva, synas dig för stort och djupt — så välj till hvila och tröst för din själ någon psalm ur psaltaren. Den är ungdomens bästa bönbok. — Har du något på hjärtat, som du vill vända dig till mig med, så vill jag hjälpa dig, så godt jag kan. —

— Tack, pappa — sade Elin och böjde sitt hufvud som under en öfvervåldigande börda.

Fadern ville räcka henne handen, men hon såg det icke, såg ingenting. Då tog han sin bok igen, lät gungstolen vagga — och dottern gick tyst ut.

Han tyckte sig ha talat för en döf.

Hon grubblade öfver hans ord, som gömde de nyckeln till saligheten. Men lättare blef icke hennes håg.

*

Lars kom hem som underlöjtnant på ett par veckors permission och bröt klosterstillheten som en ångare bryter våris. — Hans spänstigt ranka figur i den splitternya uniformen lyste upp präktigt i de låga och landtliga rummen. Välbehagligt stolt lutade han sitt mörka kortklippta hufvud mot salssoffans stöd, där han efter middagarna slog sig ner bredvid fadern. Elin betraktade honom med halft främmande beundran. Aldrig hade någon annan af barnen fått sitta där. Men kyrkoherden såg med obetvinglig förnöjelse på sin raske, solbrände gosse, till dess hans egna fårade drag lifvades af en faderlig tillfredsställelses rodnad. — Fastern och Elin häpnade, när far och son togo aptitsnapsen tillsammans, klingade och sade »skål». Och bjödo hvarandra cigarrer till kaffet.

— Uppe på vinden höll han fäktöfningar med kommandorop och utfallsteg, som skakade huset. Och med sin mjuka baryton gnolade han oskyldigare bitar ur Gluntarne och Bellman — men det måste kyrkoherden be honom sluta upp med. Ty det hade genast väckt anstöt i församlingen, att man hörde världsliga visor från prästgården. Lars fogade sig småskrattande därefter och var hänförd öfver allting därhemma, som hade han aldrig sett

Kilnäs förr. Mest öfverdrifvet uttalade han sig om Elin: —

— Hon har vuxit till sig obeskrifligt. Jag kan knappt tro mina ögon.

— Men Lars! — varnade fastern.

Och kyrkoherden såg lika misslynt ut som Elin själf. Hon ville inte vara vacker, hon hade ännu ingen att vara det för.

Men allesamman njöto de en nyvaknad hemtrefnad. Äldste bror saknades, men det märktes inte och låtsades inte om, han låg vid universitetet och läste på sin sista examen, afskild från all världen. —

En morgon, när Lars kom ner till frukost, ensam för sent, fann han fadern plötsligt förstämd, med den grubblande slutenhet i dragen, den mulna blick, som de kände så väl från forna dar. — Fastern såg brydd ut, Elin satt stum och stilla som vanligt, och besvarade broderns morgonhälsning vänligt undvikande. Lars gick fram och gjorde sin lilla bugning för fadern. Kyrkoherden klappade honom på höften och sade »god morgon» med ett försök till fryntlighet.

— Hur står det till i dag — frågade Lars, menande.

Fastern ville svara, men kyrkoherden förekom henne.

— Jo du, det är tråkigt. — — Den där slarfven Bengt Kärr skall nu ändtligen i väg till Amerika.

Han reser i början af nästa månad.

— Nå, det var väl skönt — skrattade Lars och knackade af ett ägg mot knifven, med samma käckhet, hvarmed han bröt den högtidliga mara, som red familjen. Elin fyllde raskt hans mjölkglas och fröken Krampa sköt lika beställsamt grötkarotten öfver bordet till hans tallrik. Han grep sig ifrigt an med frukosten, medan han väntande såg på sin fars bekymrade ansikte.

— Ja, men ser du — fortfor Krampa — nu har gamle Kärr, gästgifvaren, som skall låtsas ha blifvit en bättre mänska sedan han i somras hade ett anfall af delirium — nu har han ju skickat bjudning hit till oss att bevista afskedsfesten för sonen. Det blir i morgon.

Lars småskrattade igen.

— Gemytligt, pappa — att få knäcka församlingen med mina blanka knappar och min söta syster.

— Elin är då inte ny på platsen — tillrättavisade fröken Krampa.

— Nå, nå, i alla fall. En landtlig fest i månaden maj — och fullt upp med god mat!

— Tycker du verkligen, kära Lars — utbrast fadern vemodigt, men ofrivilligt leende åt sonens muntra knektaptit. — — Ja, jag infinner mig ju inte. Det kommer naturligtvis inte i fråga. Men ni — det passar inte heller.

— Skulle ingen från prästgården anta bjudningen — åhjo? Det ser för ovänligt ut. Och har herrskapet Kärr bättrat sig, så ska' väl inte vi låtsa om det som varit.

— Det vet väl både du och Kärrs — inföll gamla fröken — att inte pappa vill dem annat än godt.

— Nej, nej. Men då ska vi också visa oss försonliga. Och vi två, Elin och jag, behöfva så väl svänga oss ett slag bland annat folk. Faster följer med som förkläde. — Traktens finaste familjer bli säkert representerade och för resten har ju gubben Kärr blifvit en annan människa. —

De gamla smålogo åter motvilligt, men tvekade, vägrade och öfverlade, lofvade halft om halft, togo tillbaka — och så slöt kyrkoherden uttråkad med den försäkran, att han ju inte ville förbjuda dem, men helst såg, att de stannade hemma liksom han.

Lars gensköt med frågan, om fadern missunnade honom detta enda nöje under den korta permissionen.

Då gaf kyrkoherden alldeles vika, fastern likaledes och Elin, som suttit fullständigt tyst afvaktande, blef med ens både ängslig och glad.

I utkanten af byn, där stora landsvägen längs kusten korsas af nedfartsvägen till fiskehamnen, låg gästgifvargården. Det var ett gammalt tvåvånings trähus i blacknad skär färg, med högt, brutet tak, hvars tegeltäckning på läsidan lyste sammetsgrön af mossa, ty huset låg i en fuktig och åldrig trädgård just i inre sluttningen af strandåsarna. Från den väldiga öfverbyggda inkörsporten

ledde en grusad körväg fram till hufvudfasaden där en rymlig veranda i senare tid tillbyggts.

Ut i den klara majkvällen trängde nu ljusflöden och sorl af muntra röster från festvåningen på nedre botten. Matts Kärr gaf supé med dans för att fira sonens afsked från hemlandet.

— Gästerna strömmade från matsalen, som vette åt parken, ut i den än större salongen, där fönsterraden ständigt stod tillyckt med stängda luckor och röda gardiner uppifrån och ner, ty utanför låg stallplanen med lador och skjul. Tre ståtliga ljuskronor eklärerade denna salong, som skulle verkat helt ödslig, om den icke nu varit fylld af festglada människor; den hade möblerats endast med långbänkar och krumbenta fåtöljer och ett gammalt utspelt fortepiano i ett af hörnen. Den var uteslutande lämpad för landtliga dansgillen. —

Glädjen hade ännu icke hunnit bli bullrande. Tvärtom, den nyss intagna starka måltiden och en allmän, afvaktande spänning före balen stämde ner både ord och åthäfvor. Några af de manliga deltagarna i festen, isynnerhet dess föremål, Bengt Kärr, värdens egen son, hade redan vid smörgåsbordet druckit sig halft rusiga, så att de en stund måste dåsa ut i de bekvämaste vrårna.

Dessutom bar hela aftonsällskapet en prägel af spejande undran — för prästgårdsfolkets skull.

Jaså, nej — kyrkoherden ville väl inte — kunde väl inte komma själf — hade gästgifvaren med illa dold besvikenhet sagt, när han på verandan mottog gamla fröken och barnen Krampa.

— Nej, pappa bad hälsa och tacka så mycket — men, han tordes inte för sin hals — svarade Lars.

Fastern och systern sågo på hvarandra och tänkte: nu ljuger Lars!

— Jaja, visst det, nej — pladdrade gubben Kärr — det var då riktigt rart att fröken och — lilla fröken och — unga herrn —

— Löjtnanten — rättade fastern välvilligt.

— Jaha, visst — förlåt mig! Ja, så välkomna då, likaväl, mitt herrskap. —

Det var första gången på mycket länge som byfolket såg kyrkoherdens barn på närmre håll än uppe i korbänken vid altarringen. — Man tyckte genast bäst om Elin, ty hon befanns mest sådan man vant sig att tänka sig henne — vänlig och blyg, icke afvisande.

Lars slog inte riktigt an. Hans fina uniform väckte mer afund än beundran och hans självsäkra munterhet föreföll utmanande. — Öfver de andras mummel klang hans vackra röst skrattande och skämtsam, men dess tonfall skorrade i kustfolkets misstrogna öron. Det var halft häpna, halft retade blickar, som följde hans högburna hufvud med de mörktglänsande ögonen och de små välsnodda löjtnantsmustascherna.

Emellertid fästes afgjordt mera uppmärksamhet vid dem än vid festföremålet, aftonens hjälte, hvilken litet hvar önskade i väg till Amerika, ändtligen. Han hade länge nog utgjort en fara för traktens ungdom — för pojkarna genom sina sprit-

bjudningar med kortspel och slagsmål, för flickorna genom sin oförvägna närgångenhet. Ingen hygglig jänta ville kännas vid honom — men mer än en hade för hans skull råkat illa ut och de, som sluppit någorlunda lyckligt undan, men varit nära hans fällor, voro fler än man anade. — Nu hade hans skräfvel tystnat för en stund, medan han i lömsk halfdvala hämtade sig efter utsväfningarna vid kalasbordet.

För Elin hade festen bjudit på en öfverraskning, som inte lättat hennes alltid orostyngda sinne. — Knut Rosdal var där — alltså hemkommen efter flerårig bortovaro. Hans far hade nyss fått ett slaganfall, som lagt honom på ständigt sjukläger. Knut skulle väl nu sköta gården. — Alldeles som främmande, nya bekanta hade de båda barndomsvännerna helt hastigt skakat hand, och han hade bugat på ett sätt, så vårdadt, att det gjort honom dubbelt olik sig i Elins ögon. — När och hur han och Lars träffats, hade hon icke sett. Hon fruktade, att de bemött hvarandra med köld, ty Lars' nya glädtighet och Knuts nya högtidlighet måste gå illa ihop. Men som sagdt, hon visste inte ens, om Lars upptäckt den forne kamraten. Det förvånade henne, att Knut, som måste vara nyss hemkommen, och känd och omtyckt sedan gammalt, icke väckte mer uppseende än han gjorde. — Knut hade alltid, ända från pojkåren, haft rykte om sig att få alla flickor galna i sig. Hans lynne var godmodigare än Bengt Kärrs, och det var med mycket stillsammare

och finare medel han brukade vinna hjärtan. Men man anså att om honom gällde ordstäfvet: i de lugnaste vatten gå de största fiskarna. Skvallret om Knuts eröfringar hade omsider nått fram äfven till Elin Krampa. Af en slump hade hon också fått veta orsaken till kyrkoherdens vägran att släppa fram herrgårdspojken till konfirmation. En sommarkväll, då fadern och fastern suttit på trädgårdsverandan utan att se Elin, som låg i gräset nedanför, kom hon att höra, hur de gamla språkade om att dela läsbarnen i två grupper, en för gossarna, en för flickorna.

— Jag orkar inte med dem alla på en gång — sade Krampa.

— Nej — instämde gamla fröken — och för resten är det inte alltid bra, att de följas åt, pojkar och flickor. Det blir så lätt ledsamma historier — ja, tänk bara på Knut Rosdal!

Han svarade icke och hon sade inte mera, men Elin förstod tillräckligt. — Hon undrade om inte förtalet öfverdrifvit betydelsen af Knuts försyndelse, så som det så ofta händt prästbarnen. I hvarje fall kunde hon inte förmå sig att döma honom så strängt som de andra. I grund och botten var han icke en dålig pojke, det visste hon. Och nu — nu tycktes han helt förvandlad, i utseende såväl som i sätt. Han hade vuxit ut. Den kraftiga, rundlemmade figuren hade fått lagom längd och svikt, de breda, lent gropade kinderna voro ej så landtligt fylliga som förr. Mycket städad och fin såg han ut nu, tyckte Elin, när

hon kom åt att snegla efter honom. Fastän kanske den ljusa halsduksrosetten var litet för stor under hans lilla, runda haka och guldkedjan på västen alltför tjock och grann. Men han bar i alla fall sin vackra, frodiga ungdom med lugn vederhäftighet. — Elin hoppades lifligt, att ej den gamla konfirmationshistorien nedtryckt Knuts sinne. Men äfven om de ännu en gång kunde komma att tala med hvarandra, skulle hon icke våga röra vid den saken. —

Där hon satt i en vrå vid fasterns sida, gladdes hon vemodigt åt att ingen bjöd upp henne till dans. De visste kanske, att hon aldrig fått lära sig dansa.

Byns orgelnist, som också trakterade flera världsliga instrument, lät det gamla pianot skrälla ut rungande polskor och smäktande valser och med särskild kraft en gammal rheinländer, som hittat jordmån där i nejden och blifvit älskad. Musiken satte så att säga eld i sällskapets lynne, och fart i benen.

Men Elin satt tyst och allvarlig bredvid fastern, de båda svartklädda fröknarna Krampa voro liksom fridlysta midt i larmet af kringsnurrande par. Men i dammskyarna, som från golfvets väldiga ektiljor stego gungande mot takkronornas flämtande ljus, gled löjtnant Lars ståtlig och smidig, uppe i hvarenda dans.

Elins undrande blick följde ofta broderns vackra gestalt i vimlet. Han hade lärt sig konsten utan att be om lof.

— Att man kan synda, när man ser så glad och snäll ut som Lars! — tänkte Elin för sig själf.

Det var en lång, gullhårig flicka, Lars förde just då. Elin hade sett henne enstaka gånger i kyrkan och på vägen, åkande i en blänkande herrskapsvagn. Det var en rik bondes dotter från pastoratets nordligaste gräns, hvars befolkning var sällsynt nere i byn. — Hon log beundrande mot sin kavaljer och han skrattade igen, så att tänder och ögon lyste.

— Den som ser på en kvinna till att begära henne — hviskade Elins bibelsprängda minne.

— Fröken Elin!

Hon spratt till. Framför henne stod Knut Rosdal och bugade, först mycket djupt för gamla fröken, sedan något lättare för Elin. Hans mjukt rundade ögonlock fälldes nästan skyggt ner öfver de vackra, fuktigt blå ögongloberna, hvilka lågo så underligt tunga och liksom för stora under den framskjutna, jämna pannan.

— Tack, herr Knut. Jag — dansar ju inte.

— Nej, herr Rosdal, det är sanning — bekräftade fastern ganska ifrigt.

Då bugade han igen och gled bort, Elin visste ej hvart, ty hon stirrade ner i sina halfknäppta händer. De hade med ens blifvit så kalla, att hon knappt kände, hur hon pressade ihop fingrarna.

Det blef en paus. Värden steg upp på en stol och tillkännagaf, att förfriskningar bjöds i salen. — Han var alldeles grånad nu, gamle Kärr, och dragen hade skärpts under den slappa, blåröda

drinkarehyn. Hur ängsligt nykter han än höll sig numera, fingo dock de gröngrå ögonspringorna en tårig, brinnande glans, hvar gång han hade omkring sig uppdragna buteljer och spritdoftande gäster.

Rasten blef lång och fröken Krampa började oroligt mumla om att bryta upp. Men just när hon skickat Elin på ströftåg efter Lars, kallade pianot de danslystna tillbaka och alla strömmade ut i salongen. Elin hade blifvit nerknuffad i en fåtölj långt från fastern och där dröjde hon, bedöfvad af larmet, värmen och de starka festångorna. — Plötsligt vaknade hon upp vid att någon vårdslöst hårdt stött emot hennes knän. Det var Bengt Kärr, som kom ostadigt drifvande från förfriskningarna i salen och nu styrde snedt genom det stora rummet, mellan par, som följdes åt eller upplöstes efter det nyss slutade numret. — Med blänkande pannlugg öfver en berusadt irrande blick dök unge Kärr ner på den rödhåriga flickan, som Lars ånyo bjudit upp och satt och skämtade med. — Elin såg Bengt nicka åt henne, såg flickan skaka på hufvudet och hörde samtidigt någon hviska, att det var just den tösen, Bengt alltid velat åt på allvar, fast han aldrig fått henne, utan alla andra i stället.

Den omtyckta rheinländern spelades upp igen, på begäran. Bengt trugade, och ville dansa med Lars' flicka.

— Tack ska Bengt ha. Jag är upptagen — svarade hon.

— Är Bengt säker på att han kan dansa i kväll — frågade Lars skämtsamt, i det han förde den guldhåriga ut i dansen.

Då salsklockan slog midnatt, ville en del äldre gäster, att man skulle bryta upp. De nedtystades genast och den stackars pianisten fick en hel rad nya beställningar. Men Lars måste ta afsked af sin röda flicka, ty hennes far ville hem, lång väg att åka som de hade. Midt på golfvet ställde sig Bengt Kärr i vägen för henne.

— Är du dum, Kristina? Gå? — Nu, när du ska ta sista svängen med mig, hva'!

— Nej, jag ska hem. Far är redan ute och spänner för. Tack och lycka till, Bengt!

Hon skakade Bengts hand, men kastade strax efter en slängblick bort till löjtnant Krampa, som log igen.

Han såg sig om efter en moitié, ty sedan några långväga afrest, var svängrummet klarare och dansen yrare. Han råkade på sin lilla barndomskamrat, Agnes Rosdal från Sandåkra. Hon hade just med brydd rodnad och undrande blick svarat ja och lagt handen på hans skuldra, då Lars tumlade åt sidan för en bakifrån riktad spark mot sin vad. —

Han kom genast i jämvikt igen och såg sig förargad omkring.

Musiken ljöd som förut i vildt dunkande takt, men de dansande hejdades utan att riktigt förstå, hvad som hände.

Bakom en flock unga dryckesbröder stod Bengt Kärr och grinade skadegladt.

— Satans drummel — utbrast Lars ofrivilligt, ty han kände på sig, att det var Bengt själf, som sökt fälla honom. — Nu såg Elin, att Bengt i skydd af de andra dragit upp en knif. Och med isande förfäran såg hon, att alla, alla rundt i salongen betraktade hennes bror med plötsligt frambrytande, dolsk fientlighet. Ingen tycktes i denna stund vilja ta hans parti mot gästgifvarsonen, som dock var tämligen allmänt afskydd. Tvärtom, nöjda med det skedda väntade de ifrigt på fortsättningen.

Ur hopen skrek någon, eggande och hatfullt:

— Bengt! Gif honom Frillesåsmärket!

Vid detta rop flydde alla flickorna skrämda mot dörrar och väggar, men kavaljererna bildade en vid krets kring Lars, som förvirrad sett lilla Agnes Rosdal försvinna bland de andra. Och Bengt Kärr smög bakifrån allt närmare löjtnanten.

Frillesåsmärket var en uppfinning, bestående däri, att man från ryggen öfverföll sitt offer, satte knifven i dess ena mungipa och drog ett kraftigt snitt bakåt, bort till örat. Den operationen brukade efterlämna ett styggt skrattande ärr, som för alltid förstörde ett vackert ansikte.

— Lars! Ser du inte, han kommer! — ropade Elin ångestfullt och i detsamma störtade fastern från salen in till Elin och grep henne om handen.

Lars hade ej varsnat faran, förr än Bengt

höjt armen till hugg. Men tyst och förbluffande snabbt sprängde en ung man kretsen af åskådare och tog i sin ordning Bengt från ryggen, höll stadigt fast honom och vred knifven ur hans grepp. Bengt vacklade med munnen full af fradgande eder, men när han fick se, att det var Knut Rosdal, som slagit sina starka armar om hans, tystnade han och lät sig ledas ut mellan denne och den tillskyndande gästgifvaren.

Lars och de båda fröknarna Krampa hade knappt fattat, att det var Knut, som bisprungit dem. När de sökte honom för att tacka, sades det, att han och Agnes redan lämnadt gillet. Då gåfvo de sig äfven skyndsamt i väg, uppskakade, men behärskadt tysta.

Bakom sig hörde de sorlet och stampet af fötter till skrällande musik långt sedan de hunnit ut genom trädgården och vandrade hemåt i den stilla, friskt doftande majkvällen. — Men lukten af festmat, stearinrök och svett satt dem envist i kläderna, pinsamt erinrande om det otroliga och vidriga öfverfallet.

När prästgårdens ljusa gafvel tonade fram mot granåsens skuggblå vall, utbrast Lars befallande:

— Säg nu inte det här till pappa!

— Han får veta det ändå — svarade fastern.

— Ja — tillade Elin, med en skälfning — ja, och då är det bäst, att vi tala om det själfva.

— Nå, låt mig göra det, åtminstone! — afslöt Lars. Han gick med knutna händer och så raskt, att fröknarna måste halfspringa. — Men Elin tänkte,

där hon flämtande knogade uppför backen, att nu skulle fadern få veta, hur Knut Rosdal hjälpt dem och hindrat Bengt Kärr att ge Lars, kyrkoherdens älsklingsson, det ohyggliga Frillesåsmärket.

— Nej, det lyser ju ännu i pappas rum — anmärkte fastern nästan högtidligt, när de gingo genom grinden. Och då besinnade Elin med ens, att de denna ödesdigra afton dock handlat i strid mot faderns vilja. Förstämda och oroliga stego de uppför stora trappan. — Men likväl kunde Elin icke få ur minnet åsynen af Knut, när han grep fast Bengt Kärr, och med sitt eget bultande pulsslag hörde hon sällsamt envist den präktiga gamla rheinländern, som spelats just medan Knut vred knifven ur angriparens hand.

3.

När allt blifvit riktigt tomt och öde kring en ung människa, kan det blott behöfvas en skymt af lycka, förgyllande hennes synrand, för att hela hennes håg skall vända sig dit, som blomman öppnar sig mot morgonsolen.

Efter den misslyckade festen på gästgifvargården, märkte Elin rätt snart, att byfolket betraktade henne än misstrognare och kallare än förut. Hon tordes knappt gå ut längre än i trädgården, och allraminst i broderns sällskap, ty det tycktes

henne, att Lars nu drog alla sneda, dolska blickar åt sig med sin franka uppsyn, sin strama hållning och hela det utmanande behaget i sitt yttre. På honom kunde de riktigt se, att det bodde främmande folk i deras prästgård, folk, som hvarken ville eller kunde höra ihop med andra.

Detta kände Elin med öfvervåldigande styrka. Det tryckte henne, som ett bann, mot hvilket inte ens dörrar och lås förmådde skydda henne.

När Lars snart därefter reste, sörjde hon, som om han måste bort för alltid — och vissare än någon annan anade hon, att för hemmet och det rätta skulle Lars förr eller senare gå jämmerligt förlorad. Men hon njöt omedvetet af det dystra lugn, hans afresa medfört. Hvart han än tog vägen, alltid var han tryggare bevarad än hemma i Kilnäs.

Men allt förfärligare kom ensligheten igen. För henne låg hela den vidöppna, vårgrönskande kusten som dödt land, tyckte hon. Eller hon stod som en död midt i ett lefvande rike af spirande blom och stigande, segrande ljus. Småningom återtog hon sina vanliga promenader, med drömbländad blick och det grubbeltrötta sinnet vaggadt af hafvets underligt manande dån och de doftmängda vindarnas sus öfver bergsängarna. Men en stegrad hjärtehunger kvalde henne och gjorde henne så ömkansvärdt fattig midt i denna rikt knoppande, skimrande värld. Någonting — det enda verkliga — fattades. Det väntade henne, kallade på henne ur osynliga djup — men hon

visste inte, om det var något af det, hon kunde ana.

Kanske var det gud, som ändtligen helt ville öppna sin famn för henne och gripa henne så starkt och varmt om hjärtat, att det aldrig skulle kunna tvifla och misströsta mer.

Hon bäfvade icke för hans ankomst, hon endast undrade, undrade. Hon hade väntat den så ödmjukt underdånigt — den måste i härlighet öfvergå allt.

Hon började ta för vana att vika af från stora vägen, för att slippa möta någon, och försöka små slingrande stigar öfver bergåsarna, som skilde prästgårdens jord från herrgårdens. —

*

En förmiddag i slutet af maj, då kyrkoherden farit på sjukbesök och icke väntades hem förr än sent, fick Elin lof att gå ut och hämta frisk luft. Det skulle bli så sen middag, att hon kunde få lång ledighet

— Tag dig en ordentlig tur — förmanade fastern.

Glad att ha god tid på sig, styrde Elin lugnt sin kosa söderut förbi byn. Hon kunde nu välja hvilka krokvägar hon ville. — Och det fanns verkligen frisk luft att få den dagen. Den lyste klart högblå öfver violskimrande bergslängor, där ljusgröna och svartbruna åkerlappar blänkte fram i

sidosluttningarnas ljungmatta. Och långt borta, från nyharfvade fält, steg röken af kvekeeldarna hvitbolmande i den soliga stiltjen.

Högst på Kilaåsen, som skjuter ut ett hvasst näs, likt en badande fot, i hafsfjärden, gifves en härlig utkik åt alla väderstreck.

Dit upp klef Elin Krampa med plötslig ifver, vaknad med barnaårens daggfriska vårminnen. Länge såg hon sig om, och utan att veta det, lät hon slutligen blicken hvila på Sandåkra, den gamla hvita herrgården inom den stora, täta parken, i de vackert jämna ägornas midtpunkt. Lika omedvetet och utan nyfikenhet följde hon från sin fria och höga spaningsplats en ung man därnere, som just kom ut genom parkgrinden. Först då han, tydligen oväntadt, fick se henne uppe på åsen, kände hon igen Knut Rosdal. Han hälsade — och det både roade och förvånade henne, på detta afstånd, som gjorde dem så dockaktigt små för hvarandras blick. Men hon stod kvar.

Efter en stunds väntan, gick han från körvägen ner utmed parkmuren, längs den stig, som ledde upp till berget. Elin förstod icke själf, hvarför hon dröjde. — Snart doldes han af en mindre, utpostliknande klipphöjd, kallad Lilla Kilen. — Medan han så var gömd för henne, sökte hon öfverväga, om hon gjorde orätt i att stanna.

Faderns förbud att umgås med herrgårdspojken, kunde icke gälla den fullvuxne Knut. Och dessutom hade de ju redan återsett hvarandra på gillet. Det slog henne, att ingen ännu tackat

Knut för hans vackra och vänskapsfulla hjälp den gången. Hon fruktade också, att de hade mycket mer att reda ut med honom, att godtgöra. Hon skulle aldrig förlåta sig själf, om hon nu undvek Knut. —

Där dök han fram om klippstupet, steg med maklig, men säker takt uppför åsen, längs den lilla, röda sandstigen genom ljungen. Han hälsade, inte fullt så högtidligt som på festen hos gästgifvaren, snarare litet spörjande och med en glimt af kylig misstro i de stora, mjukt och fuktigt blå ögonen. Hon svarade så vänligt hon kunde och då glimmade det till, varmare och muntrare, under hans stora, tunga ögonlock.

När han tryckte hennes framsträckta hand i sin, glömde hon för ett ögonblick, att de någonsin varit främmande för hvarandra. Hon kände en svindlande och hemlig glädje brusa genom sig, så att haf och stränder, berg och skyar tycktes dansa rundt i vårsolsglittret. — Det enda hon fick klart för sig var, att nu kunde hon inte till något pris låta Knut gå förbi — vandra vidare nerför andra sidan åsen. Nu måste han stanna, eftersom han kommit själfmant.

— God dag, Knut! Är du hemma nu?

— Ja, nu blir jag hemma. Och du med, Elin?

— Jag — — ja, hvar skulle jag annars —

Hon tvärteg. Det hade så själffallet lyckats dem att komma in i den gamla, förtroliga tonen. Hans blick hade blifvit så värmande lik sig som förr i solskenslekarna — och hans goda leende

liksom kysste henne, så att hon måste le igen, för att det icke skulle försvinna.

Stark och trygg stod han där, ungdomligt smidig, men med en säregen, ny säkerhet — i grå riddräkt, och hvitblå tröjkrage halföppen om den runda, vackra halsen.

Knut stirrade på Elin. Han tycktes knappast tro, att det verkligen var hon, som satt där på stenblocket. Hennes späda, men fast och ädelt vuxna gestalt böjdes framåt, med händerna åter skyggt hvilande i skötet och fötterna korsade, besynnerligt fina på den grå, skrofliga klipphällen. — Men hufvudet var lyftadt mot honom, så att han riktigt kunde få mönstra det och minnas, hur han beundrat dess veka, smala drag, dess sällsynta skärhet, som lyste inom det bruna håret.

— Häruppe brukar du sitta — sade han med ett litet lätt skratt, som förrådde, att han hade god reda på hennes vanor.

— Hur vet du? — — Har du —

— Ja, jag har sett dig. Var inte rädd för det!

— Nej, för dig är jag inte rädd.

— Är det någon annan då?

— Någon? — Jo — nästan alla.

Hon såg på honom med de vidöppna ögonen fulla af all hennes öfvergifvenhets och människofruktans pina — hennes blick blef källdjupt mörk, kinderna bleka, munnen sorgset skälfvande. Det var, som ett nödrop utan ljud, som en kväfd snyftning.

Knut stod brydd inför denna frambrustna och plötsligt stelnade smärta, som han inte förstod och inte hade lust att lära känna. Hellre ville han trösta bara, utan att veta något om denna spöklika sorg, göra henne glad igen, uppskojad, leklysten, lika munter som hon var lockande.

— Här, vet du, Knut — stammade hon ändtligen — här finns ingen, som jag inte är rädd för. Jag vet ju, att vi alltid ska lita på guds beskydd, men jag rår inte för, hvad jag känner.

— Du pratar, lilla Elin. Jag ska väl hjälpa dig då.

Han satte sig bredvid henne på klippan och tog hennes händer i sina.

— Fy så kall du är om händerna! skrattade han.

Och så slog han dem mot hvarandra och gned dem lent och sakta, till dess hon drog dem åt sig igen.

— Detta var det bästa, som händt mig på länge — utbrast Elin och spanade drömmande längst ut i hafvets fjärran, där seglare gledo med omärklig fart, overkligt luftiga och små, i soltöcken.

— Kors i herrans namn! — svarade han godmodigt.

— Knut! — skrek hon till — du får inte säga så.

— Hvad får jag inte — — han sneglade skälmaktigt förvånad åt henne. — Jaså, nej, nej, för all del. Jag ska inte säga så, om du blir ond för det. —

Hon skakade på hufvudet, så att en liten guldglittrande brun lock fläktade mot den fina, allvarsamma kinden — och då kysste han henne på kinden och på den lilla lekfulla locken.

Elin skalf till, gaf honom en hastig, liksom blixtbländad blick — och gömde ansiktet mot hans bröst — —

En stund senare böjde han sig ner öfver hennes hufvud, som borrat sig djupt in under hans grå jacka, tätt, tätt mot den hvitblå sporttröjan.

— Är du ond nu? — frågade han stilla.

Han fick inte något slags svar.

— Men du är rädd? — — Titta på mig igen, om du inte är rädd — upprepade han, än mildt och hviskande, än i bestämdare ton. Flyktigt mulnande och kyligt sporde han så.

— Vill du gå nu, Elin?

— Nej — — Knut!

Hon svarade som i sömn. Orörlig låg hon hopkrupen öfver hans knän som ett inslumradt barn, gömd därinne under hans jacka.

Rundt om Kilåsen och de två däruppe glänste vårsol på haf och kust, och allt teg i middagens klara stiltje.

*

Elin visste inte, kunde icke göra klart för sig, hvad det var, som händt henne den fagra majdagen uppe på Kilåsen. Det var kanske icke hvad hon sökt, men hon kände, att aldrig ville

hon släppa det ifrån sig, aldrig mista detta nya, som gjort allting nytt — aldrig mer hungra och törsta, aldrig mer frysa i ensamheten. —

Kilåsen hade bergtagit henne. Med hjärteyr sällhet stirrade hon dit från prästgårdsfönstren och såg dess ödsligt stolta krön mörkna i skymningen, skarpt och trolskt framstiga mot västerns gyllene, rosenådrade himmel. — Och vandringen dit blef för henne en drottnings underbara flykt hem till sitt rike — hon smög dit bort längs stengärdesgårdar och mellan små ekdungar, täta och trotsiga som små fästningar af grönska — och såg sig leende om, leende öfver sin kära, ljufva hemlighet. Borta i berget väntade han, och skulle längta, sakna, ja, vredgas, om hon uteblef. — Intet gaf henne en så hvirflande, skummande yster glädje som Knuts dofva bisterhet, då hon dröjt för länge eller tvekat lofva nytt möte på den tid han föreslog. Hon ägde själf ingen större lycka än att få smyga dit och tagas emot af hans starka, smekande händer, hans glimmande blick och godlynt självsäkra löje.

Men de valde nu icke högsta toppen, de höllo hellre till ett stycke ner på sjösidan i Lilla Kilens förunderliga, branta skrefvor, där vildros, kaprifol, porsris och nattviol skapat doftande hvilokamrar under bar himmel. — Under sommarens höga himmel, fylld af hafsbruset och skyskarorna, som foro hän öfver dem, snabbt och skönt som tiden, som deras första kärlekslyckas ljusa timmar. Där tego de sig in i en dvala af förtroligaste

närhet, glada och fria som goda syskon, som skärens sjöfåglar. Och där talade de ut, när hjärtat blef för fullt. Elin sade allt, om hur ondt det gjort henne, att de i barndomen skildes åt så hastigt och så sorgligt, hur tacksamt och skuldmedvetet hon bevarat alla minnen från Sandåkra och deras många nöjen där — och hur hon den ohyggliga kvällen på gästgifvargården fattat ett fast beslut att göra det godt igen med Knut. — Knut hörde belåtet på, men var själf mindre talför. Men han medgaf, att kyrkoherdens stränga dom förödmjukat honom som ett brännmärke.

— Det värsta var, att mor sörjde så öfver det — betygade han.

Sedan, ute vid landtbruksskolan hade han ofta längtat hem, och alltid med en smärtsam tanke på prästgårdsbarnen, isynnerhet Elin.

Så bekände de litet af hvarje, den ena tog den andras ord innerligt och helt på allvar. Och de försäkrade hvarandra, att allt agg skulle vara glömdt. Ofta blef hela samspråket till sist bara joller utan annan mening än att de ville höra hvarandra hviska ömt och varmt, öfvertygande och ifrigt.

När de måste hemåt, hvar till sitt, kunde de länge stå på ett klippsprång, hand i hand, betraktande strandvärlden, utan att ett ögonblick glömma hvarandra. Deras tankar följde väl olika vägar, men det visste ingendera.

— Tänk — kunde Elin säga — att allt kan vara så vackert. Alltsammans!

— Ja, det är stiligt här.

— Ja, men det kunde likaväl vara annorlunda — fortfor hon — alldeles tvärtom, Knut.

Knut svarade inte, men kramade hennes fingrar.

— Det är guds stora godhet, att det får vara så vackert för oss — tror du inte det?

— Jovisst, sötnos.

— Ja, vi kunna inte tacka nog. Det är mycket för stort för oss, Knut.

Han var icke så öfvervåldigad som hon men log och nickade, som om han förstått henne. —

Tidvis hade Elin så svårt att komma loss från hemmet för sysslor och bestyr, att hon endast hann skrifva ett par rader till sin vän, när hon gått upp till sig efter kvällsbönen. Brefven adresserades till Agnes, Knuts syster, som var deras förtrogna. En vallpojke bar dem öfver till Sandåkra. De sjöngo alla samma visa. De gingo i samma stil som detta:

— Min käre Knut!

Jag vet ju så väl, att vi aldrig skola glömma att tacka för det goda och ljufva, vi fått, och att vi icke böra klaga öfver det bittra och svåra. Jag sitter nu på mitt rum och ser tillbaka. Men jag kan knappast påminna mig en enda stund af riktig, ostörd lycka. Allra mörkast ha för mig de tider varit, då andra haft det som gladast. Jul, maj och midsommar, hvarje högtid och fest, som af andra firats med lust och fröjd, har bringat

mig oro, ångest och tårar. Men nu, hur helt förvandladt är ej hela mitt lif! — Du har ju kommit och med dig har jag fått mer än jag rätt kan värdera. Och hvarför har jag fått det så? Det kunde så väl ha förblifvit som förr, allt kunde ju vara lika tungt för mig som det var, innan du kom och blef min vän. Det måste ju vara Gud, som förde Dig till mig och lät Ditt hjärta vända sig till mitt. Jag tackar Honom hvarje dag för detta. Vi måste båda tacka Honom, för denna vår lycka, som vi ju icke förtjänt, så att Han icke tar den ifrån oss. Du skall svara på detta bref när vi åter få råkas. Vall-Pelle bär det till Dig i morgon efter frukost. Och i morgon kväll, klockan sju få vi råkas igen en timme. Bakom aspdungen nedanför Lilla Kilen! I morgon kväll! — Till dess farväl, älskade, dyre Knut! Må Gud bevara Dig i natt!

Din hängifna *Elin!*

*

Ute i strandfriheten, arm i arm med Knut, glömde Elin all den fara, hennes nya lycka innebar. Byskvallret hade lämnat dem i fred, kanske därför att man var van att se prästdottern vandra ensam bort åt hafvet, och ingen kunde tänka sig en kärlekshistoria mellan henne och Knut Rosdal. — Men hemma i prästgården kände hon en bjudande plikt att för de sina yppa hemligheten, som ju icke behöfde döljas för någon — och

dock band henne den gamla ängslande tystnaden, tillbakahållande bekännelsen.

Kyrkoherden Krampa märkte ingenting af Elins inre kamp med sig själf, fäste ingen uppmärksamhet vid hennes därunder ökade slutenhet. Han ansåg henne vara en otillgänglig natur, halft styfsint, halft skygg. Innan hon fullt öppnat sitt hjärta för Gud, borde hennes far icke påyrka hennes förtrolighet. Och om Elins barnaskap hos Gud hyste kyrkoherden envist och djupt beklagande tvifvel.

Men fastern och hennes väninna, gamla fröken Sodell, hade blick för Elins förvandling. De anade med sniken vaksamhet, att hon nu gömde på annat än rent andliga bekymmer. — Noggrant beskref fastern, hur Elin nu visserligen fullgjorde sina husliga plikter villigt nog, men ständigt som i dröm, med tanken på helt annat håll, och utan att svara på order och tillfrågan. Kortare lediga stunder kunde hon ställa sig vid ett fönster och stå där, stirrande ut.

Och fröken Sodell, van att på långa afstånd öfvervaka sina skolbarns hemfärd, hade sett hur Elin, förr liksom sofvande, nu kunde smyga i väg öfver fälten som en tjuf och klättrande, flängande skynda uppför Stora Kilåsen.

De gamla mamsellerna enades om, att något galet var det fatt med Elin, samt lofvade hvarandra att ha henne skarpt i sikte. — Det blef lärarinnan förunnadt att slutligen få meddela en afgörande nyhet i saken. Städerskan i skolhuset

hade just en afton skurit färskt enris borta i ljungen på strandsluttningen och då fått se — Elin Krampa och Knut Rosdal ro ut i Sandåkraviken — ensamma, och gå i land på Sälön, det ensliga lilla skäret, där endast måsar bo och får beta och sälar sola sig på de flata hällarna!

Efter en dödstyst middag hade kyrkoherden bedt Elin komma med in till honom. Han ville tala med henne. Hon lydde, med bultande hjärta och hackande tänder.

Inne i det mörka, kala arbetsrummet sutto far och dotter med de smala ansiktena ångestfullt bleka och blickarna dunkla, rysande för stundens förskräckliga betydelse.

— Hvad har du att säga mig, Elin? — började fadern, som om han glömt, att det var han som önskat ett samtal. Frågan afskar allt förberedande eller afvikande ordbyte. Den lade också en isande, järnhård hand om Elins strupe. Hon teg länge — icke af trots, ty hon begärde nu icke bättre än att få säga allt, men af förlamande smärta vid upptäckten, att hennes far väntade bekännelse om ett brott.

— Knut och jag — älska hvarandra — svarade hon slutligen, mycket lågmäldt.

Kyrkoherden betvang en våldsam grimas, som visade hans vackra, hvita tänder. På hans höga panna stego pärlor af kallsvett och de knotiga fingrarna knastrade, när händerna knäpptes.

— Elin! Lögn och omsvep endast förvärra synden. Hvad ha ni gjort?

— Vi ha icke begått någon synd.

— Elin!

— Nej, nej, pappa! Tro mig!

Kyrkoherdens ögonbryn sammandrogo sig öfver en plötsligt stålkall, spjuthvass blick.

Elin var nära att brista i gråt. Hela hennes varelse krympte hop som under en trampande häl, hela hennes jag skälfde tillbaka för en bikt, framtvungen i misstro, nej, i den skonlösa öfvertygelsen, att hon hade skuld och förbrytelse att bekänna. Efter en stund fick hon kraft att berätta allt — och det var ju inte mycket. Handtryckningar och kyssar, hvilostunder i ljungen, smekningar och fagra små ord, rosiga, daggfriska drömmar.

— Är detta hela sanningen? — sporde fadern, icke strängt, men ihärdigt forskande.

— Dölj ingenting, Elin! Glöm icke, att för Gud kan du intet förneka, intet undangömma. —

Elin blef rak och höjde hufvudet.

— Jag har ingenting gjort, som icke Gud får veta. Jag tackar Honom, jag tror, att Han har gifvit mig Knuts hjärta.

— Mitt stackars barn! Vet du, då, hvad Knut vill dig? Känner du hans hjärta?

Nu blef Elin svarslös. Hon tviflade inte på Knuts trofasthet, men kunde likväl ej bevisa den.

— Ja — fortfor fadern — du ser, att där slutar din själfsäkra visshet. Där begynner det

mörker, hvari du gått vilse som ett olyckligt barn och skulle varit förlorad, därest icke vi, som inför Gud bära ansvaret för dig och vilja ditt sanna väl — därest icke vi nu genom Hans nåd fått upplysning om din förvillelse och —

— Men pappa!

Elins rop ljöd som en snyftande förebråelse.

Men kyrkoherden reste sig, hejdade henne medelst en oafvisligt bjudande åtbörd, och med en blick, som kom Elins mod att vingbrutet sjunka till jorden — och i det han öppnade dörren, slöt han så:

— I öfvermorgon reser du. Jag förbjuder dig att träffa Knut eller skrifva till honom. Gå nu upp på ditt rum och läs med ånger och eftertanke detta!

Och han stack en liten uppslagen bok i hennes hand och sköt henne sakta ut ur sitt rum. — — Uppe hos sig läste Elin utan ånger och eftertanke, men i blind lydnad de underliga orden i den uppslagna lilla boken. Det var Henric Schartaus utläggning af Luthers Lilla Katheches; sjätte budet.

— »Hvad kan mera räknas att vara synd emot det sjätte budet, än själfva den grofva gärningen?

— Också allt, hvad som leder därtill.

— Hvad är det, som leder till den grofva gärningen?

— Flyktigt ras, oanständigt tal, oanständiga åtbörder, samt en förtidig och bakvänd giftermålshandel, hvilken sällan blir äktenskap, men ofta stadnar i den grofva gärningen.» —

Hon kunde icke fatta, hvad detta hade med henne och Knut att göra. — — —

Förvirrad af sorg, skenbart viljelöst undergifven, for Elin kort därefter till den lilla stad, där hon nu skulle vistas hos en syster till gamla fröken Sodell, som lefde på att ge undervisning i handarbete. Elin skulle hjälpa henne med lektionerna och dessemellan själf fullkomnas i finare broderi och spetsknyppling.

*

På prästgården saknade man Elin mera än man låtsade om. Och de bref hon sände hem, voro pinsamt innehållslösa, fastän mycket ödmjuka, med dotterliga hälsningar till kyrkoherden och omtänksam förfrågan angående hans hälsa. Men fröken Sodell erhöll från sin syster utförlig rapport om dennas nya skyddsling, som befunnits snäll och flitig, men nedstämd, blek och ordkarg. — Kyrkoherden mottog dessa redogörelser med stum, sorgsen uppmärksamhet, tryckte lärarinnans hand till tack och gick suckande af och an i sina ödsliga rum.

Han ville icke visa, hur han längtade efter sina barn. Dels ansåg han hvarje jordisk och timlig böjelse farlig och lätt nog olycksbringande, dels fruktade han, att just hans mest älskade barn, löjtnant Lars, på grund af den faderliga förkärlek, han ägnat honom, blifvit bortvänd från allvarlig gudsfruktan. När nu fram mot midsommar båda

sönerna skulle hem på ett kort besök, anade fadern också, att de skulle döma hans handlingssätt mot Elin illa och otacksamt. Han visste, hur afgudiskt de höllo af sin syster — kanske skulle de nu när de kommo hem och funno, att hon icke var där, förgå sig mot sin far, och så ådraga sig guds rättfärdiga vrede och framtida straff.

I dessa mjältsjuka, djupt fördolda grubblerier gick kyrkoherden för sig själf och önskade, men vågade ej hoppas, att Gud skulle låta någon oförutsedd och lycklig händelse lätta eller helt aflyfta hans tunga börda.

— På Sandåkra väckte budet om Elins hastiga afresa utan afsked en viss, oklar bestörtning. Familjen hade ingen bestämd anledning att på något sätt känna sig skyldig därvidlag — och dock anade både frun och lilla Agnes, att Knut hade med saken att göra, fast han ingenting lät förstå. Han hade fått en lugn och manlig värdighet i sättet, som afskräckte från otidiga frågor — och utan att kunna eller bry sig om att förställa sig dolde han väl, genom själfva sin breda, litet liknöjda säkerhet, sina hemligheter af skilda slag. —

Han satt en förmiddag och åt sen frukost ute i stora almgrottan.

Tidigt hade han varit uppe i arbete på ägorna; svettig och barhufvad, och i skjortärmarna, lutade han sig drygt fram öfver bordet. Små solstänk glimmade runda och darrande på den hvita duken, porslinet, silfret och kopparkaffekannan, och på Knuts bruna, vackra hår, hvari nu de kraftiga

händerna gräfde, som för att hjälpa den sommar tröga hjärnan att lösa en svår gåta.

Han var obehagligt förvånad öfver den envisa och nästan ångerblandade saknad, som Elins underliga försvinnande bragt honom. Han var ovan vid dylika missöden och hjärtekrämpor och ville bli dem kvitt. Det retade honom, att han drogs med skuldkänsla, när han igen skuld hade. Hela saken var ju ingenting. Elin hade själf gått rätt i hans armar — och nu var hon borta, alldeles lika oväntadt. Han hade hvarken gjort henne godt eller ondt, oombedd. Men — nu längtade han efter henne, på ett nytt, besvärligt och eggande sätt. Han behöfde henne. Inte trodde han, mycket, att han skulle kunna bli måg i prästgården, och han önskade det knappast — så länge kyrkoherden lefde. Men medan han inväntade Krampas ovissa hädanfärd, skulle Elin kunna tröttna — och han själf i leda hoppa så grundligt öfver skaklorna, att hela äktenskapshandeln blef omöjlig.

Buttert stirrade han ner i sin tömda kaffekopp.

Plötsligt stod i grottans mynning hans mor, barhufvad liksom han och med en trädgårdsspade i handen.

— Är du mätt, min påg? — sporde fru Rosdal.

Godmodigt undrande betraktade hon sonen, som lyft sitt breda, välformade ansikte, högrödt af hetta och funderingar, mot henne, med en liksom yrvaken glans i de stora, fuktiga ögonen.

— Ja tack — svarade han kort.

Hans min frågade, hvad hon egentligen ville honom.

— Knut lille, säg mig en sak — skyndade hon sig att fortsätta.

Han sköt fram de fylliga läpparna litet otåligt.

— Hvad är det fatt?

— Ja, säg det, du. Hvad är det fatt med Elin Krampa?

— Jag har inte gjort henne någonting — värjde han sig tvärt.

Fru Rosdal log mildt och ej utan spefullt tvifvel.

— Du har väl ändå hört hvad folk säger.

— Hvad nu då? Hvad går de och säger till dig om mig? — röt sonen, med ens uppbragt.

— Det var väl fan, att inte min mamma ska kunna få vara i fred för folk — för att jag — nej, för resten är det lögn. Jag har ingenting gjort. —

Och då moderns blick fortfor att spörja, tillfogade han i lätt blygsel:

— Nej, mamma — inte med henne!

Fru Rosdal nickade kort, gillande och lugnande, men stod kvar, bekymradt grubblande.

Hon kände sin Knut så väl, därför att han, om också egensinnigt sluten, likväl aldrig spelat komedi för henne. Pratet om hans slyngelårs och ungdoms försyndelser hade plågat, men icke djupare oroat henne. Nu gällde det inte endast honom — han, som eljest ensam burit faran af sina bedrifter. Nu hade också Elin Krampa, den stackars hädangångna prästfruns enda dotter, dragits

in i skvallerhvirfveln kring Knuts namn. Både för moderns och dotterns skull grämde det fru Rosdal, ty hon höll uppriktigt af Krampas, och dessutom ville hon ingenting hellre än att förtalet skulle få rätt på ett bättre vis, än någon af belackarna trodde — de skulle tystas fullkomligt genom att sagan blef sanning.

— Oförsiktig har du varit, Knut? — återtog hon.

— Än hon då?

— Jaja. — Men du är karl och borde veta, hvad du gör.

— Det är ju ingenting, hör du!

— Men nu har fröken Sodell sagt till städerskan i skolan, att det är skam af Knut Rosdal att bära sig åt mot prästens flicka så, att de måste — skicka bort henne.

Knut hade slagit näfven i bordet, så att servisen hoppade och skrällde.

— Kan jag hjälpa att prästen och kärringarna —

— Du kan hjälpa att Elin blef kär i dig.

— Kär? Jaså, det kan hända — sade han rätt snäsigt, men hennes menande och fasta lugn retade hans nyfikenhet.

— Hur vet mamma det så säkert? Att hon är — kär? —

Fru Rosdal log åt glöden i hans rödblossande anlete, med dess lilla morska rynka i pannan under den krusiga, bruna, luggen, som var klibbande svettig.

— Jo, du — det vet mamma. — Elin har skrifvit till mig —

— Till mamma?

— Och bedt mig hälsa Knut, att hon inte kan skrifva till honom, därför att hennes far förbjudit henne att göra det. Men hon tänker alltid på Knut och ber för honom.

Fruns röst blef vek vid framförandet af denna lilla kärlekshälsning, men hennes rörda och spändt forskande uppsyn irriterade sonen, så mycket mer som budet gifvit honom en ovanlig och besvärande hjärtklappning.

— Ahja! Tackar mjukast! Men hvad i herrans namn kan jag göra vid det?

Frun stötte spaden i sanden, och sade allvarligt, men med sänkt röst:

— Du skall gå till prästgården och fria, min Knut.

Det ryckte till i Knuts stora, tungt fällda ögonlock. En stund var det alldeles tyst i almgrottan, så att hafvets fjärran sommarbrus och en svag bris genom trädhvalfven ensamt togo vid.

— Mamma — sade Knut, halft bedjande, halft ovilligt — du — tror du — att kyrkoherden — väntar mig?

— Nej — och just därför, så — min påg!

*

Midsommardagen blef Elin Krampa förlofvad med Knut Rosdal och tilldragelsen firades af de

de båda familjerna i god sämja, men utan varmare ömsesidig förtjusning. — På Knuts enträgna begäran blef fröken Sodell inte bjuden till eklateringsmiddagen. Kyrkoherden medgaf, att detta kunde ursäktas, då denna fest var en ren familjehögtid. Men i det som i allt annat, som Knut sade och gjorde, anade både han och fastern idel dolska eller utmanande uttryck för en djup, ogudlig fientlighet mot allt allvarligt och vördnadsvärdt.

Det var i en slags trött undergifvenhet för Guds behag och outgrundliga afsikter, kyrkoherden gifvit Knut tillåtelse att fästa Elin vid sig. Dessutom kunde han icke inom sig bestrida, att unge Rosdal i och med frieriet visat sig vara en hederlig karl i världslig mening. En välbärgad och aktad ställning hade han ju också att bjuda. Och — hans mor, gamla fru Rosdal, talade så väl för sin son, att kyrkoherden med hänsyn till fjärde budet vågade hysa något hopp om Knuts framtida lycka.

Elins bröder blefvo högst öfverraskade, och det ej odeladt angenämt, då de vid hemkomsten funno henne bortlofvad. De tyckte båda mycket bra om Knut, fast Vidar hjärtligt sörjde öfver hans nästan medfödda okyrklighet och Lars icke kunde finna hans uppfostran fullt oklanderlig. De hade alltid, hvar för sig för systerns räkning, byggt luftslott, där prinsen bar helt annat namn och tycke än Knut Rosdals. Men Elins obetingadt äkta och hänförda sällhet, hvilken liksom fullkomnat och lefvandegjort hela hennes unga fäg-

ring, grep dem och bestack dem. De hade icke hjärta att blanda missljud i hennes höga visa.

Men faderns sista ord till Elin, innan gästerna från Sandåkra skulle komma till ringväxlingen, göt en flyktig, kylande skugga öfver hennes solskensglada kärlekslycka:

— Ja, Elin. Nu sker det, som du vill. Och jag vill tro, att det också är Guds vilja. Minns, att du icke kan bryta det löfte du ger inför Gud. Han välsigne dig och — vare dig nådig! —

4.

I prästgården kände sig Knut som en eröfrare i en besegrad stad, hvilken det är lika vanskligt att behålla som att taga.

Ungefär som en inkräktare betraktades han också af både kyrkoherden och gamla fröken Krampa. Och fröken Sodell skydde honom som en den ledes utskickade, hvilken förfört och borttrollat den arma Elin Krampa. Hon ansåg hans frieri för en oerhörd fräckhet och bidrog i sin mån genom närgångna spörsmål och giftiga antydningar till den misstro och kyla, som i fästmöns hem omgaf fästmannen.

Vid Knuts besök på prästgården hade de två sina mest pröfvande stunder. Ensam skulle han ha redt sig bättre, men just hennes förstulna, ömt

ängsliga aktpågifvenhet smittade honom och förvirrade honom. Han liksom kände inte igen sig själf. Han, som hemma på Sandåkra rörde sig fritt, som herre i huset med åtskilliga ovanor, vräkte sig i soffor och länstolar, svor och kommenderade, när han var på det lynnet, och alltid villigt hörsammades af alla, från frun till lägsta tjänstehjonet — han råkade i kyrkoherdens hus under skarp uppsikt, under en högtidlig stämnings makt, som mot hans vilja oroade och tryckte honom. Och Elins skygga ögonkast, som på en gång manande och afbedjande följde alla hans rörelser, gjorde honom upprorisk mot det hela.

Att hans egen lilla flicka skulle gå där med hjärtat i halsgropen — för hans skull! Att han för hennes skull måste sitta städadt och spakt på sin stol, hålla sig noga till vänster om kyrkoherden, låta bli att svära, knäppa händerna som ett litet barn vid bordsbönen och andaktstunderna, och otaliga andra sådana löjligheter — det retade honom ettrigare för hvar gång, han gjorde fel och bröt mot ceremonielet. Och han glömde sig ofta. Än skrattade han till för sig själf, halft omedvetet, inför de andras obegripliga och graflika allvar, än slog han i sin bryddhet omkull glas och gräddkanna, tappade gaffel och knif — och blef sittande stel och utledset butter, utan att ens svara på frågor.

Så länge Elins bröder voro hemma, gick det lättare för svågern, men sedan, när intet utjämnande

och lugnande fanns att lita till, när ingen bröt den dofva stillheten med fyndigt skämt och vänliga förklaringar, blef ställningen odräglig. Knuts välmenta försök att spela lättvindig och munter slogo illa ut. Kyrkoherden var ytterligt mån om sin värdighet — det ansåg han som en plikt mot denna värdighet. Och eggad af de båda gamla fröknarna anade han försåtligt och vanvördigt gäckeri eller åtminstone afsiktlig liknöjdhet i allt, som Knut gjorde eller inte gjorde.

En dag brast denna misstänksamhet ut i en beskyllning, som alldeles förbluffade Knut. — Det var vid middagsbordet. Mörk och domaresträng anmärkte kyrkoherden, med återhållen vrede, att det var minst femte gången Knut drog brödkorgen öfver till sig, innan kyrkoherden fått den.

Elin gaf sin fästman en pilsnabb, hjälplös blick.

— Brödkorgen — upprepade Knut oförstående.

— Ja, just den. Den står nu vid din tallrik och du torde ha märkt, att den eljest alltid står och bör stå midt på bordet här, framför mig. —

Elin blinkade åt Knut, men han begrep inte ett grand af det hela. Han kände endast, hur blodet steg hett mot hufvudet och att strupen liksom vägrade att svälja. Fröken Krampa betraktade honom spefullt, och flyttade själf korgen upp till den harmsne husfadern.

— Har du någonsin sett mina barn bära sig åt på det viset? — slöt Krampa barskt.

Elin stirrade ned i sin servett, hvarken fadern eller Knut ville hon se i denna stund. Måltiden

slutades utan ett enda ord vidare. Men efteråt hörde hon Knut med sin kallaste ton tacka för maten, säga godmiddag, och gå. Hon ville följa honom, men satt kvar vid fönstret, vanmäktig af blygsel och sorg. Under hennes sänkta ögonlock brände tårar, som icke vågade sig fram.

Äfven när Knut höll sig borta och Elin slapp bevittna hans vedermödor under det ovana tvånget, förbittrades hennes kärleksdrömmar af den missstämning mot honom, som närdes i hennes hem. De gamlas ord voro ofta så dunkla och gåtfulla, att hon icke mäktade gissa ut hela betydelsen — men den fula bitonen däri stack en udd i hennes sinne.

Elin visste, att Knut inte nekat sig några af de nöjen, hans ungdomslif bjndit på. Men nu var ju allt glömdt och förlåtet, nu var han ju en skötsam och stadgad ung man. Hvarför skulle hon då alltjämt svarslös lida alla dessa halfkvädna smädevisor om sin trogne, hederlige gosse? Var det inte förtal och bakdanteri alltsamman? Och sådant är ju en styggelse för Gud, likt allt falskt vittnesbörd om nästan?

Men en sorglig sanning var, att Knut icke hörde till dem, som frukta Gud. Hon ville göra allt för att äfven i denna stora och viktiga sak komma belackarna på skam. Hon längtade efter att få se, hvad hon verkligen dög till därvidlag, om icke hennes tro skulle helga deras kärlek och föra Knut på den rätta vägen.

Hon beslöt att i hvarje fall alltid söka vara

honom ett föredöme. Hade Gud gifvit dem åt hvarandra, så skulle hon också med outtröttlig tacksamhet bära det tunga, som den stora gåfvan fört med sig. Det vore väl egentligen själasörjarens sak, alltså kyrkoherde Krampas, att söka omvända Knut, men denne ansåg, att Knut, som enhvar annan syndare, borde af det lästa och predikade ordet väckas till bättring och själfmant uppsöka sin herde. Elin vågade icke hoppas, att detta någonsin skulle inträffa — och hon önskade det knappast. Hon litade på att guds vägar, som icke äro våra, skulle leda allt till det bästa.

Det var henne en vederkvickelse af gränslös ljufhet att få vandra åstad den gamla kära stigen öfver ängar och ljunghöjder bort till Sandåkra, den hvita gården inom lummig, hägnande grönska. Där härskade sorglöst solskenslynne, där värnade den ungdomligt varmhjärtade herrgårdsfrun sitt »småherrskap» mot allt, som kunde oroa och störa.

Hela dagar fingo de ha i fred för sig själfva därute under de fruktdignande aplarna, mellan solrosland och kaprifolhäckar, hälsade och följda af färgskimrets och dofternas tysta, underdåniga hofsvit. Och när de tröttnat äfven på sol och blommor — så väntade stora almgrottan och lilla granbersån som skuggigt gömda kärleksgemak.

Men fort, fort flögo de dagarna. I den brådaste arbetstiden kunde det gå veckor, då de icke sågo hvarandra — veckor långa som månader.

*

Elin kom gående uppför midtgången genom Sandåkra trädgård.

Nattens blåst hade strött massor af frukt, moget och kart om hvartannat, öfver sanden och gräset. Det var synd att trampa på all den friska, daggskimrande skörden, tyckte hon, och kryssade därför på tå under aplarnas hängande grenar. Nästan framme vid herrgårdsbyggnaden, hörde hon däruppifrån en flickröst skrattande hota:

— Ja — jaja! Kom inte!

Och så Knuts röst, skämtsamt grof:

— Jo, se upp för djäkeln! Nu kommer jag.

Och Elin såg mellan bladverket, hur Knut, barhufvad och i riddräkt, åkte skinnkälke utför den stora trappans ledstång och for rakt i famn på husjungfrun, en lång, frodig jänta, som just höll på att polera stångens mässingskula. Flickan skrek till, helt kort, sedan skrattade de bägge, och Knut blef sittande på den blanka kulan med benen spända mot hennes höfter, armarna sträckta öfver hennes axlar.

Han höll sig fast i henne — och höll henne fast. Hon stod också rätt villigt kvar, medan de skrattade hvarandra i ansiktet.

Elin hade också tvärstannat, orörlig, tyst, iakttagande. Men som om de, likt en aning, känt hennes närhet, släppte de plötsligt hvarandra, och då i detsamma fru Rosdal hördes inifrån kalla på pigan, sprang denna raskt uppför trappan och in, sedan hon i förbifarten svept Knut om kinden med polérhandduken.

Han hoppade från stången jämfota ner på planen och fick se Elins ljusa hatt skymta under alléens grönska.

Han gick henne lngnt till mötes, med de mjukt spänstiga steg, den självsäkra hållning öfver sin breda figur, som Elin så barnsligt beundrade.

— Nej, är det du, tösen — sade han.

Hon kände inte afsky, tvärtom, han föreföll henne mer präktigt och öfverdådigt manlig än någonsin — men hon tyckte sig ha blifvit öppet bestulen på detta, som hon högst älskade, skymfligt rånad, midt på trappan, i dagens fulla ljus, inför herrgårdens alla fönster.

Hur kunde han så oblygt, så obarmhärtigt ge alla de onda tungor rätt, hvilkas evinnerliga skvaller skonlöst sökte döda hennes kärlek? — Med hvilket skamlöst samförstånd hade icke han och pigan skrattat åt hvarandra? Och — kunde han framme på stora planen handskas med henne på detta sätt, hur långt skulle han inte då förgå sig i skumma vrår, på vinden, på trappsvalen, bakom dörrarna? —

— Den som ser på en kvinna till att begära henne, han har redan — — hviskade Elins förtviflade hjärta. Hon mindes också fruktansvärdt noga den ohyggligt klara, hemskt genomförda utläggningen af sjätte budet i Schartaus gamla katkes:

— Flyktigt ras, oanständighet i tal och åtbörder. —

Hon tänkte med djup misströstan på Knuts

andliga tillstånd. Och bittrast var den plötsliga öfvertygelsen, att Knut icke längre höll henne kär.

— Hur står det till i dag?

Han hade tagit hennes hand och kramade den som han brukade, då han ville väcka henne ur för långa och för djupa funderingar.

— Släpp min hand, Knut! — svarade hon, helt sakta, men ofrivilligt förebrående, befallande.

Han klämde då ännu hårdare.

— Hvadbefalls? Ska vi inte säga god dag? Och han ville tvinga sig till en kyss. Elin drog sig undan. Hennes största lycka, kärleksmötenas ljufhet, var som förgiftad af det nyss bevittnade.

— Får jag nu inte ta i dig mera — undrade han spefullt leende, och hans stora, fuktigt blå ögon spejade in i hennes.

— Nej — sade hon, och blick och tonfall hade en stränghet, som erinrade om faderns. Knut ryckte till. Denna oförklarliga motsträfvighet retade honom mer än den oroade. Han visste ju, hur bottenlöst kär hon var i honom.

— Hvad menar du? — sporde hon. — Hvarför ska du kyssa mig, och smeka — och — nej, låt bli, släpp mig!

Knut blef stel af förvåning. Hon såg det och tillade:

— Nej, då du har så många andra att ta —

— Hvad i Jesu Kristi —

— Svär inte också! Det behöfs inte.

— Jaså, förlåt. Nej, jag ska inte —

— Och släpp min hand!

— Ja — ja, för all del.

Hon ryckte sig loss. Så stodo de där i den stora, ensliga trädgården, hvars glimmande löfmassor brusade och hvisslade för den blåst, som med den gångna natten drifvit in öfver kusten.

— Är du sjuk? — vågade han mumlande fråga.

— Ja, — svarade hon bittert — jag var frisk och glad, när jag kom nyss — men nu är jag sjuk, så jag vet inte, hvad jag vill.

Men plötsligt ångrade hon, att hon talat — och då han småleende lade armen om hennes lif och hviskade:

— Kom in till mamma, du, så går det öfver! — så vred hon sig ur hans grepp och vände, utan att svara, helt om, och tog till flykten, springande ner genom midtgången. — Knut stod förvirrad kvar. —

Nu brydde hon sig inte om frukten, hvarken moget eller kart, utan rusade i väg, så att det yrde äpplen om hennes fötter och grenarna piskade hennes hufvud.

Knut hade snart börjat förfölja henne och hann flyktingen vid grinden. Hon stängde den midtför honom, men han fick tag i hennes hand och höll fast den kring låsvredet.

— Aj — kved hon.

— Ja, aj, ja! — sade Knut godmodigt. — Hvad är detta för dumheter? Svara nu, annars blir jag inte god, jag heller.

— Nej. Blif som du vill.

— Lilla Elin! Hvad är du ond för? Säg du, rent ut, hvad jag har gjort?

— Det vet du själf — det kan du inte ha glömt.

— Jaså, minsann!

Han ref sig, förläget, anande i nacken. Då kom hon loss och sprang som jagad uppför stigen öfver Kilåsen, snafvande, hoppande mellan ljungtufvor och stenblock — till dess hon försvann på andra sidan krönet, uttröttad släpande sig ned mot prästgården. —

Länge stod Knut stilla och såg efter henne, och stirrade sedan upp mot det solröda ljungberget, deras älskogs berg. Vresigt strök han den krusiga locken från sin svettiga panna.

— Djäkla tös — mumlade han — prästtös — prästgriller!

En smula ondt samvete hade han och det retade honom mest. Inte kunde det skada hvarken Elin eller honom att han skojade med pigor, när han inte lät det gå längre än nyss vid trappan — men å andra sidan förstod han nu efteråt, att det måste sett rätt illa ut för Elins ögon. Minnet af hennes ögon, ja — — så förtvifladt förebrående, så häpet spörjande, plågade honom som intet annat i världen.

Svärjande gick han till stallet och sadlade sin ridhäst.

— Dig kan jag åtminstone styra — sade han och klappade den kort på länden. Så bar det af.

Helst skulle han velat rida raka vägen till prästgården och be Elin om förlåtelse för allting, för hvad hon ville. — Han tordes inte.

*

Mot blåsten, som på kvällsidan tagit i med ny styrka och dref stora mörkblå höstmoln öfver en kallt grönglimmande himmel, kom Elin Krampa halfspringande nedför byvägen.

Hatten gungade långt nere i nacken, regnkappan fläktade och slog som ville den flyga ifrån henne. Men hon brydde sig inte om det eller något annat, än att fortast möjligt hinna från Sandåkra till gästgifvargården.

Hela dagen hade hon gått i sluten, kväljande sorg. Men grämelsen hade efterhand vikit undan och blandats med längtan — och i skymningen grep ånger in, en underlig, allt öfvervåldigande ånger. — Hon hade i vrede lämnat Knut. Han hade fördragit så mycket för hennes skull, afsagt sig mycket af sin sorglösa frihet. Och kanske innebar hans uppförande mot flickan vid ledstången inte något verkligt fult och svekligt.

Elins kärlek, het och högstämd, hade förbytts i ett lidande, som gjort henne orättvis. — Och skriftens ord: låt icke solen gå ner öfver eder vrede! och: var din trätobroder benägen till vänskap snart! — ljödo för henne, dömande och manande. Hur mycket värre var det ej att låta solen gå ner öfver vrede mot sin älskade! — —

Så hade Elin tänkt under kvällsvard och aftonbön, och när denna var slut och hon sagt godnatt till de sina, smög hon sig ut, ilade bort till herrgården, knackade på i köket och frågade efter herr Knut. — De förundrade tjänarna svarade, att han ridit till gästgifvargården och var där öfver kvällen. De bjödo Elin stiga in till frun och vänta, men hon hade tackat och sprungit sin kos.

Knut satt på krogen — och det var inte hans vana, det visste hon. Genast måste hon träffa honom, ensam, innan natten kom. Så skyndade hon vidare ner åt byn.

Gästgifvargårdens väldiga inkörsport stod öppen. Elin smög genom parken fram till verandan, där hon visste, att serveringen försiggick under sommaren. Men framför de upplysta fönstren tvärstannade hon, hejdad af skamsen rädsla att bli sedd. — Kyrkoherdens dotter i gästgifvargårdens park sent en mörk kväll — — det var betänkligt. Det kunde bli prat utaf, som till och med Knut skulle harmas öfver.

Men hon måste tala vid honom denna kväll. Hennes brinnande blick sökte bland de rörliga skuggbilderna på verandans rutor, spändt lyssnade hon efter hans röst i sorlet därinnefrån — men af Knut såg och hörde hon intet.

Högt öfver henne sjöng den växande stormen och tryckte de suckande trädkronorna mot det gamla husets tak.

Och bortom åsarnas vall hördes hafvet mullra, som så ofta förr i hennes barndoms vakande

ångestnätter. Alldeles som då kände hon hjärtat svida och skälfva under Guds vredes hot, men nu var smärtan oändligt mycket svårare, ty hon visste, hvad hon hade att förlora — eller värna.

I skydd af verandans trappa stod hon och bad till Gud, att han skulle bevara Knut åt henne och låta honom komma till henne ditut i parken.

Hon spratt till i skräckblandad glädje, då steg nalkades däruppe. Men det var blott en ung landtbrukare, som med mössan på sned traskade fram till ett öppet fönster för att få kasta upp.

Rysande drog hon sig djupt in i vrån och hörde när mannen försvunnit, hur larmet därinne stegrades till vildt skrål. Hon blef gråtfärdig vid tanken att Knut nu för hennes skull drack sig berusad i krogsällskap. — Efter en stund beslöt hon fresta lyckan från andra sidan huset, och fann porten stängd. Förfärad sökte hon öppna den, trodde den reglad, slet och vred låset, så att det värkte i händerna, var nära att ropa högt i förtviflan — då porten gick upp. Utom sig af ångest rusade hon bort. Men inte hemåt. Hon måste träffa Knut — hur det skulle gå till. Så vankade hon genom bygatorna ner till hamnen, tätt utefter fiskebodarnas väggar gled hon som en rymmerska.

Hon tänkte på bröderna, på deras vandringar i vintermörkret, hur de hållit henne mellan sig med hennes armar under sina. Men nu, äfven om hon haft dem där, skulle de icke kunnat

hjälpa henne. Endast Gud kunde hjälpa henne nu, om han ville. Hvarför ville han inte?

Alldeles modlös, och uttröttad af sin egen smärta, vände hon om tillbaka upp genom byn, lika skyggt smygande, med kappans krage uppdragen öfver håret. Så kom hon som drifven af en hemlig makt åter förbi gästgifvargården. Men hon vågade icke dröja där i ljusskenet från fönsten. Saktare gick hon vidare, upp mot kyrkbacken. Just där vägen vek af åt Sandåkrahållet, stannade hon för att hvila. Hon flämtade ut, snyftningar brusto fram för hvart andetag.

Då förde blåsten till henne ljudet af steg och röster. Några unga män sade hvarandra »godnatt» och »tack för i kväll!» En af dem var Knuts. Den hade låtit som vanligt, tyckte hon. Hur skulle den ljuda, när han fått se henne där?

Hon stod så stilla och med återhållen andedräkt, hon hörde honom komma allt närmare. Plötsligt saktades hans raska steg. Men hon vände sig ej.

Knut hade upptäckt den ensamma, framåtlutade flickgestalten i den fladdrande regnkappan och så mörkt det var, kände han likväl genast igen Elin. Öfverraskad, erinrade han sig med nytt obehag deras afsked förut den dagen. Han förstod i hastigheten ingenting af detta underliga möte på vägen, utan ämnade på försök fortsätta i vanlig marschtakt, så kunde hon få kalla på honom, om hon ville. — Men innan han hunnit

förbi, vände hon sig rakt mot honom och halft snyftade:

— Knut!

— Elin?

Han gick sakta fram till henne och såg under kappkragen hennes lilla bleka ansikte med ögonen bedjande stora och tårfyllda. — Riktigt säker kände han sig likväl icke. Han letade reda på hennes händer och tog dem i sina, stadigt men icke hårdt. Och han såg på henne, undrande.

— Gråter tösen? — sade han medlidsamt.

— Nej — — men —

Och hon brast i gråt, slungande sig in till honom som ett mörkrädt, vilsegånget barn.

— Förlåt mig, Knut! — hviskade hon och tryckte sin heta panna mot hans svala, breda kind.

Han sänkte hufvudet och kysste hennes mun. Så stodo de därute i höstnatten. Ingendera begärde eller gaf någon förklaring, de tego båda och smektes, så nöjda med hvarandra som hade de aldrig varit oense.

Knut slog armen om hennes lif och förde henne framåt, uppför kyrkbacken och ända till prästgårdsgrinden. Nästan broderligt förmanade han:

— Nu får du gå in och lägga dig. Det är så sent nu, älskling.

Hon kastade hufvudet tillbaka och famnade honom än en gång så hejdlöst, att han sviktade till.

— Min lilla tokiga tös — smålog han.

— Ja, Knut! Jag har ju bara dig.

Med en brinnande lyckoglans i blicken gled

hon in i hemmets trädgård och han kastade en slängkyss till afsked.

Berusadt segerstolt tänkte han, när han ensam styrde hem åt Sandåkra, att nu var Elin ändtligen fullt och visst hans egen. Så hade hon sagt sitt

— »Jag har ju bara dig!»

att han trodde henne. Hon hade då verkligen en enda gång glömt gud!

5.

Med kylig, overksam sorg såg kyrkoherden sin dotter glida ut ur hemmets lif, lossas sakta men säkert, ur den grund, där hon växt upp, och sträcka all sin tankes och längtans knoppande grenar från Kilnäs till Sandåkra. Men han dolde som alltid sina bekymmer, bemötte henne småningom halft som en främling och undvek allt ofördelaktigt tal om Knut.

Elin kände detta, men icke som begynnelse till frihet utan som förklädd likgiltighet, något af den isiga ringaktning hennes far ägnade all världen och hvad som hörde dit.

Hennes förlofning betraktades nu som en allvarligt menad förbindelse, som icke kunde göras om intet och som var lönlöst att klandra eller beklaga. Men Elin anade däri hos fadern såväl som fastern ett bittert uppgifvande af allt hopp

om hennes andliga väl. De trodde inte, att hon skulle bli den starkare i det förbundet — henne hade kärleken tagit med hull och hår, med kropp och själ. Snart skulle hon också vara ett redlöst rof för världskärleken.

Knut kom nu mera sällan på besök — och när han var där, möttes han icke längre af den barska, forskande uppsikt, som förr bragt honom ur fattningen. — Han mottogs nu i prästgården som en långväga, objuden gäst, hvilken man helst ville se på ryggen, men måste visa vänligt tillmötesgående, så länge han ville stanna.

Förändringen tilltalade honom. Han började röra sig fritt och vara sig själf äfven hos Krampas. Alldeles som hemma uppträdde han inte, men lagom muntert för att bryta högtidligheten. Och just i denna afpassade säkerhet låg mera verklig vanvördnad än i vårdslösheten förut, ett slags försiktig och godmodig drift med prästen och prästgårdsallvaret, som ingen mer än Elin märkte och förstod. — Hennes varnande ögonkast brydde honom icke mera, de roade honom. Han besvarade hennes förstulna ängslan med kraftiga smekningar. Äfven i de gamlas närvaro kunde han nu klappa hennes kinder, nypa henne i örat, kyssa henne och vira hennes lockar om sitt finger.

Men då sneglade Elin skrämd bort åt fadern och fastern, där de stela och tysta sutto som ofrivilliga vittnen. I deras smala, fårade drag läste hon med skärpt och kunnig blick, att de ansågo henne förlorad, såld och bunden, slafviskt fången

i köttets våld, i en ohelgad, världslig kärleks makt. De läto henne fara, de läto honom hållas. Dem kunde de trotsa, men icke Guds dom.

En dag, då den första snön skimmerstrött ängar och berg och hafvet låg stålblankt vida, under ullgrå novemberskyar, kom Elin att tala om julen och om bröderna, som skulle fira helgen hemma.

Knut var till middag hos kyrkoherdens och påpekade, att det blef deras första och sista jul som fästfolk.

— Sedan ha vi julafton året om — tillade han muntert och vid kaffet drog han Elin till sig på knät och kastade sig med henne bakut i gungstolen.

— Nej, Knut då! — bad Elin, rodnande.

De gamla sågo på hvarandra, harmfullt menande. Kyrkoherden reste sig häftigt ur soffan.

— Vill Knut inte vänta med det där, så —

Fastern föll in, med gäll stämma.

— Så få vi gamla dra oss tillbaka och lämna —

— Pappa! — Faster! — ropade Elin afvärjande.

Hon hade ryckt sig undan sin fästman och räckte händerna mot de gamla.

— Å, nej! Knut menade inte så illa.

— Seså, låt det vara — sade Knut lugnt, men med högröda flammor i sitt vackra ansikte, och de framskjutna, fylliga läpparna kröktes hånfullt.

Kyrkoherden och gamla fröken lämnade salen, hvar med sin kaffekopp i hand.

— Prästgriller — — kärringtrams — mumlade Knut fullt hörbart.

De två unga voro ensamma. Knut gungade ifrigt en stund. Elin stod handfallen, plockade sedan meningslöst på kaffeservisen. Det skalf till i henne, när han ändtligen for upp och gick öfver golfvet. Vid dörren sade han, utan att vända sig, kort befallande:

— Kom!

Elin lydde. Utan ord följdes de åt genom trädgården nerför vägen, gångstigen gent öfver fälten, som nu lågo med hvita snöhvirflar på åkerstubben, likt stora kardor med kvarsittande ullsflagor. I sluttningen uppför Kilåsen, där det var tungt att gå på den knöliga och slippriga marken, måste Elin stödja sig på Knuts arm.

— Knut — hviskade hon då — var inte ond på mig!

— På dig? Nej — — bara du inte bråkar.

— Nej, visst inte — älskade Knut.

Han klämde hennes arm mot sin kropp rätt hårdt.

— Det måste bli ett slut på det här fjäsket. tänkte han för sig själf. Det började bli för mycket också för hans goda lynne. Och Elin gick därborta och blef allt mera olik den lilla flicka, han fick som till skänks en vårdag däruppe på åsen.

Knut saktade farten litet och såg underligt ner mot sitt hvita hem midt på de vintersofvande ägorna.

— Får jag följa med dig hem — frågade Elin sakta.

Det glänste till i hans ögon. Behärskad, men beslutsam svarade han:

— Ja, nu ska vi hem till mor. Det blir ingen annan råd — än att vi gifta oss, genast.

— Genast?

— Ja, i jul. Vill inte du? — — Det låg hot i tonen.

— Jo. Jo, Knut. Visst vill jag.

Så gingo de, tätt sammanslutna, ner till Sandåkra för att tala med Knuts mor. Hon var god att ha.

*

Gamla fröken Krampa kämpade ifrigt emot förslaget om skyndsamt giftermål. Ingenting var färdigt, det skulle omöjligt hinnas med, det var nog julstök ändå utan bröllop. Och dessutom behöfde de mer än väl stadga sig litet mer, inte minst brudgummen. Men fru Rosdal lofvade hjälpa till med allt. Och kyrkoherden afgjorde saken enligt hennes och de ungas önskan. — Dels ansåg han långvariga förlofningar i regel förkastliga, dels hade hans misströstan om dotterns sanna lycka öfvergått till en dof önskan att slippa se henne och hennes älskade. Han befallde hennes öde i Guds hand.

— Nej, hvarför skola de vänta? — sade han. För Elin lät det som om han velat tillfoga: det blir inte bättre för det; det måste ju så bli. —

Men fast bifallet gafs så litet uppmuntrande som möjligt, blef Knut likväl glad och yster, som en pojke mot läsårets slut. Elin hade all möda att hålla honom i styr. — Arbetet med utstyrseln höll henne hemma hos fastern och fröken Sodell, som efterskickats. Men Knut kunde inte låta bli att komma och störa dem. Han hängde öfver Elins stol och smågrinade åt de beskäftiga fruntimren, som med nål och symaskin behandlade högar af linne och tyger. Han kysste sin fästmö i den flitigt nedböjda nacken och när hon stack efter honom med nålen medan de gamla fröknarna förnärmadt sneglade åt honom, kröp han blott skrattande på huk bakom Elins rygg.

Men när kyrkoherdens tunga steg nalkades, satte Knut sig snällt i en soffa och såg oskyldig ut. Och när han ändtligen gaf sig i väg hem, ville han alltid ha Elin med sig. En gång, då han redan hunnit ut i förstugan och Elin skulle följa efter, utbrast fröken Krampa:

— Om vi bara väl hade honom ur huset!

Fröken Sodell nickade deltagande och instämde:

— Ja, du! — Men då är också vår flicka borta.

Fastern såg upp och nickade tillbaka, och fick då se, Elin, som stod på tröskeln, halft vänd inåt, helt hvit i sitt lilla smala ansikte. Men så kallade Knut från trappan och flickan försvann. — Sådana uttryck var Elin van att höra, men ju längre det led, ju närmre bröllopet och afskedet

från hemmet ryckte an, dess bittrare stungo de henne, fast hon icke klart kunde fatta deras dystra innebörd. — Hvarför måste just hon anses förlorad? Var icke hennes förening med Knut ärbar och aktningsvärd?

Under vandringen mellan de båda hemmen, eller utefter stranden, där intet annat än vågsuset och sjöfåglars skrik och fladder från sandbankarna störde deras kärleksro, sökte hon mildt aftvinga Knut löften om värdigt och allvarligt uppförande, som kunde tysta förtalet och ge dem rätt att vara lyckliga.

— Jaså, du är inte belåten med mig, som jag är? — sade han skämtsamt hotande.

Hon log, hängifvet. Och han log, tryggt, självsäkert. Han visste, att hon var i hans våld och böjligt undergifven hans vilja.

— Lilla dumma tös — du vet nog, hvad du vill — skojade han och tog hennes kyssar som svar.

Något annat svar ville han inte ha. Så döfvade han hennes hjärtas ängslan — men inom henne bodde den kvar, aggande, sargande. Ibland brast den ut just i het, förtviflad smekning. Helst därute i ensligheten med höstöde haf och mörknade ljunghedar rundt om — där sjönk hon i hans famn, kvidande och kyssande. Han kunde göra hvad han ville med henne och hennes motsträfvighet var som bortsmekt under hans mjuka, starka grepp. När hon, sedan de ryckt sig loss ur svärmeriet och vände hemåt, drömmande stir-

rade inåt land, upp mot byns röda tak, mot kyrkan på granåsen, rundt den vida, tigande barndomsnejden, kunde han gäckande fråga, med de fuktiga ögonen lysande af lugnt, sällt begär:

— Är du rädd nu, min älskling?

Då skakade hon endast lätt på hufvudet och log; trött, gåtfullt — log hon i vemod åt hans lycka.

*

En söndagsmorgon, långt fram i december, gick Elin i vinterkappa och pälsmössa bort till Sandåkra. Det skulle lysas i kyrkan tredje gång för henne och Knut den dagen och hon skulle hämta Rosdals hem till prästgården. — Vidar, äldste bror, var hemkommen och skulle förrätta högmässogudstjänsten. Också i hans uppsyn, blidare än faderns, men lika allvarligt kräfvande, hade hon läst den stumma frågan:

— Elin, har du Gud med dig nu? Syster, hur kan du annars bli lycklig? —

Intet oförsiktigt ord, ingen närgången antydan hade han tillåtit sig, men det skulle Elin nästan hellre tagit emot än den världsförgätna, fromma undran, hvarmed han nu bemötte sin syster.

Det skulle dock varit henne en hjälp att få tala med någon, med en bror, om sin själsvånda, om kampen mellan kärleken och samvetet. Hon önskade att Lars varit hemma nu — han var kanske den ende, som kunde gå rakt på sak, och

döma på en gång rätt och hänsynsfullt. Men han skulle inte hinna dit förr än till hennes bröllop.

Dock — döma kunde ju ingen mer än Gud. Och Elin hade länge, länge förgäfves bedt honom om klarhet, om den trosvissa, jublande hjärtefröjd, som Knuts kärlek först gaf henne i flydda vårdagar.

Litet blåfrusen om de bleka kinderna efter sin promenad i den frostkalla, tidiga morgonen, steg Elin in i Sandåkra trädgård, hemvant följde hon i tankar den stora midtgången, där nu vissnade löf glittrade som försilfrade och alla aplarna stodo nakna med barfrostglansigt grenverk som ett förvirrande nät mot den evigt klara morgonluften.

Tyst smög hon uppför trappan, hvars ledstång kylde genom vanten, in i förstugan, där Knuts pälsjacka hängde och hans riddamasker och ridspö lågo på en trädgårdsstol. På tå klef hon uppför den knarrande vindstrappan till gafvelrummet under takåsen, där Knut ännu bodde medan en sängkammare på nedra botten ordnades för de nygifta. — Hon knackade, kort och tydligt. Intet svar. Ännu en knackning, litet hårdare.

— Hva' — — ja! Stig in!

— Jaså, du är vaken. Får jag komma?

Dörren slogs upp. På tröskeln stod Knut, i nattrock, omornadt vresig. Men han försökte småle hjärtligt, för att inte skrämma henne på flykten.

— Du var mig en liten djäkel att komma tidigt!

Hon svarade ingenting, men gick honom nära och betraktade hans starkt rödflammande ansikte. Hon visste, att han varit ute kvällen förut, bjuden på svensexa af goda vänner i byn. Hon ville ha honom färdig och fin till frukosten hemma.

— Kläd dig nu. Så går jag ner till mor så länge.

— Nej, stanna du, tösen. Jag är strax klädd.

Hon gjorde som han bad. Vid fönstret slog hon sig ner, knäppte upp kappan och drog den långa nålen ur pälsmössan. Med dess pälsverk strök hon imman af rutans glas och tittade ut, ner i trädgården djupt under, och bort öfver ängarna, hvilkas rimfrostslöja skimrade kallt rosigt i solbräckningen.

Därifrån kunde hon se oändligt långt — västerut, där hafvet lyste, ännu icke tillfruset, stilla, men oaflåtligt glittrande, och åt öster in öfver kusten, nu öde som ett dödt land, där endast ett och annat kyrktorn blänkte gulaktigt mot töckenblå åsar.

— Den signade dag, som vi nu här se
från himmelen till oss nedkomma —

just denna psalm tonade festligt upp i Elins sinne och hon vände sig, varmt leende, med de stora, blå ögonen tårduggade, in till Knut.

Han hade kastat nattrocken af sig, strukit skjortan tillbaka från hals och bröst och sänkt sitt

kraftiga, kruslockiga hufvud i en väldig, marmorhvit vattenskål. Sedan han rasat ut däri som en frustande, lekfull säl, dök han upp, skinande våt och storskrattande.

— Tusan så skönt! — spottade han fram.

Elin måste le. Och det piggade upp honom än mera. Väl torkad, men med den höga, muskelsköna barmen blottad, kom han bort till henne.

— Tösen min! — sade han och böjde sig lätt ner mot henne.

— Ska du inte kamma dig?

— Jo, älskling.

Men han blef kvar och lade sin svala kind mot hennes. Hans stora, lena ögonhår kittlade hennes tinning.

För att någonsin få honom färdig, drog Elin undan sitt hufvud och vände sig mot fönstret.

— Kläd dig nu, så är du snäll gosse! — bad hon. Men han hade redan lagt armen om hennes nacke och vred hennes ansikte upp mot sitt, tryckte det tätt mot sitt, i en lång och öm kyss. Med den andra lediga handen sökte han draga af henne kappan.

— Nej, Knut! —

— Jo, tösen min! — svarade han, och med ett skratt, fullt af sjudande, pojkaktig yra lyfte han henne från stolen och bort till sängen. Hans tunga ögon flammade hett och hans rörelser voro eldigt snabba. — Elin genomskars af en rysning, som liksom förlamade hennes kropp, men inom

henne, eller som ur ett doldt fjärran, ur en svindlande hög och isande kall helgedom dånade en stämma med öfvermäktig styrka:

— Den som ser på en kvinna till att begära henne, han har redan gjort hor med henne i sitt hjärta! —

Med ens blef hon stark, den lilla utvakadt trötta kvinnan, stark som de svagsinta bli det vid sina anfall af våldsamhet. Hon slet sig loss, så att hennes ena arm kom fri ur kappan och när han höll fast dess tomma ärm, ryckte hon den till sig och sprang upp, undan hans grepp, med ursinnig häftighet.

Knut hade blifvit glödande purpurfärgad från hårfästet långt ner på den runda nakna halsen, hvars svällande pulsar hoppade af berusande lifslust. Hans fylliga läppar pressades hårdt tillsammans. Som för att bevisa för såväl henne som sig själf, att han kunde göra hvad han ville på Sandåkra, gick han mot henne igen.

— Knut! — skrek hon, så att det genljöd uppe i herrgårdsvinden.

— Tyst! — hväste han mellan tänderna.

— Stå stilla då! — sade hon mödosamt, ty ansträngningen hade kommit hennes bröst att flämta förfärligt och hela hennes kropp darrade.

— Kom inte — kved hon — du får inte röra mig!

Han skrattade till, dämpadt, halft förvirrad, halft rasande.

— Får jag inte? Det vore väl tusan!

— Ja. Nej, du — du får inte mer. —

Så kunde hon inte längre tala begripligt eller ens hörbart på en stund.

Knut stod också stilla, icke af lydnad, men som ett djur efter ett bedöfvande klubbslag. — Detta var hans lugna, solklara lifs första outtydbara gåta. Det var som svartkonst och underverk. Många flickor hade han känt, älskat en hel del, velat några mycket väl. Ingen kände han dock bättre än Elin Krampa, ingen älskade han så, ingen ville han så ärligt och innerligt väl. Och nu — när hon snart ett år varit hans, nu, när de ändtligen skulle bli kvitt hvarje skiljande band och skrank, nu slet hon sig ur hans famntag, ryggade tillbaka för hans kärlek, som om den vore smuts och uselhet, synd och nesa.

— Elin — jag är inte onykter — stammade han med den medgörligt godmodiga ton, som Elin förr alltid lystrat till, ångerköpt och blidkad.

Men han hörde själf, att det inte lät fullt öfvertygande. Och hon skakade till som af köld, full af afsky för hans närmande. — Hon såg honom alldeles ny, inte blott sådan, som faderns och de andras tankar och ord sökt skapa om honom för henne, utan därtill äfven som en medveten förrädare mot deras kärleks helgd. I denne svärjande och oförvägne vällustings armar skulle hon gå förlorad, såld åt fördömelsen, utan nåd och hjälp.

Nej — det skulle inte ske! Hon kunde inte fatta, hur hon någonsin velat det. Hon, kyrko-

herden Krampas dotter! Det var en synd, som icke kunde förlåtas. Hon skulle icke begå den.

— Knut — sade hon, fanatiskt lugnt, som om hon talat till en, hon icke såg — du måste förlåta mig, att jag lockat dig till synd. Och jag — jag —

— Dumheter — afbröt han — prästgriller!

Hemskt stel återtog hon, med de smala händerna hopknäppta som i en kramp:

— Du älskar mig inte så, att jag bör bli din — din hustru.

Nu började äfven han mista sin höga färg, de slutna läpparna öppnades, och ögonen, som brukade glimta fram under halfsänkta lock, spändes upp i barnsligt vild, omättlig häpnad.

— Men du älskar mig, du — utbrast han — du älskar mig mer än du vet, Elin. Å, jo då!

Öfver Elins onaturligt behärskade ansikte runno tårarna, men med en matyrundergifven, blind beslutsamhet drog hon Knuts ring af sitt finger och räckte den mot honom.

Han tog den icke. — Då lade hon den på bordet vid fönstret, som nu stod förgyllt af strålande sol.

— Gif mig min ring tillbaka — sade hon.

Han hade blifvit alldeles blek. Han gick bort till henne och grep henne om handlederna, svidande hårdt.

— Vet du hvad du gör, tös?

— Ja! — Nu! — Gif mig ringen!

Hon kved till för hans sista, förbittrade grepp.

— Så fick hon ringen, och han vände henne ryggen utan ett ord vidare. Han satte sig på sängkanten, stirrade in mot kammarens mörkaste vrå, framhukad, med det oredda, lockiga hufvudet pressadt mellan händerna, som i ett städ.

Elin vågade icke ens med en blick säga farväl. Hennes hjärtas slag tycktes vilja kväfva hennes sista makt öfver sig själf.

Smygande gick hon ut, stängde dörren sakta som om en sjuk och gled nerför trapporna — bort.

Nere i våningen ljöd från pianot en dansmelodi; den gamla rheinländern, som var så omtyckt där i byn. Det var Knuts syster, lilla Agnes, som söndagsglad spelade därnere.

Brodern lyssnade som i en vidunderlig dröm till den välkända, glädtiga melodien, och han mindes —. Hade Elin hunnit höra den just nu — tänkte han — skulle hon kanske inte ha gått ifrån honom.

När Agnes kom upp för att kalla ner Knut för att med honom och modern gå till prästgården, låg han framstupa på sin säng och storgrät.

*

I prästgården hade familjen just börjat frukosten. Vidar skulle ju tjänstgöra, man kunde inte längre vänta på Rosdals. — Då kom Elin, ensam. De hörde henne gå genom förstugan.

— Är inte Rosdals med? — undrade kyrkoherden.

— Det låter inte så — sade Vidar.

— Knut har väl inte orkat upp — menade fastern.

— Fasligt slarfvigt — anmärkte Krampa.

— Ja, en sådan dag, till — sade gamla fröken.

Elin hördes gå förbi salsdörren, uppför vindstrappan och in till sig. Det föreföll verkligen besynnerligt. Hon visste ju, att de väntade på henne och att det var hög tid.

— Men kommer hon inte ner? — mumlade fadern. — Hon vet ju, att frukosten bör vara undanskött i god tid på söndagarna.

— Hon har väl att tänka på i dag — sade Vidar lugnande.

— Ja — inföll fastern — bara detta väl vore öfver!

— Knacka i väggen, Vidar — bad kyrkoherden.

Vidar knackade, men ingen svarade på signalen.

— Förunderligt detta!

De tre kring bordet sågo på hvarandra. Om en stund gick gamla fröken upp till Elin. De två prästerna sutto tysta, väntande förgäfves, länge.

— Men blir hon där nu, hon också — utbrast kyrkoherden.

— Beata — ropade han, förargadt högljudd. Och Vidar knackade i väggen, allt hårdare. Så kommo de ned, sällsamt sakta. Salsdörren öppnades och fastern steg in, tvekande, rödfläckig på

kinderna, upprörd och underligt brydd. Hon vände sig nästan skyggt åt Elin, som rak och stel kom efter henne in i salen. — Kyrkoherden hade en tillrättavisning färdig, men hejdades af dotterns uppsyn. Hennes smala ansikte under det rika, dunkla håret var skrämmande blekt och bar en obeskriflig prägel af på en gång botgörerskans smärta och martyrens trosvisshet.

— Pappa — sade hon stilla, icke afbedjande — Knut och jag kunna icke gifta oss nu.

— Men Elin, hvad är det du säger? Icke gifta er nu?

— Nej. Och aldrig. Aldrig.

Fadern hade rest sig, sakta, famlande. Hans ton var mindre säker än hennes.

— Har du gifvit ditt löfte, och din tro, så tag icke tillbaka, bryt icke — lika lättsinnigt som du gaf.

— Nu ha vi ju snart allting färdigt, med möda och bekymmer — snyftade fastern.

De gamla, och särskildt fastern, som ifrigast motkämpat förlofningen och skonlösast förgiftat Elins kärlek, reste sig nu häftigast mot hennes plötsliga beslut att försaka allt, göra det hela om intet.

Brodern gick närmare Elin, talade stilla och mildt.

— Elin, i dag skall det lysas i kyrkan för er, tredje och sista gång.

— Nej, det får icke lysas. Vi ha gifvit hvarandra våra ringar tillbaka.

— Men hvarför, kära Elin?

Systern tvekade inför den sorgset vänliga frågan och sänkte sin stora, trötta blick. Men så spändes hennes kraft på nytt, hela den spensligt tunna gestalten rätades och med oändlig klagan i rösten svarade hon:

— Fråga mig inte. Jag kan inte svara, för hans skull kan jag det inte nu. Ni måste ändå — förlåta mig. — Gud vill detta.

Kyrkoherden nickade tungt, dystert instämmande.

— Du ser, att pappa fick rätt — sade han.

Elins hufvud liksom sjönk mot skuldran. Vidar skyndade till och gömde det vid sitt bröst. Rådlösa och tigande stodo de båda gamla syskonen och betraktade de unga.

I kyrkan började klockorna ringa samman.

— Af prästgårdsfolket kom den dagen ingen mer än Elin för att höra Vidar hålla högmässa. Ensam satt hon uppe i korbänken, inför den förundradt stirrande församlingen, som visste, att det nu skulle sista gången lysas till bröllop för henne och Knut Rosdal.

Men när predikan var slut och lysningen skulle uppläsas — och uteblef, när den unge prästen, blek och ovanligt framåtlutad, gick ner igen, trodde man inte sina öron och ögon. — Spörjande, öppet och besviket, vändes allas blickar upp mot bänken vid altaringen, där prästdottern satt, rak och med högburet hufvud, snarlik en liflös bild af sig själf.

Kring henne trängdes alla hennes barndoms och flickålders minnen af olöslig ångest; hotande, tryckande stodo murar och hvalf öfver henne som ett fängelse, hvilket hon aldrig skulle slippa ut ur.

— Glömde han lysningen? — hviskade man nere i kyrkan.

— Hvad i all världen skall detta betyda? Hvar är kyrkoherden? Hvarför är tösen i kyrkan, ensam? Och se på henne! Se på tösen däruppe!

Elin visste dessa hviskningar, utan att höra dem, hon kände alla ögonen, utan att se dem. —

Böjd som en gubbe gick pastor Vidar fram för altaret. Han såg ingen i hela templet mer än systern, som frivilligt satt på skampall inför sin fars församling. Han såg på henne som på en offerjungfru. — —

— Detta vill Gud — sade Elin till sig själf, ljudlöst, men oaflåtligt, som den enda trollformel, hvilken kunde ge hennes själ ljus och hennes kropp styrka i förkrosselsens kval.

Långsamt och klart, liksom broderligt ömt, läste nu Vidar välsignelsen öfver kyrkfolket, och allas hufvuden böjdes, utom Elin Krampas.

Hon kände, att om hon nu lutat sitt hufvud mot stödet, skulle hon icke förmått lyfta det mer.

ETT SJUKBESÖK

En blickstilla högsommardag, då allt tycktes undergifvet vänta ett åskväder, rullade kyrkoherden Rodals kärra in genom porten på Kilnäs' prästgård. Dammskyarna, som hjulen och hästens hofvar rört upp, hade ingen vind att bäras af, utan sjönko tungt, som hvitgrått askstoft, ner på gräskanter och häckar. — Kring det sofvande gula huset och de röda ladulängorna stodo gamla aplar och oxlar och törstade. Och den enda synbara skymten af vatten var hafvets fjärran gnistrande salta spegelband.

Kyrkoherdens svarta mustascher och läderbruna kinder voro som pudrade. Den stora halmhatten och den hvita dammrocken lyste hett i solen, som genom blyaktigt grå skyar blinkade ner ibland. Men Rodal sprang lifligt ur kärran, och hans svarta ögon blänkte beslutsamt. Då såg han ut som en stråtröfvare. Och på honom tycktes middagsvärmen inte bita det minsta. —

Uppe i prästgården väckte hans ankomst bestörtning. — Gamle prosten Krampa låg för döden. Allt sedan han en kall afton på vintern gått ut — för att läxa upp drängarna, som kommit fulla

hem från staden — med fötterna iklädda endast strumpor och galoscher, hade han ej haft en enda hälsodag. Nu i sommarhettan hade det onda riktigt slagit ut i full makt. Det var lunginflammation, och hur den gamle än härdat sig, kunde han vid sin framskridna ålder ej motstå den härjande sjukdomen. Den skulle bli hans helsot. Han och hans husfolk voro redan beredda på det värsta.

Men att kyrkoherde Rodal skulle komma på besök, hade ingen på Kilnäs väntat.

Kyrkoherde Rodal var Krampas närmaste ämbetsbroder, grannpastoratets herde.

»Det är inte mitt fel att han sitter där, den — den» — brukade Krampa säga på tal härom.

Man gissade lätt de fula vedernamn han med möda nekade sig att högt tillägga.

Rodal hade varit fältpastor och ägde sedan dess bland regementets officerare och manskap lika många vänner, som han bland stiftets präster kunde räkna fiender och vedersakare. Sin goda kyrkoherdebefattning hade han erhållit på grund af personlig tjuskraft och såsom väl anskrifven på högsta ort. Han hade kallats till extra profpredikant utom förslaget och blifvit utnämnd — trots de mest ihärdiga sträfvanden af hans nuvarande kamrater, särskildt prosten Krampa. Denne hyste både enskildt och kyrkopolitiskt groll mot Rodal, hvilken han betraktade som en lyckoriddare i kappa och krage. Rodal hade grundligt fått lära känna sin grannes åsikt och sinnelag mot honom,

och numera umgingos de icke i onödan. — De flesta andra prästerna i trakten hade efter hand böjt sig för det fullbordade och orubbliga utslaget af öfverhetens nådiga vilja och så småningom börjat låtsa försoning med den hatade nykomlingen. Men Krampa hade städse förblifvit fast i det hänseendet som i alla andra.

Alla Rodals närmanden — förmedelst nyårsuppvaktningar och middagsbjudningar — hade Krampa besvarat med iskallt, afvisande förakt. Han hade aldrig satt sin fot inom grannprästgården, sedan Rodal kom dit, och dennes visiter på Kilnäs blefvo allt sällsyntare, allt mer påfallande korta. Sista gången han hade varit inne i Krampas arbetsrum, hade familjen i salen till sin skräck hört prosten ryta och dunka i bordet, som när han var värst i tagen på sin predikstol — och strax därefter hade gästen brådstörtadt lämnat den farliga platsen och farit sin väg i skallrande fart. Sedan den dagen hade de sluppit se honom på Kilnäs. Men nu var han där igen — och ville in till den döende.

Lilla Elin Krampa, den blyga, allvarliga adertonåringen, tog emot och kom sig i första häpenheten inte för att hindra honom att stiga in.

När prostens syster och husföreståndersk a, gamla fröken Beata, fick höra, hvem som var hos brodern, slog hon ihop händerna, mörk i blicken, blek i sitt aflånga nunneansikte.

— Men Elin! — utbrast hon — släppte du in Rodal till pappa? Hur skall detta gå!

*

Tryckande tystnad rådde i det halfmörka sjukrummet, afbruten endast af prostens ihåligt hackande hosta och hesa andhämtning.

Hans långsmala, slätrakade ansikte uttryckte ingenting nytt och öfverraskande. Det vanliga världsförgätna allvaret hvilade öfver den höga pannan, de halfslutna ögonen med deras dunkla, hårda blick. Endast munnens slutna drag hade slappnat, så att de vackert breda och hvita tänderna stucko fram, som i sömn.

— Hur står det nu till, bror? — frågade Rodal nästan mildt, där han satt vid sängen, i full ämbetsdräkt, högrest och solbränd.

— Hå — tack — sade Krampa med svårighet, som icke berodde på hans kroppsliga tillstånd. Han tycktes i all sin svaghet fullt väpnad för detta oförmodade möte med sin svurne fiende.

— Jag har hört, hur det står till med dig — fortsatte den andre förklarande — och i dag sades det, att du inte kunde ha många stunder kvar. —

— Många stunder? Många eller få — det ligger hvarken i min eller din hand. Å — nej. —

Den trötta munnen tycktes småle förnämt.

— Nej, visst — medgaf Rodal — men som det nu lät, så ville jag inte försumma att se till dig. Jag kunde inte annat än spänna för och resa hit. —

Krampa slöt ögonen helt och försökte nicka. Men Rodal lät honom inte vara i fred.

— Dina söner äro icke hemma? Bör du inte låta underrätta —

— De — komma i morgon — svarade Krampa doft.

— Jaså. I morgon? — Jaja, du har ju syster och dotter hos dig — om det skulle hända —

— Ja! — — Den sjuke vände hufvudet inåt väggen.

— Men, bror Krampa, du kunde väl vilja träffa någon ämbetsbroder, innan —

— I så fall skickas bud. —

Rodal var allt annat än efterskickad, och han förstod stinget i prostens kort framstötta ord.

Hans skäggiga kosackansikte förrådde likväl intet. Så mjukt han kunde fortfor han:

— Nå, du vet väl bäst själf, hvad dig göres behof.

Krampa teg och låg orörlig; endast bröstet flämtade. Rodal följde med hvassa ögon dess häftiga arbete och såg, att de gråbruna lockarna klibbade svettiga vid tinningen. — Han böjde sig lätt fram öfver bädden och sänkte rösten till half hviskning.

— Kära Krampa! Låt mig likväl fråga dig —

Prosten höll in andan, som för att lystra, men öfverfölls strax af ett svårt hostanfall. Rodal höll då artigt fram spottkoppen, men sjuklingen valde näsduken, som han höll hopkramad i sin benmagra hand. När han fått hosta ut och kommit i ro igen, begynte Rodal på nytt i samma låga, närgånget bevekande ton.

— Låt mig veta, för din egen skull, om du har något på hjärtat — något som trycker dig!

Prosten kastade hufvudet halft om inåt rummet och såg med öppen ringaktning den spörjande stint i ögonen. — Han visste, hur oblyg och oförvägen denne inkvisitor var. Han kände hatet lura i dessa lent framhviskade frågor. Och de svarta, stickande ögonen gnistrade af detta hat, trots ansiktets förställda min af kristlig och broderlig omsorg. Därför sökte prosten möta dem med sitt sista, stålkalla lugn. Rodal sänkte sin blick, men återtog:

— Hur är det, bror? Lätta du ditt sinne och säg ut, hvad du har på hjärtat i denna stund!

Krampa bet ihop de hvita, breda tänderna, som för att tysta sig själf, som för att icke låta någonting förmå sig att byta ord i detta ämne med Rodal. Men så brast hans självbesinning och han slog näfven i sängkanten.

Rodal kände då plötsligt väl igen »bror Krampa» från hans krafts dagar.

— Hvad jag har på hjärtat — det — det lägger jag ned inför den evige — den evige förbarmaren, och inte för en sådan — en — som — som du!

Prosten hväste af harm, och stämman svek mellan hvartannat ord. Men det blef ändå klart besked. Rodal insåg, att afgörandet måste påskyndas. Stor tid hade han inte på sig, men han ämnade nyttja den.

— Jaja, jaja — sade han, nu med högre och säkrare tonfall, halft lugnande, halft tillrättavisande

— men inför den evige domaren kan du inte komma så, som du nu är. —

Prosten ville resa sig upp, men föll tungt ner mot kudden. Det stockade sig i halsen, och kring läpparna steg fradga.

— Du har ju dock ett brott på ditt samvete, ett brott, Krampa, att bekänna och afbedja?

Prosten visste nogsamt genom hörsägen, att det var kyrkoherde Rodals stående fråga vid hvarje dödsbädd, om icke den sjuke hade ett brott att bikta. Det var hans fixa idé, hans slutkläm vid alla sjukbesök, vare sig det gällde ett halftokigt fattighushjon eller en mäktig kaxe till storbonde. De sjuka kunde ha ett än så otadligt lif bakom sig, de måtte snäsa eller bedja, hvilket de ville eller orkade — ett brott skulle de bekänna och afbedja, innan Rodal blef nöjd och gaf dem nattvarden.

Men i detta fall var det frågan om annat och mera än en tvångstanke. — Prosten hade ju inte begärt nattvarden af denne ämbetskamrat, inte sjukbesök heller. Grannprästen hade kommit oombedd — och det brott han nu ville pådyfla den gamle, hade han säkert själf, preciseradt i form af en anklagelse, med sig i bakfickan.

Prosten hade snabbt genomskådat förföljarens afsikt med detta öfverrumplande pinoförhör öga mot öga. Han släppte näsduken och grep med febril hast efter ringklockan, som stod jämte dricksglas och medecinflaskor på nattduksbordet,

Men den andre bevakade hvarje hans rörelse

och förekom honom. Rodals stora hand slöt sig fast om den lilla klockan och behöll den utom räckhåll för Krampa.

— Jo, bror Krampa, ack, jo — manade han strängt — du har ett svårt brott att ångra, att bekänna för mig — att bedja mig om förlåtelse för. Du har mot mig hyst och närt en hätsk och oförsonlig bitterhet, du har utan sak, med ondskefull förhärdelse förföljt mig i ord och gärning. Ditt samvete slår dig. Du måste höra dess väckelserop. Du måste ångra dig! Med bördan af en sådan synd kan ingen sann kristen, allraminst en herrans tjänare ingå i — —

— Beata! Elin! Är ingen där! — Beata, du!

Den gamle ropade af all sin kraft. Ådrorna sprängde fram som mörkvioletta grenar öfver den fuktiga pannan.

Ilande steg och förskräckta kvinnoröster nalkades utanför i salen.

Kyrkoherden reste sig blixtsnabbt, ställde ringklockan tillbaka på bordet och gick, utan att se åt sängen, fort men värdigt ut ur rummet. I dörren mötte han fröken Beata och lilla Elin, båda alldeles afbleknade af skrämsel.

— Jag beklagar! — sade han bugande och gled skyndsamt ut.

När systern och dottern hunno in till prosten, låg han orörlig igen, med ansiktet mot väggen, världsförgätet tyst som alltid. — Men vid ljudet af Rodals kärra, som skallrade bort på den torrbrända landsvägen, gick en ryckning genom

prostens tärda kropp och de benmagra händerna knötos, så att det knakade i dem.

— Hur kunde Elin släppa in den där till pappa? — mumlade fröken Beata, doft förebrående.

Utan att svara sänkte flickan hufvudet så djupt, som om halsen varit afbruten.

Det blef ängslande tyst, som hade den onde varit där på sjukbesök och lämnat efter sig en kväfvande lukt af svafvel. —

"HERRANS VÄGAR"

Sist af alla gästerna kom brudens käraste bror till bröllopshuset. Man var inte säker på att han skulle hinna anlända i tid. Men i sista stund kom han.

Löjtnant Lars Krampa hade gifvit sig den onde på att han skulle se sin enda syster ännu en gång, innan hon for till Afrika, och just när han med öfverbetald gästgifvarskjuts i rasande fart susade genom de höstprunkande skogarna upp till sin frändes, kyrkoherde Lennings vackra, hvita prästgård, ordnade man sig där för vigselakten.

Fröken Elin Krampa, aflidne kyrkoherde Krampas dotter, skulle gifta sig med statskyrkomissionären pastor Jacob Wathell. — Hennes förmyndare, kyrkoherde Lenning, och hans fru, Elins yngre faster, hvilka efter faderns död tagit henne till till sitt hem, gjorde nu bröllopet för henne.

Detta var ungefär allt, hvad löjtnant Lars visste, om den nya, betydelsefulla vändningen i systerns öde. Den hade skett så svindlande raskt, tyckte han, att den tog sig ut som ett litet underverk. Och just det underbara däri oroade hans lifliga sinne. — Vid senaste regementsmötes

början hade han skilts från Elin och släktingarna utan att hvarken bror eller syster eller någon annan anat det minsta om någon förestående händelse af sådan art. Utan frågor eller förtroenden hade bröderna Krampa vemodigt stilla satt sig in i tanken, att deras stackars syster efter sin sorgligt upplösta förbindelse med barndomsvännen Knut Rosdal, den godlynte herrgårdspojken hemma på kusten, aldrig mer skulle fästa sitt hjärta vid en man. Hennes hjärta — det var väl guds okränkbara egendom härefter i tid och evighet, hade de tänkt, pastor Vidar, den äldre, med undergifven tacksamhet, Lars, den yngre, med stumt beklagande. I hvarje fall ansåg sig löjtnanten ha lämnat en orubbligt världsförgäten liten nunna kvar uppe i den ensliga skogsbygden i det Lenningska hemmets landtliga fred. Dess prägel var väl ej så bistert karg, dess luft ej så källarkall som i det gamla prästhuset vid Kilnäs fiskeby — men det var ändå nog så väl omgärdadt genom frändefamiljens strängt högkyrkliga tänkesätt och pastoratets afskilda läge i ett af stiftets hörn. — Midt under brinnande repetionsöfningar och kokande lägerlif fick Lars underrättelse — i bref från fastern, ej från Elin själf — att Elin blifvit förlofvad med en pastor Wathell, en alldeles förträfflig ung man.

Att en präst numera var enda möjliga maken åt Elin, medgaf Lars motvilligt. Kanske bättre än ingen alls, tänkte han. Men förvånad blef han. Och nyfiken.

Några dagar före mötets slut skref kyrkoherden till Lars och bjöd honom välkommen till Elins bröllop. Det brådskade nämligen, ty hennes fästman, som på semesterresa varit hemma i Sverige, måste nu återinträda i tjänstgöring och ville ha sin utkorade med sig ut till sitt verksamhetsfält. Det ville säga, pastorn skulle ta Elin med sig till Afrika. Som ju rätt och naturligt är, skref kyrkoherden.

Så mycket visste Lars. Det var kanske både rätt och naturligt men stillade hvarken hans oro eller hans undran. — Icke en rad från systern själf hade han fått att trösta sig med, att samla sina hetsande tankar om.

Men han hade mutat gästgifvardrängen att köra som en full marknadsbonde för att komma i tid. När ändtligen prästgårdens hvita fasad dök fram ofvan sista lidens krön, omramad af höstflammande björkar, glänste hästen löddrigt våt, och löjtnanten, dammig som efter en fältmanöver på uniformen och i det dunkelröda ansiktet, stämde redan foten mot steget, färdig att springa af med öppen brodersfamn. —

Vigseln var öfver. Familjen Lenning och alla andra släktingar och vänner trängdes kring de nygifta, gratulerande, kyssande.

Pastor Vidar och löjtnant Lars gjorde som de öfriga. Men de kände båda, den äldre lugnt, den yngre oändligt bittert, att denna unga hvitklädda kvinna med myrtenkrans och slöja på det tunga, mörka håret och med ögon, strålande klara

och dock liksom blinda, i det smala, feberskära lilla ansiktet, det var en för dem nästan alldeles främmande varelse. Hvem det nu än var, hon tillhörde, icke var det dem.

— Vidar — hviskade Lars och drog sin bror litet åt sidan — hur har detta gått till?

Lågmäldt, men med öfvertygad fasthet, svarade pastorn:

— Lyckligt och väl, Lars. Det kunna vi vara förvissade om.

— Jaja! Vet du, eller tror du? Är Elin lycklig nu? —

— Se på henne, käre broder! Se på henne!

Och Lars såg på Elin. Hon tog just, hänryckt leende, sin brudgums arm, och glömsk af alla andra, stödd mot honom, nästan sömngångarlikt, vandrade hon ut i stora salen, där middagen väntade. — Och pastor Jacob Wathell var en ståtlig ung präst, skulderbred och lång. Värdigt bar han sitt guldblonda, alltför vackra hufvud, ett kristnadt Baldershufvud, bronseradt af tropikens sol, allvarligt utmejsladt af pröfningsåren därute. Han liknade ett förkroppsligadt evangelium.

— Ett sådant brudpar! — sorlade beundrande gäster.

— Hvad hon är söt — och han — han är underbar!

— Man kunde vilja äta upp honom — hviskade en gammal tant i örat på fröken Beata, Elins äldre faster.

Lars stod stel och tigande bakom.

— Synd att inte negrerna gjort det redan — tänkte han vanmäktigt harmfull. — Just då kom kyrkoherden fram till bröderna Krampa och betygade sin glädje öfver att se dem där, som barn i hans hem, när han nu i faders ställe hade den dyra plikten att förena deras syster med den man, gud utvalt åt henne.

Liknande, väl valda ord fällde den gamle frodige och vördnadsvärde prästen, när han ute i salen höll skåltalet för brudparet. — Lars hade föga smakat på vinerna vid den middagen, men satt likväl som i ett doft rus och anade mer än hörde, hvad som försiggick omkring honom, och farbror Lennings milda, litet själfkärt släpiga röst — så olik gamle Krampas domedagshårda — som nedkallade gudomliga och faderliga välsignelser öfver det nu ingångna äkta förbundet.

— Underliga äro Herrans vägar — sade kyrkoherden — men låta vi oss ledas af Honom, så förer han oss alla rätt.

Talarens bror, en grå och mossig bruksingenjör Lenning, som satt midt emot Lars Krampa, småskrattade djupt nere i halsen, på en gång beundrande och illmarigt.

— Jahaha — min bror kyrkoherden — han talar bra. Och nog var vägarna underliga — den här gången — det vet bror bäst.

Lars låtsade icke höra. Han satt lugn och till synes förnöjd, trött också efter den nyss tillryggalagda bråda resan och en ansträngande tjänstemånad. Men han anade, hvad han icke ville tro,

knappast ville veta. Och innerligare än någonsin sörjde han faderns död; kyrkoherde Krampa hade hyst en äkta schartauans misstrogna ovilja mot hednamissionen — »vi ha mer än nog att göra inom vårt eget försoffade folk» — brukade han säga. Hade han lefvat, skulle pastor Wathell aldrig tagit Elin med sig till Afrika. Han skulle inte ens vågat försöka.

*

I den tidigt mörka höstkvällen strålade prästgården rikt eklärerad och fönsterradernas ljusflöden badade gårdens gyllene trädkronor, så att de flammade därute i skymningen. Lars kände en barnslig lust att rymma från hela festen och gå ut i skogen, ensam med den stigande natten, de fallande, vissna löfven. Men en röst ur sorlet höll honom kvar.

Vid kaffet hade gamle Lenning, kyrkoherdens bror, slagit sig ner i ett litet hörnrum och kring honom en krets äldre och yngre herrar, mest lekmän, på ett eller annat sätt förbundna med detta prästhus. Utifrån förmaket, som var öfverfylldt af folk, ljöd ett festligt mullrande, vaggande i långa dyningar — så att den gamle pratlystne Lenning kunde tryggt låta tungan löpa för sin lilla, men tacksamma åhörarskara. Han ägde samma vinnande, mildt betonande föredrag som brodern, men ordalagen föllo litet tvetydigare, ofrivilligt belysande, liksom de muntra små glimtarna i hans gröna kattögon. De, som hörde honom, lyssnade gärna och ifrigt.

Alldeles invid förmaksdörren in till det lilla hörnrummet hade Lars valt sin plats för att efter behag kunna försvinna; nu lutade han sitt hufvud mot dörrposten, som för att få litet hvila. —

— Jojo, det får jag allt säga — pratade ingenjören — att hvad beträffar äktenskap, så kan det gå till på lika många sätt som gud skapar människor. Och nog gick det litet underligt till den här gången — som min bror kyrkoherden sa' — fast, bra förstås, förträffligt — det kan ju hvar och en förstå.

— Ja, lika vackra är de, bägge. Så att, om lika barn leka bäst —

— Unga frun tar priset!

— Nå — men som karl betraktad är han allt —

— Jaja — afbröt ingenjörn. Han ville inte störas af andras inlägg och utredningar. När han pratade, ville han prata ensam.

— Den sidan af saken betyder mindre. Det är ett allvarligt, kristligt förbund, detta. Lilla frun själf förstår det bättre än någon annan, säger min bror. Hon vet, att gud själf har fört henne i Jacob Wathells armar och ska föra henne öfver haf och länder till sin ära och deras lycka. Jajamen. — Men — hur det kom sig — ja, hur det gick till, ser ni, mänskligt att döma, det kan jag tala om. —

Angelägen tystnad blef allas svar, och med

småblinkande ögon och rynkigt illmariga smålöjen i det mossiga skägget, berättade den gamle.

— Jo, de här missionärerna, se, de ha ett svårt arbete, de. Och det är visst inte alla, som duger där. Men de få ju lof att försöka sig på saken tre år i sträck, för att se om det passar deras gåfvor. Nu, denne Wathell, när han gjort ifrån sig de där tre årena, se — så skref han till sin gamle vän och lärare, missionspastor Arndt i Indien, som senast hade varit och hälsat på hemma i Sverige, och frågade Arndt, om han kände till någon from och bra flicka här, som kunde bli Wathells hustru och ett stöd i hans svåra kall. Ty — utan en hustru ville inte Wathell åta sig att stanna i tjänsten där i de varma länderna.

— Nejnej, må tro! — mumlade åhörarna.

— Ja, gamle Arndt, som är en hedersman, och ungdomsvän till min bror kyrkoherden, han, Arndt, hade just varit här under sitt hemlandsbesök och sett lilla Elin Krampa. Nu skref han från Indien hit till min bror och sa' hur det var med Wathell och sporde, om han hade utsikter.

Löjtnant Lars hade slutit ögonen och satt som i dvala. Men då och då ryckte det i hans mörka mustaschspetsar, som om han antingen velat skratta eller gråta.

— Ja — fortfor bruksingenjören efter en läskande klunk ur kaffekoppen — min bror kyrkoherden kände ju flickans allvarliga sinnelag, och skref då till Arndt, att Wathell nog kunde försöka.

Så skref Arndt till Wathell i Afrika och Wathell skref hit till min bror och friade genom honom. Elin fick läsa brefvet och blef genast förtjust, och så kom han själf med första lägenhet till Sverige och första dagen, de unga råkades, blef det förlofning af. Elin var redan förut kär i hans handstil och i ett porträtt af honom som student. Och nu, en månad efter, är de gifta. Men så kan man också nästan säga, att det var tre världsdelar om att förena de tu! Hehe.

Ett sus af dämpad munterhet följde historien.

— Jaha — det kan man säga — upprepade Lenning självbelåtet, men plötsligt upptäckte han i förmaksdörren löjtnant Krampa, som stod och betraktade honom så egendomligt. Hans svarta blick berörde gamle ingenjörn obehagligt kallande, så att han ofrivilligt reste sig och gick bort till löjtnanten. Lars' ansikte var så blekt under solbrännan, som om det ej hade en droppe blod under huden.

— Hur är det med vår bålde krigsman i kväll?

— Tack, farbror Lenning! — Förlåt, men var det sant, allt det, farbror berättade nyss — om Elin?

— Sant, ja! Det förstås. Det vet du väl, min gosse — stammade gubben litet förlägen.

— Jaså. Tack — sade Lars, vände sig bort från honom och spejade öfver förmakets vimmel efter systern.

Icke ett ögonblick hade han fått råka henne

ensam, icke ett ord hade de fått byta på tumanhand.

Brudparet satt, omgifvet af kyrkoherdefamiljen, vid det af koppar, glas och assietter, fruktfat och vinkaraffer belamrade salongsbordet.

Lars såg sig om efter Vidar. Han tyckte, att denne måste veta mera, måste kunna hjälpa honom att bryta kedjan af vaktande fränder kring Elin, tvinga henne att förtro sig åt sina bröder och lita på deras gränslösa kärlek. — Själf kände han sig fullständigt som främling under detta tak, bland dessa människor.

Vidar hade från sitt håll märkt broderns nästan ångestfullt sökande blick och kom vänligt bort till honom.

— Hur, Lars?

— Ja, hur — Vidar? Hur har hon kommit dit, in i detta?

Det var som skulle det smärta hans tunga att säga systerns namn. Vidar svarade lugnande, undvikande

— Käre Lars, var förvissad om —

— Ja, jag vet — afbröt Lars — gud vill det. Och farbror Lenning och faster och pastor Arndt och du med kanske — men Elin själf?

Hans »Elin själf» sprang fram obehärskadt hett. Vidar tystade honom med ett lätt grepp om armen.

— Käre broder! Elin vill, hvad Gud vill.

Och pastor Krampa visade förstulet, med en

hastig liten åtbörd bort på de nygifta. Lars öga följde vinken.

— Se, du — hviskade Vidar. —

Brudens blick hvilade i brudgummens, slafviskt hänryckt.

— Se, Lars — upprepade Vidar varmt — det är som sutte de midt i öknen, de två allena, under Guds hand. —

TRADITIONEN

En gnistrande frostklar januaridag stod på prästgårdsplanen, som glänste isbegjuten, en vid ring af olika slags åkdon; droskor, sufflettvagnar, trillor, kärror och karrioler.

Den hvitmenade, långsträckta, eljest så tysta byggnaden genljöd af doft, men oaflåtligt sorlande röster, och i dess låga, sedan årtionden fridlyst tomma rum trängdes en ständigt växande samling af svartrockar och svarta högtidsklänningar med eller utan släp. Ungdom fanns där också godt om, men den höll sig stilla.

Aflidne kontraktsprosten Schaafs jordiska kvarlefvor skulle helgas åt den sista hvilan. Han hade hvilat rätt länge redan innan döden kom. Det var lika mycket ålderdomssvaghet som den nyss förlupna julhelgens växling af ovanligt skarp köld utomhus, värme och välfägnad inomhus, som ändtligen slutat hans trötta lif. — Dödsbudet mottogs då också i kontraktet och öfver hela stiftet utan bestörtning, men såsom ej utan otålighet väntadt.

Schaaf hade föga häfdat den afundade ställning, han själtklart intagit såsom stiftets äldste och

det bästa pastoratets innehafvare. Med sin gamla prostinna och en äfven redan grånad fosterdotter — egna barn ägde de ej — hade han lefvat i fredlig tillbakadragenhet och gjort så litet väsen af sig som möjligt. Stilla och fridfullt hade han nu gått bort, efterlämnande makan förstenad af sorg öfver den enda oersättliga förlust, som kunde drabba henne, och ett officiellt tomrum, som åtskilliga af hans ämbetsbröder ifrigt längtade att få fylla. — Den stora förmögenhet, Schaaf fått med sin fru, hade fördelats mellan hans två efterlefverskor och ett antal välgörenhetsändamål. Bland dessa senare märktes särskildt en lysande donation för understöd åt stiftets teologie studerande vid universiteten.

På grund af dessa vördnadsbjudande fakta var det en sällsynt talrik skara präster af alla åldrar och grader, med hustrur och barn, som infunnit sig till begrafningen. I den väldiga salongen, där tyska kristusbilder hängde sida vid sida med engelska färgplanscher och fotografier af gotiska katedraler — Schaaf hade i sina yngre år varit legationspredikant — där hade nu kring det stora mahognybordet bildats ett högkvarter för prostar och kyrkoherdar, medan komministrar och adjunkter garnerade väggarna. Smårummen och förstugan fylldes allt tätare af barnflockar, sockenbor och andra lekmän. Genom pratets hviskande brus hördes från den ännu stängda salen slamret med silfver och porslin, det bråda skrapandet med stolar, springandet af fötter, utdelandet af order

och hetsigt framflämtade svar — där dukades den storartade begrafningsmiddagen.

Ute i en liten glasveranda, ett slags vinterträdgård i miniatyr, stod kistan mellan solfjäderspalmer och kandelabrar. Där låg midt i fladdrande ljussken den döde kontraktsprosten, liten och torr, med lugnt slutna ögon och ett fint, förstulet leende på de infallna, tunna läpparna. Pannans rynkor hade liksom slätats ut, men på den hvassa näsan lyste ett rödt märke efter glasögonen. — Han såg ut, som om han låge i halfslummer och lätt förvånad lyssnade till detta ovana mullrande i hans stora våning — i förströdd njutning, som om han, lyckligt i land efter en lång sjöresa, hörde bränningen bryta i skum mot stranden. Han tycktes ligga och mumla så sakta för sig själf: — ja, låt dem nu stimma, så mycket de behaga, bara jag slipper vara med! —

Vid kistans fotända satt i en hvilstol änkeprostinnan Schaaf, liten och spröd, också hon, snarlik ett sjukt barn, utstyrd i svart silkesschal och spetsmössa. Alldeles overksam satt hon i sitt af gäster öfverfulla hus. Hälsningar och handtryckningar besvarade hon med ett skyggt och förläget leende, men hennes tårlöst förgråtna blick stirrade fullständigt frånvarande in i ljuslågorna.

Makarna Schaaf voro beryktade för en rent af svärmisk äktenskaplig kärlek. De hade varit allt för hvarandra. Den eljest så plikttrogne gamle prästen kunde, när hustrun var klen eller af något skäl önskade hans närvaro, visa en

glömska af tjänsten och allt, en liksom blind och döf slapphet, som hos en mindre aktad och vördad församlingsherde skulle väckt både klander och åtlöje. Ännu som hvithåriga åldringar kysstes de som nyförlofvade och sutto ofta hand i hand, som vore de rädda att tappa bort hvarandra. — Men ingen kunde ta illa upp. Gubben och gumman Schaaf kringstrålades af ett slags luthersk-evangelisk helgongloria. Dock hade de vandrat så förteget, så ödmjukt och förnämt på en gång, sin väg genom lifvet och alltid hållit jämna steg. Man kunde nu också tro, att de ännu voro lika lefvande båda, eller lika döda — gubben i kistan, gumman vid hans fötter. Lika främmande här, lika långt borta. Men det fanns andra som visste att göra sig gällande.

Man väntade nu den för dagen tjänstförrättande ämbetsbrodern, som skulle representera biskopen i egenskap af stiftets nye senior, prosten och andlige ledamoten af kungl. nordstjärneorden, teologie och filosofie doktorn Jonas Peter Amandus Somling.

Plötsligt stegrades sorlet, tvärsänktes så lika plötsligt och blef ett sus af hemlighetsfullt dämpade röster.

Bjällror klingade utanför, och alla packade sig kring rutorna. Uppför den nakna, rimfrostglittrande björkallén, som för stormen västerifrån bugade inåt gården, körde prosten Somlings stora tvåspända kursläde på argt gnisslande medar fram till sorgehuset. — Det var visserligen barvinter

med endast bristfälligt före, där vattengölarna frusit till småkrusig och kullrig is. Men prosten kom som han helst ville, med ljudande bjällerkransar och gungande slädnät på de svarta, blanka parhästarna.

Schaafs fosterdotter — en grå och knotig halfgammal flicka — samt tillförordnade vice pastorn — en ung, smidig präst med knifskarpt ansikte — klämde sig skyndsamt ut till stora trappan, slogo upp dörrarna på vid gafvel trots kylan och hälsade vördnadsfullt den ifrigt väntade välkommen. — Allas hjässor sänktes och med samfälld ansträngning tryckte sig ungdomsskaran in i förstugans vrår och upp i vindstrappan, för att ge tillbörligt rum åt den nykomne.

Prosten Somling steg flåsande in och nickade med sitt blåröda hufvud, som var uppsvälldt och alldeles kalt, liksom skålladt. — Han lyfte af sig pälsmössan och släppte den i fosterdotterns händer, stötte af sig lappskorna, hvilka vice pastorn fick dra försorg om, och anförtrodde sin silfverkryckade käpp åt de närmast stående svartklädda och hvithandskade unga prästtelningarna. Utan att se sig om vräkte han så af sig den väldiga respälsen och traskade med värdig tyngd på hvarje steg in i salongen. — Tätt efter honom hade hans äldste son och äldsta dotter kommit in just lagom för att hinna gemensamt lyfta faderns päls från golfvet och hänga den på en krok, som vice pastorn beskäftigt gjort ledig. Sedan drogo de tyst af sig sina egna ytterplagg och blefvo anspråkslöst stå-

ende därute vid dörren bland de andra jämnåriga. — Några yngre präster och kandidater nickade åt unge Somling och vice pastorn, som med Schaafs fosterdotter delade värdskapets börda, slog dem förtroligt på skuldrorna och trugade in dem samma väg som faderns omfångsrika gestalt banat. Vice pastorn hade varit studentkamrat och samtidig vid universitetet med Somling, men denne var icke färdig än, ty hans studier voro inriktade på större mål än en vanlig prästexamen.

Somlingarna tillhörde en af landets äldsta och främsta prästsläkter, med ett par biskopar, flera domprostar och otaliga kyrkoherdar bland sina anor. — Gamle Jonas Peter Amandus hade trots sin stora lärdom likväl icke hunnit högre än till prostvärdigheten, dels på grund af sin tidvis ytterst svaga hälsa, dels af andra orsaker, vida allmännare kända än han själf tycktes ana. Alltid hade han farit fram för fulla klutar, men aldrig kunnat hålla kursen säker. Blindskär och ref lurade öfver allt, och han var så barnsligt omisstänksam, så storslaget oförsiktig. I ett ständigt rus af ärelystnad gick han omkring och skröt för hvem som ville höra och andra med. Ingenting dolde han — alla visste, hvad han gick för. Men i hans närhet föll det ingen in att klandra eller kritisera — hans namn och hans orubbliga självtillit gåfvo honom en utomordentlig personlig makt där han för tillfället befann sig. Han fyllde ett rum, ett helt hus med sin sällskapliga hänsynslöshet.

Äldste sonen och hans framtid var prosten

Somlings älsklingsämne. Han skulle bli allt, hvad fadern bort och förtjänat bli, skulle nå så högt en Herrans man kunde stiga, i rikaste glans och fullaste mått återupphöja det Somlingska namnet till hvad det varit — ja, hvarför icke mer än så?

Hvarför skulle icke med honom komma — en ärkebiskop Somling?

Han skulle en dag stå såsom en af kyrkans yppersta märkesmän, en lutherska lärans väktare, en ära och välsignelse för sitt land, sin bygd, sitt stift, sin far. Kort sagdt, han var den utkorade återupprättaren och fullkomnaren af traditionen.

Detta visste alla, ty prosten stack inte under stol därmed. Den ende, som inte såg ut att veta det, var sonen själf, Petrus Samuel, i hvardagslag kallad Per. — Litet krokryggad som under ett osynligt ok, i urvuxen bonjour gick kandidaten rundt salongen och hälsade. Något af den fädernearfda pussigheten tryckte honom redan, men hans skägglösa anlete var lika blekt som faderns var färggrant. Det släta, mjölblonda håret föll snedt ner öfver pannan och dolde blygsamt dess höga, hvita hvälfning. Och de närsynta, ljust gråblå ögonen höllos envist halfsänkta.

— Min son, Petrus Samuel — presenterade prosten högljudt för all världen, fast det inte fanns en själ i hela sällskapet, som inte längesedan kände honom.

Dottern däremot lämnades alldeles ur räkningen. Tyst och smygande, som dresserad, följde

hon far och bror, men med omärklig vaksamhet iakttagande allt.

Glömsk af dagens och ställets helgd skroderade fadern: — Min Petrus Samuel — vår äldste. — Har nyss tagit sin filosofie kandidat. Den teologie kommer efter. Först därmed begynna hans egentliga studier. Det har varit oss kärt att låta vår äldste åtnjuta hela den utbildning, steg för steg, som jag och före mig min älskade fader, domprosten, och min vördade farbror, biskopen — som en gång de, före mig —

En piga med en oerhörd tebricka tystade prostens svada för en stund, och sonen gled sakta ut på verandan, där den lilla änkeprostinnan Schaaf satt orörlig och sluten vid makens bår. Länge stod kandidaten där, lätt böjd ner mot den döde, som ville han söka tolka de vissnade dragens fina, stumma löje. Unge Somlings forskande blick röjde där, att först nu fann han prosten Schaaf verkligt afundsvärd. Men vid salongens tröskel dröjde systern och följde med en sjukvårdarinnas ögonkast fadern och brodern.

Sedan prosten druckit te, bröt man allmänt upp och ordnade sig för processionen.

Kistlocket skrufvades på, och likvagnen körde fram på gårdsrundeln. Vice pastorn ledde ut prostinnan, som skulle påpälsas till kyrkogårdsfärden. Fosterdottern måste stanna hemma för att lägga sista hand vid middagen. — Då erinrade sig gamle Somling, att han hade på sig några oafsända bref, drog upp dem ur kaftanen och såg

sig omkring. Så vaggade han stånkande bort till ett par bondgubbar, som med händerna på rygg stodo och trampade i dörren till en kammare.

— Å, var snäll någon här och gå med dessa till stationen — bad prosten och sträckte brefven rätt ut i luften. Men ingen tog dem.

Hans blodsprängda ögon blänkte till i häpnad, som om de inte trodde sig själfva. Då skakade en krum och skäggig gammal bonde sitt snöhvita hufvud: —

— Vi ha nu inte kommit hit för att gå till stationen med herr prosten Somlings bref utan för att följa herr prosten Schaaf till grafven — sade han tryggt.

Somling blef dunkelröd och kastade hufvudet bakåt, så att kragen skar in i halsens hängande fetma. Men han fann sig snart, stoppade ner brefven igen, och i det han tungt vände sig på klacken, genmälde han högtidligt:

— Ja, äfven jag har kommit för att följa eder prost till grafven.

Han var ombedd att förrätta jordfästningen, och alla förstodo, hvilken betydelse han tillmätte denna sin uppgift.

Kistan bars ut.

Jämte bärarnas dofva steg hördes endast snyftningar och suckar samt prosten Somlings astmatiska stönanden, medan han ordnade kappan och prästkragen. Endast han och änkan skulle åka till kyrkan, de öfriga skulle gå efter. — I ett af de sista leden mellan en gymnasist och en torpare

valde kandidat Somling sin plats. Fröken Somling höll sig bland bondhustrurna. Båda syskonen tycktes vilja i all stillhet taga afstånd från faderns stoltserande, åtminstone för egen del undandraga sig det uppseende, han på alla sätt framkallade. —

Vinterblästen hven med makt, så att den långa, svarta människokedjan sviktade. Unge Petrus Samuels hvitgula hår flög om hans tinningar, som skulle det slitas bort, och hans blekhulliga kinder skiftade i blåviolett. Men det egendomligt kloka, förlästa gossansiktet uttryckte nu med en ofrivillig grimas en gnagande och kväljande leda, som tycktes göra honom likgiltig för köldens bitande skärpa såväl som för hela den sorgefest, hvari han deltog. — När man hunnit in i den hvitrappade kyrkan, som klädts med granar, och prosten Somling ståtligt svept i sin prästkappa steg fram till den i koret paraderande lilla kistan, och allas blickar andaktsfullt riktades dit — sänkte kandidaten sitt hufvud och förblef under hela akten stående så med blicken mot golfvet, som för att intet se. Men man kunde ju mycket väl tro, att han lyssnade så mycket uppmärksammare. —

Begrafningsmiddagen med dess många, landtligt stadiga julrätter hade tinat upp de af kyrkvandringen frusna gästerna. Man började litet hvarstans längs de genom halfva huset uppdukade borden tala om saker, som hörde det hvardagliga till eller åtminstone hade föga med den nyss jordade kontraktsprosten att skaffa. Det blef då

en halft generad, halft motvillig tystnad, när prosten Somling mödosamt reste sig och knackade i sitt glas.

— Vid griften hade han för den kalla väderlekens skull sagt endast några afskedets ord till den hädangångne och en tröstande maning till tålmodig undergifvenhet åt hans närmaste. Nu ville han göra sig till tolk för den djupa tacksamhet, som samtliga närvarande och alla kyrkans sanna vänner måste ägna en sådan arbetare i Herrans vingård, en sådan herde och väktare, som den man, de nyss ledsagat till den sista sabbatshvilan. — — — Schaaf hade i lif och död, i stort och smått varit ett mönster för dem alla. Hvar och en hade outsägligt mycket att lära af honom. Sina redan grånade ämbetsbröder hade han gifvit ett ovanskligt föredöme i trohet och nit, ödmjukhet och fromhet. —

Här hörde alla utom talaren en dämpad hostning från de yngre prästmännens hörn.

— Ingen — fortfor prosten — ingen visste sin hädankallelses stund, men måtte den Högste i sin nåd finna dem, alla och en hvar, lika väl beredda för räkenskapens och belöningens möte med den evige vingårdsherren, som de vågade vara förvissade, att Han funnit Schaaf. —

Talaren gjorde här en paus för att snyta sig. Som på signal trycktes en hel rad näsdukar mot upphettade ansikten. — Med höjd röst och en ovig halfsväng ner åt de yngres, komministrarnas, pastorsadjunkternas och barnens krets fortsatte han:

— Ej blott åt de gamla, i lifvet mognade, i tjänsten pröfvade hade den bortgångne lämnat ett ovärderligt minne. Också de unga — ja, kanske främst de unga och oerfarna, som ännu stodo i spirande växt, kunde och borde hålla klar och strålande för sina ögon bilden af denne trogne och gode Guds tjänare. Just dem hade han haft i åtanke, in i det sista, och velat med frikostiga gåfvor stödja och främja deras arbete för framtiden — deras och kyrkans, den evangelisktlutherska kyrkans framtid. Och i denna kärleksfulla omtanke måste de unga se en uppmuntran till flit och ifver på vägen mot stora och fruktbringande mål! — prostens flammande blick sökte öfver fat och terriner, flaskor och glas sonens hufvud. Det var böjdt, liksom förut i processionen, djupt och orörligt böjdt ner mot tallriken.

Med doft förebrående tonfall talade fadern vidare.

— Men — också en maning skulle de se däri!

Ett manande och varnande väckelseord skulle de höra däri, klingande till dem från andra sidan grafven. Det skulle hjälpa dem att icke svikta i kampen mot den nya tidens otrosmakter, mot våra dagars hedendom, vore den så skamligt ohöljd eller illslugt förtäckt i vetenskaplighetens frestande förklädnad. När svekfulla och fräcka röster sökte förvilla deras sinne, fånga deras hjärtan och locka dem bort från deras fäders och hembygds rena, fasta bibeltro och oskrymtade gudsfruktan — då skulle den gamle gifmilde kontraktsprostens svaga

stämma ljuda än högre genom tidens svallvågor och hålla dem kvar på den enda rätta vägen eller kalla dem tillbaka, om de redan vacklat åt ena eller andra sidan, hvarifrån Gud, den barmhärtige och allsmäktige, i sin nåd måtte bevara dem. Och då skulle Schaafs minne, trots död och förgängelse, bära lefvande, välsignad frukt till evig tid.

Prosten lade hufvudet snedt bakåt och slöt sålunda: — Förenen eder då nu med mig, gamla och unga, ja främst I unga, i en tacksamhetens och löftets skål för vår kära och vördade gamle broders minne! —

Glasen höjdes och sträcktes mot änkeprostinnan, som hopkrupen och stum satt vid talarens sida. Men denne sökte på nytt sonens blick — fortfarande förgäfves. Då sade han i myndigt kallande ton: — Petrus Samuel!

Kandidaten spratt upp, nickade bort till fadern, lyfte glaset, men icke ögonen.

Fröken Somling kramade i förstulen ängslan sin servett och sneglade från far till bror med ett ögonkast, ilande snabbt och skyggt.

*

Sensommardagen glödde i kvaf hetta. Genom alla de vidöppna prästgårdsrutorna trängde ingen svalka, blott skördetidens tungt söfvande ångor utifrån fälten.

Salig prosten Schaafs efterträdare skulle nu installeras i sin tjänst. Den lycklige, kyrkoherde

Vattling, var gammal ungkarl, försynt och anspråkslös liksom sin företrädare. Hans ålder både som människa och präst gjorde honom förtjänt af en sådan belöning som stiftets bästa pastorat. Nedtryckt af sin framgång gick han nu nästan skamset småmysande af och an i den stora våningen och välkomnade sina gäster. F. d. vice pastorn, som under mellantiden skött platsen, var ännu kvar och hjälpte den förtumlade nyutnämnde och hans gamla hushållerska att ordna allt på värdigaste sätt.

Man väntade biskopen och den nye kontraktsprosten, doktor Jonas Peter Amandus Somling.

Ja, Somling hade såsom stiftets äldste fått ärfva kontraktsprosttiteln efter Schaaf. Det dofva ljudet af vagnshjul och hästhofvar lockade sällskapet — ungefär detsamma som vid Schaafs jordfästning — till fönsterna. F. d. vice pastorn stod bugande vid trappan och vinkade ifrigt in efter värden.

Gamle Somling nästan föste biskopen framför sig. Pösande i känslan af sin nya värdighet såg han ner på alla omkring för att njuta det intryck, hans ankomst gjorde. Hans stora hufvud, skinande som en blankskurad kopparkittel, höjdes sedan förnämt bakom biskopens lilla bengula kranium i svart kalott, när de två högvördigheterna stego in i prästgårdssalongen.

Tyst och stilla, nästan spöklikt smygande, gled fröken Somling in i faderns fjät. Han tycktes knappt veta, att hon var med. — Inte ägnade han

heller biskopen någon afsevärd uppmärksamhet, men när han nödgades göra det vid passerandet genom dörrar eller placerandet i soffor, var det med en blundande nådig min, som sade, att hans nåd och biskopens nåd trifdes måttligt väl under samma tak. Stiftets öfverherde fann sig däri med stumt, självmedvetet öfverseende.

Kyrkoherde Vattling halfsprang från matsalen, där han haft något slags Martabekymmer, som en liten kypare in emot de båda prelaterna och krökte sin magra rygg så färmt, som hade han aldrig gjort annat än öfvat den konsten. — Innan biskopen hann besvara värdens välkomsthälsning, började Somling högljudt gratulera honom. Deras lille förman fingrade besväradt på sitt kors och dess kedja, men Somling såg sig forskande om i det stora, människofyllda rummet. Ingen hade ännu frågat efter hans son, hans äldste. Han sänkte sin runda kropp i en rymlig emma, som knastrade därvid, och utbrast flämtande:

— Ja, min son, Petrus Samuel — vår äldste — han har just begynt sin andra termin som teolog. Han är nu upptagen af sina verkliga studier. Helt visst ifrigt fördjupad däri. —

F. d. vice pastorn, som stått på tröskeln till verandan, hviskade något till en annan ung ämbetsbroder och de gingo ut tillsamman. Kontraktsprosten utbredde sig öfver sitt älsklingsämne:

— Förr brukade han alltid skrifva hem minst en gång i veckan, den käre gossen. Vi ha önskat det. Det har gladt oss och varit honom till nytta. —

En gång i veckan! — ljöd som ett doft eko ett beundrande sorl rundt salongsbordet.

— Men nu knappar han in på korrespondensen? — sporde biskopen med sin tunna, hvassa nasalröst.

— Han gör det, ja — sedan förra terminen — bekände fadern i lätt vemodig ton, men inom sig högst smickrad af att saken dryftades.

— Nå — inföll den lille värden, ängsligt plockande på sina prästkragar — arbetet går före allt.

— Mycket riktigt, kära Vattling — stönade Somling gillande — och arbetet är sin krona värdt. Jag hoppas också att det stipendium af vår dyre Schaafs vackra donationsfond, som min Petrus Samuel nyligen erhöll, både har gladt och eggat honom. Men — men som sagdt, det har annars städse i vår familj varit sed att de bortavarande sönerna —

En piga med tebricka störde det viktiga samtalet. Somling bevakade med obehärskad spänning sin rätt att bli serverad direkt efter biskopen. Denne tömde hastigt den heta drycken och sade med ett fint, lätt mästrande löje i munvinklarna: — Låtom oss tro godt om de unga, men likväl icke vänta oss för mycket af dem. Deras tid kommer. —

Gamle Somling stirrade först oförstående öfver sin kopp, nickade sedan litet trögt, som för god ordnings skull.

Från en vrå afläste hans dotter hvar min och skiftning i hans feta, rödflammiga drag. —

Biskopen hade rest sig ur soffhörnet. Hela sällskapet lydde signalen. Somling gurglade i sig teet och kom med en våldsam krystning på fötter igen. Så slog han biskopen och värden på skuldrorna och sade, såsom något självklart och odisputabelt: —

— I dag tjänstgör jag förstås för altaret, mina käre. — Den nyutnämnde kyrkoherden svängde oroligt hit och dit.

— Hm! Ja — det vore ju — — men —

Biskopen vände sig bort för att slippa svara. Vice pastorn hade hört frågan, sett de andras bryderi och kom nu fram och svarade med en ursäktande liten bugning:

— Förlåt, farbror Somling, pastor Fuchtel här och jag ha blifvit anmodade att gå för altaret i dag. — Och han visade med en åtbörd på den unge prästen, som med honom druckit sitt te på verandan.

Somlings blick flammade.

— Du och pastor Fuchtel — och — hvasa? Den stackars lille kyrkoherden vände sig med flaxande kaftanskört och såg vädjande på biskopen, men denne skred orubbligt lugn mot förstugan.

— Ja — vidhöll vice pastorn — se, vi ska ju mässa, Fuchtel och jag.

Vattling instämde, brådskande, mäklande.

— Just det, ser bror kontraktsprosten — de ha ju sångröst båda. De ska ju mässa. —

Somling var oemottagligare för skäl än någonsin.

— Godt och väl — godt och väl — flåsade han, dunkelröd ofvan kragen, som skar djupt in. — Men jag får verkligen säga, att ännu aldrig har jag närvarit vid en installation, där jag icke själf tjänstgjort. —

Han hade tvärstannat midt i förstugudörren, hindrande alla att komma ut. Fröken Somling smög bakom de andra längs väggen för att nå fadern. Innan hon hunnit fram hade biskopen, redan i hatt och kappa, återvändt till Somlings sida och med sin förnämt hesa, ordnande röst yttrat de salomoniska orden:

— Kontraktsprosten kan ju såsom tredje man i dag stå för altaret — utan att sjunga. —

Men under mässningen stod gamle Somling mellan de två sjungande pastorerna för altaret och gapade i takt, för att inbilla församlingen, att han verkligen sjöng med.

Efter installationsakten i kyrkan vidtog festmiddagen i prästgården.

Den bedöfvande värmen dämpade till en början sällskapsglädjen men medverkade omsider till den höga, fylliga stämning, välfägnaden liksom i smyg frambragt. — Bland festtalarna märktes som alltid kontraktsprosten Somling.

Att icke vid ett tillfälle af detta slag få yttra sig offentligt skulle kunnat kväfva honom eller menligt inverka på hans matsmältning. — Med

illa dold otålighet lyssnade man till hans snirklade haranger.

— Han ville än en gång på denna brodern Vattlings högtidliga installationsdag erinra om hans företrädare, förre kontraktsprosten Schaaf. När hans begrafning samlade dem till detta herdetjäll, låg vintern hård öfver nordanlanden. Nu stod allt i ljufligaste sommarfägring. Förhoppningarna från den gången voro också lyckligt uppfyllda. Schaafs verk hade blifvit anförtrodt åt en man, som med samma trofasta kärlek och nit skulle föra det vidare, till Guds ära och församlingens eviga väl. Därmed var ännu en länk knuten till den traditionens kedja som aldrig borde brytas. —

Nu höjdes glasen mot kyrkoherde Vattling, som bugade åt alla håll, med fuktiga, plirande ögon och svettigt blek om de magra kinderna. Efter en krampaktig harskning besvarade han Somlings skåltal.

— Också Somling hade på sina skuldror öfvertagit en stor del af Schaafs verk, då han efter honom mottagit kontraktsprostvärdigheten. Däri kunde man äfven se ett godt omen för framtiden. Ingen ägde i högre grad än Somling betingelser att fylla de kraf, som följde af denna ställning. —

Åter klang och glitter af höjda glas. Somlings namn susade vördnadsfullt emot honom. Han nickade och svällde ut, så att han nästan undanskymde sin bordsgranne, biskopen.

Vid kaffet bad Somling i nådig ton vice pastorn vederkvicka dem med litet musik.

— Du är ju utrustad med sångröst. Låt oss höra!

— Ja, det vore utmärkt snällt — instämde värden och slog tjänstaktigt upp pianot.

Vice pastorn var trött efter mässningen och middagen och tycktes inte mycket villig att lyda. Men med en knyck på nacken slog han sig ned vid instrumentet och klarade strupen.

— Nu får vi sång — ropade kontraktsprosten och tystade med en faderlig åtbörd de sorlande grupperna. Pastorn stämde upp en af Wennerbergs hymner ur psaltaren:

— Görer portarna vida och dörrarna höga. — Lutad i en soffa, bågnande af välmåga och självbelåtenhet, vaggade Somling efter den ståtliga rytmen och stämde in då och då med ett stönande, rosslande ljud. När musikanten slutat och rummet fylldes af tacksamt beundrande hviskningar, blef Somling orolig. Han krängde sig upp ur sin halfliggande hvila och vacklade bort till pianot.

— Det var ganska skönt — ja. En rätt god röst också. Ack, ja — min Petrus Samuel, han har ärft min klena hals — eljest har han också mycket fint öra och sann musikalisk känsla, liksom jag och mina bröder — men sjunga kan han inte, den käre gossen. —

— Nå — genmälde biskopen torrt — det är ju inte heller alldeles nödvändigt. —

— Han kan så mycket annat i stället — bifogade lille Vattling, som sprang och bjöd påtår.

— Mycket rätt — medgaf fadern och lade handen på vice pastorns axel för att stödja sig.

— Men det skulle under hans prästerliga verksamhet vara både kärt och lämpligt, att han kunde utföra vår vackra mässmusik.

Vice pastorn vände sig förvånad upp till kontraktsprosten.

— Men bäste farbror, Per Samuel har ju slagit om?

— Slagit — — om?

Fadern stammade och stötte pastorn ifrån sig, stirrande.

— Ja, det vet väl farbror! — Jovisst! Det hörde ju Fuchtel sist, när han var nere vid universitetet. —

— Hvad — hörde — — hvad för slag —?

Prosten skrek orden så gällt som i en domedagspredikan. Hans dotter kom ilande från ett af smårummen, följd af en skara nyfikna småttingar.

Vice pastorn kunde inte dölja en viss skadeglad häpnad.

— Har inte Per underrättat farbror, att han afbrutit de teologiska studierna — för att bli filolog.

— Ack, Per har ju inte skrifvit hem på länge — svarade nästan kvidande fröken Somling och trängde sig fram mot fadern. Men denne stod ett ögonblick stel, oroväckande purpurfärgad ända upp till hjässan, vacklade plötsligt till ett slag, så att nordstjärnan dinglade på kaftanen, svängde sedan halft om och föll med en ovig knyck snedt

bakåt ner öfver pianot, som skrällde till med en disharmonisk klang.

En larmande förvirring uppstod, och i kören af förskrämda röster hördes dels klagande rop: Kontraktsprosten dör! Prosten Somling dör! — — dels lugnande och beskäftiga: Det är inte farligt! Det går öfver! Det är bara ett svimningsanfall! — —

Den medvetslöse bars på vice pastorns, Fuchtels och några andra yngre prästers armar in i värdens sängkammare. Den stackars nyinstallerade kyrkoherden smågrät och mumlade som i bön, medan han trippade före och slog upp dörrarna.

Efter följde fröken Somling, krithvit om kinderna, med de blågrå ögonen uppspärrade i skräck och tårlös förtviflan. Oafvändt betraktade hon faderns askgrå, blundande hufvud. Utan att själf veta det, upprepade hon blott: Hvarför har inte Per Samuel skrifvit? Hvarför har han inte skrifvit om detta? —

Biskopen stödde hennes arm och hviskade som till ett litet barn: — Seså, var inte rädd! Jag skall tala vid pappa sedan! Seså, seså!

Men hon tycktes inte höra. Hon frågade endast, utan att vänta svar: — Hvarför har inte Per Samuel skrifvit?

Senare på aftonen afled kontraktsprosten utan att ha återfått medvetandet.

EN ARBETARE I VINGÅRDEN

Expeditionstiden led mot sitt slut, i det stora gråmenade rummet, som vette åt öster, rufvade redan hösteftermiddagens halfdunkel.

Kyrkoherde Alban lutade öfver skrifbordet sin blanka skalle, hvarå fönstrets bleka dager speglades, medan bordskanten skar djupt in i hans bastanta mage — — det såg obekvämt ut, men var för just den kroppshyddan en slags hvila. — Han tycktes inte veta af att en gosse stod med mössan i hand och väntade vid dörren. Pojken tordes ingenting säga, förr än han blef tilltalad, men bugade gång på gång med en hastig knyck, men förgäfves. — Plötsligt började dock kyrkoherden tala, med en fyllig, fast litet grötig halsröst.

— Du kommer för sent nu också.

— Ja, jag har varit ett ärende.

— Du blef tillsagd att infinna dig här klockan två. Nu är hon tre. — Nå. — Du kommer alltid för sent till nattvardsläsningen.

— Jag springer ärenden, för jag är springgosse, och —

— Du är läsgosse nu. Kan inte dina föräldrar hålla reda på dig?

— Joo. Men slaktarn, som jag springer för, han släpper mig aldrig fri förrän i sista minuten, han. Och när jag se'n ska hem och byta kläder, så —

— Nå. Du har blifvit tillsagd att underrätta föräldrar och principal att du med absolut punktlighet måste infinna dig vid nattvardsläsningen. Har du åtlydt denna uppmaning?

— Ja, kyrkoherden, men jag hinner inte —

— Talar du sanning? Du kan inte se mig i ögonen, pojke!

Pojken ryckte till och sneglade skyggt förtörnad på sin själasörjare.

— När jag inte hinner, så —

— Du hinner inte läsa dig fram i år? Nej, det tyckes verkligen vara din mening. Detta slarf får icke längre fortgå. Jag har upprepade gånger varnat dig. Du är nu för i år utesluten från läsningen. —

— Snälle kyrkoherden — bad pojken gråtfärdig.

— Seså! Du hör, hvad jag säger. Gå nu och lär dig inse betydelsen af din liknöjdhet och låt se, att du bättrar dig till härnäst. Du får gå nu. —

Kyrkoherden sänkte än djupare sitt feta, skägglöst blanka ansikte, så att hakan veckade sig dubbel mot kragen. Orubbligt lutad öfver bordet tycktes han inte märka, när pojken utan bugning, men med våta ögon och näfvarna knutna smög sig ut ur rummet.

Innan pojken hann stänga dörren efter sig, gled en kvinna in från väntsalen. Hon hostade förstulet under en trasig sjal, som hon kastat öfver hufvudet, och hennes spruckna sulor raspade mot stengolfvets smutsiga rutor. — Kyrkoherde Alban såg värdigt upp och mötte den nykomna med en sträng blick, forskande och olycksbådande — så att hon neg djupt som en liten flickunge.

— Ni är här igen.

— Ja, gode kyrkoherden — och jag skulle be —

— Ja, ja, ja — vi vet nu, hur det står till med er.

— Min lilla flicka är sjuk, och jag har inget — hvarken kläder eller mat — och inget att förtjäna på.

— Nej, ni förtjänar ingenting. — Detta sade ni när ni var här förra gången. Men ni sade inte, att er man är ung och arbetsför —

— Inte får jag något af honom, inte. Han super. Och han är aldrig hemma numera.

— Nej, ty ni vårdar icke hans hem.

— Käre, gode kyrko —

Kyrkoherden fällde sin feta hand mot bordet och höjde rösten, myndigt betonande.

— Ni stryker mest ute med er sjuka flicka och tigger, i stället för att arbeta. Och så låter ni andra män, unga, ogifta karlar, hyra in sig hos er.

— Jaa, för att få en slant att lefva på. Hvad ska en göra? —

— Man skall föra ett arbetsamt och anstän-

digt lif. Det gör ni inte. Det vet ni, som jag, alltför väl.

— Jag har allt försökt. Jag får inget arbete mera.

— Ni lefver lättfärdigt. Ni ger era barn ett uselt föredöme.

— Herregud, om jag bara hade lite mat att ge dem!

— Missbruka inte guds namn här! — Kom inte hit och jämra er vidare. Ni har blifvit varnad, gång på gång. Ni är en dålig maka och mor. Ni vill inte bättra er. Ni kan inte se mig i ögonen. —

Kvinnan hade liksom krympt ihop i sin sjal och blifvit lik en gammal gumma.

— Men om kyrkoherden nu bara ville hjälpa mig ett grand.

— Seså. Jag håller noga reda på er. Sådan ni nu är hvarken bör eller vill jag göra något för er. Och om ni fortfar som hittills, kommer jag att låta kalla er och er man att varnas inför kyrkorådet. —

Kyrkoherden tände den elektriska hänglampan öfver bordet, och gjorde en afvisande nick, med de smala läpparna rättfärdigt hopknipna.

Den hjälpsökande genomfors af en sprittning, liksom stungen af det kalla, skarpa skenet, och gick sakta ut, kväfvande en underlig hostning i sin sjal.

*

En smula trött af dagens utståndna mödor gick kyrkoherde Alban från expeditionen hem för att göra sig i ordning till en middag hos en kyrkligt sinnad skrothandlare en gros, som var kyrko- och skolrådsledamot m. m. och en högt betrodd man i församlingen.

Putsad och prelatensiskt förnäm från den rosiga hjässan till de mjuka chevrauskornas breda tår steg hedersgästen in i grosshandlarens stora och granna hufvudstadsvåning. — Under dessa guld- och blomstersirade tak, mellan dessa väggars silkebroderade bibelspråk och fint inramade Kristusbilder njöt kyrkoherden af den sanna hemtrefnad, som ett godt bord och bekväma möbler skänka en förstående natur. Dessutom kände värdfolket så väl sin kyrkoherdes vanor, älsklingsrätter och talesätt, att de kunde bjuda honom just det han helst önskade i alla afseenden. De välkomnade honom med långa tacksamhetsutgjutelser öfver hans godhet att slita sig lös en enda liten aftonstund från alla tunga plikter och hvila ut hos dem efter arbetsdagens besvärligheter.

— Jaja — nog räcker det till, mina vänner — sade Alban mildt småleende, medan han från pannan strök bort obefintliga rynkor — men kärt är det för visso att tjäna den högste, och hans nåd gör bördan lätt.

— Ja, och kyrkoherden har den rätta kraften och viljan därtill.

— Den kommer från ofvan, en himmelsk skänk som allt annat godt, vi njuta och nyttja.

— Ja, var nu så god. Middagen väntar.

Och vid middagen löstes riktigt kyrkoherdens tunga. För den andäktigt lyssnande grosshandlarfamiljen bekände han öfver de ljufligt ångande faten, att hade han icke guds allmakt och sina trogna, allvarligt kristliga vänner att stödja sig vid, skulle han mer än en gång — ja, dagligen och stundligen, frestas att svikta i kampen mot allt det onda, all denna världens uselhet och obotfärdiga syndaväsen, som just i våra dagar utbreder sig allt mäktigare, och tyvärr äfven inom deras församling växte fram som ett den ondes ogräs.

— Men ju fortare och ymnigare det växer, dess oförtrutnare få vi rensa och ansa vingården!

Kyrkoherden strålade af vältalighet och dådlust.

— Öfverallt få vi gripa oss an, äfven där det är som vidrigast för den arbetande handen. Det duger icke i dessa tider att af något låta sig afskräckas. Vi skola ju också trofast hjälpas åt — sade han, välvilligt nickande åt sin beundrande värd, en liten rund och kroknäst penningman, som alltid höll sig vaket uppmärksam, snabbt bockande och klippande med ögonlocken.

När denne fyllde gästens vinglas, hejdades han af kyrkoherdens hvita, mjuka fingrar på sin ärm.

— Tack, tack, icke mer än halft! Intet öfverflöd för min skull, käre bror. Principiellt och för de många svaga, som kunna taga anstöt eller missbruka mitt föredöme, försakar jag i det offentliga alla starka drycker. Men — här hos eder,

käre vänner, vet jag, att jag med godt samvete kan smaka ett glas ädelt vin, för magens skull. —

Grosshandlaren sade sig djupt respektera kyrkoherdens afhållsamhet och varmt värdera hans förtroende. Hela familjen röjde vördnadsfull beundran för Albans tidsenliga, varmhjärtade lefnadsregler.

Efteråt, vid kaffet, där kyrkoherden äfven smakade ett glas likör — för den lilla magvärmens skull — utbad sig värden att få göra en hemställan.

— Hur är det, har bror kyrkoherden inte någon särskild önskan för egen räkning att låta göra gällande vid nästa sammanträde?

Alban föreföll lindrigt öfverraskad och skakade lätt på hufvudet.

— Kära, snälla bror — på slikt hinner jag icke tänka i hvardagslag. Men nu när du säger det — — så — ja, just med hänsyn till det alltmer vidtomfattande, forcerade arbete, församlingsvården kräfver af sin ledare, vore det för visso önskligt för församlingens egen skull, att en del förbättringar och — bekvämligheter — — infördes — i kyrkoherdebostället.

— Det tror jag gärna. Låt oss tala om saken!

Så talade de om saken, medan de rökte verkligt goda cigarrer och sågo hvarandra djupt in i ögonen, när inte röken kom emellan.

*

Ganska upprymd och utomordentligt nöjd med sig själf skred kyrkoherde Alban hemåt i den höstligt svala kvällen, som smekte hans uppvärmda blod. — Känslan af makt öfver kassor och själar steg inom honom som ett godt rus och väckte ett lystet behof att ge sin storhet ett uttryck. Belåtet såg han sin skugga tåga öfver väggar och plank, hög och ståtlig. Så borde andra se på honom, som han själf på sin skugga!

Skarpt och strängt granskade han de mötandes ansikten, för att med sin blick väcka samveten, ertappa syndare, framtvinga skygga och skuldmedvetna hälsningar. —

Vid skenet af en gatlykta igenkände kyrkoherden plötsligt en af sina läsflickor för året, en af de yngsta och minsta. Det var en liten söt och städad, och ovanligt försagd flicka af burgen arbetarfamilj.

Nu stod hon, barhufvad och fruset kurande, med en rund korg på armen, och spanade mot en öfverfull bagarbutik på hörnet midtemot. Hon varsnade därför inte sin läspräst, förr än han var alldeles inpå henne.

— Nå, Emy, skall du inte hälsa på din kyrkoherde?

Flickan spratt till och neg så djupt hon kunde, med förläget nedslagna ögon.

— Hvarför ser du inte på mig, när du hälsar, mitt barn?

Undrande såg Emy lydigt upp, blinkande i lyktskenet.

— Kom, lilla Emy, får jag säga dig något!

Kyrkoherden hade fattat om hennes lediga arm och drog henne raskt med sig in i närmsta portgång. Emy tordes inte sträfva emot, men anade en tillrättavisning för hon visste inte hvad, och var beredd att börja gråta när som helst.

— Min kära flicka — sade kyrkoherden mildt förmanande — gå icke i onödan ut på gatorna så sent.

— Nej, jag skulle köpa bröd —

— Nå, men du stod i hörnet och tittade dig omkring. Håll dig hemma och akta dig väl för allt dåligt sällskap.

Emy blef allt mer förbryllad. Svarslös stod hon under den besynnerliga förmaningen och stafvade omedvetet på murens skylt: Vid vite förbjudet att här — — —

— Lofva mig nu detta, lilla Emy! — slöt kyrkoherden och böjde sig hastigt ner, tryckte Emy kraftigt i sin famn och kysste henne, så att hon i häpenheten tappade sin korg. —

Så gick han ut ur portgången och skred högrest bort genom gatornas kvällsvimmel.

I MÖRKRET

Komminister Sigfrid Bodell hade en kulen eftermiddag hållit nattvardsförhör i pastoratets moderkyrka i stället för prosten själf, som var opasslig. — Genomblåst efter den långa åkturen i råkallt oktoberväder, öm i lederna af skakningen på ojämna skogsvägar och trött af förhöret, hvari han enligt vana ingjutit hela sin varma herdesjäl för att lifva de tröga och tvära kyrkobesökarna, smög nu Bodell, smal och krokryggig som en tiggare, in i prostgården, dit han bjudits på te före hemfärden.

Det var ett rikt, väl försedt och ombonadt hem, prosten Grafvares, och komministern kunde inte annat än känna sig ödmjukt beundrande därinne hos sin fruktade och myndige förman. Pastoratet var visserligen rätt magert, men prosten ägde enskild förmögenhet, hvilken han och hans maka med ospardt nit förvaltade och förkofrade. Likväl kände Bodell inom sig, trots sin uppriktiga vördnad för de mjuka mattorna, ekmöblerna och buffetens prunkande silfveruppsats, en öm längtan bort till sin egen torftiga komministergård, där allting talade om apostolisk fattigdom och den

skuldsatte ungkarlens vanda enkelhet. Det var ändå något af ett hem. Riktigt trygg och hemmastadd blef han däremot aldrig här hos det rika gamla paret, som mönstrade honom liksom en hvar annan så oförklarligt och inbitet misstänksamt, och med motvillig nådighet bjöd honom te och skorpor som nu.

Denna dag hade han dessutom en förkänning af att besöket icke skulle aflöpa utan vanskligheter. Dåligt samvete hade han icke, men den beroendes och underordnades naturliga osäkerhet och ömtålighet för andras ogillande eller misshag. Hade inte prosten länge bemött honom påfallande afmätt, som sökte han med kalla handräckningar och hopknipet bister blick antyda ett fel, som måste rättas eller bestraffas, förbereda en anmärkning, som han inte rättframt ville ut med?

Vid matsalens stora, runda bord satt Bodell, spinkig och krum, som ett lefvande bevis på studie- och adjunktsårens umbäranden, tyst och försynt blåste han på det rykande teet och aktade sig ängsligt noga att slå skeden för hårdt mot porslinet eller brickan.

I nattrock och plyschtofflor hvilade gamle Grafvare i en länstol i kakelugnsvrån, och hans prostinna, i spetsmössa och hushållsförkläde, som alldeles skyddande gömde klänningen, stassade då och då genom rummet, nickade, med en liten torr grymtning åt sin gubbe och åt gästen, som bugade djupt och brådskande öfver koppen, hvar

gång värdinnan utan ett ord sköt skorpkorgen närmre.

De hade småpratat om väder och vind, årsskörden, tjänsteärenden och kylan i kyrkorna, då prosten efter någon tystnad med ändrad ton och smällande den ena handen mot den andras feta knogar, grep sig an med den viktiga fråga, som pastorn hela tiden i aningsfull oro afvaktat.

Själfva inledningen kom med en viss bindande och nedlåtande förtrolighet.

— Vet du, Bodell — så var det en sak, som vi inte ska glömma. Min gumma och jag, och flera än vi — ja, verkligt allvarligt och kyrkligt sinnade församlingsbor — ha märkt —

Bodell fick svårt att i tid svälja sista klunken för att vördsamt se upp och höra på.

— Vi ha med rätt stort bekymmer märkt, att du — har en benägenhet, må vara tämmeligen omedveten och låtom oss hoppas, öfvergående — att i din förkunnelse, såväl den textutläggande som den rent tillämpande —

Prosten, besvärad af halskatarr, måste harkla sig och spotta. Bodell satt orörlig, som en skrämd råtta, och med de knotiga händerna kalla i skötet.

— en benägenhet, säger jag, att förvanska och misstolka gudsordet och lägga det till ett hyende under lasten, som bomull kring hjärtats ondska — och att ringakta lagen och guds eviga rättfärdighet.

Anklagelsen hade uttalats med allt fulltonigare uppklarad stämma, så att de förskräckliga orden

genljödo i det stora, tysta huset. Bodell såg sig ofrivilligt om, i liksom spökrädd skygghet för gömda lyssnare. — Men gamla frun var som på hemlig öfverenskommelse försvunnen. Och intet annat vittne syntes till. — Djupt bedröfvad var Bodell, men mindre ångestfull än strax förut. Väntan på slaget hade pinat honom mer än själfva vissheten om hvad det gällde. Fast han såg prostens hvassa, förkylningsinflammerade blick kräfva ett svar och han kände med sig, att både tanke och röst skulle lyda honom nu, ville han ingenting genmäla förr än prosten behagade ingå på sakliga enskildheter. — Detta undvek emellertid just gamle Grafvare. Han önskade icke disputera med en underordnad. Litet saktare, lågmäldare fortfor han:

— Tro mig, Bodell, det är af omsorg för dig och ditt väl i alla afseenden, som jag nu efter grundligt öfvervägande förmått mig till denna smärtsamma tillrättavisning.

— Jag tackar farbror — svarade Bodell stilla.

Grafvare nickade, med en misstrogen liten grimas.

— Jaja, godt och väl! Du är en snäll natur och utan den blinda förhäfvelse, som eljest så sorgligt kännetecknar vår tids ungdom — ej minst inom den teologiska världen. Men, denna godsinthet, som i och för sig är en god guds gåfva, förleder dig till slapphet. Allt kan den onde nyttja för sina syften. Hos dig har han med

uråldrig fyndighet valt din godhällighet. Tag dig i akt för den, Bodell! —

Åter en hvass uppfordrande blick, lugnt mött af Bodells stora, blekgrå ögon, som mildt lyste upp hans tunna, osköna ansikte med dess sträfva, mörka skäggbotten och glanslöst bruna, testiga hår.

— Ja, kära Bodell — hvad säger du om detta?

— Jag tror, att farbror menar väl. Och jag vet, att äfven en människas bästa anlag kunna bli henne till en fara, en fiende inom henne själf.

— Se där! Du förstår det. Du har alldeles rätt. Men då vill du väl också bekämpa din veksinthet, som så lätt blir dig öfvermäktig, du vill väl hädanefter lägga den kraft och stränghet, som är tillbörlig och just här så oumbärlig, i ditt föredrag, i hela din verksamhet? Jag kan ju inte tänka mig annat, nej? —

— Hur menar farbror det?

— Ja, hur menar du det själf, Bodell? Vill du för framtiden rätta din tolkning af gudsordet och med all din makt af Guds nåd brännmärka och bestraffa det just i vår trakt så djupt fallna och obotfärdigt syndbegifna folket?

— Nej. Det är icke min gåfva. I det stycket kan jag icke följa farbrors råd — och föredöme.

Detta komministerns svar framfördes i halft vädjande, halft undfallande ton, men innebörden drabbade prostens uppfattning i dess hjärterot. Med kraften af sin sårade värdighet, sin trotsade auktoritet, krängde han sig halft upp ur hvilstolen, smällande händerna mot dess armstöd.

— Vet du då inte, stackars förvillade Bodell där, att du närmar dig de orätta lärarnas, de falska herdarnas fördömda skara, att du liknar en bönmöteskolportör, en vinkelpredikant, en frälsningssoldat!

— Hvem jag liknar, vet jag inte, men att jag så troget jag kan vill söka följa mästaren.

— Ack! Se där, ja! — afbröt prosten utom sig — så långt har det gått med dig. Äfven du har blifvit förförd af högfärdsdjäfvulen. Akta dig då — du står guds vredesstund nära!

Oförmärkt gled prostinnan genom ett inre rum, hvars dörr till salen stod halföppen.

— Grafvare! — varnade hennes dämpadt torra röst ur dunklet.

Komministern hoppade till, helt förskräckt. Den gamle sjönk pustande tillbaka i sin vrå, hostade och gned sina händer. Så återtog han litet saktare igen, som vädjade han till en olydig pojkes slumrande bättre jag:

— Du kan ännu inte rätt känna folket här. Jag gör det, må du tro — jag är gammal på platsen. Tro mig, det är ett styfsint, förhärdadt släkte, ofta elakt af obetänksamhet och dryckenskap, än oftare af inneboende, urgammalt fördärf. På dem är mildhet och vekligt öfverseende förspillda. Först måste lagen gissla med hela sin heliga stränghet, bryta upp den stenbundna obygden, skära djupa rötter itu, röja och bränna.

Bodell lyssnade undergifvet och tänkte med beklagande på sin tuktomästare, som icke under

tjugu års tjänstgöring hunnit med ens en ringa begynnelse af detta arbete. Han visste ju, på grund af den förtrolighet med folket, han redan här och där vunnit inom pastoratet, hur bittert hatad och obotligt misstrodd gamle prosten var. Mycket hade de att anföra mot honom, än mera gömde de på, och allt bar prägeln af djup fientlighet. Att den mer än välbärgade prästen, som aldrig delade med af sitt, aldrig bjöd en församlingsbo in till sig, som snålfödde sitt tjänstefolk och af fruktan för tjufvar hade en riktig »blodhund» löpande som gårdvar kring huset om nätterna — att denne mammonsträl från predikstolen hudflängde andras svaghet och hårdhet, dömde och förbannade, det hade hos befolkningen vållat allmän afsky för honom och allt hvad präster hette. Trakten var onekligen sedan gammalt illa känd, för våldsdåd och råhet i seder. Många stygga knep och fällor, bakhåll och öfverfall hade där hemortsrätt: skarpa liar hängde i träd öfver vägen, undergräfda broar, dynamitladdade grindlås och dylikt hörde till de vanligaste försåten. Att prosten Grafvare undsluppit sådana och liknande faror berodde uteslutande på hans försiktighet att aldrig i onödan lämna hemmet samt vedersakarnas rädsla att vid öppet våld bli ertappade. En gång likväl, i en vinterkvälls mörker, hade ett par karlar försökt ett öfverfall mot prosten, då han åkte hem från julkalas i grannskapets prästgård. Våldsverkarna hade gripit hvar sin af parhästarna och hejdat ekipaget, men

prostens kusk hade med piskan gifvit dem och hästarna ett par blixtsnabba hugg öfver hufvudet — och i sträck kört sitt vettskrämda herrskap hem. — — —

Pastor Bodell reste sig och sade, med en djup bugning:

— Käre farbror! Vinner jag inte folket med godo — så ger jag hellre vika. Men jag har det vissa hoppet —

— Ja, ja, ja! Nog nu! — Mig flyr du, men guds dom undgår du icke.

Bodell stod tyst en stund och då det syntes klart, att båda talat från sig, tackade han vördnadsfullt för teet och gaf sig skyndsamt i väg.

*

Oktoberskymningen hade tätnat till ett dimfylldt mörker, som likt en ogenomtränglig väf hängde mellan skogens furustammar.

Komministern körde själf sin karriol, ty han hade inte råd att ta ut sin dräng från pågående tröskningen. Märren var också både beskedlig och van vid vägen. Sigfrid Bodell fruktade inte heller något, utan hyllade med innerlig öfvertygelse valspråket: »Var tröst och oförfärad och förbida Herran.»

Från prostgården förde en nyanlagd biväg öfver en högländt skogsmyr ner till stora landsvägen. Den var gen, och därför valde pastorn kosan öfver myren. — Icke just hög, men vildt

snårig och risig, stod barrskogen utmed dikena, och när som nu i den disiga kvällen de omgifvande höjdernas ryggar förtogos, fördränktes för blicken, tyckte man sig fullkomligt öfvergifven i en oändlig enslighet, nästan liknande hafvets. Och i de mariga tallarnas barrmassor suckade och hven höstblåsten förtagande hörseln som bruset af ständigt anryckande bränningar. Den ödsliga nejden kunde då nästan skänka en drömbild af ett oröjdt, okristnadt land från fordomtid. Och man kunde ana allt ondt och farligt lurande i denna nattliga dimma.

Men den stillsamme Bodell var en oförskräckt man. Han trodde på sin gud som det eviga goda, allestädesnärvarande, hvilket vi ofta glömma, men som aldrig glömmer oss. Att bringa människorna till klart medvetande om detta i allt och öfver allt rådande goda, var hans enda åstundan. Han sörjde och nästan harmades öfver, att prosten Grafvare själf stod så främmande härför. Hur skulle då hans hjord kunna känna den gode herdens trofasta närhet.

På den ännu knaggliga bivägen och för sina djupa tankars skull körde Bodell mycket långsamt. När han väl hunnit till landsvägen, menade han, skulle det bära af i bättre fart hemåt.

Midt på myren, där han äfven vid klart väder skulle varit utom synhåll från prostgården, kände han hästen rycka åt sig de slappt gungande tömmarna, och vädra med fnysande, framsträckt mule

i dimröken. — Förvånad manade han den med en lätt smackning.

I detsamma hven skarpt en lagom slungsten ur skogsdungen mot den ensamme körsvennen och råkade kraftigt hans vänstra tinning. Utan hörbart ljud släppte pastorn tömmarna, slog krampaktigt med armarna mot himlen och tumlade död ner öfver karriolens höga hjul. — Hästen skyggade vildt och så rusade den herrelösa foran åstad öfver den öde skogsmyren. — —

När det hemska och oförklarliga dådet blef upptäckt och kändt, nickade gamle Grafvare dystert menande mot sin gamla förfärade prostinna och sade, liksom för sig själf: — Den arma Bodell! Jaja, där ser man!

Men åtskilliga församlingsbor begräto uppriktigt den döde, och mördaren, som aldrig uppspårats af den jordiska rättvisan, bekände många år senare, på sin dödsbädd, att det var han, som dräpt komministern — men det var prosten, han velat åt.

EN GÅFVA

På prästgården i en af Västergötlands nordligaste socknar välkomnades hvarje besök, om än ringa, som ett kärt bud utifrån världen, ett lindrande afbrott i den ofta tryckande skogödsligheten. Karg och fattig och människotom låg bygden, och dess ensliga bebyggare fingo i arf af den och af sina fäder en bister lifssyn, ett tungt och allvarligt lynne. En främmande röst, ett nytt ansikte blef genast en lättnad, som njöts med blid tacksamhet.

Men när Stubb-Marta kom, mottogs hon underligt kallt och förbehållsamt, fast hon var väntad. Och detta icke därför, att hon var fattighjon, som gick på socknen från gård till gård, betalande nådebrödet med sina trötta händers klena arbete. Nej, ett outplånligt bann hvilade öfver henne, och om det också tycktes allmänt kändt, talades icke högt därom, åtminstone icke i barns närvaro. — För prästgårdsbarnen blef det då särskildt en dunkel hemlighet, skrämmande genom det förtegna, dystra allvar, som med Stubb-Marta drog in i huset.

I köket, där hon arbetade och fick sina mål-

tider, blef folkets prat mindre stojande än eljest. Och när hon om aftnarna jämte tjänarna steg in till andaktsstunderna i salen, föll en oförklarlig stelhet öfver alla och husfaderns stämma gaf bibelord och böner en mer än någonsin betydelsefull klang, som kom barnen att lystra och undrande stirra på den främmande. — Längst nere vid dörren satt hon, med den långa, åldrigt magra gestalten inklämd i en sällsamt torftig svartgrå dräkt, hemskt passande till blekheten i det grofva, bruna ansiktet, hvilket alltid hölls sänkt, i ödmjukt orörlig uppmärksamhet. De halfslutna ögonen, djupt svarta, skymtade med en matt, liksom slocknande glans. Hon tycktes vissast af alla medveten om sin skuld. Nästan spöklikt stilla neg hon sitt godnatt och gled ut igen.

Mest förundran väckte Marta och hennet gåta hos äldste sonen i huset, en tankfull åttaåring. En kväll, när han var ensam med modern i hennes rum, bad han henne tala om, hvad det var fatt med Marta. Moderns hastiga och skygga afvisande isade honom, men ökade hans nyfikenhet.

— Det skall du inte fråga om, mitt barn!

— Hvarför inte? — ville han invända men förstod, att det skulle vara både lönlöst och olämpligt. Men dess ifrigare grubblade han öfver saken. Slutligen beslöt han vända sig till äldste trotjänaren, en gammal butter ladugårdsdräng, som aldrig talade i onödan, men alltid ärligt och klart. Gossen ville hellre löpa faran af gubbens vanliga tvära och obegripliga mummel inom hopbitna tänder

än af någon annans tillrättavisning eller undanflykt. Så tog han mod till sig en dag, när han fann den gamle ensam, stökande i ladugården.

— Säg, snälle Johan, hvad har Stubb-Marta gjort för ondt?

Johan teg en god stund, som hade han inte hört.

Plötsligt satte han sin skarpa grå gårdvardsblick i gossens och svarade, godmodigt lugnande:

— Hon har fått ett barn en gång, men det är längese'n dödt och begrafvet.

Gossen fattade inte rätt. Johans blick var så besynnerlig.

— Sörjer hon det så mycket! — undrade han.

Då svarade Johan ingenting vidare, och däraf visste gossen, att man verkligen inte borde tala mer om detta. Lika oförstående men ännu ömmare blef därefter hans deltagande för Stubb-Martas öde.

*

En söndag efter slutad gudstjänst hade pastorn med sig i eget sällskap en annan gammal kvinna, som kom på besök. Men det var en obetingadt välkommen, ytterst ansedd och ärad gäst.

Jungfru Jana kallades hon, och det namnet utsades med djup vördnad, särskildt på prästgården, ty hon hade i öfver tjugu år med utomordentlig trohet tjänat den förre pastorn, salig Jakob Lönnblad. In i det sista hade hon vårdat honom och till tack erhållit i arf ett betryggande

penningunderstöd för resten af sitt lif. Dessutom hade hon förvärfvat något af den andliga auktoritet, som hennes husbonde så länge innehaft där i trakten. Så kunde hon också alla hans predikningar utantill och höll på allt vis hans minne i helgd.

Prästgårdsbarnen blefvo som alltid mycket glada, när jungfru Jana anlände. De omringade henne med smekningar och förtjusta tillrop, alla de små ansiktena logo upp mot den lilla nätta gumman, hvars hvita och kroknästa hufvud inte räckte just högt öfver deras. Men hon bar det med orubblig värdighet, och fast hon var vänlig mot alla, kom ingen utom barnen henne riktigt nära. — Efter söndagsmiddagarna brukade emellertid äfven tjänarna få sitt kaffe inne i salen, och så kom det sig nu, att hedersgästen, jungfru Jana och fattighjonet Stubb-Marta, möttes vid pastorns kaffebord.

Marta besvarade den gamla prästhushållerskans hälsning med sin vanliga undergifna tystnad.

Likväl bröts ej den dagen den högtidliga, men fryntliga stämningen. Jana språkade oförtrutet öfver sin kopp och höll sig troget till sitt älsklingsämne: pastor Jakob och allt det ovärderliga hon hade honom att tacka för. Man låtsade inte ha hört det förr. Minnesgod och talför frammanade hon de flydda dagarna i prästgården, och skildrade så lifligt sin salig husbonde, att barnen nästan tyckte sig se honom vandra genom rummet i sin gröna nattrock, med kalott på hjässan, pipa i

mun och sin kära papegoja på skuldran. — Och jungfrun grufvade sig ännu öfver den papegojans klokhet och talang. Hon gaf sig till att härma den talkunniga fågeln, som plägat ropa:

— Jakob, Jakob! Är du där? Ha-ha, är du där!

Gumman blef därvid själf trolskt lik en papegoja. — Så beskref hon dess död, inträffad få dagar efter pastorns — hvilket ju gifvit den efterlefvande Jana dubbel sorg. Och hon tvärtystnade. Alla de andra tego med. Till dess en liten begärligt frågade:

— Har Jana några fjädrar kvar?

Jana smålog igen och alla de andra med henne. Det gällde papegojans vackra, lysande fjädrar, hvilka jungfrun gömt och delade ut åt goda vänner vid festliga tillfällen. — Prästgårdsbarnen hade fått flera stycken, men dessa voro längesedan förbrukade.

Jana nickade skälmskt och letade rätt på sin svarta sidenpåse, där hon förvarade psalmbok, glasögon och en hel del annat. Barnen flockades girigt kring henne, föräldrarna förmanade dem mildt, och folket skrattade. Endast Stubb-Marta satt orörlig borta i sin vrå och med halfslutna, liksom slocknande ögon. — Jungfru Jana sköt småherrskapet varsamt undan, lyfte en hel bunt grant, regnbågsskiftande fjädrar i luften och gick med vanlig beskäftighet rundt salen. Pastorn och frun fingo hvar sin fjäder, barnen sedan i tur och ordning, tjänarna likaså — och när Jana till sist stod framför Stubb-Marta, betraktade alla de två

gamla kvinnorna. Men ingen spejade mer ängsligt förväntansfullt än äldste gossen. Han glömde allt, äfven sin egen gåfva. — Marta tycktes hvarken se eller höra — blef blott litet blekare än vanligt — då Jana stack en af de präktigaste fjädrarna i hennes hand.

I salen blef det med ens tyst och stilla.

— Tack — sade Stubb-Marta tonlöst, men räckte handen, och gumman tryckte den och nickade.

— Nu har Jana snart inga fjädrar kvar — utbrast den lille, som först tiggt. Och åter blef det munterhet.

— Det är ock meningen, att de ska ges bort — svarade Jana belåtet.

När hon i skymningen tog afsked för att gå hem till sitt, sträckte äldste gossen mot henne inte endast handen, utan öppna famnen. Han ville tacka för både sin och Stubb-Martas fjäder.

PÅ NY KULA

Redan klockan half nio, en härlig höstmorgon, satt pastor Jean Anshelm på expeditionen. — Den skulle visserligen inte öppnas förrän tio, men pastorn trifdes bättre där än någon annanstädes och hade dessutom alltid fullt upp att göra — i och utom tjänsten.

Där kastade han af sig kaftanen och hvarje spår af högtidlighet med den och drog i stället på sig en lätt svart kontorsjacka, som klädde honom bra, men med ens förvandlade honom till en kry och vaken affärsman.

Hans naturliga fallenhet för all slags bokföring och sifferarbete hade under en lång adjunktstid fått förträfflig utbildning. Ingenting kunde vara orättvisare än att beskylla denne unge präst för lättja. Liksom alla expeditionsförande statskyrkopräster aflämnade han en del af det oumbärliga underlaget till Sverges befolkningsstatistik, men i motsats till de flesta af sina kolleger utan att knota och klaga. Jean Anshelm älskade allt arbete, som bottnade i det timliga, som rörde jordiskt påtaglig verklighet. — I alla fall var det

ändå affärsbekymmer, som gråsprängt hans stubbade, rättuppstående hårfäll och skärpt det fyrkantiga ansiktets lifliga minspel. Ty sina egna angelägenheter hade han aldrig lyckats klara så utmärkt som andras. Han fick aldrig tid för egen räkning, tyckte han.

Bland studiekamraterna hade han skaffat sig ett antal »fostersöner», några till och med betydligt äldre än han själf, hvilkas ekonomi och arbete han med otröttlig möda öfvervakat. De voro så godt som alla i säkrare ställning än han ännu hunnit fram till och gjorde sin fosterfar all heder. — Andra unga teologer af omtänksam läggning kunde lämna universitetet med små nätta besparingar på grund af de öfverflödande donationerna för stipendier åt den fromma fakulteten. Men Jean hade inte ens kunnat betala sina maträkningar. I stället hade han förlofvat sig med sin matfrus dotter, fröken Eriksson — »mamsell», som han envist kallade henne. En lycklig slump hade nu fört dem båda till samma stad, där han var kyrkoherdens adjunkt och hon musiklärarinna. Deras ömmaste känslor voro längesedan svalnade, men de höllo lika trofast tillsamman. Han lånade småsummor af henne, när han var i knipa och hon eggade honom att hålla sig i godt skick och ihärdigt söka en lönande plats. Hittills hade han misslyckats. Man tyckte att pastor Anshelm utmärkte sig genom alltför världslig företagsamhet och tog sitt ämbetes viktigaste utöfning väl lättvindigt. Han var känd för att skrifva sina pre-

dikningar på söndagsmorgnarna mellan frukost och sammanringning — när han alls skref dem.

Nu rätade han sig käckt i skrifstolen och vägde i handen ett med första posten ankommet bref. Med andra handen strök han upp sina hvassa mustascher och de grå ögonen flammade till som blänkfyrar — till dess blicken åter kallnade och fast spejade ut i framtiden. Det var nämligen sin egen framtid pastorn vägde i handen och såg hägra för sig denna morgon. — Han skönjde i den stunden icke prästgårdsträdgården utanför, där åldriga kastanjer stodo vissnande med löfmassor i guldrödt och silfverpopplar i bleknande svart och silfvergrått. Bortom trädens mur, som vaggade och skiftade färg för morgonbrisen, svängde en väderkvarn sina stora, segelklädda vingar i stigande fart. Och öfver hela den daggångande fredligheten därute lyste himlen höstklar och kyligt blå.

Andra, rörligare, storslagnare syner lockade honom nu. Men det muntert granna vädret stod i hemligt förbund med en oväntad glad nyhet, som satte pastorns blod i ungdomlig svallning. Han började gnola midt i sina funderingar, till den grad läskade och lifvade de hans sinne. Med en smäll slog han brefvet i bordet och sköt stolen ett stycke ut på golfvet, så att det gnisslade gällt. Han ville ha svängrum.

»Tja,» utbrast han för sig själf, »hvarför inte — hvarför, hvarför inte?»

Fötterna hamrade i samma glada takt som

gnolandet nyss förut. Hade hans kyrkoherde, den gamle hedersmannen Mårten Hoberg, just då sett och hört sin adjunkt, skulle han otvifvelaktigt som ofta förr betygat: »Pastor Anshelm! Pastorn passar inte till präst!»

Lika visst skulle Jean alltför villigt instämma med sitt gamla svar: »Nej, detsamma säger alltid 'mamsell'. Och det är för resten min gamla mammas skull, att jag blef präst. Men jag dömer henne inte för det.»

Han dömde öfverhufvudtaget ingen. Pastor Anshelms hela moral låg i det enkla och tänjbara budet: älsken Gud och bröderna! Han hyste intet agg mot någon i världsalltet, hvarken den högste eller den minste. — Tvärtom, han hade förvärfvat sig en oerhördt vidlyftig bekantskaps krets inom alla samhällsklasser — mest onekligen vänner af den orätta mammon. För dem åtog han sig alla möjliga uppdrag, förmedlade köp af egendomar och slaktkreatur, gaf råd och upplysningar, varningar och rekommendationer och skulle, om ämbetet tillåtit, drifvit omfattande agenturverksamhet såsom nöje och binäring. Om ämbetet tillåtit — där låg hans stötesten!

Att han var en färm och driftig karl, medgaf äfven kyrkoherde Hoberg, som eljest hade så mycket att anmärka på sin adjunkt, att han slutligen tröttnat på sitt eget gräl och numera i fullständig hopplöshet nöjde sig med overksamt ogillande. Han fann Anshelm så grundligt oprästerlig, att han ej kunnat förmå sig lägga bort titlarna

med honom, såsom annars med sina biträden, när de oförvitligt tjänat honom något år. Men denne oförbätterlige pastor visade sin förman all skyldig vördnad, ibland rent af ett slags barnsligt förtroendefull öppenhjärtighet, som halft förvirrade, halft roade kyrkoherden. Kyrkoherden kunde inte bli allvarsamt ond på Anshelm — det föreföll honom omöjligt att alls ta adjunkten på allvar.

— Han är för stollig — brukade Hoberg säga, — han passar inte till präst.

Och nu smålog Jean vid den splitternya utsikten att verkligen befria sin kyrkoherde och sitt stift från sin obekväma personlighet. En gammal studentkamrat och nationsbroder — just en af Jeans »fostersöner» — som fullkomligt kände Jean och hans ställning till Gud och världen, hade skrifvit och gjort honom ett förslag, som röjde tacksamhetens välvilliga och klarsynta omtanke. Denne vän var direktör för ett försäkringsbolag och hade nu en ledig plats att besätta. Den erbjöd han åt Jean. »Fosterfadern» skulle öfverge sitt prästerliga kall och bli försäkringsagent i stället med utsikt att omsider avancera till inspektör i bolaget. Så kunde han snart vara kvitt sina studieskulder och gifta sig med »mamsell» och gå till mötes en god framtid i en syssla, för hvilken han var klippt och skuren. — Brefvet slöt med begäran om skyndsamt svar, helst omgående.

— Ja bevars, hvarför inte — mumlade pastorn. Den där direktörspojken hade blott alltför rätt. Jean var skapad att sköta andras affärer — kunde

han därmed klara sina egna, skulle han ha funnit sitt lifs lösen.

Den solfagra morgonen skimrade som guld och doftade som frisk, nymognad frukt, tyckte han, när han slog upp rutan och andades, hänfördt djupt som en skolpojke suger åt sig en fläkt från lekplanen, när en lång lektion lider mot slutet. — Medan draget vanvördigt bläddrade i skrifbordets blanketter och uppslagna böcker, satte sig pastorn åter till rätta och grep pennan. Just denna dag hade han ämnat söka en ledig komministratur, mera af plikt mot »mamsell» och sig själf än i hopp om framgång. Alla de nödiga betygen och handlingarna lågo sammanpackade i ett konvolut, som bar konsistorienotariens adress. Jean tömde det och skref med sin raska expeditionsstil en helt annan ansökan — en anhållan om afsked från prästämbetet.

Som skäl anförde han sin beklagligen oöfvervinneliga olämplighet för dess betydelsefullaste åligganden samt sina alltmer ohjälpligt hoptrasslade privata affärer. Uppriktigt och klart formulerade han den afgörande skrifvelsen, förseglade den och påsatte tjänstefrimärke. — Sedan reste han sig och gick att stilla sin glupande frukostaptit.

*

Efter expeditionstidens slut, klockan tolf middag, steg fröken Eriksson sin vana trogen och enligt öfverenskommelse utan att knacka in till

pastorn. Hon brukade följa honom ut på en liten promenad, som i regel hade ett sjukbesök eller annan förrättning till mål. Hon hade lärt honom att då ha tagit kaftanen på och stå färdig på slaget, så att de omedelbart kunde få ge sig af och ha tid att prata.

I dag satt han kvar helt lugnt och fingrade på ett par bref, ett brutet och ett nyförsegladt.

— Ska vi inte gå då? — sade fästmön från tröskeln.

— Det ska vi väl — svarade han, nästan som om han varit tankspridd och det hände honom sällan, hur brådt han än hade. Fröken Eriksson teg, men visade en mästrande min af misslynt förvåning.

Liten och prydlig stod hon framför den bredaxlade fästmannen. Han tycktes kunna lyfta henne på rak arm som en barnunge och hysta henne ut genom fönstret, om han velat. Men han såg brydd och litet orolig ut inför hennes hvassa blick. — Hon hade ägnat honom all den dyrkan, som en ung sedesam flicka kan nära för en ung ståtlig präst — äfven om han råkar vara litet ostadig. Hans vackra röst och det kall han valt bländade henne, och när han friade, tog hon mot honom med öppen famn. — Den långa väntetiden med alla dess bittra missräkningar hade hamrat bort det där rökelseljufva svärmeriet, liksom de eviga etydernas pianoklink hennes musikaliska känsla. Hennes ungdomliga behag var nu förtorkadt till en viss regelbunden stramhet i väsen och utseende.

Nu drömde hon inte om annat än att en gång få ett bärgadt hem och en prostinnas värdighet. Nog såg det mörkt ut, men hon ämnade ej ge tappt. Allvarligt folk beundrade hennes trofasthet, men tviflade på belöningen. Hos kyrkoherdens stod hon högt i gunst. Gamle Hoberg brukade beklagande säga om fästfolket: — Den lilla hyggliga flickan, hur har hon kunnat fästa sig vid en sådan stolle! —

— Nå, men Jean — utbrast hon slutligen, — sitt inte och se ut, som du vore full! Ska du inte gå ut?

— Jo, lilla mamsell — jag vet bara inte — —

Hon gick närmare och ville ta brefven ur hans hand. Han drog den undan.

— Hvad är det där? — frågade hon.

— Det — inföll han i fastare ton — det är ett bref, som jag fick i dag — och ett som jag har skrifvit.

— Nå!

— Jag vet inte, om jag skall skicka af det sista. —

— Trams! — snäste hon med sin sydskånska tvärsäkerhet.

Han skrattade till, godmodigt, men en smula konstigt, tyckte hon. Hon stampade, som när man raskar på skolbarn. Han fortsatte, underligt dröjande:

— Jag vet nog — men jag vill höra, först — hvad du säger om det.

— Om hvad för slag?

— Tja — låt gå! Tag det förnuftigt! Jag har skrifvit och begärt afsked — från ämbetet. — Fröken Eriksson ryggade igen mot dörren.

— Jag har fått anbud på en präktig — —

— Jean! — skrek hon — är du verkligen full?

— På en präktig framtidsplats i ett försäkringsbolag — fullföljde Jean med höjd stämma.

Han tog upp vännens skrifvelse och räckte henne den. Till hans häpnad ryckte hon den till sig och ref den i småbitar, hvilka hon slängde i spottbacken.

— Men Beata!

Han hade plötsligt tappat modet att säga »mamsell».

— Jaa — men du då, Jean!

Hennes smala, bruna ögon gnistrade af ovilja och afsky. Att han kunde sitta där i sin opassande kontorsjacka och helt kallblodigt, ja, med synbar förnöjelse berätta henne så upprörande saker! Att han inte skämdes! Att han inte insåg! — — —

Pastor Anshelm insåg verkligen, hvad det nu gällde, men han skämdes inte.

— Stäng fönstret! — befallde fröken Eriksson.

Jean lydde. Sedan tog hon i riktigt på skarpen.

— Hur är det möjligt, att du, en präst, en mogen man, kan bära dig så lättsinnigt åt!

— Tvärtom, liten vän — det är nog det klokaste, jag kan ta mig till.

— Men hvilken skam! Hvilken ringaktning för ditt heliga kall!

Jean ryckte på axlarna och kunde inte kväfva ett löje.

— Kära Beata, mitt kall? — Du och hela världen har ju i alla år förebrått mig att jag alls inte passar till präst.

Hans svar var så obestridligt, att fröken greps af en öfvervåldigande förbittring. — Hon hade älskat och förlofvat sig med en präst — hon kunde inte gifta sig med en försäkringsagent. Vreden tvang fram tårarna.

— Och inte ett ord har du sagt till mig — halft skrek, halft snyftade hon.

— Jag frågar dig ju nu, hvad du tycker.

— Ja, nu! Och jag — förbjuder dig — jag — —

Han hostade till. — En plötslig visshet att han trots allt hennes motstånd obevekligt skulle utföra dådet, betog henne med ens talförmågan för en lång stund. Under förfärlig tystnad stirrade hon på det förhatliga brefvet, som han envist behöll i sin hand, och han såg på sin klocka med en behärskad uppsyn, som fullständigt dödade allt hopp och all kärlek i hennes hjärta. Hon förstod icke, att den slutna, lugna minen i hans sänkta ansikte gömde en sista, sorgsen afvaktan. Denna middag måste brefvet afskickas — och innan dess skulle han veta, om det var honom

själf eller prästrocken, »mamsell» hållit kär. Någon otålighet ville han inte visa. Orörlig väntade han så med uret i handen, till dess hon fick fram sitt domsutslag.

— Nåja, Jean — det säger jag dig, att tar du afsked af ditt ämbete — så tar du afsked af mig med.

Hon hade blifvit askgrå om kinderna, mun och ögon skälfde, stramt smala. Jean betraktade henne hastigt, men klart, medan hans hvassa mustascher darrade lätt vid svaret.

— Vi ha hållit ihop länge, Beata.

Hon höll andan, men sänkte sin blick för hans.

— Men — som du vill — slöt han och strök med någon möda den nötta guldringen af fingret.

En stund senare vandrade pastorn ensam till posten med sitt bref.

*

Vid kyrkoherdens middagsbord väckte adjunktens egendomligt förvandlade utseende en lätt undran. Man kunde inte rätt afgöra, om han var ledsen eller glad. Men något särskildt var det fatt med honom.

— Hvad pastorn ser — upprymd ut i dag — anmärkte kyrkoherden försöksvis.

— Jaså, ja, det sade också mamsell — sva-

rade Jean ögonblickligen. — Hon tyckte jag såg full ut.

Man förstod ju, att pastorn skämtade, men fann hans leende besynnerligt frånvarande. Han tycktes tänka på något helt annat än det han talade om. Hans öfverdrifter i samtalsspråket hade man vant sig att besvara med menande tystnad. Nu blef denna mer tryckande än vanligt. Pastorn kände den och sig själf ovanligt besynnerlig. Dagen hade bragt honom så mycket — han satt litet handfallen inför allt det nya, som likt ett befriadt haf brusade mot honom. Han höll ju just på att lossa de hindrande förtöjningarna och gå till segels — men trots sitt friska samvete och sin kallblodighet måste han med inre våld betvinga sina känslors svallning och hålla tanken klar, nu när sista dusten väntade.

När kyrkoherden efter middagen tog sin kaffekopp med sig för att vid den få röka i fred på sitt rum, bad adjunkten höfligt att få följa med.

— Pastorn ville —? — frågade kyrkoherden, när de hunnit in i arbetsrummet.

— Ja, jag ville tala med kyrkoherden — helt kort.

— Hm. Var så god och sitt då!

Kyrkoherden slog sig ned i gungstolen och tände en cigarr. Pastorn valde en stol vid kakelugnen, som om han själfmant velat krypa i skamvrån.

— Af flera skäl — började pastorn — har jag nu måst antaga ett anbud att slå in på en helt ny lefnadsbana. —

Kyrkoherden blossade oberörd på cigarren. Han kunde inte tänka sig att detta betydde utträdande ur kyrkans tjänst.

— Så, så, kära pastor Anshelm. Jaja — det är kanske välbetänkt. Jag förmodar det är en lärarebefattning — kristendom och modersmål — eller —?

— Nej, det är en plats i ett försäkringsbolag — som agent, se, med säker utsikt att avancera till — —

— Nej, hör nu!

Gamle Hoberg glömde både att röka och dricka kaffe. Med ett stampande ryck tvärstannade han gungstolen.

— Nej, det är väl ändå inte möjligt — ropade han.

— Redan gjordt, herr kyrkoherde — svarade Jean höfligt.

— Å, men pastorn! Det hade jag aldrig kunnat vänta — inte ens af er.

Jean bugade lätt. Det blef tyst en stund, medan Hoberg åter satte stolen i gång, barskt grubblande. Jean snodde sina högst oprästerliga mustascher. När kyrkoherden ändtligen fick ord igen, slungade han öfver sin adjunkt alldeles samma förebråelser, som fröken Eriksson snyftat fram strax förut. Han visste, liksom hon, att mödan var alldeles fåfäng och förspilld mot denne öppenhjärtligt obotfärdige affälling. Men upprördhet och pliktkänsla tvang honom att tala ut.

— Hvilken nesa! Hvilket lättsinne! — Inser då pastorn inte själf, att det är orätt?

— Mot hvem? — undrade Jean stillsamt.

Hobergs ögonbryn drogos hop till borstiga valkar.

— När jag ju inte det ringaste passar till präst — tillfogade adjunkten anspråkslöst.

Kyrkoherden saknade svar i sak, men grep sig an med det personliga.

— Och hvad skall pastorns stackars snälla, allvarligt sinnade fästmö — —

Pastorn afbröt med en ny, ursäktande bugning.

— Fröken Eriksson är af alldeles samma åsikt som kyrkoherden.

Det lätt spefulla i tonen undgick gamle Hoberg.

— Ja, ser pastorn det — utbrast han öfvertygande. Då slog det honom, att pastorn omnämnt sin fästmö på ett alldeles nytt sätt och med en ny, vänlig, men kall uppsyn. Han hade upphört att säga »mamsell». — En blick på adjunktens vänstra hand, som hvilade tryggt mot knät, gaf Hoberg den oerhörda vissheten.

— Nej, hvad ser jag! Hvad är det jag ser! Nej, också detta!

Pastorn såg lugnt ner på sin hand, sedan upp på sin förman.

— Ja, herr kyrkoherde. Fröken Eriksson ville det. —

Gamle Hoberg plirade illmarigt.

— Hm, det vill säga — ni ville det?

För detta fästmannen nickade kort och reste sig.

— Så kan man också uttrycka det — medgaf han.

— Hur gammal präst är pastorn nu — frågade kyrkoherden eftertänksamt.

— Tio års, herr kyrkoherde.

— Hur länge ha ni varit förlofvade?

— Åtta år, herr kyrkoherde.

Den gamle skakade länge sitt bistra grå hufvud. Adjunkten stod kapprak i vrån som en korpral för sin kapten.

— Ja — slöt kyrkoherden myndigt och med en biton af förakt — pastorn kan jag inte gratulera.

Jean Anshelm bugade igen utan att svara, sträckte därefter upp sin kraftiga figur och gick lugnt ut. Kyrkoherden, som på nytt tändt cigarren, sneglade genom en röksky efter pastorn och häpnade. Det föreföll som hade adjunkten med ett slag blifvit minst ett halft hufvud högre än förut. Det var nätt och jämnt, att dörren räckte till.

EN LITEN SPÖKHISTORIA

Medan kyrkoherden spelade, knyckte hans hvita hufvud lifligt af och an, fram och tillbaka, helt ungdomligt, skimrande i den dubbla belysningen från de stilla ljusen på flygeln. — Det var ett fritt urval af minnen från Mozarts operor, han bjöd på, ty kyrkoherdens musikaliska sympatier dröjde troget kvar hos mästarna före Wagner.

De två åhörarna, hans gamle vän, f. d. kaptenen och dennes son, docenten i filosofi, njöto det sällsynta nöjet med nästan andaktsfull tacksamhet. Endast när han vid enstaka tillfällen, såsom denna sommarafton, hade förtrogna och bekanta gäster, kunde kyrkoherden förmås att röra pianot, åtminstone för andras räkning.

När han inte hade främmande, utan satt alldeles ensam i sin tomma, mörka prästgård, kunde han, liksom i glömska af allt närvarande, ge sig till att halft drömmande återupplifva sin ungdoms rika repertoar. De förbigående småstadsborna stirrade då in i det gamla husets öde fönster. De gammaldags vackra och klara melodierna tonade så overkligt från detta hus, som stod liksom öfvergifvet och obebodt innanför sin dunkla rad af

lutande oxelträd. Och de lyssnande blefvo roade eller rörda — — det var dem så svårfattligt, att det var deras kyrkoherde, som satt därinne i kvällsmörkret och gjorde musik för sig själf.

Ja, han spelade ur minnet, han ägde ett underbart godt minne, osvikligt säkert öra och fin, sträng teknik — fast fingrarna börjat styfna en smula nu på gamla dar. Men det säregnaste och obeskrifliga i hans spel var den varma, om också icke djupa, känsla, som genomströmmade och besjälade hvarje anslag, hvarje tongång. Man visste eljest inte nämnvärdt af någon slags känsla hos kyrkoherden.

Han tycktes hvila sig, sänkte de knotiga händerna mot knäna och böjde sig fram, tungt, så att snurrstolens gängor gnällde.

I våningens halfdunkel och tystnad lekte för gästernas sinnen de skäraste drömbilder ur Trollflöjtens tonvärld.

Kaptenen harskade sig hemvandt och letade rätt på sitt toddyglas för att dricka med sig själf, men docenten, som var specialist i psykologi och gärna ville låta dolda själsdjup skymta fram för sin spejande blick, bad med favoritens smeksamma enträgenhet:

— Å, mera, farbror!

Han hade aldrig tyckt sig skönja den gamles verkliga gestalt så klar och begriplig, så fängslande, som nu mot denna mildt dämpade bakgrund, i denna tonfyllda, hägnande ro.

Kyrkoherden satt orörlig, som väntade han ingifvelser ur tystnaden.

— Kan vi inte få något af farbrors eget — åjo, något litet — hvad?

Kaptenen visste, hur ömtålig just denna sonens begäran var, men hann inte hejda den, emedan han just höll på att torka sina stålgrå, borstiga mustascher. Docenten låtsade icke märka faderns återhållande åtbörd, utan betraktade ihärdigt förväntansfullt värdens bortvända, i ljusglansen glorieskimrande gubbhufvud.

Kyrkoherden satt stilla framåtböjd, utan att svara. Men efter en stund rätade han något litet sin rygg och lade tveksamt händerna på tangenterna.

Och han började spela — — nej, han diktade. Han hade mer än minne och gehör, mer än skolad teknik, som för resten var gammalmodig. Han hade melodiuppfinningens gåfva.

Först lekte det, naivt och troskyldigt, vårligt gladt — hans fria spel. Men ett klarnande, kyligt allvar, nästan af psalmens eller den rituella musikens anda, följde i skämtets spår och stegrades till en bränning af mörk, tung, trött längtan. Så brast det hela i en dissonans — men slöts af ett förnyadt, ännu lekande, men vemodigt vaggviseblidt löje i toner. —

Docenten såg, varmt betagen, så att hans bruna, djupt liggande ögon blänkte i det fladdrande skenet, bort till sin far.

Kaptenen nickade tyst instämmande, med en sidoblick, som bad sonen nu vara nöjd.

— Å, tack, tack, kära farbror — sade docenten. Allt mer förundrad hade han blifvit. Då han här icke trodde sig behöfva några knepiga omvägar, gick han rakt på sak.

— Tillåt mig endast säga, att jag fann detta i sitt slag genialiskt!

Kyrkoherden svängde sig behändigt rundt på den knarrande stolen och tog leende sitt glas.

— Skål, go' vänner — sade han, godmodigt afvisande, men med en liten gnista af förstulen stolthet i ögonvrån.

Den undgick ej docenten.

— Jag anser det åtminstone genomkonstnärligt — vidhöll han.

Kaptenen brummade, medan han klingade med sin gamle vän:

— Tror jag, det! Tror jag, det!

— Ja — framhärdade sonen på en gång dristigt och vördnadsfullt — hvarför blef inte farbror musiker?

— Pojke! — tillrättavisade kaptenen bestört och rynkade pannan.

— Fantasier, mina vänner — afbröt värden och strök, med en besvärad åtbörd och en outgrundlig min, de långa, rika lockarna bort från tinningarna. Han ville tydligen helst undan det ämnet.

— Ett godt instrument är det — sade han och vände sig halft om till flygeln igen. — Jag

fick det för godt pris af fabrikanten själf, när han blef min svärfar.

Kaptenen och hans son betraktade vid dessa ord ett damporträtt i oval ram, som hängde ofvan flygeln. Det var bilden af kyrkoherdens tidigt aflidna hustru, dotter till en af landets främsta pianofabrikanter.

— Men — fortfor den gamle nästan hemlighetsfullt — när jag vistades i G., där jag gjorde mina första tjänsteår som magister, lånade han mig ett annat, som var mycket bättre. Vi voro goda vänner redan då. Utan skryt sagdt var jag nog stadens eftersöktaste ackompanjatör. De yppersta sångerskor och konsertartister den tiden vände sig alltid till mig, när de skulle uppträda i G. Men aldrig spelade jag ett utmärktare instrument än det, som jag hade till låns hemma i min ungkarlsdublett. Vid det kunde jag frossa!

— Kunde du inte fått det då för godt pris? — undrade kaptenen.

— Jo, du! Det var just meningen. Jag gladde mig mycket åt det. Men det skulle inte gå på det viset. Någonting hände mig — mig eller pianot, hur man vill.

— Någonting galet? — frågade docenten.

— Mycket besynnerligt — svarade den gamle och skakade på hufvudet — någonting oväntadt och oförklarligt — kan man säga.

De båda gästernas spändt lyssnande miner röjde deras begärliga uppmärksamhet.

— Nåja, för er kan jag gärna berätta det. Jag vet ju, att ni tror mig.

— Javisst! — svarade båda ifrigt.

Kyrkoherden smålog.

— Nästan en liten spökhistoria — sade han inledande.

— Riktigt något för dig — skrattade då kaptenen och slog sonen på skuldran.

Docenten blossade tyst på sin cigarr. Den gamle på snurrstolen gned sina händer och började.

— Jag bebodde, som sagdt, helt allena en dublett, det vill säga, ett litet bås till sofrum och ett stort arbetsrum, möbleradt helt enkelt med bokhylla, skrifbord och — det förträffliga instrumentet. Jag höll nog mest till där ute både dag och natt. Jag var ingen slarf, men för mitt kära piano glömde jag verkligen alltför ofta såväl temaböckerna som sängen. En afton — — jag hade mot vanan varit länge ute, bortbjuden på supé, kom jag hem så sent, att jag gick direkt in i min lilla sofkammare. I nattrock lade jag mig på sängen och genomgick några stilböcker. Men det surrade i mitt hufvud af musik och prat från festen. Jag hade förstås måst spela själf alldeles för mycket — och fått alldeles för mycket beröm också. Det där låg jag och tänkte på, fast jag egentligen inte begärde bättre än att få sofva. Jag var för trött för både arbete och sömn. Emellertid, om en stund kastade jag häftena på nattduksbordet och skulle just till att blåsa ut ljuset. Då — —

— Nu kommer det — mumlade kaptenen.

Sonen gaf honom ett tystande ögonkast.

— Då, mina vänner, hör jag från arbetsrummet ett förunderligt ljud. Det lät som ett groft, fumligt grepp i pianosträngarna, ett långvarigt, meningslöst dunkande i resonnansbotten. Jag lät ljuset brinna och blef liggande, stödd på armbågen. Råttor, tänkte jag först. — Men det skulle ha varit en hel härskara af råttor, om det alls varit sådana — ty efter denna lilla början blef det ett förfärligt larm, ett ursinnigt brak, som om man samtidigt hamrat löst på klaviaturen, stampat på pedalen, vridit skrufvarna, huggit med knif öfver strängbädden. — Jag sprang upp och ut i rummet. Det låg mörkt och tomt som vanligt. Ingenting var rubbadt. Och pianot —

Kaptenen stönade till, liksom plågad af nyfikenhet.

— Pianot stod slutet, som jag lämnat det. Men den vidunderliga musiken, eller rättare, oväsendet, fortfor att åska. Jag slog upp locket och fäste det på stöden. — Dundret stegrades!

— Det må jag säga — utbrast kaptenen.

— Pappa! — tillrättavisade docenten.

— Ja — sade kyrkoherden lugnt — retad och förbluffad hämtade jag ljuset och lyste på instrumentet, innan och utan. Men ingenting märkligt var att se. Ingen af dess delar rörde sig. Jag tyckte mig endast känna med handen, att själfva dess väggar darrade som under ett oerhört tryck. — Och hela tiden härjade den osyn-

lige fridstöraren, hvem han nu var, allt vildare. Jag fruktade nästan, att hela pianot skulle sprängas i stycken. Det var som hade jättevålnaders händer rasat fram öfver det. — Länge, mycket länge stod jag så med mitt ljus i handen och lyssnade. Till slut skalf den af iskyla, och mitt hufvud riktigt värkte af det disharmoniska skrällandet. Hemsk till mods lade jag igen locket och låste det. Också sofrummets dörr reglade jag om mig. Ljuset kunde jag inte förmå mig att släcka. Det fick brinna ner. En lång stund sedan jag ånyo lagt mig hörde jag det dofva oväsendet mullra ute i arbetsrummet. — Men när jag vaknade om morgonen, var allt tyst, som det skulle vara.

Berättaren tystnade och smuttade på sitt glas. Också kaptenen sög ett läskande drag. Men hans son tog icke ögonen från värdens hvita hufvud. Han tycktes läsa något däri, rakt igenom håret, och pannan.

— Nåväl, mina vänner — återtog kyrkoherden — senare på dagen, under middagsrasten, vandrade jag åstad till min gode vän fabrikanten och beskref för honom noggrant och klart nattens händelse. Jag sade, som sant var, att jag kommit nykter hem och kunde beediga min skildring. Och jag bad honom såsom fackman och instrumentets mästare ge mig sin förklaring.

— Nå? — undslapp det på en gång far och son.

— Nå, han hade ingen att ge. Hvarken

under tillverkningen, torkningen eller magasineringen hade något dylikt eller tillnärmelsevis liknande inträffat med något instrument vid hans eller annans af honom känd fabrik. Inga sättningar i virket. Inga sträckningar i strängarna kunde åstadkomma något sådant, såvidt han visste och trodde. Och, som sagdt, han innehade ett helt lifs grundlig erfarenhet på området, teoretisk och praktisk. Han kunde icke lösa gåtan — — och jag ville inte behålla det instrumentet. —

Kyrkoherden log vemodigt.

— Sedan hade jag alls intet sådant, förrän vi gifte oss och fingo den här flygeln för godt pris — — i bröllopsgåfva af svärfar. Det är nog godt, men inte på långt när så utmärkt, som det förra — men har heller aldrig burit sig åt på det viset.

Hans vänstra hand gled smeksamt hän öfver tangenterna, och de två ensamma ljuslågorna skälfde lätt därvid.

En lång stund sutto de båda gästerna grubblande och utan ord, medan tobaksmolnen tätnade i halfmörkret.

Så sporde docenten lågmäldt och tveksamt, som ville han med själfva tonfallet urskulda sin närgångenhet:

— Var det för den där nattens skull, som farbror inte blef musiker?

Kaptenen hade inte klart uppfattat sonens fråga, utan strök tankfullt sina grå mustascher. Lika svarslös satt kyrkoherden, som hade den

undgått äfven honom. Plötsligt reste han sig från den sorgset gnällande snurrstolen och slöt omsorgsfullt flygelns lock.

— Det vill jag låta vara osagdt — svarade han lugnt, med ansiktet bortvändt från den spörjande.

RESEPRÄSTEN

I vårkvällens klara stillhet drömde prästgården tyst och öde innanför sin stora trädgård, där pilhäckarna och fruktträdsalléerna knoppades festligt ymnigt.

Vid den öppna grinden stod vice pastorn Adam Johannesson i ämbetsdräkt och spejade skarpt uppåt den gamla kyrkan på höjden. Kråkor och kajor svärmade kring tornets gluggar, utan att störas af församlingsborna nedanför, som strömmade ut efter nyss slutad aftonsång. Det var mest kvinnor och ungdom, lågmält samtalande, högtidligt allvarsamma, som kustfolk är i helgdagskläder.

Pastorn hade stannat vid vägen för att invänta den närmaste grannbonden, som arrenderade prästgården.

De förbiskridande hälsade honom med den rätt knappa höflighet, som var egen för den karja, fordom illa kända traktens befolkning. — Men på denna själasörjare sneglade de med en alldeles särskild, afmätt skygghet. Han tycktes inte märka det, men svarade ungefär på samma sätt, med en barsk och enkel nick.

Man kunde se, att han var af bondesläkt: groft, blott ovanligt resligt byggd, med ett kantigt hufvud på stadig hals, hårda, tunga drag, borstiga ögonbryn, sträf skäggbotten, hvasst hopknipna läppar. Det yfviga, bruna håret skiftade redan i grått, ty han hade kommit ett godt stycke öfver de fyrtio. — Men trots ifrigt sökande af alla lediga tjänster hade han ännu icke lyckats erhålla ens den minsta lilla fasta syssla som komminister eller kapellpredikant. Hvarken hans otadliga vandel eller hans trohjärtat orubbliga renlärighet hade kunnat hjälpa honom till detta hans anspråkslösa lefnadsmål. Hans fel och brister voro ändå för många och stora och vida bekanta — och outrotliga som hvarje äkta blodsarf.

Så hade Adam Johannesson fått den bittra lotten att flacka och fara hit och dit, utan varaktig stad, utan eget hem, utan en torfva att odla och hvila ut på, att älska och växa fast vid. Därför kände man honom vidt och bredt — och öfverallt under öknamnet reseprästen.

Men med outtröttligt nit skötte han de tillfälliga befattningar, som i ständig växling ålades honom, såsom adjunkt hos gamla och sjukliga kyrkoherdar eller vice pastor i ännu obesatta, lediga pastorat.

I den sistnämnda egenskapen tjänstgjorde han nu sedan vintern där ute på kusten. —

— Nå, där ha vi Åberg — utbrast han plötsligt och gick den väntade till mötes.

Denne, en mager gubbe, bar öfver ett bark-

brunt, skägglöst ansikte ett underligt leende, på en gång slugt och fromt, och tycktes liksom för mer än andra bönder, ej endast eller förnämligast för sin förmögenhets skull, ty han såg alls icke ut som »patron», utan som om prästgårdsarrendet gifvit honom en slags afglans af andlig värdighet.

Tyst följde honom hans enda dotter, en nittonårig, egendomligt torftigt klädd flicka. — — Det säreget förnäma hos detta rika bondfolk var just bristen på grannlåt, enkelheten i klädsel och åthäfvor. — Hon var mycket smärt, nästan för litet hullig, brunhyad också som fadern, hade hans lugna, grönblå ögon, men ett finare, varmare leende kring den fylliga munnen.

— God afton, pastorn — sade fadern och stannade.

— God afton, Åberg — jo, nu är det så, se, att jag ville byta ut vedsågningen mot utegöra — ute i jorden, ser Åberg!

— Jaha — pastorn.

— Jag tänker, i köksträdgården — där behöfs väl arbete nu på vårsidan? Ja, det vore bra, det, för nu vill jag ha rörelse i det fria, se, om jag kan få.

— Det kan pastorn väl, förstås.

— Tack då! God natt, Åberg!

— God natt, pastorn!

De skakade hand helt kort, som jämlikar, och de två hemvandrande gingo vidare.

Hvarken far eller dotter visade någon förvåning öfver pastorns begäran. Åberg, som närmare

än de flesta lärt känna Adam Johannesson, fann honom »rejäl» och »godhällig» och kände sig någorlunda jämbördig med den landtlige prästen. Och flickan, unga Frida, som i mycket liknade fadern, hälsade vice pastorn med en djupare nigning än andra kvinnor, samtidigt likväl mindre skyggt, mindre främmande. Men det tycktes han inte märka alls, nickade åt henne som åt en barnunge och räckte henne aldrig handen, talade aldrig i onödan med henne — lika litet som med andra fruntimmer.

Ensam gick Adam ner genom den tysta, vårdoftande planteringen och såg sig förnöjdt omkring på alla dessa trädgårdsland, rabatter och sängar. Dem skulle han styra och ställa med mellan predikoskrifning, sjukbesök och expeditionsgöromål. — Han höll redan af platsen, så som han alltid höll af det stycke jord, han bebodde, och denna hängifvenhet var hans hemliga, barnsliga lycka — — så länge det varade. Han kunde helt enkelt inte neka sig den, hur grufligt väl han än kände den dofva smärta, hvarje ny skilsmässa från en älskad omgifning kostade honom. Den korta fröjden och den ständigt hotande, skoningslöst återkommande sorgen dolde han lika troget, ingen fick ana någondera. Hans solbrända träansikte förrådde ingenting af det lif, som bultade inom hans breda barm. De svarta, bistert stickande ögonens underliga glans togs aldrig för annat än prästerlig enstöringsstränghet.

Men hans själ kved och bäfvade för nästa

uppbrott, nästa oundkomliga, obevekliga missiv. — Och då han visste med sig, att han af egen kraft intet förmådde ändra i sitt svåra öde, bar han det med en kristens ödmjuka tålmodighet.

Nej, så stark han var, i sig själf förmådde han intet! Reseprästens fel och brister voro stora och många. Hans sätt i hvardagslag stötte folk för hufvudet, och hans predikogåfvor, om också ej alldeles undermåliga, kommo aldrig till sin rätt på grund af det högst vidunderliga utförandet. Rösten gled mellan surrande bas, som sög ner orden i en mullrande hvirfvel, och gällt hvinande diskant, som pinade allas örhinnor. Den goda viljan, den bottenärliga öfvertygelsen förnummo väl de riktigt uppmärksamma åhörarna. Men i längden blef hans föredrag äfven för dem ofta oförståeligt, ja, olidligt. Församlingsandakten for sin kos, så fort Adam öppnade munnen och lät kyrkan genljuda af sin kraxande och åskande stämma.

I städer och större bysamhällen väckte han ett åtlöje, som gjorde honom alldeles omöjlig där. På rama bondlandet gick det något bättre, isynnerhet utmed kusten, hvars allmogedialekt dröjt kvar hos predikanten.

Men där löpte hans värdighet och anseende andra faror. Bönderna kunde hvarken förstå eller gilla, att en präst sågade och högg ved, gräfde och hackade i jord, tröskade med slaga. Än mindre att han gick ute i kavaj eller bara skjort-

ärmar, badade kallt året om och sof för öppna fönster.

Men pastorn kunde själf icke finna något orätt i dessa sina vanor, som han behöfde för hälsans och lynnets skull. Så behöll han dem hårdnackadt. Hela hans ohjälpliga underlighet var för honom själf så oumbärlig som blodets värme, som mat och dryck. Sådan var han född och vuxen, sådan skulle han lefva och dö.

*

Linnerocken och stråhatten hade pastorn kastat ifrån sig på en bänk, och nu stod han barhufvad och i skjortärmarna och med träskor på fötterna, ifrigt gräfvande. Han skulle vända ett rotfruktsland i kökträdgården. Gamle Åberg hade varit där och gifvit arbetet sitt stumma eller korthuggna godkännande. Det var redan färdigt till hälften, och Adam sparade inte sina krafter, ty dels gladde mödan hans sinne, dels brådskade det. Han skulle snart därifrån — och inte kunde han resa sin väg och lämna landet halfgräfdt. — Hunnen till dess ena kant, höll han upp en stund, stödde foten mot spadbladet och armen mot handtaget för att andas ut och för att sucka.

Vårvinden smekte skönt hans fuktade grå-bruna lockar och fyllde hans mäktiga bröst med saltfrisk luft från hafvet. Mattornas skira gräs, trädens hängen och halfutspruckna blad susade rundt omkring.

Adam Johannessons blick irrade sorgset öfver den fridfulla trädgårdens spirande grönska. —

Hvad han trifdes där! Hvad allt låg vackert, öppet och lugnt, godt och vänt för hans blick! Och nu skulle han bort från det, högt upp åt en undangömd och innestängd skogstrakt, där han nog inte skulle få känna sig på långt när så hemma som här — — bort igen, undan igen, som alltid förr, allt framgent likadant. Och det endast på budet om ett litet konsistoriebeslut, ett missiv som adjunkt åt en krasslig kyrkoherde.

Sådant var tungt att bära. Intet kroppsarbete, ingen grofsyssla föreföll honom så tung — tvärtom, en tröst och lisa, ett enda kärt botemedel mot grämelsen var för honom denna svettdrifvande friluftsmöda. Kanske likväl inte alldeles det enda! — Adam visste och kände, mer än han själf ville, att något fattades honom, något som skulle kunnat göra den oändliga resan mot okända mål, den tröstlösa färden till främmande hem mindre svår, mindre upprifvande och utslitande. Det var hoppet om ett hem, deladt med en älskad hustru — eller i värsta fall — en hustru utan ett hem.

Han skakade häftigt sitt yfviga hår, rynkade de buskiga ögonbrynen och tog stadigt grepp om spaden för att börja igen — och mylla ner tankarna i den jord, han höll på att vända.

Ofrivilligt hejdades han af Frida Åbergs röst, hvilken han utan att rå för det lärt sig att väl

känna och lystra till. Hon ropade från andra sidan huset:

— Far! Är inte far där?

Pastorn öfverraskade sin egen begärlighet, sin hemliga tillfredsställelse att höra den klara, lugna flickrösten. Sorgset vresigt högg han i mulltorfvorna: — hvad angick hon honom?

Så arbetade han ånyo, men kunde inte låta bli att fundera för det. Hans blod sjöng om Frida Åberg. Han visste föga, men intet annat än godt om henne. Att hon var duktig och flitig, hade han själf sett, och vacker, godlynt, ja, sällsynt välartad måste hon också erkännas vara. De hade hjälpts åt ibland, därute — och i ostrafflig tysthet hade hon funnit nåd inför hans barska öga.

— Det var fasligt, hvad jag tänker mycket på henne — tänkte han bekymrad och gnodde, så att svetten pärlade öfver pannan.

Plötsligt hörde han steg på sandgången. Såg också, att hon sneddade om hörnet, spanande kring gården. Men han fortsatte oförtrutet gräfningen och låtsade ej veta af henne. Hon borde ju kunna se, att arrendatorn inte fanns där och sedan — hvarför skulle hon inte aflägsna sig? Men hon stod kvar. Han skönjde, att hennes blå förkläde fladdrade för vinden. Eljest var hon stilla.

Pastorn lyfte en smula på hufvudet och såg frankt på henne, för att dölja sin undran och allt annat med. Han mötte en klar, innerligt varm blick och en ödmjuk hälsning. Han förstod nu,

att hon inte längre letade efter far. Men hvad kunde hon då vilja? Hur kunde hon våga dröja så där, så länge? Kanske ville hon se, hur långt han hunnit med arbetet, sedan hon sist sett till det.

Med bistert skroflig röst bröt Adam tystnaden.

— Nå, hvad tyckes Frida?

— Jo, det är bra, förstås.

Hennes »förstås» kom så genomalldagligt lugnt.

Men hon gick inte sin väg. Då undslapp det honom:

— Ja, ack, bara jag får det färdigt, innan jag reser härifrån — nu snart se!

Frida log, men inte spefullt, utan som ville hon glädja honom, så godt hon kunde.

— Å-jo! Pastorn gräfver som en riktig bonde!

De enkla orden klingade af uppriktig beundran, som gällde arbetaren mer än arbetet. Vice pastor Adam Johannesson blef så ljufligt yr i sitt grånade hufvud, som han inte varit sedan han i gossåren dök i bråddjupa sjön.

Med förnyad, skärande smärta kände han, att flickan där på sanden gjorde denna plats dubbelt kär för honom, afskedet dubbelt grymt.

Inte visste han alldeles klart, hvad han gjorde, blott att han ville och måste göra det.

— Tyckes Frida det? Då passa vi två ihop, se, det tyckes jag. —

Han talade ovanligt fort och nickade bort till henne halft spörjande, halft befallande.

Hon stod alltjämt stilla, men det mörka hufvudet var djupt sänkt som för att dölja den snabba,

heta rodnaden. Han fick traska åstad i sina jordtyngda träskor fram till henne och ta henne i hand för första gång. Han ledde henne som ett barn, och hon följde villigt, medan de tillsammans uppsökte den gamle prästgårdsarrendatorn.

*

När reseprästen nu for ut mot nya öden, fanns ingen gladare än han. Adam Johannesson hade fått ett hem på den remsa jord, där hans trofasta håg var bunden, och ett varmt, ungt hjärta väntade där på honom — den långa färden hade fått ett mål.

ÄMBETSBRÖDER

Själavården i den lilla staden sköttes af en kyrkoherde och en komminister.

När kyrkoherden dog, tillförordnades en vice pastor att uppehålla platsen till dess den hunnit bli återbesatt. — Komministern hade under kyrkoherdens senare år innehaft hela den andliga makten ensam, och vant både sig och församlingen att betrakta honom som dess egentlige rätte herde. Han närde också det ganska vissa hoppet att få efterträda sin förman såsom stadens kyrkoherde.

Visserligen saknade han märkbara predikogåfvor. Han talade skrofligt och tvärt och smekte hvarken öron eller sinnen.

— Om människorna icke vilja komma till gud, så låt dem slippa då! — — — Det var hufvudtanken i hans förkunnelse. — Yttre företräden ägde han heller inte. Bred och grof, med stripigt, liksom urtvättadt hår och skägg kring ett hvalrossansikte med brillor — sådan var pastor Laurelius att skåda. — Men stadens herrar, särskildt dess ledande män, värderade hans rättframma, lagom busaktiga tag, hans expeditionsvana och måttfulla deltagande i allmänna angelägenheter. Dessutom,

han var ännu ungkarl. Man hade rätt att vänta att han skulle gifta sig inom församlingen, och lite hvar hoppades bli släkt med prästgården.

Hela staden var enig om, att man skulle ha Laurelius till kyrkoherde.

Men så kom vice pastorn, och med honom tvedräkt och split, inbördeskrig. — Pastor Mulltin hade just den skapnad, som kunde behaga, isynnerhet allt kvinnkön. Smärt, fast litet svankryggad, med liflig gång och blå, oändligt milda ögon, som dårande hvälfde rundt i hans skära och brunlockiga hufvud. Alla stadens flickor blefvo ohjälpligt kära i Mulltin och trängdes i kyrkan, när han tjänstgjorde. Men ej blott de unga, lättrörda själarna drog han till sig som en honungsrik blomma drar bin. Hans predikningar buros af en strängt allvarlig, väckande anda, förvånande och beundransvärd hos en så ung och fager man. De rättrognaste och bibelsprängdaste kyrkgummors skarpaste kritik föll till föga inför hans renläriga och mäktiga ord. När härtill kom, att hans smältande röst bjöd på mässning, som gaf alla stadens musikälskare — och — musikälskarinnor en sällspord gratisnjutning, så förstår man, att hans seger var gifven. Kyrkan blef allt öfverfullare, hvar gång Mulltin lät höra sig.

Och till Laurelii anspråkslösa, knaggligt tvärhuggna föredrag lyssnade blott en liten trogen skara. Församlingen klöfs i två läger, Mulltinianer och Laurelianer. De senare blefvo, som sagdt, allt färre, allt vanmäktigare.

Men komministern låtsade ingenting om. På sin expedition och på alla stämmor gick han oförtrutet fram i sina gamla ullstrumpor. — Endast när han mötte sin nye ämbetsbroder, blef han synbart brydd. Mulltin öfvergjöt sin »kära bror Laurelius» med sina ögons varmaste strålglans, sin tungas mildaste välljud. Laurelius hade inte mycket att svara. Brummande något oklart i sitt stora skägg, skred han motvilligt bredvid vice pastorn, som med lif och lust inför hela staden ådagalade sin hjärtliga tillgifvenhet för komministern. — Folk tyckte det var vackert, att se en sådan förtrolighet mellan ämbetsbröderna, men det allra vackraste var förstås Mulltin.

Laurelius, annars aldrig blyg af sig, blef till slut nästan skygg för Mulltin och kunde gå långa omvägar för att undvika honom. Men ibland sprang den liflige vice pastorn efter och tog fatt honom.

— Kära bror Laurelius! Du är väl inte rädd för mig!

Och Laurelius hade just ingenting att svara.

Som väntadt var söktes den lediga kyrkoherdebefattningen af båda pastorerna.

*

Pastor Laurelius hade sin badtimme så tidigt på morgonen, att hela bassinen och fjärden utanför stodo till disposition för honom ensam. Han brukade ta sig en duktig simtur rätt ut, ligga och plaska en stund och så vända tillbaka in. —

En dimgrå augustimorgon gled han som vanligt för lugna, kraftiga simtag ut mellan bassinbrons pålar och hade det vida, blanka vattnet framför sig, alldeles öde och tomt i det svala diset. Nej — inte alldeles. Ett stycke ut rörde sig en naken kropp, en simmare, raskt in mot bassinen.

Laurelius såg snart att det var Mulltin. Detta förvånade honom, ty vice pastorn brukade eljest bada vid middagstiden, då han alltid hade fullt upp med sällskap, som beundrade hans fina hufvudhopp, den enda vattenkonst han kunde.

Plötsligt hejdades Mulltins hurtiga fart. Han gaf sig till att trampa vatten, spejande in mot Laurelius, som sakta, men säkert gled fram, bred och trygg. Då komministern så utan att ändra kurs styrde rätt mot Mulltin, lade sig denne på rygg och började simma utåt igen. Så svängde han, fortfarande på rygg för att låtsas icke se den kommande, utan i en båge slinka förbi honom. Laurelius märkte och förstod manövern och rättade sig därefter. Och plötsligt hörde Mulltin Laurelii osköna stämma alldeles bakom sitt hufvud.

— Godmorgon, kära bror! Du är väl inte rädd för mig? —

Dessa ord, som Laurelius uttänkt under sin lugna simtur, kommo Mulltin att snabbt vända sig på mage igen för att möta ämbetsbrodern öga mot öga. Laurelius nickade fryntligt. Hans vanliga skygghet tycktes ha vikit från honom och i stället öfverfallit den eljest så glädtige Mulltin. Denne sökte dock dölja sin oro med skratt och

ifrigt prat om det härliga morgonbadet. Trampande vatten gungade de midt emot hvarandra som i en lustig vattenpantomin, där den ene med ständiga förstulna rörelser sökte höfligt slippa undan, medan den andre vaksamt och med illmarig artighet hindrade honom.

— Det är inte min badtid, det här, i vanliga fall — flämtade Mulltin.

— Nej, jag vet det. Men det är min, kära bror.

— Så, det visste jag inte.

— Nej, jag kan tänka mig det.

— Men, du vet, jag har nattvardsförhör i dag och det tar hela förmiddagen, så mycket folk, som det alltid blir för mig.

Komministern kände snärten men frustade i skägget i stället för att svara. Då drog Mulltin, oförsiktig i sin förlägenhet, fram det ömtåligaste ämne, som fanns.

— Hör du, kära bror, vi två kommer nog inte ens på förslaget, så många äldre medsökande som det blir.

— Nej, du är alltför ung åtminstone.

— Ja. Men kan du tänka dig, jag har från flera håll fått löften att bli kallad af församlingen till extra profpredikant utom förslaget.

— Det är snällt och välment, förstås. Men du gör orätt i att mottaga sådana anbud.

— Säger du det? Orätt — mot hvem?

— Mot de äldre ämbetsbröderna, förstås.

— Förstås! Nej, vet du, kära Laurelius, det

förstår jag inte alls. Och jag tror inte heller, att församlingen ser saken så.

— Nej, inte än. Men om du klart och tydligt, som du kan det, ger tillkänna, att du icke vill gå de äldre i vägen. —

— Ja, men det kommer jag inte att göra — och Mulltin sökte med ett häftigt simtag hinna undan. Men Laurelius hade redan fått fast hans ena arm, så att han svängdes tillbaka i cirkel.

— Då får jag allt doppa dig ett slag — sade helt lugnt komministern.

— Doppa? — utbrast vice pastorn förfärad.

— Ja, som vi brukade i min skoltid med så'na, som hade för god flax hos lärarna, ser du. Seså. —

Hans stora kraftiga händer grepo stadigt om Mulltins mjälla, hvita skuldror och tryckte honom hastigt ner i vattnet.

— Laurel — —!

— Inte skrika, för då så —!

Och än en gång sänktes den sprattlande Mulltin ner i djupet.

— Hjälp! — försökte han ropa, när han kom upp igen, men då förnyades doppningen omedelbart för att nu räcka så länge, att när Mulltin sedan återsåg hafvets blanka yta och dagens ljus, var han alldeles yr i sitt vackra, våta hufvud, alldeles matt i sin spänstiga kropp. Då tog Laurelius honom på ryggen och sam raskt till bassinen. — Där öfverantvardade han ämbetsbrodern i

den gamla vaktgummans vård. De hjälptes åt att få vice pastorn torr och varm igen.

— Pastor Mulltin fick kramp och blef sjuk därute — förklarade pastor Laurelius enkelt.

— Å, käraste vänner! Och pastor Laurelius hjälpte honom i land?

— Ja, jag var lyckligtvis till hands.

— Nå, det var då för väl.

Mulltin höll tyst till godo. Som alla verkligt fåfänga män fördrog han hellre obehag än skam. Ingen borde få veta, att han blifvit doppad af komministern. Och Laurelius skulle inte våga förråda sitt tilltag. De två ämbetsbröderna hade fått en gemensam hemlighet att gömma.

Men ryktet om vice pastorns räddning ur dödsfara genom komministerns rådighet och raska bistånd återgaf Laurelius församlingens enhälliga beundran och tillgifvenhet. — Den ende, som icke visade lifräddaren någon rätt hjärtlig erkänsla, var, märkvärdigt nog, den räddade själf. Och detta otacksamma beteende gjorde intet godt intryck. Om det var afund eller högmod förstod man inte, men säkert var det inte kristligt.

Mulltin, eljest så hurtig och sällskaplig, blef nu nästan skygg för sin ämbetsbroder och kunde gå långa omvägar för att undvika honom.

Men komministern sprang aldrig efter honom, utan var sig lik. Och det gjorde ett mycket godt intryck. Hvarken komministern eller vice pastorn kom på förslaget, men Laurelius kallades till extra profpredikant och blef kyrkoherde i den lilla staden.

Han och många andra uppmanade Mulltin att söka den efter honom lediga komministraturen.

Men det gjorde inte Mulltin, hvilket förvånade alla utom Laurelius. —

RÄDDAD IDYLL

När människor tro sig känna hvarandra till botten, väntar dem ofta en pinsam öfverraskning.

Kyrkoherden Bovallius och hans maka hade ett långt och litet långrandigt, men i allo välsignadt äktenskap bakom sig, när splitets onda ande på blodigaste allvar hotade deras prästgårdsidyll.

De hade visserligen grälat otaliga gånger och många aftnar nupit hvarandra blåmärken genom lintyget, men nattens ro hade fått helga deras upprörda sinnen och hvarenda morgon sutto de åter i gemytlig sämja vid kaffebordet, prisande och lofvande Herran och öfvervakande barnskaran.

Med mönstervärdig regelbundenhet växlade solsken och oväder i deras äktenskapliga lif. De trotsade ordstäfvet, att lika barn leka bäst. De voro så olika som möjligt. De bevisade sanningen af att motsatserna beröra hvarandra. — Frun var det stadigaste och omfångsrikaste fruntimmer, man kunde se. Hennes behag voro helt enkelt vördnadsbjudande och kinderna svällde skinande blanka.

Kyrkoherden nästan saknade volym. Spinkig och tunn, blek och skugglik, försvann han som

en liten nattfjäril bland fruns yppigt svällande kjolar. Ett mjukt, svart silkesskägg var hans lilla gula anletes enda prydnad; hans hustru brukade också med förkärlek kamma det mellan sina morotsrunda, rosiga fingrar.

Man visste inte rätt, hvilket som föreföll mest oroande, deras skärmytslingar eller deras herdestunder. Alltid kunde man frukta, att frun skulle krossa sin lille man med sina näfvar eller sina läppar. Men — han höll ihop och lyckades bevara skenet af att vara herre i sitt hus.

Emellertid hade han länge varit krasslig och nervös, trots kärnmjölk och sittbad, hvarför han på fruns tillrådan begärt adjunkt.

En sådan ankom äfven — en ung nybakad teolog med fjunigt mjäll hy och milda ögon i ljusaste himmelsblått.

Han visade sig icke endast som skötsam expeditionskarl och lyckad predikant utan äfven familjetreflig, rar och underdånig. Allting underkastade han sig lika villigt, stänkvälling och ölsupa, barnskötsel och kafferep. — Kyrkoherden hade ingenting att anmärka och frun var mer än nöjd. Husets äldsta dotter, Elna, en försigkommen femtonåring, blossade af sällhet öfver att få läsa sig fram för adjunkten.

Inom kort sade han tant till frun, farbror till kyrkoherden och Elna till Elna. De kallade honom Dagobert, ty det hette han. — Rätt som det var, blef han sjuk. Han kom en dag inte ner till frukosten. Pigan frambar hans ursäkt men

kunde inte klart angifva, hvad som fattades honom. Frun tog illa vid sig och traskade resolut upp till vindsrummet, där pastorn bodde. Den gode pastor Dagobert blef pliktskyldigt tacksam men bad att få bära sin börda ensam. Förgäfves! Tant Bovallius tog nu hand om honom.

Det var en helt vanlig sommaråkomma, hvarmed försynen pröfvat pastorn, närmast vållad af krusbärskart och alltför tunna västar. — Men nu blef det annat af. Fruns moderliga instinkter — och en del andra med för resten — hade vaknat. Laxativ och hafresoppa, terpentinolja och maggördlar! Utan nåd. Frun döpte sjukdomen till blindtarmsinflammation och förklarade, att det gällde adjunktens lif. Hon slösade omsorger på honom. Hela prästgården vändes upp och ner för den stackars gossen.

Pastorn låg pionröd af hetta och maktlöshet och fördrog vårdarinnans alla åtgärder, tåligt som ett tjänsteåliggande.

Kyrkoherden däremot började bli missmodig. I ett slag hade han blifvit af med både biträde och fru. Och allt hvad huset förmådde af jordisk njutning drog upp till vindsrummet. På fruns order röko alla visthusets, trädgårdens och skafferiets godsaker förbi kyrkoherdens näsa för att stärka och vederkvicka hans adjunkt. Aldrig hade frun ägnat sin man hälften så mycket öm vård, aldrig hade han fått se skymten af slika frukostbrickor, serverade med buketter af de fagraste blomster i de finaste kristallglas.

Slutligen förebrådde han i försiktig ton sin hustru att hon rakt skämde bort den unge mannen och sålunda mer skadade än gagnade honom i såväl kroppsligt som andligt hänseende.

Hon svarade strängt:

— Vill du, vi ska låta Dagobert dö ifrån oss? Tycker du —?

Han visste nog hvad han tyckte, men förbluffad af hennes bistra svar, gaf han vika. Då smällde hon honom uppmuntrande på ryggen och tillade, småslugt:

— För resten, kära gubben, är inte Dagobert redan medlem af familjen, så — kan han väl bli.

Detta var ett verkligt, afgörande argument. Kyrkoherden hade alls ingenting emot att i sinom tid få den lofvande, rikt utrustade unge ämbetsbrodern till svärson. Han böjde sig för fruns framsynthet.

Och hon sparade sig inte i kampen om pastorns dyrbara lif. Hon lunkade i trapporna och huserade oförtrutet däruppe hos sjuklingen. Det var, som hade hon fått hela sin frodiga, sprittande ungdom tillbaka. Naturligtvis vek döden från sjuklägret, gaf tappt för denna lifskraftiga prästfru. Adjunkten låg och blef fet som en baby och längtade snart upp igen. Hon tystade ner honom, och när han envisades, brast hon i gråt. Han fick be om förlåtelse och lofvade vara snäll. Frun fördubblade sin omvårdnad.

Men kyrkoherden vankade omkring i allt dystrare tankar. Han började ana, att det inte

var enbart för Elnas räkning, frun tagit pastorn till föremål för sin utomordentliga välvilja.

— Blir han inte bra snart? — gnällde kyrkoherden.

— Jo, om vi bara nu få vara i fred. Nu är han på bättringsvägen. Just nu är största försiktighet af nöden — annars kommer recidiv och sviter och då kan allt vara förloradt.

Kyrkoherden såg ut, som fann han inom sig denna möjlighet innebära en ganska god lösning. I hvarje fall bättre än det närvarande tillståndet, som blef outhärdligare dag för dag. Det var som om han inte funnits till. Husmodern, tycktes ha förgätit make, barn och allt. Hela huset seglade vind för våg, medan frun ledde adjunktens gödkur. — Ofta återvände hon inte före midnatt till de nedre regionerna, så att ville gemålen gräla, fick han i nattrock och tofflor klifva upp och hämta henne. Det lyckades inte alltid. Frun reglade om sig och konvalescenten, och svarade på sin makes förbittrade rop och dundrande bankningar med att slamra med sköljkannor och andra porslinskärl och jollra moderligt lugnande med adjunkten. — Hväsande arg som en geting måste då den utestängde tassa ner igen till sin ofrivilliga ensamhet. Länge låg han vaken och grubblade. En gång fick han det infallet att betala med samma mynt. Beslutsamt sprang han emot henne, när hon öppnade sängkammardörren, och förbjöd henne tillträde till den gemensamma bädden. Hon knuffade lugnt in honom, nöp honom i armen och ledde honom till sängs.

— Gå och lägg dig, gubben! Du förkyler dig.

— Ja, och blir jag sjuk, så nog låter du mig dö.

— Prat! Det är pastorn som är sjuk, inte du. Och jag släpper inte taget, förr än han med guds hjälp blir frisk igen.

— Guds hjälp! Skäms! — Tänk en smula på Potifars hustru!

— Skäms själf! Och akta dig!

Så käbblade de i stigande hetsighet hela den ljusa sommarnatten, till dess gryningen kom med solglitter och fågelsång öfver den fridfulla skogsnejden. Då kröpo de flämtande ner under täcket och hämtade i en kort och orolig halfslummer styrka till ny batalj.

*

En halfmil från prästgården låg en liten herrgård och herrskapet där, en ryttmästare och hans fru, voro närmaste jämnbördiga grannar. De voro barnlösa och hade ingenting väsentligt gemensamt. Endast ibland och en helt kort tid på sommaren vistades frun på godset. Hon älskade smek och pladder, små intriger och romantiska skandaler. Hon gjorde den stackars ryttmästarn så nervöst uppjagad, att i hennes närvaro kunde han inte tömma ett glas, inte hålla drag på en pipa. Han hade längesedan uppgifvit hvarje försök att i något hänseende tillfredsställa henne. När de undantagsvis bytte ett par ord, begrep ingendera ett

dugg af hvad den andra menade. De kunde likagodt talat hvar sin dialekt af grönländska och eldsländska. När hon tillfälligt bodde under hans tak, såg han henne också aldrig; hon for oupphörligt omkring i trakten och ställde till oreda. Det var hennes specialitet.

Äfven prästgården brukade hugnas med hennes besök. Inte trifdes hon och fru Bovallius särdeles väl tillsamman, tvärtom. De afskydde och förlöjligade hvarandra.

— Hon har ju ingen kropp, mänskan — sade den väldiga prästfrun om sin granne.

— Gud i himlen, en sådan kropp hon har! sade den lilla ryttmästarfrun om kyrkoherdens fru. Detaljanmärkningarna voro legio. Men alltid kunde de dricka hvarandras kaffe såsom ståndspersoner och skvallra i kapp. Och kyrkoherden och ryttmästarfrun satte hvarandra myeket högt. — En finare präst kan man inte få — försäkrade hon sakkunnigt.

— Det är en kvinna med andliga intressen — sade han.

— Det blir hon inte fet af — svarade då hans hustru.

— Hvarför ska alla behöfva vara feta? — genmälde han.

— Å, gubben lilla, ni kunde allt behöfva lite kött på benen, både du och hon — afslöt frun, segerstolt.

Hon hade aldrig varit det minsta rädd för sin

lilla granne, därtill ansåg hon sig alltför öfverlägsen i de viktigaste afseenden.

En vacker dag höll ryttmästarns ekipage vid prästgårdstrappan. Barnen störtade in och förkunnade nyheten för kyrkoherden, som blek och öfvergifven satt och rotade i expeditionsböckerna.

Han sprang glad ut och tog emot. — Det var den lilla frun, som kom på visit; i silfvergrå sommardress och dito spetsparasoll.

— Ska vi säga till mor? — undrade barnen.

— Nej — sade kyrkoherden ifrigt — tant får ursäkta mor. Mor har ju inte tid. Mor kan inte gå ifrån Dagobert. Ni vet, att ni inte få störa henne. Pastorn är så sjuk, så sjuk.

Småttingarna lydde. Kyrkoherden förde in sin gäst under vördsamma och kristligt undergifna ursäkter för att huset var utan värdinna. — Gästen blef idel deltagande. Förtroligt slog hon sig ner bredvid den malätne lille själasörjaren, systerligt tröstande. Han beklagade sig inte, men hon förstod hans minsta axelryckning, minsta suck och ögonkast, som undslapp honom. Hon förstod helt enkelt, hur det stod till på prästgården. Det var något för henne det! Efter en varmt uppmuntrande hälsning till fru Bovallius, och löfte om att snart komma igen, for hon sin väg.

När prästfrun fick höra, att väninnan varit där, nickade hon helt belåtet.

— Jag har annat att göra än prata jag. Jag tar inte emot Gubben får vara artig i stället.

Och gubben var artig. Han snobbade upp

sig och gick i kaftan med hvit halsduk midt i sommarvärmen, och klippte silkesskägget.

Ryttmästarfrun fann honom utsöktare än någonsin. Han hade blifvit så genomförandligad, tyckte hon — så innerlig och vek, som ett sjukt barn, som en ängel. Hon sade, att lidande och pröfningar hade gjort honom nästan himmelskt vacker. Men ändå ville hon hjälpa honom att bära dem, i den lilla mån hon kunde. Hon satte de härligaste rosor i vaser på hans bord, hade med sig drufvor från drifhusen och delikata jordgubbar att svalka den stackars enslingen med. Äfven tyngre tjänster förrättade hon, dammade af hans bibliotek, ordnade papperen i expeditionen.

Kyrkoherden protesterade mildt.

— Det är inte rätt. Sådant är jag icke van vid.

— Det är mig så kärt att få göra det — sade hon.

Och han höll till godo. Han upphörde alldeles att störa sin hustru med förebråelser. När de råkades i dörrar och trappor, snuddade han förbi som en liten råtta och svarade på hennes frågor med en undvikande nick eller något oartikuleradt halsljud.

Fru Bovallius anade snart oråd. Det hade blifvit misstänkt fredligt i huset och grannfrun började förefalla alltför hemmastadd.

Men hon skulle nog ta vara på sitt och inte låta någon locka kyrkoherden längre än han hade lof att löpa. En dag, då hon visste, att han väntade besök af ryttmästarns fru, beslöt hon att

öfverraska dem med en festmiddag för den just från sjukbädden uppstigne Dagobert. — Väninnan skulle bli kvarbjuden alldeles tillfälligtvis och fullständigt förkrossas af prästfruns makt öfver såväl kyrkoherde som pastor. Tiden var inne då hon ville återtaga hela sin ställning såsom maka, matmor och värdinna. Hon lät tillreda en storslagen måltid.

När hon fram på förmiddagen ledde den blomstrande adjunkten, insvept i sjalar, nerför trappan, hördes en vagn rulla fram på gårdsplanen. En dörr smällde och vagnen rullade bort igen i rask fart. — Frun släppte bestört pastorns arm och störtade ner i förväg. En plötslig aning sade henne, att någonting var på tok.

— Hvem var det som kom? — ropade hon.

— Det var far som reste — svarade barnen.

— Reste?

— Ja. Ryttmästarns vagn kom och hämtade honom. Han sa', han kommer inte hem förr än sent i kväll.

Fru Bovallius' runda näfvar knötos ett par gånger vid detta bud.

Man fick äta festmiddag utan kyrkoherden och grannfrun. Hon försökte vara moderligt glad och glömsk af den bortflugne maken. Men hennes mäktiga barm gick i höga svallvågor. Inne i ögonen blänkte en bitter harm öfver att ha blifvit lurad, medan hon vändt ryggen till. Nästan förebrående betraktade hon den stackars Dagobert, som ängslig tronade på husfaderns plats. Han

höll ett litet ödmjukt tal, hvari han tackade henne för allt.

— Ja — sade hon doft — jag har gjort hvad jag kunnat. Det var min plikt, kära barn. Men — det har inte alltid varit så lätt och roligt, må tro. Gud ske lof, att det är öfver!

Pastorn försvann tidigt upp på sitt rum, och han fick gå ensam.

När kyrkoherden långt öfver midnatt kom hemåkande, satt hans hustru, vakande och väntande, i salen.

— Sitter du här? — utbrast han, lätt spefullt.

— Jag väntar på dig, gubben lille.

— På mig! Det må jag säga! — Jag kan hälsa så godt från ryttmästarns. De voro så rädda, att du öfveransträngер dig för pastorn.

— Jaså. Ja, han — är bra nu.

— Bra? Är det möjligt!

— Jo. — I går — steg han upp.

Kyrkoherde Bovallius rätade sin lilla figur och nickade plötsligt, som om ett krångligt problem ändtligen blifvit löst på det sätt han väntat. Han såg ut som en listig tomte i halfskymningen.

— Då skall Dagobert få resa genast. Jag är också kry igen. Jag behöfver inte adjunkt mer. Och — — inte har jag haft stor nytta af honom heller.

— Hm! Du har visst fått annan hjälp, du, gubben?

Frun sneglade svartsjukt på sin man, men

han plirade åt henne förnumstigt och skälmaktigt. De tego båda en stund och började klä af sig utan att tända ljus.

— Ryttmästarns kommer på afskedsvisit i morgon — sade han sakta och knäppte upp kragen.

— Reser hon sin väg? — skrek frun.

— Ja, ja! Men tyst för all del. Du väcker Dagobert. — Jo, hon reser — för — ryttmästarn vill inte släppa till ekipaget mera, fullt så ofta.

Fru Bovallius kunde inte återhålla ett hjärtegodt skratt. Hennes ståtliga kroppshydda skakades som af en jordbäfning.

— Akta mig! — pep hennes man.

Men hon hade redan slutit honom i sina väldiga armar och satt honom i sitt knä. Återföreningens och försoningens kyssar ekade i sängkammaren, och de lummiga träden utanför hviskade en gammal landtlig pastoral. —

Morgonen därpå mottogs ryttmästarfrun af två ömt mysande, ogrumladt lyckliga makar. Hon spratt till som stungen af ett osynligt spjut, likt en slända, spetsad på nål. Hastigt hade hennes blick varsnat — och det var inte svårt att upptäcka — att prästfolket alldeles förvandlats på denna enda, korta natt. Med förbittring kände hon sig besegrad, just när hon stod i begrepp att triumferande lämna efter sig en sörjande vän, en straffad väninna.

När sedan pastor Dagobert, skinande af hälsa och blygsamhet, föreställdes för henne, beslöt hon att i sista stund ta revanche genom att med ett

tjusande intryck eröfra prästfruns skyddsling. Hon betygade sin innerliga glädje att få träffa den lofvande unge herden, om hvilken hon hört så mycket godt och hvars svåra sjukdom väckt hennes djupa deltagande. Kyrkoherden inföll då helt menlöst:

— Ja, min lilla gumma har räddat hans unga lif!

Men gästen blef allt ifrigare och bad pastorn för all del besöka herrgården, härnäst hon var hemma. Det skulle vara henne så kärt. — Då svarade prästfrun i hans ställe:

— Det blir nog intet af, du. Dagobert reser nu, han som du. Min gubbe är så kry igen, att han kan själf sköta alltsamman.

— Ja, gudilof! — instämde kyrkoherden.

Pastorn gapade. Och ryttmästarfrun bet sig krampaktigt i läppen. När så fru Bovallius nådigt tackade henne för den vänlighet, hon under sommaren visat hennes man, tog hon brådskande farväl. På trappan stod den lille kyrkoherden med barn och blomma och vinkade, till dess den silfvergrå spetsparasollen rullat bort på skogsvägen. Då gaf han barnskaran och Dagobert en nick, som betydde: försvinn, häfde sig på tå och tryckte sitt svarta silkesskägg mot sin hustrus blanka, rosiga kind. — Två hvita dufvor kuttrade förälskadt på prästgårdstaket.

SISTA BESÖKET

Den gammaldags ringklockan anmälde med klart klingande ett besök.

— Hvem är nu detta! — utbrast änkeprostinnan, litet ängslig som alltid, trots att hon nästan hela dagen brukade få motta visiter.

Med välment ifver ville hon upp ur sin karmstol borta i fönstervrån.

— Sitt, sitt, snälla tant! — manade pastor Hans Vikhardt, som var däruppe för att hämta henne till aftonsången i domkyrkan, där han skulle tjänstgöra.

Domkyrkan låg strax utanför, hög och åldrigt mörk inom lummiga gamla träd.

Pastor Hans var gift med en ung kyrkoherdedotter, ett af prostinnans oräkneliga barnbarn, och ansågs därför höra till släkten — och i hans ställning var detta en stor förmån och en ära. Tanten, denna lilla gumma i svart och med hvit mössa på sitt fina, silfverhvita hufvud, var själf prästbarn, änka efter en präst och moder till tre präster och två prästfruar, ja, också farmor och mormor till en hel skara unga teologer och för den andliga banan förutbestämda skolynglingar. All

denna kyrkliga värdighet hade icke gjort henne högmodig, tvärtom, hon hade blifvit städse allt ödmjukare under sitt långa, lyckosamma lif och nu nalkades hon sitt hundrade år med barnsligt hänryckt tacksamhet, en bäfvande glädje öfver allt som blifvit henne beskärdt.

Hennes enda stora bekymmer var ängslan att på något sätt brista i underdånig erkänsamhet mot den högste och slappna i förbönerna för alla sina kära. En modersomsorg, omfattande en hel, jättestor släkt, kom henne att oaflåtligt skälfva mellan öfversvinnelig fröjd och förkrossande ångest, som en utsökt känslig barometer mellan vackert och fult väder. Hon visste hur mycket ondt det fanns och skedde i världen och i hvarje nyhet anade hon en jobspost.

Nu blickade också hennes mildt blå, halfblinda ögon skrämdt vidöppna mot tamburens hvita dubbeldörrar. Så såg hon den grånade trotjänarinnan, som alltid nystärkt och prydlig, tvärsäkert slå upp dem på vid gafvel och hörde henne säga sitt »var så god, herr John! Prostinnan är inne och mår mycket bra».

Gamla Mina sparade denna glädtiga förtrolighet för sin matmors barnbarn.

— Tack, Mina! — svarade ur förstugans dunkel en lugn och munter stämma, och gästen steg in.

Det var en småväxt, korrekt ung man, ganska ful, men med ett klokt och vänligt ansiktsuttryck, ett försiktigt oåtkomligt sätt. Man kunde se att han

blifvit van att räkna med andras viljor, kanske också, vid skarpare eftersyn, att han likväl visste hvad han själf ville.

Herr John smålog mot allt därinne, ty det var honom sedan tidigaste barndomen så välbekant och ännu så oföränderligt sig likt att han kunnat på förhand rita upp för sig alltsammans: den ljusa lilla våningen som värdinnans barn gjorde sig en kär och vördad plikt att låta henne behålla till den dag då hon skulle flytta till kyrkogården, och där vid fönstret, med domkyrkoplanens sol och grönska i rutorna, omgifven af familjeporträtt i alla storlekar och fasoner, från skilda tider och moder, pastell, akvarell, sotsilhuett, olja, blyerts, dagerrotyp, fotografi m. m. — där satt fru änkeprostinnan som förr, liten och svartklädd och med oroligt skära kinder, oroligt spända ögon under spetsmössan.

— Hvem är detta nu? — upprepade hon och famlade med krokiga små fingrar efter brillorna, som lågo på postilleboken i fönsternischen.

— Det är John, tant lilla, lugnade pastorn.

En plötslig, beslöjadt högdragen biton, som därvid skorrade i hans röst, undgick den gamla, men ej den nykomne. — Han gick leende längs mattgången öfver det hvita golfvet och mindes släktordet att på det golfvet kunde man lägga sig raklång och stiga upp utan att ha fått ett dammkorn på sig. Vördnadsfullt bugande, sade han:

— God dag, lilla farmor! Ja, det är John. Känner farmor inte igen mig?

Gumman i karmstolen nickade, vemodigt blidt.

— Nå, min lille gris! God dag och välkommen! Mina ögon — du, det är litet klent med dem. Men annars mår jag så innerligt väl, den barmhärtige guden vare tack och lof!

Och som för att visa sin bevarade spänstighet till guds ära och sonsonens fägnad, småsprang hon ut i matsalen och ropade sin jungfru.

— Mina du, Mina du — ett glas till få vi ha!

En bricka med saft och vatten och pepparkakor stod på ett litet rundt bord framför soffan, där pastorn tronade.

— God dag, Hans — sade John obesväradt och skakade lagom hjärtligt den unge prästens fylliga hand.

Dennes rödprickiga, kantiga glasögonansikte fick ett flyktigt, öfverlägset löje, när han mönstrade den andre.

— Du är på genomresa? — sporde han kort.

— Ja, och jag ville hitupp och se farmor. Det är länge sedan sist och hvem vet när det blir härnäst.

— Du kommer hemifrån nu? — fortfor Hans Vikhardt i husförhörston.

— Jag gör det.

— Nå, lille John, kvittrade den gamla och dunkade honom lätt i ryggen, så roligt, då har du färska hälsningar med dig?

— Många och hjärtliga, ja, från pappa, från allesamman!

— Tack, tack! Sitt nu — där i gungstolen! Jag sitter här, bredvid Hans. Drag den fram hit till bordet och tag dig litet saft! Vill inte Hans ha litet mera?

— Nej, tack, snälla tant!

Pastorn lät nu varm af aktning och sonlig ömhet.

— Och pappa är kry?

— Jo, tack, svarade John med ens allvarsam, han predikar riktigt ofta nu. Men gikten är svår — och det märks allt på ett och annat.

— Gikten! Å, min käre stackars gosse!

Prostinnan halfslöt händerna framför sig, så att fingertopparna berörde hvarandra och hakan.

— Men annars må vi förträffligt alla — skyndade sig John att tillägga, medan han blandade till drycken.

Han var tredje son af den gamla fruns äldste, som sedan ett tjugutal år satt som kyrkoherde i en liten ort i Sydsverige. John hade efter några universitetsår afbrutit studierna på grund af medellöshet och därefter på eget bevåg och med en för hans förhållanden oerhörd djärfhet följt sin inneboende drift och begåfning. Nu var han en smula journalist och hade dessutom ett par versböcker på sitt samvete. Detta oförvägna och vanskliga val af lifsuppgift hade inom släkten beröfvat honom så godt som allt hvad han där kunde mista, sympati och förtroende.

Han tycktes oförklarligt nöjd ändå. Det var med en viss, nästan retad förvåning öfver att se

denne förlorade son så frisk och välbehållen som farmodern och pastor Hans betraktade hur ärligt John njöt saften och kakorna. De tycktes nästan ha väntat att han med en ung syndares härskna grin skulle spotta i glaset och vräka till med ett: Fy tusan! Hit med visky!

— Du må tro, John — sade farmodern, jag beder hvar dag och stund för er alla, stora och små!

John nickade förbindligt.

Pastorn såg ut som ville han citera bibelspråket: »Han låter sin sol uppgå öfver onda och goda och låter regna öfver rättfärdiga och orättfärdiga.»

— Ack, min lille gris, jag vill inte glömma någon af er och därför har jag en liten lista — jaja, så liten är den ju inte — där jag har er alla antecknade.

— Farmor kunde minsann föra kyrkbok.

— Härnere äro vi skilda och förspridda, men däruppe en gång — ack, att vi där måtte få mötas, alla, alla! Därom beder jag af allt mitt hjärta! Mer förmår jag icke!

Hon knäppte nu händerna ordentligt.

— Det är snällt af farmor, sade sonsonen enkelt.

När gumman åter började tala, låg en slöja af tvifvelaktigt medlidande öfver blick och stämma.

— Och du, lille John — du arbetar — med ditt?

— Ja!

John bröt en pepparkaka itu, men åt den ej.

— Du skrifver? — insköt pastorn, mera hånande än spörjande.

— Åja!

— Det är poem, kan jag tro? — frågade gumman vidare. Vackra poem?

— Ja, det är vers.

— Lönar det sig? — stack pastorn till.

Unge herr Johns leende blef ofrivilligt litet stelare, liksom afkyldt. Om han ändå haft dem en och en, hvar för sig! För farmors skull ville han inte huta åt pastorn, och för pastorns skull ville han inte be farmodern byta ämne. Han stoppade halfva kakan i mun och svarade, tuggande:

— Tack, jag klagar inte.

— Nej, nej — suckade den gamla — vi få bära vår börda och förlita oss på Gud. Han hjälper — han ensam kan det.

— Och farmor får vara kry alltjämt — högg John in, fast han visste att hon ju var vid god hälsa.

— Tant försummar icke en gudstjänst, svarade pastorn i hennes ställe.

— Ja, i kväll ämnar jag mig med Guds hjälp ned i domkyrkan att höra vår käre Hans hålla aftonsången.

— Så — John vände sig, munter igen, mot pastor Hans — så, du är domkyrkokomminister?

— Jag är det, ja.

— Det lönar sig, hvad? Bättre än min vers?

Pastor Hans sänkte sitt rödprickiga ansikte och såg på sin guldklocka, skänkt af tacksamma läsbarn.

Gummans oro för sonsonens andliga och timliga välfärd återvaknade. Egentligen såg hon i hans syndiga verksamhet ett brott mot fjärde budet och väntade med fasa alla dess olycksdigra följder.

— Nå, du — undrade hon sorgset, litet tvekande, hvad tycker nu pappa om detta — ditt lif?

Pastorn såg upp igen, försmädligt.

— Jag har verkligen inte frågat honom.

John svarade sakta, utan öfvermod eller bitterhet.

— Nej, det är väl länge sedan du brydde dig om att göra det.

— Han är väl glad att slippa välja för mig, när jag kan det själf.

— Jaja. Det var annat på min tid, log den gamla.

— Naturligtvis, farmor! Men vi vet så litet om hvarandras tid — eller hur?

Gumman nickade, som gillade hon hans vädjan. Och sonsonen mindes en sannsaga om farmodern som ung.

Fjorton år gammal hade hon väckt en ung magisters kärlek. »Den flickan — eller ingen!» hade magistern sagt. Han kom tillbaka som kyrkoherde och förlofvade sig med henne. Adertonårig ingick hon det kärleksförbund, hvars barnrika

lycka icke brustit förrän vid makens bår. — Denna historia kom honom att tänka på en annan, en liten episod, som inte var vacker, men sann och lärorik. — Hans farmors mor var en barsk och hård gammal dam. Hela släkten dyrkade hennes minne, men John afskydde det, fast han aldrig hunnit se henne i lifvet. Hon lefde för honom i smådrag, gömda af muntlig tradition.

När hon på sin flickas bröllopsdag badade henne i brygghuset, blef hon af något bud bortkallad. »Nu ligger du i karet tills jag är här igen», sade hon till flickan och gick. Bestyren höllo henne fast, hon glömde alldeles bort den stackars badande. Denna hade efter en timmes väntan, skakande af köld, stigit upp och med bäfvande sinne börjat klä sig. Plötsligt hade den gamla frun då erinrat sig henne och skyndat tillbaka till brygghuset. Med en örfil befallde hon henne att genast klä af sig igen och stiga ned i badet, som nu var alldeles kallt. Inga böner hade hjälpt. Bruden fick klifva tillbaka i karet. — Det kunde John mycket väl tro sin farmor om. Men han kände att inte hade han ärft den sortens lydaktighet. Inte heller den gamla fruns tyranniska sinne. Han visste inte med sig något arf alls. Allt hos honom var hans eget, var nytt och oafhängigt, tyckte han. Kanske var han vansläktad, urartad, som hans fränder menade. — Eller tvärtom? Kanske utgjorde han sin ätts fulländning, något oöfverträffligt fin-fint. Det trodde han heller inte, fast deras ovilja tycktes tyda därpå.

— Nå, återtog efter en stund prostinnan, nå, men du skrifver väl ändå inga — romaner?

John hörde så tydligt med hvilken djup darrande afsky hon tvang sig att uttala ordet.

— Åjo, jag tänker försöka.

Snabbt rynkade gumman sin fina panna, i stark oro. Hon knäppte i silfverbrickans kant så att det klang.

— Usch, nej, det är ju bara flärd och lögn — alltihop, du!

— Det behöfs visst inte. Är inte farmors eget lif en lång och vacker roman? Och det —

— Mitt lif!

För första gången mötte John en sträng och bitter förebråelse i de ljusblå, halfblinda ögonen. Mössans hvita spetsar viftade upprördt.

— Ja — vidhöll John lugnt och smulade sönder den andra hälften af pepparkakan mellan fingrarna — farmors och alla andras lif, mitt — och vännen Hans' likaså —

Pastor Hans harskade sig ogillande och gjorde, trots sin värdighet, en åtbörd af skräck.

— Det är romaner som jag gärna ville skrifva. Men inte bli de så roliga som de farmor inte fick lof att läsa i sin ungdom.

— De bli nog farligare, anmärkte pastorn och visade tänderna i ett bistert grin.

— Knappast — svarade John och log hjärtligt — åtminstone inte för farmor. Kanske mera för mig själf och för dig — käre Hans!

Pastorns glasögon blixtrade till. Han vände

sig bort. Undergifvet, nästan blidkad, suckade och mumlade den gamla:

— Håhå, jaja! Kanske det — min lille gris!

Fönsterrutorna skallrade till. Utanför i domkyrkotornet började klockorna ringa och den dofva, tungt böljande klangen fyllde änkeprostinnans lilla våning med sin manande, mäktiga rytm.

Pastor Hans reste sig, högtidligt rak. Gamla Mina kom färdigklädd med sin matmors hatt och kappa på armen. De skulle i aftonsången alla tre.

John bröt raskt upp.

— Farväl, lilla farmor — och tack för denna gång! Han böjde sig ned öfver hennes hand, i väntan på alla de ömma välsignelser, de sällt omsorgsfyllda afskedsord han mindes från alla forna besök däruppe.

Men utan en hörbar hviskning ens tryckte hon hans hand mellan sina små krumma fingrar och kysste honom lätt på kinden. John ryste ofrivilligt därvid.

Gamla Mina såg på pastorn, i det de hjälpte den gamla med kappan.

— Går inte herr John med i kyrkan? — undrade hon.

— Å, nej män! — svarade pastorn och slängde en nästan spökrädd blick efter den unge mannen, som längs mattgången gled öfver det hvita golfvet ut i tamburens dunkel. Och änkeprostinnan suckade tungt, hopplöst, som hade hon sett sin sonson gå rätt in i den eviga fördömelsen.

*

Albert Bonniers förlag.

GUSTAF ULLMAN:

CAPRIFOL.

Diktsamling. Pris 2 kr.

»De *bästa och intressantaste vers* denna höst gifvit oss. *Den stora målartalang*, som Ullman i sina första västkustbilder ådagalade, framträder *ännu kraftfullare i Caprifol.* — Här finnas *dikter, som göra en bok, ja, en hel författare personligt kär för läsaren.*» Oscar Levertin i Sv. Dagbl.

»Poeten är friluftsman och hans känslas friskhet får sina vackraste uttryck på hans vandringar och drömmar kring strand och berg. — *Hvilken utsikt och hvilken klarhet i linjerna!*» Bo Bergman i Dag. Nyheter.

»Hur naturdiktning och själsskildring kunna sammangå i Ullmans verser, visar t. ex. 'Solhymn', som står *bland det skönaste af årets lyrik.* Hans poesi är *värmande personlig.*» Fredrik Vetterlund i Aftonbladet.

»Bland alla våra unga skalder finner jag ingen ärligare, djupare och originellare konstnär än Gustaf Ullman. — *En ädel och högt utbildad diktarstil.*» K. J. i Sthlms Dagbl.

»Bättre än han lär väl knappast någon ha besjungit *hafvets och hafslandskapets starka fägring, besjungit och — målat den.*» A. F—r. i Lunds Dagblad.

»Den nobla enkelheten, friheten från alla sentimentala öfverord hör till de starkaste och mest sympatiska i Ullmans poetiska lynne och det ställer honom på *ett rum för sig i den yngsta svenska lyriken.* — Caprifol är i sin friskhet och självständighet *ett verk, som den svenska versens vänner äro skyldiga uppmärksamhet och tacksam erkänsla.*» Fredrik Böök i Ord och Bild.

»En *stor och odelad glädje* har beredts oss af Gustaf Ullmans diktsamling 'Caprifol'. — *Helt enkelt glänsande* äro dikter sådana som 'Grottan', 'Utan ord', *och många därtill.*» Idun.

Albert Bonniers förlag.

GUSTAF ULLMAN:

TORD,

EN POJKHISTORIA

och andra berättelser. Pris 2: 75.

»Vissa historier i denna samling få *genom uppfattningens känslighet* och *den psykologiska förfiningen öfverraskande mycket mening och perspektiv.* De ådagalägga *stor konstnärlig urskilning* och lämna *säkert afrundade små bilder.*»

Oscar Levertin i Svenska Dagbladet.

»Gustaf Ullman har verkligen i sina dikter ofta lyckats få in *den stora linjen, och det är med hans människor som med hans landskap.* — Han träffar säkert och raskt det väsentliga i en människa eller en situation. — Skildringen är *stark och gripande, fullt äkta* i sin harm. Det är ett förträffligt stycke ungdomspsykologi, som visar förf. från en af hans allra bästa sidor.» Bo Bergman i Dagens Nyheter.

»En anklagelseskrift af så uppskakande art som denna har endast sitt motstycke i 'L'assomoir' och David Copperfield'. — Gustaf Ullmans bok är *värd att omfattas med intresse af alla, som älska böcker* — och alla, som älska barn. Hans stil utmärker sig alltid för *klarhet, pregnans och koncentration.*» Mia v. Friesen i Vårt Land.

»Ullmans senast utkomna bok visar samma *gediga berättarkonst* och samma förmåga att vinna läsaren för sig personligen, som kännetecknа hans föregående alstring.»

Göteborgsposten.

»Gustaf Ullman är en ibland de mest sympatiska bland våra yngsta diktare. — Han ser på lifvet och tillvaron *med skarpt öga* äfven för bristerna, men manligt, utan bäfvan, *och han vill något.* — Ullman hör till de unga författare, som böra finnas i folk- och arbetarbiblioteken.»

Karlstads-Tidningen.

6000124141
Göteborgs universitetsbibliotek